

АМНИЯТИ БОНУВОНИ РЌЗНОМАНИГОР ДАР ИНТЕРНЕТ

Дастурамали роҳнамои #SOFJO

АМНИЯТИ БОНУВОНИ РЀЗНОМАНИГОР ДАР ИНТЕРНЕТ — Дастурамали роҳнамои #SOFJO

Муаллифон:	Доктор Силвия Чокарро Сара Кларк Паулина Гутеррес Чуди Таинг
Муҳаррир:	Кристин Олсон
Ҳамоҳангсози лоиҳа:	Чулия Хаас
Баҳодиҳии коршинос:	Барбора Буковска
Мусахҳаҳон:	Элизабет Витчел Тон ван ден Брандт Лаура Видал Себастьян Дентон
Тарроҳ ва расом:	Пено Мишоян
Тарҷумон:	Хизатманд Саломов
Муҳаррири матни тоҷикӣ:	Гулчаҳон Ҳамробойзода

Ин нашриёт соли 2020 бо ташаббускорию Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО дар доираи лоиҳаи “Амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет” ё #SOFJO таҳия шудааст. Дар ҳуҷҷатҳо андешаҳо, натиҷагирӣҳо, шарҳу тафсирҳо, тавсияҳо ва хулосаҳои муаллифон оварда шуда дар ин матлаб онҳо баёнгари ҳатмии мавқеи расмии САҲА ва/ё давлатҳои иштирокчи он шуда наметавонанд.

© Дафтари Созмони Амният ва Ҳамкорӣ дар Аврупо (САҲА) оид ба озодии Воситаҳои Ахбори Омма, 2020

Уолнерштрассе 6

A-1010 Вена, Австрия Тел: +43-1 514 36 68 00

Почтаи электронӣ: pm-fom@osce.org

<https://www.osce.org/fom/safety-female-journalists-online>

ISBN: 978-3-903128-73-6

АМНИЯТИ БОНУВОНИ РЎЗНОМАНИГОР ДАР ИНТЕРНЕТ

Дастурамали роҳнамои #SOFJO

Мундарица

Муқаддима: Баҳодиҳии корҳои анҷомдодашуда ва нақшаҳо барои оянда	5
Хулосаи муъҷаз: Равиши ягона ва тавсияи 40 тадбир	13
Пешгуфтор: Танҳо хатри умумиро бо талоши яққоя метавон рафъ кард	27
Шарҳи меъёрҳои байналмилалии алоқаманд ба ҳуқуқи инсон, ки ба амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет	37
Аз сухан ба амал гузаштан: Иштирокдорони калидӣ кадом корҳоро анҷом дода метавонанд	55
1. Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ: Иҷрои сиёсатҳо ва таҷрибаҳо ба хотири боло бурдани сатҳи амнияти бонувони рӯзноманигор	63
2. Мақомоти қонунгузории ҳокимияти давлатӣ: қабули қонунҳои нав, ё мутобикгардонии қонунҳои амалкунанда бо мақсади эҷоди муҳити бештар беҳатар дар Интернет ва берун аз он	89
3. Мақомоти адолати судӣ: кафолати дастрасӣ ба адолат ва хотима додан ба бечазои	105
4. Мақомоти ҳифзи ҳуқуқ: Такмил додани усулҳои ҳифз ва баланд бардоштани самаранокии фаъолият дар самти ҳифзи ҳуқуқ	123
5. Созмонҳои байналмилалӣ: Аз муқаррар намудани меъёрҳо то расонидани ёрӣ ба давлатҳо	141
6. Миёнаравҳои Интернет: Эҳтироми ҳуқуқҳои бонувони рӯзноманигор ва таъмини Амнияти онҳо дар Интернет	159
7. ВАО: Ҳимояи рӯзноманигорон аз ҷойи қорашон оғоз меёбад	181
8. Созмонҳои рӯзноманигорӣ ва мақомоти худидоракуний: ташкили фаъолиятҳои муштарак ва таҳияи кодексҳои ахлоқу одоб	201
9. Созмонҳои ҷомеаи шахрвандӣ ва муассисаҳои таҳсилотӣ: Сафарбар кардан, тадқиқот гузаронидан ва мубодилаи таҷрибаи пешқадам	219
10. Рӯзноманигорон ва кормандони расонаҳо: Вазифаи аввалиндараҷа ҳимояи худ, ҳимоя ва дастгирии ҳамкорон аст	239
Дар бораи муаллифон	251
Замима: Қарори Шурои вазирони САҲА № 3/18 «Амнияти рӯзноманигорон»	253

Муқаддима

Баҳогузори
корҳои анҷомёфта
ва нақшаҳо барои
оянда

Муқаддима

Баҳогузори корҳои анҷомёфта ва нақшаҳо барои оянда

Дар вақтҳои охир афзоиши хабарҳо дар бораи ҳамла ба бонувони рӯзноманигор ва кормандони ВАО дар интернет ташвишвар гашта боиси он гардид, ки дар соли 2015 Дафтери Намояндагии Созмони Амният ва Ҳамкорӣ дар Аврупо (минбаъд Дафтери Намояндагии САҲА) муҳокима оид ба масъалаҳои мубориза бо таъқиби рӯзноманигорон дар заминаи ҷинсиатро дар Интернет оғоз намояд. Ин баҳс тақдире барои шурӯи лоиҳаи “Амнияти бонувони рӯзноманигорон дар Интернет” ё #SOFJO гардид.¹

Дафтери Намояндаи САҲА дар панҷ соли аввали лоиҳа ба хоҳири таъмини гуногунии гендерӣ дар рӯзноманигорӣ ҷорабиниҳои гуногунро амалӣ намуд. Ҳама Намояндагони САҲА оид ба озодии ВАО, ки дар тӯли ин солҳо якдигарро иваз намуда фаъолият карданд, бо дарки масъулияти пешаки оғоҳкунандагӣ, ба ҳимояи бонувони рӯзноманигор таваҷҷуҳи хоса зоҳир намудаанд, то ба давлатҳо дар иҷрои ӯҳдадориҳои байналмилалӣ мусоидат намоянд. Дастурамал баёнгари қадами навбатӣ ба сӯи ин ҳадаф аст, то давлатҳои иштирокӣ ӯҳдадориҳои худро дар амал татбиқ намоянд.

› Воқеан ҳам ҷойи торик.

Дар рафти татбиқи лоиҳаи #SOFJO, Дафтери Намояндагии САҲА якҷоя бо ҷонибҳои мухталифи манфиатдор як қатор ташаббусҳои навоҷаронаи дарозмуддат, аз он ҷумла санадҳои барномавӣ бо тавсияҳои мушаххас барои ҳамаи иштирокдорон, аз қабилӣ ҳукуматҳо, ВАО ва созмонҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ пешниҳод намуд. Ин лоиҳа барои баланд бардоштани сатҳи оғоҳӣ, таҳияи дурнамоҳои

дастачамёна ва табодули захираҳо ва манбаъҳо миёни бонувони рӯзноманигор ба як платформаи маъруф мубаддал гашт. Конфронсҳо, вохурии гурӯҳҳои пӯшида ва маъракаҳои иттилоотӣ лоиҳаи #SOFJO дар сохтани шабакаҳои иҷтимоӣ бо дастгири ва иштироки намонядагони ҳукуматҳо, ВАО ва доираҳои донишмандон, ҷомеаи шахрвандии тамоми давлатҳои иштирокчии САҲА мусоидат кард.

Таҳқиқот ва тавсияҳо дар нашрияҳои гуногун инъикос ёфтаанд, аз ҷумла дар наشريёти «Мухофилат ба таъкиби бонувони рӯзноманигор дар Интернет»² 2016; дар «Баённома дар бораи плюрализм дар матбуот, амнияти бонувони рӯзноманигорон ва ҳимояи онҳо аз садои афроди барканорашуда дар Интернет»³ 2019; ва дар наشريи «Андешидани чораҳои ҳуқуқӣ ба озору азият ва таъкиби рӯзноманигорон дар Интернет»⁴ 2019, ки дар якҷоягӣ бо Институти Байналмилалии Матбуот (ИБМ) омода шудааст, ки дар дарки амиқӣ ҷомеа аз бисёр мушкилоти мавҷуда ва роҳҳои ҳалли онҳо, саҳм гузоштааст.

Дар охири соли 2018 аз тарафи Дафтари Намояндагии САҲА дар ҳамкорӣ бо ИБМ филми мустанаде бо номи «Ҷойи торик» ба навор гирифта» шуд.⁵ Бонувони рӯзноманигоре, ки дар Интернет мавриди озору таъкиб қарор мегиранд, воқеан метавонанд худро дар «ҷойи хеле торик» пайдо кунанд», -ба гуфтаи рӯзноманигори маъруфи Озарбойҷон Арзу Гейбулла, ки дар ин филми мустанад садо медиҳад. Филм дар бораи таҷрибаи бонувони рӯзноманигор, ки дар Интернет ба таъкибу таҳқири шадидро аз сар гузарондианд, нақл мекунад.

Илова бар ин, ҳуқуқшиносон, роҳбарони ВАО, мутахассисони техникӣ ва коршиносони гендерӣ дар бораи таъсири манфӣ расонидани таъқиб ва суиистифода аз гуногунии ВАО ва афзоиши хатари худсензурраро қайд мекунанд. Филми мустанад дар минтақаи САҲА ва берун аз он намоиш дода ва ҳоло ҳам ин кор идома дорад. Пас аз намоишҳо аксар вақт муҳокимаҳои гурӯҳӣ барои баланд бардоштани огоҳӣ ва ҳавасманд кардан ба дигаргунсозӣ, сурат мегиранд.

Вақти он расидааст, ки бояд қадами навбатиро гузошт. Дафтари Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО ин Дастурамали ҳамаҷонибаро таҳия кардааст, то ба ғаёлони давлатӣ ва ғайридавлатӣ тавсияҳо оид ба беҳтар намудани беҳатарию бонувони рӯзноманигор дар Интернетро пешниҳод кунад. Ҳадафи ин дастур бартараф кардани фарқият байни пешниҳодҳои назариявӣ ва пешниҳодҳои амалӣ оид ба таъмини амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет мебошад.

Дар дастурамал намунаҳои таҷрибаи беҳтарин дар бораи чӣ гуна татбиқ кардани меъёрҳо ва ӯҳдадорӣҳои байналмилалӣ оид ба ҳифзи амнияти рӯзноманигорон пешниҳод шудаанд. Он як равиши муназзамро барои субъектҳои тавсияшаванда дар бар мегирад, ки дар фароҳам овардани фазои мусоид барои озодии ВАО ва амнияти рӯзноманигорон нақши калидӣ мебозанд.

Фурсати ба ҳам овардани талошу кушишҳо расидааст, то ба бонувони рӯзноманигор имконият диҳем, ки бидуни тарсу таъқиб ва зурварӣ кор кунанд. Вақти он расидааст, ки аз сухан ба амал гузарем.

Дафтари Намояндаи САҲА ба ҳамаи коршиносоне, ки дар ин наشريя саҳм гузоштаанд, самимона ташаккур баён мекунанд ва дар навбати аввал ба муаллифи матн Силвия Чокарро ва ҳаммуаллифонаш- Сара

Кларк, Паулина Гутierrez ва Чуди Тайинг. Дар охир, ман меҳоҳам ба кормандони Дафтар, ки дар таҳрир ва наشري китоб саҳм гузоштаанд, махсусан ба Кристин Олсон, Чулия Хаас, Тон ван ден Брандт ва Себастьян Дентон сипос гӯям.

29 октябри соли 2020

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'J. Heysel', is positioned above the printed name.

Юрген Ҳейсел,

Директори Дафтари Намояндагии САҲА
оид ба озодии ВАО

Кайдхо

- 1** Safety of Female Journalists Online (#SOFJO) project of the Office of the OSCE RFoM, <https://www.osce.org/fom/sofjo>.
- 2** "New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists", OSCE RFoM, 17 September 2015, <https://www.osce.org/files/f/documents/4/1/193556.pdf>.
- 3** OSCE RFoM, Communiqué No. 1/2019, "Media Pluralism, Safety of Female Journalists and Safeguarding Marginalized Voices Online", 29 February 2019, <https://www.osce.org/files/2019-02-21%20SOFJO%20Communique.pdf>.
- 4** Scott Griffen (ed.), "Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists: Perspectives from Finland, France and Ireland", OSCE RFoM and IPI, 7 March 2019, <https://www.osce.org/files/f/documents/8/9/413549.pdf>.
- 5** OSCE RFoM, "A Dark Place: A SOFJO Documentary" Trailer, 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/410423>.

Хулосаи муъҷаз Резюме

Равиши ягона ва тавсияи
40 тадбир

Хулосаи муъҷаз Резюме

Равиши ягона ва тавсияи 40 тадбир

Амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет мустақиман ба сифати демократия ва ҳуқуқи ҷомеа барои дастрасӣ ба иттилооти гуногун таъсир мерасонад. Ин Дастурамал камбудиро дар масъалаҳои марбут ба амнияти бонувони рӯзноманигорро дар Интернет пур мекунад.

Дастурамали мазкур, ҳамчун идомаи лоиҳаи «Амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет», ки аз ҷониби Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО оғоз шудааст, барои мусоидат ба давлатҳо ва пешниҳоди тавсияҳо ба тамоми ҷонибҳои манфиатдор дар минтақаи САҲА, аз ҷумла фаъолони ғайридавлатӣ, оид ба мубориза бо таъқиб ва таҳқири бонувони рӯзноманигор дар Интернет равона шудааст.

Пас аз шарҳи кӯтоҳи масъала ва муруре ба меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар дар мавриди ҳифзи амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет, дастурамал рӯйхати 40 тадбири дар асоси равиши ягона тавсияшударо пешниҳод мекунад, ки бо мисолҳои дахлдор ва манбаъҳои истинод пурра карда шудаанд.

› Равиши ягона бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ

Тамоми тадбирҳои тавсияшуда бояд ба назардошти ҷанбаҳои гендерӣ амалӣ гарданд, ки маънояш фаҳмиши ибтидоии фарқиятҳо дар шароити кор ва зиндагии мардону бонувони мутааллиқ ба гурӯҳҳои гуногуни ҷомеа таъсир мерасонанд. Яъне, истехсоли фаъоли маълумот ва иттилооти таҷзияшуда; таъмини равандро дар асоси иштироки васеи ҷонибҳои манфиатдор; истифодаи дуруст аз захираҳо, барномарезӣ ва арзёбии фаъолиятҳо, ки бояд иҷро шаванд; таъмини намудани кафолат дар иҷрои тадбирҳое, ки барои ғимояи рӯзноманигорон пешбинӣ шудаанд ва ин тадбирҳо ҳуқуқҳои бунёдии онҳоро бояд поймол накунад.

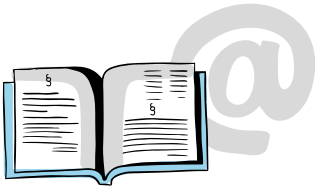

Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ

Татбиқи сиёсатҳо ва таҷрибаҳо бо мақсади беҳтар
намудани амнияти бонувони рӯзноманигор

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Таҳияи барномаи тадбирҳои миллӣ оид ба амнияти
рӯзноманигорон бо дарназардошти шароити
махсус барои бонувони рӯзноманигор;
2. Андешидани тадбирҳо барои ҳимояи рӯзноманигорон
бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ;
3. Ҷамъ овардани маълумот дар бораи ҳамлаҳо ба
рӯзноманигорон бо мақсади таҳияи сиёсат ва
гузаронидани тадқиқот дар асоси маълумоти комил,
ҳамчунин бо ҳадафи мусоидат ба маъракаҳои
иттилоотӣ, ки ба ҳавасмандгардонии иштироки шахсони
тасмимгиранда ва ҷомеа нигаронида шудааст;
4. Иттилооӣ додан ба механизмҳои асосии ҳуқуқи башар
дар бораи вазъи амнияти бонувони рӯзноманигор
ва ворид намудани ин масъала ба дарстурҳои
кории сиёсати хориҷӣ (ба рузномаи нишастҳо).

Мақомоти қонунгузори ҳокимияти давлатӣ

Қабули қонунгузори нав ва ё мутобиқ гардонидани қонунҳои ҷорӣ ба хоҳири эҷоди муҳити амнтар дар Интернет ва берун аз он

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Аз нав дида баромадан ва дар мавриди зарурӣ тағйир додани қонунгузорӣ ё қабули қонунҳои нав бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ ҳангоми таъмини амнияти рӯзноманигорон;
2. Таъмини кафолат дар мавриди он, ки қонунгузори марбут ба таъқиб ва суиистифода нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет, ҳуқуқ ба озодии баёнро поймол намекунад.

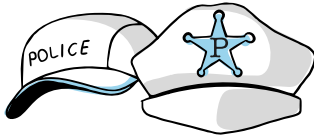

Мақомоти адолати судӣ

Таъмини дастрасӣ ба адолати судӣ ва хотима додан ба поймолшавии қонун

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Баланд бардоштани сатҳи итиллоти дар масъалаҳои гендерӣ дар тамоми сохторҳои судӣ чун ҷанбаи муҳими ҷимояи бонувони рӯзноманигор;
2. Баланд бардоштани малакаи касбии кормандони мақомоти судӣ дар масъалаҳои озодии баён, амнияти рӯзноманигорон ва ҳамчунин дар масоили таъқибу суиистифода дар зиндагӣ ва Интернет;
3. Истифода ва раванқ додани таҷрибаи пешқадам оид ба дастрасӣ ба адолати судӣ, қарорҳо ва таъмин намудани воситаҳои ҷимоя;
4. Ҷалб намудани созмонҳои миллии ҳуқуқи башар дар ҳалли масъалаҳои марбут ба амнияти рӯзноманигорон.

Мақомоти ҳифзи ҳуқуқ

Таъмин намудани усулҳои ҳимоя ва
рушди самаронокии тафтишот

Тадбирҳои тасвияшаванда

1. Таъмин намудани таёри ва омодагии кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ оид ба амнияти рӯзноманигорон дар Интернет бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ;
2. Аз нав дида баромадан ва беҳтар намудани бақайдгирии ҷанбаҳои гендерӣ ҳангоми хатар, таъқиб ва таҳдидҳо;
3. Такмил додани протоколҳо, усулҳо ва тартиби тафтиши ҷиноятҳое, ки зидди рӯзноманигорон ва озодии баён содир шудаанд;
4. Тавсеаи муколама ва ҷамоашиносии фаъолият байни мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, ВАО ва ҷомеаи шаҳрвандӣ оид ба ҳифзи амнияти хабарнигорон.

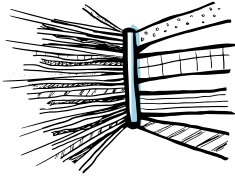

Ташкилотҳои байнидавлатӣ

Аз муқаррар кардани меъёрҳо то мусоидат ба давлатҳо

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Ба меъёрҳо ва санадҳои ҳимояи ҳуқуқ, ки ба амнияти рӯзноманигорон дахл доранд, ворид намудани равишҳое, ки ба ҷанбаҳои гендерӣ алоқаманданд
2. Мусоидат намудан ба давлатҳо барои аз байн бурдани камбудиҳо ҳангоми татбиқи меъёрҳои байналмилалӣ оид ба амнияти рӯзноманигорон;
3. Мусоидат дар афзоиши ҳаҷми маълумот ва тадқиқот, ки метавонанд ҳамчун манбаи иттилоотии ташаббусҳо оид ба таъмини амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет хидмат намојанд;
4. Таваҷҷӯҳи аввалиндараҷа ба ҳамкорӣ ва ҳамоҳангсозии ҷонибҳои манфиатдор бо мақсади баланд бардоштани самаранокии фаъолиятшон.

Интернет - миёнаравҳо

Эҳтироми ҳуқуқҳои бонувони рӯзноманигор
ва фароҳам овардани амният дар Интернет

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Таъмини риояи меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи
башар оид ба озодии баён, даҳлатнопазирии
зиндагии хусусӣ, ҳуқуқ ба иштирок ва ҳимоя аз
маҳдудкунии ҳуқуқ дар сиёсат ва дар амал;
2. Таъмин намудани возеҳият, шаффофият ва дастрасӣ ба
сиёсати модератсияи матлабҳо барои истифодарандагон
, ҳамчунин огоҳии истифодакунандагон дар
бораи он, ки модератсияи мавод, озору азияти
васвосӣ, таъқиб ва суиистифода дар Интернет ва
механизмҳои гузориш додан аз онҳо иборат аст;
3. Барномаи ба истифодарандагони интернет
нигаронидашуда ва раёиши озод аз маҳдудияти
ҳуқуқ ҳангоми иҷрои ҳама гуна фаъолият;
4. Шаффофият ва пайдарпаиро таъмин намудан ҳангоми
бартараф кардани итиллоот дар сомона ва коркарди
дархостҳои корбарон барои гирифтани маълумот;
5. Мусоидат дар рушди нақши занон дар рӯзноманигорӣ.

BAO

Ҳимояи рӯзноманигорон
аз ҷойи корашон оғоз меёбад

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Баланд бардоштани фарҳанги рафтор дар ҷойи кор тавассути татбиқи сиёсати ҳамаҷониба дар самти амният ва масъалаҳои гендерӣ;
2. Дастгирӣ ва омӯзонидани рӯзноманигороне, ки ба таъқиб ва суиистифода дар Интернет дучор омадаанд;
3. Барои платформаҳои онлайнинтерактивӣ таҳияи намудани қоидаҳо вобаста ба ҷанбаҳои гендерӣ;
4. Пайгирӣ ва ҳуҷҷатгузори далелҳои таъқиб ва суиистифода аз бонувони рӯзноманигор дар Интернет, аз ҷумла рӯзноманигорони ғайриштатӣ;

Созмонҳои рӯзноманигорӣ ва мақомоти худидоракунӣ

Ташкили фаъолиятҳои муштарак ва
таҳияи кодексҳои одоби ахлоқ

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Фаълони татбиқ намудани кӯшишҳо ва тадбирҳои муштарак оид ба баланд бардоштани сатҳи амният ва беҳтар намудани шароити кори бонувони рӯзноманигор;
2. Таъмини баланд бардоштани иқтидор тавассути ҳамгироии самаранокии ҳамкорон, омӯзишҳо ва дигар кӯмакҳои амалӣ;
3. Ҳуҷҷатгузори (мустанадсозии) далели ҳамлаҳо ва истифода аз иттилоот барои баланд бардоштани огоҳии фаълони асосӣ;
4. Мусоидат намудан барои ворид сохтани мавзӯҳои амният ва баробарии гендерӣ дар фаъолияти мақомоти худтанзимкунӣ

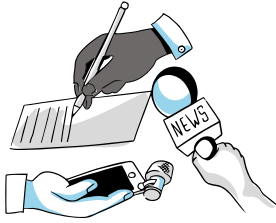

Созмонҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва муассисаҳои таълимӣ/таҳсилотӣ

Сафарбарнамоӣ, тадқиқот ва табодули таҷрибаи пешқадам

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Васеъ намудани ҳаҷми маълумот, инчунин баланд бардоштани сатҳи дониш ва огоҳии субъектҳои асосӣ ва дар маҷмӯъ ҷомеа дар бораи таъкиб ва суиистифода дар асоси масоили гендерӣ дар Интернет;
2. Кӯшишҳои якҷоя барои татбиқи меъёрҳои беҳатарии меҳнат дар сатҳи миллий ва фароҳам овардани шароити муносиб барои бонувони рӯзноманигор дар ҷойи корашон;
3. Таҳияи маҷмуи маводи таълимӣ ва омузишӣ оид ба амнияти бонувони рӯзноманигор;
4. Ворид намудани мавзӯҳои бахатарӣ ва баробарии гендерӣ дар фаъолияти муассисаҳои таълимии рӯзноманигорӣ.

Рӯзноманигорон ва кормандони ВАО

Бо додани афзалият ба
худмуҳофизӣ ва дастгирии аз ҳамкорон

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Ташкил намудани мониторинг ва арзёбии доираи хатарҳо барои бонувони рӯзноманигор;
2. Истифода аз равиши ҳамаҷониба нисбат ба амният, аз ҷумла амнияти ҷисмонӣ, ҳуқуқӣ, равонӣ- иҷтимоӣ ва рақамӣ;
3. Ҳуҷҷатгузорӣ ва гузориш додан аз таҳдидҳо ва ҳамлаҳо;
4. Ёрӣ расонидан ба ҳамкасбоне, ки дучори суиистифода ва таъқиби интернетӣ гардидаанд ва ҳамчунин ба рӯзноманигороне, ки бештар дар зери хатар қарор доранд;
5. Гирифтани маълумот дар бораи шаклҳои дастгирӣ, пуштибонӣ, аз он ҷумла бо истифодаи санадҳои ҳуқуқӣ.

МАҚОМОТИ ҚОНУНГУЗОРИ
ҲОКИМИЯТИ ДАВЛАТИ

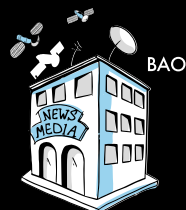
МАҚОМОТИ ИЧРОИЯИ
ҲОКИМИЯТИ ДАВЛАТИ

МАҚОМОТИ
АДОЛАТИ СУДӢ

МАҚОМОТИ
ҲИФЗИ ҲУҚУҚ

BAO

#SOFJO

ИНТЕРНЕТ-МИЁНАРАВҶО

РЎЗНОМАНИГОРОН
ВА КОРМАНДОНИ
РАСОНАҲ

ТАШКИЛОТҲОИ
ҶОМЕАИ
ШАҲРВАНДӢ ВА
МУАССИСАҲОИ ТАЪЛИМӢ

СОЗМОНҲОИ
БАЙНИДАВЛАТӢ

СОЗМОНҲОИ
РЎЗНОМАНИГОРӢ ВА
ХУДТАНЗИМКУНӢ
САМОРЕГУЛИРОВАНИЯ

Муқаддима

Муқаддима

Таҳдиди умумро танҳо бо талошҳои
якҷоя метавон аз байн бурд

«Имшаб туро таҷовуз мекунанд»

«Наход ҳеҷ кас ҷуръат намекунад, ки аҳмакии ин девонаи палидро аз
ӯ зада барорад?»

«Ягон кас ҷойи зисти ин занва мудом куҷо рафтаниро медонад?»

«Фикр мекунам, ки бо ту коре бояд кард, то ба дигарон дарси ибрат
шавад»¹

Инҳо танҳо чанд намунае аз паёмҳои шабакаҳои иҷтимоианд, ки
бонувони рӯзноманигор² гирифтаанд ва ин мисолҳо мутаассифона,
кам нестанд. Шасту се дарсади бонувони рӯзноманигор боре ҳам
бошад танҳо барои иҷрои корашон дар Интернет мавриди таҳдид ё
таъкиб қарор гирифтаанд.³ Тибқи як назарсанҷии рӯзномаи «Guardian»,
бонувони рӯзноманигор нисбат ба ҳамтоёни худ мардҳо чаҳор
маротиба бештар ба ҷунин ҳамлаҳо дучор мешаванд.⁴

Барои аксар бонувони рӯзноманигор дар саросари ҷаҳон, таъкиб ва
таҳқир дар Интернет ба як таҳдиди ҷиддии касбӣ табдил ёфтааст, ки ба
корашон ҳалал мерасонад ва ба ин васила ҳуқуқи онҳо ба озодии баёнро
поймол мекунанд ва ҳамин тавр дастрасии озод ба иттилоот барои тамоми
аъзои ҷомеа монеъ мешавад. Лаура Куэнсберг, муҳаррири сиёсии Би-
би-си дар филми мустанади “Ҷойи торик”, ки Дафтари Намояндаи САҲА
дар ўмури озодии ВАО дар ҳамкорӣ бо Пажӯҳишгоҳи Байналмилалии
Матбуот таҳия кардааст, мегӯяд: “Ман фикр мекардам, ки аз шабакаҳои
иҷтимоӣ даст кашам, аммо барои ҳар касе, ки ба шабакаҳои иҷтимоӣ
барои гирифтани маълумот медароянд, ин маънои шикастро дорад, ҳол
он ки ин бароям муҳим аст ва маънои мағулубияти маро дошт»

Рӯзноманигорон дар робита ба кори касбии худ дар тамоми олам бо таҳдиду зӯровариҳои афзоянда рӯбарӯ мешаванд.⁵ Аксар вақт гуфтани ҳақиқат барояшон гарон меафтад – онҳо бо таҳдидҳо, аз пасашон назорат карданҳо, ҳамлаҳо, ҳабс ва боздоштҳои худсарона ва дар ҳолатҳои вазнинтар, қурбонии рабуданҳои маҷбурӣ ё кушта мешаванд. Ҳукуматҳо ва қудратҳо бо мақсади гӯрез аз зери назорати ҷиддӣ мондан ва паҳш кардани гуногунандешон-онҳое ки ба ҷавобгарӣ даъваташон кунанд, талош мекунанд ки онҳоро хомӯш кунанд.⁶

Бонувони рӯзноманигор бо далели ҷинсияти худ ба хатарҳои иловагӣ дучор мешаванд. Ин ҳол бештар дар таъкиб ва зӯроварӣ дар Интернет бар асоси гендерӣ зоҳир мешавад, ки метавонад аз таҳдидҳои мустақим ё ғайримустақими зӯровариҳои ҷисмонӣ ё ҷинсӣ, паёмҳои таҳқиромез ва таъқиби ҳадафмандона (аксар вақт дар шакли «хучуми ҳама алайҳи як нафар», ки якчанд бадандеш бар зидди нафаре якҷоя мешаванд) то поймол намудани дахлнопазирӣ (масалан, озор, мубодилаи тасвирҳои маҳрамона бидуни ризоияти шахси тасвиршуда ва “докс”, яъне интишори маълумоти хусусӣ ба монанди суроғаи манзили ҷабрида) иборат бошад.⁷ Ҳар яке аз ин шаклҳои номбаршудаи таъкиб метавонад дар қонунгузориҳои дохилӣ ё тавсияҳои созмонҳои минтақавӣ ва байналмилалӣ оид ба ҳифзи ҳуқуқи инсон ба таври муҳталиф муайян карда шавад. Дигар фаъолони соҳа, аз қабилҳои операторони васоити ахбори иҷтимоӣ ва намоёндагони доираҳои академикӣ, барои мафҳумсозии ин падида луғати худро эҷод кардаанд.⁸ Ҳарчанд истилоҳоти аз ҷониби умум қабулшуда вуҷуд надоранд, Ин Дастурамали ёрирасон истилоҳи “таъкиб ва суиистифода”-ро барои ифодаи рафтори дар боло тавсифшуда истифода мебарад.

Гарчанде рӯзноманигорони ҳарду ҷинс таҳти таъкиб ва суиистифода дар Интернет қарор мегиранд, вале шакл ва басомади ҳамлаҳо, ки занон дучор меоянд, боиси нигарониҳои махсус⁹ аст ва бонувони бисёреро маҷбур месозад, ки фаъолиятҳои намоёнро маҳдуд намоёнд ё андешаи тарк кардани ин касбро дошта бошанд. Тибқи тадқиқотҳои глобалӣ, тахминан 40 дарсади

бонувони рӯзноманигор изҳор намуданд, ки аз наشري хабарҳои муайяне ба иллоти таъқиб дар Интернет канорагирӣ менамоянд.¹⁰ Зӯроварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар алоҳидагӣ руҳ намедихад - он ба вазъи мазлумонаи занон дар ҷомеаи мардсолорӣ ва омилҳои марбут ба он, ки баробарии гендериро ҳалалдор мекунанд, аз қабилӣ тафовути музди меҳнат, берун мондан аз раванди қабули қарорҳо ва бори вазнини кори бемузди нигоҳубинӣ оила алоқаманд аст. Ҷабрдидагонии ҳамлаҳо аксаран ҳамон бонувони рӯзноманигоре мешаванд, ки манзуранд ва андешаҳои худро, бахусус дар бораи меъёрҳои муқарраршудаи гендерӣ ва стереотипҳо ошкоро баён мекунанд.¹¹ Онҳо мавриди ҳамла қарор мегиранд ва на танҳо аз тарафи онҳое, ки фаъолияти рӯзноманигорон ба манфиаташон нест, баъзан аз тарафи манбаъҳо ва ҳамкорон ва ҳатто аз ҷониби наздиконашон ҳам. Ғолибан бонувони рӯзноманигор дар он ҷое мавриди хатар қарор мегиранд, ки бояд аслан муҳофизат мешуданд, масалан, дар идораи ВАО-е, ки кор мекунанд.¹²

Пушида нест, ки ғолибан хусусияти таҳдиду ҳамлаҳое, ки рӯзноманигорон рӯ ба рӯ мешаванд ва таъсири ин таҳдиду ҳамлаҳо аксаран ба ҷинсият ва дигар омилҳо, аз қабилӣ наҷод, мансубияти қавмӣ, дин ё этникодот, тамоюли ҷинсӣ, синну сол ва гурӯҳи иҷтимоӣ алоқаманд аст.¹³ Сабаби омилҳои афзоишёбандаи ин хатарҳо метавон хусусияти корҳои ғаримуқаррарӣ¹⁴ ё инъикоси мавзӯҳои хеле ҳассос ба монанди фасод,¹⁵ ҷиноятҳои муташаккил,¹⁶ масъалаҳои экологӣ,¹⁷ ҳуқуқи инсон, аз ҷумла ҳуқуқҳои занон, ва хусусан хатарҳои марбут дар бораи муноқишаҳо ро бояд номбар кард.¹⁸ Фаҳмидани ин вивағҳо ва далели он, ки рӯзноманигорони мансуб ба гурӯҳҳои мухталиф метавонанд бо намуҳои гуногуни таҳдидҳо рӯ ба рӯ шаванд. Барои таҳияи чораҳои ҳамаҷонибаи мақсаднок барои пешгирӣ, қатъ ва бартараф кардани оқибатҳои ҳамла ба рӯзноманигорон муҳим аст. Мутаассифона, дар қонунҳо, сиёсатҳои давлатӣ ва дигар тадбирҳо, ки аз ҷониби давлатҳо андешида мешаванд, ин омилҳои гендерӣ ва байнисоҳавӣ ба инобат гирифта намешаванд.

› Муносибати бисёрҷониба, нисбат ба амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет, ки ҷанбаҳои гендериро ба назар мегирад

Ҳадафи ин Дастурамал ин баратараф кардани амниятии бонувони рӯзноманигор дар Интернет мавҷуд буда мебошад. Дар давоми даҳсолаи охир ҷонибҳои манфиатдор дар ҳамдигарфаҳми ва ҳамгирии дурнамои гендерӣ дар талошҳо барои таъмини амнияти рӯзноманигорон ба пешравиҳои умедбахш ноил гардиданд. Меъёрҳои байналмилалӣ дар самти ҳуқуқи инсон бештар ба қайдгирии ҷанбаҳои гендерӣ дар ҳалли масъалаҳои марбут ба амнияти рӯзноманигоронро тақозо мекунанд. Ҳамчунин, ҳаҷми омӯзишҳо оид ба ҳамла ба рӯзноманигорон, аз ҷумла таъқибу сӯйистифода дар Интернет бештар мегардад. Дар сатҳи милли амалҳои ВАО ва гурӯҳҳои ҷомеаи шахрвандӣ барои таҳияи барномаҳо барои рӯзноманигорон оид ба мубориза бо таъқиби гендерӣ ва сӯйистифода дар Интернет афзоиш меёбанд.

Бо вучуди ин, саъю кӯшиши зиёд лозим аст. Мубориза бо таъқиб ва тачовуз дар Интернет бар асоси гендерӣ ва ҳамчунин дар масъалаи хушунат алайҳи бонувони рӯзноманигор бояд дар маҷмӯъ маъракаҳои оғаҳии ҷомеаро барои беҳтар кардани меъёрҳои иҷтимоӣ ва баробарӣ дар ҷои қор дар бар гирад ва кафолат дода шавад, ки фикри занон дар тамоми васоити ахбори омма, махсусан дар ҷунин масъалаҳо, монанди сиёсат, ки қаблан хоси мардон мансуб мешуд, шунида шавад. Муносибати бисёрҷониба бо иштироки шоҳаҳои гуногуни ҳукумат, мақомоти байналмилалӣ ва минтақавӣ, намоёндагони ВАО, миёнаравҳои интернет ва фаъолони гуногуни ҷомеаи шахрвандӣ зарур аст. Муҳим аст, ки бонувони рӯзноманигор, аз ҷумла онҳое, ки мавриди ҳамлаи интернетӣ қарор гирифтаанд, дар таҳияи равишҳо барои ҳалли масъалаи таъқиб, озор ва сӯйистифодаи рӯзноманигорон дар Интернет

ширкат кунанд. Албатта, ҳама гуна дастгирии бонувони рӯзноманигор бояд бо ризоияти бевоситаи онҳо сурат гирад.

Дастурамлаи мазкур ба он равона шудааст, ки ба ҷонибҳои гуногуни манфиатдор дар муайян кардани қадамҳои минбаъда оид ба беҳтар намудани амнияти бонувони рӯзноманигор бо истифода аз равиши ҳамаҷониба кӯмак расонад. Дастурамал аз даҳ боб иборат аст, ки ҳар кадоме ба фаъолони калидии асосии алоҳида нигаронида шудаанд. Дар ҳар боб тадбирҳои тавсияшаванда барои мубориза бо таъқиб ва суиистифода бар асоси гендерӣ дар Интернет шарҳ дода мешаванд, ки дар онҳо мисолҳои амалӣ ва рӯйхати манбаъҳои лозима бар меояд.

Ин дастурамал фарогирандаи шарҳи тамоми ҷидду ҷаҳдҳои нест, ки дар ин бобат ба амал бароварда мешаванд, номгӯи муқаммалӣ ҳамаи тадбирҳои дар бар намегирад, ки бояд андешида шаванд. Ҳадафи он кӯмак ба ҷонибҳои манфиатдор дар ошкор кардани камбудҳои дар фаъолияти онҳост ва инчунин пешниҳоди иттилооти иловагӣ, ки метавонад ба таҳия ё такмил ва ташаббусҳои барои мубориза бо таъқиб ва суиистифодаи бонувони рӯзноманигор дар Интернет саҳм гузорад.

Субъектҳои давлатӣ ва маҳз мақомоти иҷроия, қонунгузор, судӣ ва ҳифзи ҳуқуқ метавонанд дар ин дастурамал оид ба тадбирҳои, ки дар ин самт андешида мешаванд, тавсия ва маълумот пайдо кунанд. Чорабиниҳои тавсияшаванда аз навбаррасӣ ва ислоҳоти қонунгузорӣ, таҳияи нақшаҳои миллии фаъолият ва муколама, ҷорӣ намудани муносибати гендерӣ дар тамоми сохторҳои давлатӣ, равандҳои тафтишотӣ ва механизмҳои амнияти рӯзноманигорон ва ҷорӣ намудани барномаҳои оид ба рушд ва таҳкими иқтисодии кормандони давлатиро дар бар мегиранд. Яке аз панҷ боби аввал, ки ба субъектҳои давлатӣ бахшида шудааст, нақшаи мақомоти байниҳукумати рошн дода, равишҳои тақмили меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи инсон ва татбиқи самараноки онҳоро дар сатҳи

миллӣ тавсиф мекунад.

Дар панҷ боби оянда тавсияҳо ба субъектҳои ғайридавлатӣ, аз қабилӣ миёнаравҳои интернетӣ, ВАО, созмонҳо ва мақомоти рӯзноманигорие, ки дар худтанзимкунии озод нақши калидӣ доранд, ҷомеаи шахрвандӣ ва муассисаҳои таълимӣ ва ҷамчунин рӯзноманигорони мустақил ва кормандони ВАО равона гардидааст. Тадбирҳои тавсияшаванда иборатанд аз: рушди зарфияти (иқтидор) кадрҳо тавассути омӯзиши асбобҳои рақамӣ ва донишҳои ҳуқуқӣ; рушди шабакаҳои дастгирии ҳамкорон ва дигар манбаҳои психологию иҷтимоӣ; такмили арзёбии хатарҳо ва протоколҳои гузоришдиҳӣ ва воқунишҳо ба таъқибҳо дар Интернет; гузаронидани маърақаҳои иттилоотӣ; мусоидат дар кӯшишҳо баҳри ноил шудан ба баробарӣ дар ҷои кор. Дар бобҳое, ки ба субъектҳои ғайридавлатӣ бахшида шудаанд, инчунин тавсияҳо оид ба беҳтар кардани ҳуҷҷатгузорӣ оид ба далели ҳамлаҳои онлайнӣ бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ пешниҳод карда мешаванд. Тавсияи умумӣ иборат аз рушди ҳамкорӣ ва ҳамоҳангсозии байни ҷонибҳои манфиатдор аст.

Ин Дастурамал бахшERO дар бораи меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар дар бар мегирад, ки ба амнияти бонувони рӯзноманигор марбут аст. Мухим он аст, ки ҳангоми ҳалли масъалаҳои озори ҷинсӣ ва суиистифода бар асоси гендерӣ дар Интернет, ҳуқуқҳои бунёдии инсон, яъне озодии баён ва даҳолатнопазирӣ ҳаёти шахсӣ риоя карда шаванд.

Мутаасифона, дар таъқиб ва озори бонувони хабарнигор дар Интернет ҳеҷ чизе виртуалӣ нест. Ин як мушкилоти мавҷуда воқеӣ аст, ки ба ҳалли воқеӣ ниёз дорад.

Кайдҳо

- 1 Иқтибосҳо аз филми мустақили «Ҷойи торик», ки бо ибтиқори Намоёнаи САҲА оид ба озодии БАО дар ҳамакҷа бо Институти байналмилалии Матбуот наворбардорӣ шудааст. Ниг. ба трейлер дар сомонаи: <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/410423>.
- 2 Бо шомил намудани ҳама рӯзноманигорон, ки ҳудро зан меҳисобанд. Истилоҳ «занони рӯзноманигор» бо бонувони рӯзноманигор ҳаммаъност.
- 3 Michelle Ferrier, Attacks and Harassment The Impact on Female Journalists and Their Reporting, International Women's Media Foundation, TrollBusters, Washington, 2018 <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>.
- 4 Becky Gardiner et al., "The dark side of Guardian comments", The Guardian, 12 April 2016, <https://www.theguardian.com/technology/2016/apr/12/the-dark-side-of-guardian-comments>.
- 5 ARTICLE 19, Global Expression Report 2018/19, London, 2019, <https://www.article19.org/xpa-2019/>.
- 6 Дар ҳамон ҷо.
- 7 ARTICLE 19 and ILGA Europe, "Third Party intervention submission in the European Court for Human Rights, Andrea Giuliano and Hungary, App. No. 45305/16", 2 March 2020, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/03/Guiliano-v-Hungary-Submission-2-March-2.pdf>.
- 8 Дар ҳамон ҷо.
- 9 APC, "Online gender-based violence: A submission from the APC to the UN Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences", 2017, [files/APCSubmission_UNSR_VAWGBV_0_0.pdf](https://files.apcsubmission.unsr.vawgbv.org/0.pdf).
- 10 Снийг. ба санаде, ки дар қайди 3 омадааст.
- 11 UN General Assembly, Human Rights Council, Report by the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, "Combating violence against women journalists", A/HRC/44/52, 2020, <https://undocs.org/en/A/HRC/44/52>.
- 12 Barbara Trionfi and Javier Luque Martinez, "Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists: Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom", IPI, in co-operation with the OSCE RFoM, June 2019, <https://newsrooms-on-the-line.ipi.media/wp-content/uploads/2019/06/IPI-report-online-harassment-06032019.pdf>. Silvia Chocarro, The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence. IMS Defending Journalism book series, International Media Support, 2019, <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists/>.
- 13 Amnesty International, "Toxic Twitter - A toxic place for women", 2018, <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1/#topanchor>.
- 14 Committee to Protect Journalists, "The Best Defense: Threats to journalists' safety demand fresh approach", 2017, <https://cpj.org/reports/2017/02/best-defense-threats-safety-journalists-free-lance-emergencies-attack-digital/>.
- 15 Transparency International, "The High Costs Journalists Pay When Reporting on Corruption", 2020, <https://www.transparency.org/en/news/the-high-costs-journalists-pay-when-reporting-on-corruption#>.
- 16 Reporters Without Borders, "Journalists: the bête noire of organized crime", 2018, https://rsf.org/sites/default/files/en_rapport_mafia_web_0.pdf.
- 17 Reporters Without Borders, "Hostile climate for environmental journalists", 2015, https://rsf.org/sites/default/files/rapport_environnement_en.pdf.
- 18 Reporters Without Borders, "Women's rights: forbidden subject", 2018, https://rsf.org/sites/default/files/womens_rights-forbidden_subject.pdf.

Шарҳи

меъёрҳои байналмилалӣ
дар соҳаи ҳуқуқи инсон,
ки ба амнияти бонувони
рӯзноманигор дар Интернет
алоқаманданд

Шарҳи

меъёрҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи
инсон, ки ба амнияти бонувони рӯзноманигор
дар Интернет алоқаманданд

Демократия ба тавоноии рӯзноманигорон бидуни мамоният барои суҳбати озодона (дар шароити баробарӣ ва доштани амният), гуфтани ҳақиқат ба ҳукуматҳо, бурдани тадқиқот оид ба сӯйистифода ва фасод, иштирок дар муҳофизаҳои оммавӣ, гуфтугӯҳо ва тақвияти онҳо ва ҳамчунин огоҳонидани мардум вобастагӣ дорад. Аммо дар тамоми дунё, аз ҷумла дар минтақаҳои фарогири САҲА, таназзулибемайлони ин муҳит ба назар мерасад, ки рӯзноманигорон метавонистанд нақш муҳими ҷамъиятӣ дошта бошанд. Миқёси тадбирҳои мустақим ва ғайримустақим, ки барои ҳомӯш кардани рӯзноманигорон равона шудаанд, аз ҷумла таҳдидҳои ҷисмонӣ, ҳуқуқӣ ва равонӣ, зӯрварӣ ва таъқиб, инчунин таҳдидҳо, зӯрварӣ ва таъқиб дар Интернет афзоиш меёбад.¹ Ин тамоюлро наметавон бидуни тағйир додани меъёрҳои байналмилалӣ ва табдили онҳо ба сиёсати самаранокӣ давлатӣ дар минтақа шикаст дод. Азбаски шаклҳои зӯрварӣ нисбат ба мардони рӯзноманигор аз занон-ҳамкоронашон фарқ мекунад ва ҳамчун ҳолатҳои зӯрварӣ ба онҳо гуногунанд, роҳҳои ҳалли ин мушкилот вобаста ба гендер ва дигар омилҳои ба ҳам вобаста низ фарқ мекунад, ки ин зарурати ба назар гирифтани ҷанбаҳои гендериро ба миён меорад.

Дар ин боб меъёрҳои байналмилалии кӯтоҳ баён гардида оид ба озодии баён, баробарӣ ва роҳ надодан ба маҳдуд кардани ҳуқуқи занон ва нисбат ба амнияти рӯзноманигорон, ки бояд дар асоси сиёсатҳо ва амал, қарор гирифтани таҷрибаҳои мубориза бо таъқиб ва сӯйистифода дар пояи гендерӣ дар Интернет² бошад, баррасӣ хоҳад шуд.

› **Татбиқ намудани ҳуқуқ ба озодии баён набояд сабаби навбатии таъқиб ва суиистифода дар Интернет гардад**

Таъқиб ва суиистифода дар Интернет ҳуқуқи рӯзноманигори таъқибшавандаро ба озодии баён ҳалалдор мекунад, зеро тарс аз ноамнӣ ё фишори равонӣ метавонад ӯро ба худсензурӣ расонад. Гузоришҳо дар бораи таъқиб ва таҳқир метавонад боиси тарсу нигаронии дигар рӯзноманигорон шуда ва ба ҳамин васила ҳуқуқи онҳоро ба озодии баён маҳдуд созад. Азбаски ин ба ҳуқуқи тамоми ҷомеа барои дастрасӣ ба гуногунии афкор ва иттилоот таъсири манфӣ мерасонад, барои мубориза бо таъқиб ва суиистифода дар Интернет чораҳои мушаххас лозиманд, ки бояд бо риояи пурраи меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи инсон дар самти озодии баён ва озодии БАО амалӣ гарданд, то ки аз поймолкунии минбаъдаи ин ҳуқуқҳо ҷилавгирӣ шавад.

Ҳуқуқ ба озодии баёнро меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар, аз қабилӣ моддаи 19 Эълумияи умумӣ ҳуқуқи башар³ ва моддаи 19-и Паймони байналмилалӣ дар бораи ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ (ICCPR)⁴, нчунин шартномаҳои минтақавӣ оид ба ҳуқуқи инсон ва ҳамчунин Конвенсияи Аврупо оид ба ҳуқуқи инсон кафолат медиҳанд.⁵

Ҳуқуқ ба озодии баён доираи васеи истифода дошта, ба тамоми ҷомеа таъсир мерасонад ва давлатҳоро вазифадор мекунад, ки ба ҳамаи одамон ҳуқуқи ҷустуҷӯ, гирифтани ва паҳн кардани ҳама гуна маълумот ва ғояҳоро, сарфи назар аз сарҳадҳо ва бо ҳар гуна воситаҳои интиҳобкардаашон кафолат диҳанд.

Қайд кардан муҳим аст, ки Қумитаи ҳуқуқи башари Созмони Милали Муттаҳид (UNHRC), як ниҳоди шартномавӣ, ки аз коршиносони мустақил иборат аст ва барои назорат аз болои иҷрои МБСС аз ҷониби давлатҳои узв таъсис ёфтааст ва эътироф кардааст, ки ҳимояи озодии баён дар МБСБҲР ҳама шаклҳои баён ва воситаҳои паҳн кардани ақида, аз ҷумла дар асоси электронӣ ва фановариҳои интернетиро фаро мегирад⁶ Ҳама гуна маҳдудиятҳо дар шакли баён ё воситаҳои паҳн кардани ақида дар Интернет бояд тибқи ҳамаи меъёрҳои, ки маҳдудиятҳои ғайриэлектронӣ ё паҳн кардани ақидадоранд, асоснок карда шаванд ва ҷиғунае ки дар поён оварда шудаанд⁷

› Қонуният, эътирофи қонуният ва ҳамаҷунин зарурат ва таносуб: озмоиши сегона барои маҳдудияти озодии баён

Тибқи меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар, маҳдудиятҳо нисбат ба озодии баён танҳо дар сурате иҷозат дода мешавад, ки онҳо аз “озмоиши сегона”- и мувофиқат ба меъёрҳои қонуният, эътирофи қонуният (мутобиқат бо ҳадафҳои қонунӣ) ва зарурат ва таносуб гузаранд, ки дар моддаи 19.3 ПБҲСШ⁸ оварда шудаанд.

Чузӣ аввали ин санҷиш қонуният аст, яъне маҳдудияти озодии **баён бояд тибқи қонун муқаррар карда шавад**. Қонунҳо ё муқаррароти дахлдор бояд дастраси умум бошанд ва ба қадри кофӣ дақиқ ва возеҳ таҳия шаванд, то субъектҳои, ки иҷрои он ба онҳо вогузор карда мешавад, тавонанд қонунӣ будани ҳама гуна маҳдудиятҳои озодии баёнро муқаррар кунанд ва аз суиистифода ё истифодаи ғайриқонунӣ маҳдудиятҳоро аз ҷониби мақомот пешгирӣ кунанд.

Меъёри дуввуме, ки давлатҳо бояд ба он мувофиқат кунанд, дар он изҳор мегардад, ки маҳдудияти озодии баён бояд ба ҳадафҳои қонунӣ хизмат кунад, ки тибқи моддаи 19.3 ПБҲСШ аз эҳтироми ҳуқуқ ё эътибори дигарон ё ҳифзи амнияти миллий, тартиботи ҷамъиятӣ, саломатии ҷамъиятӣ ё ахлоқ иборат аст.

Ниҳоят, ҳама гуна маҳдудияти озодии баён бояд ҳатмӣ ва мутаносиб ба ҳадафе бошанд, ки дар ҷомеаи демократӣ пеш бурда мешавад, аз ҷумла, бояд робитаи мустақим ва бевоситагӣ байни баёни афкор ва таҳдид вучуд дошта бошад.

Тибқи моддаи 20.2 ПБҲСШ, ҳама гуна таблиғот ба нафъи кинаю адовати миллий, наҷодӣ ё мазҳабӣ, ки иборат аз таъбиз, хусумат ё зӯрварӣ равона шудааст, бояд тибқи қонун манъ карда шавад. Дар шарҳи моддаи 19-и худ дар соли 2011 Қумитаи ҳуқуқи башари Созмони Милали Муттаҳид (UNHRC) изҳор дошт, ки маҳдудиятҳои дар моддаи 20-и ПБҲСШ матраҳшуда, ҳамаҷунин бояд ба маҷмӯи се меъёри дар моддаи 19.3 –и ПБҲСШ зикршуда ҷавобгӯ бошанд.⁹

Мутаносибан, тамоми сайю кӯшишҳо барои мубориза бо таъкиб ва суйистифода нисбат ба бонувони рӯзноманигор, ки боиси маҳдудиятҳои мустақим ё ғайримустақими ҳуқуқи озодии баён мешаванд, бояд ба талаботи қатъии “санҷиши сегона” ҷавобгӯ бошанд.

› Ҳуқуқи баробарӣ ва ҷимоя аз таъбиз

Таъкиб ва суйистифода нисбати рӯзноманигорон дар пояи гендерӣ дар Интернет метавонад, илова ба ҳуқуқи озодии баён, боиси поймол шудани дигар ҳуқуқҳои гардад. Ин имконияти иштироки баробар ҳуқуқиро дар ҷаҳолияти рӯзноманигорӣ зери хатар мегузорад ва ҳамаҷунин

меъёрҳои иҷтимоии таъбири мавҷуда ва қолабҳои гендериеро амиқтар мекунад, ки қобилияти бонувони рӯзноманигорро дар иҷрои фаъолияти касбиашон зеро шубҳа мегузорад. Гунонгунандешии ВАО бидуни бархурдории бонувони рӯзноманигор аз имконияти озодона интишор намудани иттилоот дар шароити амнияти комил номумкин аст.

Ҳуқуқ ба баробарӣ ва ҳимоя аз таъбир ва ҳуқуқ ба озодии баён ҳуқуқҳои яқдирро тақвиятиҳанда ва комилкунанда ҳастанд. Танҳо дар шароити қабули фаъолиятҳои мувофиқашуда ва ҳадафмандона оид ба таъмини ин ҳуқуқҳо имкони татбиқи босамари ҳар кадоме аз онҳо вуҷуд дорад .

Созмони байналмилалӣ ҳуқуқи башар баробарии ҳар якеро ва ҳимоя аз таъбирро дар назди қонун қафолат медиҳад. Давлатҳо вазифадоранд, ки баробарию дар татбиқи ҳуқуқҳои инсон ва ҳифзи баробарии қонунро таъмин намоянд. Принципи бидуни таъбир -ҳама гуна тафовут, истисно, маҳдудият ё афзалиятро барои ашхос дар асоси хусусиятҳои ҳифзшавандае манъ мекунад, ки қонуни байналмилалӣ ҳуқуқи башар эътироф кардааст.¹⁰

Чанде аз санадҳои байналмилалӣ қоидаҳои татбиқи ҳуқуқҳои баробарӣ ва бидуни таъбирро нисбат ба замон тасдиқ, мушаххас ва муфассал шарҳ медиҳанд. Конвенсия оид ба барҳам додани ҳама гуна шаклҳои таъбир нисбат ба замон (CEDAW), ки соли 1979 аз қониби Ассамблеяи Генералии Созмони Милалӣ Муттаҳид ҳамчун як намунаи қонуни байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои замон қабул шудааст, таъбирро нисбат ба замон чун «ҳар гуна фарқият, истисно ,маҳдудият аз рӯи ҷинс муайян мекунад, ки он ба сӯст кардан ё беэътибор гардонидани эътироф, бархурдорӣ ё истифодабарӣ аз замон, сарфи назар аз вазъи оилавиашон, дар асоси баробарии мардону замон, ҳуқуқ ва озодиҳои асосии инсон дар соҳаи сиёсӣ, иқтисодӣ , иҷтимоӣ, фарҳанг, шаҳрвандӣ ё дигар соҳаҳои дигар равона шудааст».¹¹

Зикри мушаххас оид ба бонувони рӯзноманигор дар Тавсияи умумии № 35 оид ба зӯроварию гендерӣ нисбат ба занон пайдо кардан мумкин аст. Дар он тасдиқ карда мешавад, ки амалияи урфу одатҳои хушунатомез ва ҷиноят алайҳи занон-ҳомии ҳуқуқ, сиёсатмадорон, ғаёлон ва рӯзноманигорон низ аз шаклҳои зӯроварию ҷинсӣ нисбат ба занон мебошанд, ки бо омилҳои фарҳангӣ, идеологӣ ва сиёсӣ алоқаманд аст.¹² Дар тавсия ҳамчунин гуфта мешавад, ки «давлатҳои иштирокчи бояд барои мубориза бо зӯроварию гендерӣ нисбат ба занон чораҳои гуногун таҳия ва амалӣ намоянд».¹³

Масъалаи занон дар ВАО яке аз 12 масъалаи асосӣ дар Эълумия ва Платформаи амал дар Пекин, этироф шудааст, ки он соли 1995 аз ҷониби кишварҳои узви СММ қабул гардида буд. Ин хусусан ба зарурати васеъ намудани саҳми иштироки занон ва дастрасии онҳо ба имкониятҳои барои изҳори баён ва қабули қарорҳо дар ВАО ва истифода аз ВАО ва технологияҳои нави коммуникатсионӣ алоқаманд аст; он ҳамчунин зарурати таъмин намудани тасвири мутавозун аз ҷаҳаҳои шахсӣ оғоз нисбат ба занон дар ВАО бояд бошад.¹⁴

Қарори Шӯрои вазирони САҲА № 4/18 - «Пешгирӣ ва монеъ шудан бо зӯроварӣ нисбат ба занон»- давлатҳои узв доир ба пешгирӣ ва бартараф намудани хушунат алайҳи занон, аз ҷумла бонувони рӯзноманигор ӯҳдадор мешаванд. Онҳо этироф мекунанд, ки «заноне, ки ба ғаёлияти касбӣ дар соҳаи ҷамъиятӣ ва/ё ба манфиати ҷамъиятӣ машғуланд, ба эҳтимоли зиёд дучор омадан ба шаклҳои муайяни зӯроварӣ ё таҳқир, таҳдид ва таъкиб дар робита ба кори худ рӯ ба рӯ мешаванд». Ин ӯҳдадориҳо аз таъмини дастрасӣ ба адолати судӣ, таҳқиқи самараноки парвандаҳо ва таъкиби гунаҳкорон дар баробари риояи ҳуқуқҳои онҳо иборатанд, аз ҷумла даҳлатнопазирии ҳаёти

шахсӣ; андешидани чораҳо оид ба пешгирӣ ва мубориза бо ҳама шаклҳои зӯрварӣ нисбат ба занон, инчунин мубориза бар зидди муносибатҳои хашин, таҳдид ва фишороварӣ, аз ҷумла тавассути истифода аз технологияҳои рақамӣ.¹⁵

Дар Рӯзи иди байналмилалӣ занон - 8 мартӣ соли 2017 Гузоришгари вижаи СММ оид ба зӯрварӣ нисбати ба занон, сабабҳо ва оқибатҳои он ва ҳамчунин Гузоришгари махсуси СММ оид ба мусоидат ва ҳифзи ҳуқуқи озодии афкор ва баён бо изҳороти муштарак аз ҳукуматҳо ва ширкатҳо даъват намуданд, ки барои рафӣи мушкили таъқиб ва суйистифода аз занон чора андешанд ва онҳоро аз хатари сензура ҳушдор доданд. Онҳо зарурати риояи ҳуқуқи инсонро дар аснои андешидани чораҳои ҷавобӣ ба хоҳири рафӣи ин ҳолатҳо таъкид карданд, ки аксар вақт дар Интернет занон бо ин рӯ ба рӯ мешаванд.¹⁶

› Ҳимоя аз ҳуқуқҳои воқеии инсон дар Интернет

Барои таъмини амнияти рӯзноманигорон дар Интернет умуман ва ҳал намудани мушкилоти таъқиб ва суйистифода бар асоси гендерӣ қисман, фаҳмидани он хеле муҳим аст, ки чӣ тавр меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар дар соҳаи рақамӣ татбиқ мешаванд.

Дар соли 2013 СММ изҳор дошт, ки ҳама ҳуқуқҳои инсон дар Интернет низ мутаносибан қобили қабуланд. Тибқи қарордоди 32/13 Шурои Ҳуқуқи Башари СММ «Ташвиқ, ҳифз ва иҷрои ҳуқуқҳои инсон дар Интернет», «ҳамон ҳуқуқҳое, ки шахс дар миқёси офлайн дорад, бояд дар офлайн ҳифз карда шавад, минҷумла озодии баёни андеша, ки мутобиқи моддаи 19 Эъломияи умумии ҳуқуқи башар ва Паймони

байналмилалӣ дар бораи ҳуқуқҳои шахрвандӣ ва сиёсӣ берун аз ҳудудҳо ва дар доираи ҳама васоити иттилоотии дилхоҳ татбиқ карда мешавад.»¹⁷ Вай инчунин аз давлатҳо даъват мекунад, ки дастрасии занонро ба технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ зиёд кунанд, ва нобаробарии рақамии гендериро аз байн бубаранд.¹⁸

Технологияҳои коммуникатсионӣ имкониятҳои баёни андешаро васеъ кардаанд. Ҳамзамон, ТИК дар муқобили назорат ва раҳгирии (шунидан) муҳобирот осебпазиранд, ки ин метавонад ба ҳуқуқи инсон, аз ҷумла, ҳуқуқ ба махфияти мукотибаро, зери хатар гузорад. Ин ҳуқуқ дар моддаи 17-и ПБҲСШ дарҷ ёфтааст, ки тибқи он «ҳеҷ кас набояд ба ҳаёти шахсӣ ва оилавӣ, даҳолати худсарона ё ғайриқонунӣ ба дахлнопазирии манзили истиқоматиаш ё махфӣ будани мукотибаи ӯ, ё таҷовуз ба шаъну эътибори касе ғайриқонунӣ даҳолат кунанд.»¹⁹

Ҳарчанд меъёрҳои ҳуқуқи башар ҳимояи назорати пайгиронро таъмин мекунад, ин хатари воқеӣ дорад, бахусус барои рӯзноманигороне, ки аз рӯи фаъолияти касбиашон ба даҳолати ғайриқонунӣ барои маҷбуран хомӯш карданиашон бештар осебпазиранд. Аз ин сабаб, истифодаи таҷҳизоти рамзгузорӣ ва кафолатҳои махфият барои таъмини беҳатари ҳуқуқ ба озодии баён дар асри рақамӣ муҳим аст.²⁰ Маҳдудиятҳо оид ба рамзгузорӣ ва махфият бояд ба талаботи қонуният, эътирофи қонуният ва ҳамчунин зарурат ва таносуб мувофиқат кунанд.²¹ Ин равиш инчунин дар Қарори № 3/18 Шӯрои вазирони САҲА оид ба амнияти рӯзноманигорон (замима мешавад) инъикос ёфтааст, ки давлатҳои аъзоро даъват мекунад, ки “аз худсарона ё ғайриқонунӣ барои истифодаи технологияи рамзгузорӣ ва махфият аз ҷониби рӯзноманигорон ва ҳамчунин аз истифодаи усулҳои назорати пайгирони ғайриқонунӣ ё худсарона худдорӣ намоянд.»²²

› **Дар самти ҳуқуқҳои инсон теъдоди меъёрҳои
зиёд мешаванд, ки барои таъмини амнияти
рӯзноманигорон равона шудаанд**

Як ҷомеаи кушод, фарогир ва демократиро бидуни дастрасии озодаи мардумонаш ба иттилоот тасаввур кардан ғайриимкон аст. Ҳамла ба рӯзноманигорӣ ин ҳамла ба ҳуқуқи ҳар як шахс барои иттилоот аст. Тибқи қонунҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар, давлатҳо вазирадоранд, ки рӯзноманигоронро ҳимоя кунанд. Дар даҳсолаи охир теъдоди санадҳои байналмилалӣ дар ин самт афзоиш ёфтаанд, ки мавҷудияти таҳдидҳоро нисбат ба баробарии гендерӣ ва зарурати истифода аз равишҳои гуногуни мутааллиқро ба ҷанбаҳои гендериро эътироф мекунанд.

Созмонҳои байналмилалӣ барои таҳияи вазифаҳои касби рӯзноманигорӣ дар арсаи рақамӣ кор мекунанд. Дар Қайдҳои тартиби умумии № 34-и Кумитаи ҳуқуқи башари СММ дар соли 2013 навиштаанд, ки «вазифаҳои рӯзноманигорию доираи васеи шахсон иҷро мекунанд, аз ҷумла хабарнигорон ва таҳлилгарони касбӣ, блогнависон ва дигарон, ки дар ВАО, Интернет ё дигар ҷойҳо нашр мекунанд».²³ Тибқи муқарароти Шӯрои Аврупо, «рӯзноманигор» ин касест, ки «бо фаъолияти рӯзноманигорӣ машғул аст, ё вазифаҳои назорати ҷамъиятиро иҷро мекунад».²⁴

Солҳои охир СММ борҳо зарурияти пурзур намудани амнияти рӯзноманигоронро эътироф кардааст. Дар соли 2012 КҲИ-и СММ аввалин қарордоди ҳудро оид ба амнияти рӯзноманигорон қабул кард, ки он аз давлатҳо даъват кардааст, ки “эҷоди муҳити беҳатар ва мусоид барои рӯзноманигоронро барои мустақилона ва бидуни дахлати

номатлуб баҳри анҷом додани корашон ташвиқ кунанд»,²⁵ аз ҷумла тавассути чорабиниҳои қонунгузорӣ, баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ, мониторинг ва гузоришдиҳӣ, ба таври оммавӣ маҳкум кардани ҳамлаҳо ва равои кардани мианбаъҳои зарурӣ барои омӯзиши чунин ҳамлаҳо. Қабл аз қабули ин қарордод ҳам ЮНЕСКО ва Шӯрои Амнияти Созмони Милали Муттаҳид (СММ) дар бораи амнияти рӯзноманигорон ду санад қабул карда буданд.²⁶

Аз замони қабули қарордоди 32/13 ШХБ СММС дар соли 2012, Асамблеяи Генералӣ СММ (МУ СММ), ША СММ ва Конфронси генералии ЮНЕСКО дар бораи амнияти рӯзноманигорон беш аз даҳ қарордод қабул кардаанд. Дар баъзе аз ин санадҳо ба амнияти бонувони рӯзноманигор²⁷ махсус аҳамият дода шудааст, масалан, дар Қарордоди МУ СММ 74/157 2019²⁸, дар Қарордод ШХИ СММ 45/17 (2020) махсусан аз давлатҳо даъват мешавад, ки “барои пешгирии озори ҷинсӣ ва шаклҳои дигари шаҳвонии зуроварии ҷинсӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор ҳам дар Интернет ва ҳам дар зиндагии воқеӣ чораҳо андешанд.”²⁹

Илова бар ин, ҳисоботҳои гуногун дар бораи иҷрои ин қарордод нашр шудаанд.³⁰ Аз ҷумла, дар гузориши Дабири кулли СММ дар соли 2017 оид ба амнияти рӯзноманигорон таваҷҷуҳи махсус ба амнияти бонувони рӯзноманигор зоҳир шудааст.³¹ Дар соли 2020 Гузоришгари махсуси СММ оид ба зӯрварӣ алайҳи занон, сабабҳо ва оқибатҳои он, маърузае оид ба мубориза бо зӯрварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигорро нашр кард.³²

Соли 2012 аввалин стратегияи байниидоравии СММ таҳия ва қабул карда шуд. Нақшаи амали Созмони Милали Муттаҳид оид ба амнияти

рӯзноманигорон ва масъалаи беҷазои даъват мекунад, ки и итифодаи равише, ки ҷанбаи гендериро ба назар мегирад» (дар амри таъмин амнияти рӯзноманигорон ва мубориза алайҳи беҷазои) ва дар ин масъала ва ҳамкориҳои дигар ҷонибҳои манфиатдор, он дар меҳвари фаъолият СММ қарор дорад.³³

Далели дигаре, ки нақши муҳимро дар амнияти рӯзноманигорон аз нуқтаи назари ҳуқуқи башар ва рушд дар саросари ҷаҳон мебозад, шомил намудани ин масъала ба феҳристи Ҳадафҳои Рушди Устувор мебошад. Ҳадафи рушди устувор (ҲРУ) 16 дар «мусоидат дар созмон додани ҷомеаҳои сулҳпарвар ва кушод ба манфиати Рушди устувор, таъмини дастрасии ҳама ба адолати судӣ ва бунёди ниҳодҳои муассир ва ҳисоботдиҳанда дар ҳама сатҳҳо» мебошад.³⁴ Нишондиҳандаи 16.10.1. «шумораи ҳолатҳои тасдиқшудаи куштор, одамрабӣ, гумшавии маҷбурӣ, боздошти худсарона ва шиканҷаи рӯзноманигоронро инъикос мекунад.»³⁵

Дар соли 2018 кишварҳои узви САҲА аввалин қарори худро дар бораи амнияти рӯзноманигорон қабул карданд. Қарори Шӯрои вазирони САҲА № 3/18 оид ба амнияти рӯзноманигорон, ки бо ризояти ҳамаи 57 кишвари узви САҲА қабул шудааст, аз давлатҳои узв даъват мекунад, ки барои пешгирии ҳамла ба рӯзноманигорон чораҳо андешанд, ҳимояи онҳо ва таъқиби гунаҳкорони чунин ҳамлаҳоро таъмин намоянд. Иловадан, дар ин санад аз «хатари махсусе, ки бонувони рӯзноманигор дар робита ба фаъолияти худ дучор мешаванд ва аз ҷумла хатарҳои, ки бо истифода аз технологияҳои рақамӣ алоқаманд ҳастанд» изҳори нигаронӣ карда мешавад ва ҳамчунин «муҳим он аст, ки таъмини амнияти бонувони рӯзноманигор ва баҳисобирии самараноки таҷрибаи онҳо камбудҳои қойдошта

«таъкид мешавад».³⁶ Қарор ҳамчунин аз давлатҳо даъват мекунад, ки “Ҳамлаҳо ба бонувони рӯзноманигор вобаста ба ғайриқонунии онҳо ба таври оммавӣ ва ошкоро маҳкум карда шаванд, аз қабилӣ озори шахвонӣ ҷинсӣ, таҳқир, ҳаросафканӣ, таҳдид ва зӯрварӣ, аз ҷумла тавассути истифодаи ғайриқонунии рақамӣ».³⁷ Ҳарчанд ин аввалин қарори САҲА аст, ки ба амнияти рӯзноманигорон нигаронида шудааст, меъёрҳои зиёди САҲА оид ба озодии баён, озодии ВАО ва дастрасӣ ба иттилоот³⁸, инчунин як қатор қарорҳо оид ба амнияти рӯзноманигорон мавҷуданд.³⁹

› Соҳибкорон бояд меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башарро риоя кунанд

Дар ҳоле ки ин қор пеш аз ҳама ба давлатҳо нигаронида шудааст, меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар ба қорҳои тижоратӣ-соҳибқдорӣ, масалан, операторони шабақаҳои ахбори иҷтимоӣ низ дахл доранд. Ин маънои онро дорад, ки ин қорҳои барои риояи ҳуқуқи инсон ӯҳдадоранд. Дар идоракунии асосии роҳнамоии Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба соҳибқдорӣ ҷиҳати ҳуқуқи инсон гуфта мешавад, ки қорҳои ӯҳдадоранд, ки мадаанд бартараф намоянд ва кӯшиш кунанд, ки таъсири манфиро ба ҳуқуқи инсон, ки мустақиман ба ғайриқонӣ, маҳсулот ё хидматҳои онҳо дар натиҷаи муносибатҳои тижории онҳо алоқаманданд, пешгирӣ ё кам кунанд, ҳатто агар ба чунин таъсир бевосита мусоидат накарда бошанд ҳам.⁴⁰

Созмони Байналмилалӣ меҳнат соли 2019 Конвенсияи 190-ро дар бораи барҳам додани зӯрварӣ ва озору азият дар бахши меҳнат қабул карда, ҳуқуқи ҳар касро ба “муҳити меҳнат, озоди аз таъқиб, аз

ҷумла зӯроварӣ ва таъқиби шаҳвонӣ" эътироф кард, зеро зӯроварӣ ва озору азият, таҳдид ба принсипи имкониятҳои баробар аст." Конвенсия ёдовар мешавад, ки аъзоёни Созмон масъулияти махсус дар самти мусоидат ба фазои умумии «таҳаммулнопазирии сифр» нисбат ба зӯроварӣ ва озору азияти ҷинсӣ, доранд.⁴¹

Кайдхо

- 1 ARTICLE 19, Global Expression Report 2018/19, London, 2019, <https://www.article19.org/xpa-2019/>.
- 2 For more information on international standards that apply to freedom of expression and women's equality, see ARTICLE 19, Freedom of Expression and Women's Equality: Ensuring Comprehensive Rights Protection. London, 2020.
- 3 UN Universal Declaration of Human Rights, 10 December 1948, <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>.
- 4 UN General Assembly, Resolution 2200A (XXI), International Covenant on Civil and Political Rights, 16 December 1966, entry into force: 23 March 1976, Article 49, <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.
- 5 Council of Europe, European Convention on Human Rights, entry into force: 21 September 1970, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.
- 6 UN Human Rights Committee, General Comment No. 34, Article 19: Freedoms of opinion and expression, CCPR/C/GC/34, 12 September 2011, paragraph 11, <https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>.
- 7 Хамон чой.
- 8 Ниг. Ба санаде, ки дар кайди 4 иктибос шудааст.
- 9 Ниг. ба санаде ки дар кайд 6 параграф 50ff иктибос шудааст.
- 10 UN Human Rights Committee, CCPR General Comment No. 18: Non-discrimination, 10 November 1989, paragraph 6, <https://www.refworld.org/docid/453883fa8.html>.
- 11 UN General Assembly, Resolution 34/180, Convention on the Elimination of Discrimination against Women, 18 December 1979, entry into force: 3 September 1981, <https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/cedaw.pdf>. See also "Convention on the Elimination of All Forms of Discriminations against Women", UN Women, <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>.
- 12 Committee on the Elimination of Discrimination against Women, "General recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19", CEDAW/C/GC/35, 14 July 2017 https://tbineternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Glob-13/CEDAW_C_GC_35_8267_E.pdf.
- 13 Хамон чо.
- 14 UN, Beijing Declaration and Platform for Action, 15 September 1995, https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf.
- 15 OSCE, Ministerial Council, Decision No. 4/18, "Preventing and Combating Violence Against Women", 7 December 2018, <https://www.osce.org/chairmanship/406019?download=true>.
- 16 "UN experts urge States and companies to address online gender-based abuse but warn against censorship", UN Office of the High Commissioner for Human Rights, news item, 8 March 2017, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21317>.
- 17 UN Human Rights Council, Resolution 32/13, The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet, A/HRC/RES/32/13, 18 July 2016, <https://undocs.org/A/HRC/RES/32/13>.
- 18 Ibid.
- 19 Ниг. санади дар кайди 4 омада.
- 20 UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/HRC/29/32, 22 May 2015, <https://undocs.org/A/HRC/29/32>.
- 21 Там же.
- 22 OSCE, Ministerial Council, Decision No. 3/18, "Safety of Journalists", 7 December 2018, <https://www.osce.org/files/f/documents/a/c/462187.pdf>.
- 23 Ниг ба санади дар кайди 6, параграфи 44 омада.
- 24 Council of Europe, Committee of Ministers "Recommendation of the Committee of Ministers to

- member States on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors", CM/Rec(2016)4, 13 April 2016 https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?Objid=09000016806415d9#_ftn1.
- 25** UN Human Rights Council, Resolution 21/12, "Safety of Journalists", A/HRC/RES/21/12, 9 October 2012, <https://undocs.org/A/HRC/RES/21/12>.
- 26** UNESCO, Resolution 29, "Condemnation of violence against journalists", November 1997, <https://en.unesco.org/sites/default/files/resolution29-en.pdf>. UN Security Council, Resolution 1738 (2006), 23 December 2006, <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1738>.
- 27** "Resolutions on journalists' safety: How does the UN monitor their implementation?", IFEX news item, 22 December 2017, <https://ifex.org/resolutions-on-journalists-safety-how-does-the-un-monitor-their-implementation/>.
- 28** UN Human Rights Council, Resolution 45/17, "The safety of journalists", A/HRC/45/17, 6 October 2020, <https://undocs.org/en/A/HRC/RES/45/18>.
- 29** United Nations General Assembly Resolution 74/157, "The safety of journalists and the issue of impunity", adopted on 18 December 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>.
- 30** Ниг ба санде, ки дар қайди 28 омада.
- 31** UN General Assembly, Report of the UN Secretary-General on "The safety of journalists and the issue of impunity", A/72/290, 4 August 2017 <https://undocs.org/A/72/290>.
- 32** UN Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences on Combating violence against women journalists, A/HRC/44/52, 6 May 2020 <https://undocs.org/en/A/HRC/44/52>.
- 33** UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity, UNESCO, CI-12/CONF.202/6, 2012, <https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists>.
- 34** UN Sustainable Development Goals (SDGs), SDG 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels, 2015, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.
- 35** "SDG Indicators Metadata repository", UN Sustainable Development Goals Statistics Division, <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/?Text=&Goal=16&Target=16.10>.
- 36** Ниг ба санади дар қайди 23 омада.
- 37** Ҳамон ҷо.
- 38** OSCE RfM, "Commitments: Freedom of the Media, Freedom of Expression, Free Flow of Information, 1975-2017", 4th edition, 2017, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/99565>.
- 39** OSCE RfM, Publications, collected: [https://www.osce.org/resources/publications?filters=taxonomy_vid_1:\(27\)](https://www.osce.org/resources/publications?filters=taxonomy_vid_1:(27)).
- 40** UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Guiding Principles on Business and Human Rights, 2011, https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf.
- 41** International Labour Organization, C190-Violence and Harassment Convention, 2019, https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C190.

**Аз сухан ба амал
гузаштан**

Аз сухан ба амал гузаштан

Иштирокдорони асосӣ чӣ кор карда метавонанд

Барои ҳал намудани масъалаи таъқиб ва суиистифода нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет усулҳои бисёрсоҳавӣ бо иштироки ҷонибҳои бисёри манфиатдор тақозо мекунад. Дар ин фасли Дастурамал тадбирҳои фаврӣ оварда шудаанд, ки мақомоти давлатӣ ва ғайридавлатӣ метавонанд барои беҳтар кардани амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет онро амалӣ намоянд. Мақсад аз он баланд бардоштани самараи тадбирҳои мавҷуда, инчунин ҳавасманд гардондани иштирокдорони асосӣ барои ташаббусҳои навашон мебошад. Ин тадбирҳо дар якҷоягӣ ба бунёд намудани сохтори ба ҳам алоқаманд мусоидат мекунанд, ки дар доираи он бонувони рӯзноманигор метавонанд фаъолияти касбии худро дар Интернет дар муҳити беҳатар анҷом диҳанд.

Даҳ боби оянда, мутаносибан, ба ду қисмат- барои фаъолони давлатӣ ва ғайриҳукуматӣ тақсим шудааст. Ин дастурамал рӯйхати мукаммали тадбирҳоеро пешниҳод намекунад, ки бояд барои ҳалли доираи васеи масъалаҳои марбут ба таъқиб ва озори бонувони рӯзноманигор дар Интернет андешида шаванд. Он ба ҳар як иштирокдори асосӣ интиҳоби маҷмӯи тадбирҳои мувофиқтарин ва амалишавандаро пешниҳод мекунад. Масалан, ҳар як тадбири тавсияшаванда бо мисолҳои амалӣ аз ҷониби иштирокчиён аз кишварҳои гуногун пешниҳод карда мешавад ва ба ҳар як рӯйхати тавсияҳо номгуӣи манбаҳои муфид илова мегардад.

Амнияти бонувони рӯзноманигорро дар Интернет ҷудогона аз тадбирҳои таъмини амнияти тамоми рӯзноманигорон дидан имкон надорад ва ин мушкилотро бидуни кӯшиш барои расидан ба баробарии гендерӣ дар тамоми ҷомеа ҳал кардан мумкин нест. Ба ибораи дигар, амнияти занонро дар Восоити ахбори омма тавассути

фароҳам овардани ҳамон ҳуқуқҳо, имкониятҳо ва ҳимояҳое, ки имрӯз мардон бархурдоранд, беҳтар кардан мумкин аст. Бар асоси гуфтаҳои боло, баъзе аз тадбирҳои тавсияшаванда ворид намудани ҷанбаҳои гендериро ба ташаббусҳои мавҷудаи амнияти рӯзноманигорон дар бар мегиранд, дар ҳоле ки баъзеи дигар ба васеъ ё мутобиқ кардани тадбирҳои мавҷудаи баробарии гендерӣ алоқаманданд.

› Равише, ки ҷанбаҳои гендериро ба инобат мегирад

Ҳама гуна ташаббус барои ҷилавгирӣ аз таъкиб ва зуроварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет бояд бо эътибор додан ба ҷанбаҳои гендерӣ тарҳрезӣ шавад. Дар ҳоле ки равиши ҳассос ба гендер аз дарки огоҳӣ аз нақшҳои гендерӣ, меъёрҳо ва муносибатҳои гендерӣ иборат аст, равиши ҷанбаҳои гендериро ба инобат гиранда маъноӣ ба ҳисоб гирифтани ва амал кардани меъёрҳои гендерӣ, нақшҳо ва муносибатҳои муносиб ба онро дорад ва ҳамчунин таъсири ғуноғунӣ сиёсатҳо ва тадбирҳоро ба мардон ва занон арзёбӣ мекунад, яъне андешидани тадбирҳои таъмини баробарии гендериро дар назар дорад.

Дах равиш дар татбиқи тадбирҳо ва ташаббусҳо вучуд дорад, ки дар зер номбар шудаанд:

1. **«Гендерӣ-бетараф» маъноӣ нодида гирифтани ҷанбаҳои гендериро дорад.** Ҳар як қарор ва тадбир, хоҳ санади қонунгузорӣ, хоҳ барномаи омӯзишӣ, хоҳ буҷет, хоҳ ягон санад ё тадбири дигар, ба одамони ғуноғун бо тарзҳои ғуноғун, аз ҷумла вобаста ба ҷинсашон таъсир мерасонад.

2. **Гендер бо дигар ченакҳои ҳувият алоқаманд аст.** Гендер бо синну сол, табақа, даромад, мансубияти қавмӣ, тамоюли ҷинсӣ, дин, маъҷубӣ, наҷод ва дигар омилҳо, аз қабилӣ мансуб будан ба фарҳанги шахрӣ дар қиёс бо деҳот, категорияҳои муайяни иҷтимоиро ба вуҷуд меорад, ки бо ҳам алоқаманданд ва ҳамчунин сохторҳои нобаробарии ба ҳам вобастаро эҷод мекунад. Ин равишро байнисоҳавӣ(ба ҳам омезишбанда) меноманд ва зарурати он бо он ногузир аст, ки нобаробарӣ ба одамони гуногун бо роҳҳои гуногун таъсир мерасонад.
3. **Нобаробарию бояд дар ҳама марҳилаҳои раванд аз байн бурд.** Нобаробарӣ байни занон ва мардон, аз ҷумла дастрасии нобаробар ба қудрат ва ҳуқуқҳо бояд дар тамоми раванд, дар марҳилаҳои таҳия, банақшагирӣ, татбиқ, мониторинг ва арзёбии қонунгузорӣ, сиёсат ва ҳама гуна амалҳо ба назар гирифта шаванд.
4. **Гап на танҳо сари он аст, ки чиро бояд ба ҳисоб гирифт, балки онро чӣ гуна бояд анҷом дод.** Равиши воқуниш ба гендер, на танҳо дараҷаи таъсиррасонии муносибатҳои гендерӣ ва қудратро ба контекст ба назар мегирад, балки раванди фарогир, иштирокӣ ва эҳтиромонаро дар бар мегирад, ки баробарии гендериро тавонманд ва мусоидат мекунад.
5. **Иттилоот- калид барои дарёфти роҳҳои ҳалли масъала аст.** Иттилооти дақиқ ва ҳамаҷониба дар бораи ҳама ба рӯзманигорон, ки аз рӯи ҷинсият ва дигар омилҳои байнисоҳавӣ ҷудо карда шудаанд, барои таҳияи тадбирҳои ҷавобии муассир зарур аст, ки ба шароитҳои гуногуни сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва иҷтимоӣ мутобиқ карда шудаанд.

6. **Гӯш додан ба андешаҳои гуногун муҳим аст.** Барои таъмини иштироки фаъолонаи бонувони рӯзноманигор дар қабули қарорҳои марбут ба фаъолиятшон ва ба таъсиррасонӣ ба зиндагиашон, машваратҳои васеъ ва ошкоро, аз ҷумла бо ташкилотҳои давлатӣ ва ғайриҳукуматӣ дар соҳаҳои дахлдор зарур аст.
7. **Рушди иқтидор барои ноил шудан ба дигаргуниҳо.** Ба ҳамаи онҳое, ки фаъолиятшон ба таъмини амнияти рӯзноманигорон алоқамандӣ дорад, бояд имконият дода шавад, ки бо равишҳои шинос шаванд, ки ҷанбаҳои гендериро ба инобат мегиранд. Барои ноил шудан ба тағйирот дар миқёси васеъ ва дарозмуддат, пеш аз ҳама бояд ба онҳое, ки нуфуз ва қудрати кофӣ дар ҳукумат доранд, така кард.
8. **Ҷудо кардани ҳаҷми кофии манъбаҳо.** Уҳдадорихо ба равише, ки ҷанбаҳои гендериро ба инобат мегирад, бояд бо амалҳо, бахусус тавассути ҷудо кардани мабаъҳои(захираҳои) кофии инсонӣ ва молиявӣ ба роҳ монда шавад.
9. **Иҷрои ҳадафҳои S.M.A.R.T.** Равиши маъруф ба номи S.M.A.R.T. аз он иборат аст, ки ташаббусҳо оид ба мубориза бо таъқиб ва суиистифода нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет бояд ҳадафҳои мушаххас (Specific), ченакшаванда (Measurable), дастрас (Attainable), актуалӣ (Relevant) ба муҳлат мувофиқ карда шуда (Time-bound)-ро муайян кунанд, ки ба ҳисоботпазирӣ нисбат ба тадбирҳо оид ба таъмин баробарии гендерӣ ва ба низом даровардани таҷриба ва ба ҳамин васила ба баланд бардоштани самаранокии амалҳои оянда мусоидат менамояд.

10.Тадбирҳо барои таъмини амнияти занон набояд ҳуқуқҳои асосии онҳоро маҳдуд кунанд, балки мусоидат кунанд. Ҳама чораҳои, ки метавонанд ҳуқуқ ба озодии баёнро маҳдуд созанд, бояд дар қонун пешбинӣ шуда, бо мақсади қонунӣ хизмат кунанд, дар ҷомеаи демократӣ зарур ва мутаносиб бошанд. Ба вучуд овардани монеъаҳо ё маҳдуд кардани фаъолияти касбии занон ба фароҳам овардани амнияти онҳо монеъа шуда наметавонад.

Мақомоти
иҷроияи
ҳокимияти
давлатӣ

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Таҳияи барномаи миллии чорабиниҳо оид ба амнияти рӯзноманигорон бо дарназардошти шароити махсуси бонувони рӯзноманигор;
2. Барои ҳифзи рӯзноманигорон ҷустани тадбирҳо бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ;
3. Ҷамъовари маълумот дар бораи ҳамлаҳо ба рӯзноманигорон бо мақсади амали намудани сиёсатҳо ва гузаронидаи тадқиқот дар асоси маълумоти пурра, инчунин бо мақсади мусоидат ба маъракаи иттилоотие, ки ба ҳавасмандгардонии иштироки шахсони тасмимгиранда ва ҷомеа нигаронида шудаанд;
4. Огоҳонидани механизмҳои асосии байналмилалӣ ҳуқуқи башар дар бораи вазъи амнияти бонувони рӯзноманигор ва ворид намудани ин масъала ба рӯзномаи кории мавзӯи сиёсати хориҷӣ.

1. Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ

**Татбиқи сиёсатҳо ва таҷрибаҳо барои беҳтар
кардани вазъи амнияти рӯзноманигорон**

Ҳокимияти иҷроия барои идоракунии давлат тавассути сиёсат ва муқаррар кардани равандҳои амалӣ ва иҷрои самараноки қонунҳо масъул аст. Дар ин боб як қатор тадбирҳои оварда шудаанд, ки маъмурияти президент, роҳбарияти ҳукумат ё вазоратҳо метавонанд барои ҳифз ва беҳтар кардани амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет анҷом диҳад. Ҳарчанд дар ин бахш ҳукуматҳои маҳаллӣ, ки аз рӯи сохтор ва вазифаҳояшон гуногунанд, ба назар гирифта нашаванд ҳам, тадбирҳои тавсияшаванда метавонанд ҳамзамон барои онҳо низ муҳим мебошад. Нақши мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, ки онҳо ҳам ба сохтори ҳокимияти иҷроия дохиланд, дар боби чорум алоҳида баррасӣ шудааст.

Қарори Шурои вазирони САҶА № 3/18 давлатҳои узвро даъват мекунад, ки «Тамоми ўҳдадорихои САҶА ба душ гирифта ва тамоми ўҳдадорихои байналмилалиро , ки марбут ба озодии баён ва озодии ВАО, аз ҷумла тавассути эҳтиром гузоштан, ташвиқ кардан ва Ҳимояи озодона ҷустуҷӯ кардан, пайдо намудан ва паҳн намудани иттилоот, сарфи назар аз сарҳадҳои давлатиро, пурра иҷро намоянд»

» **Таҳияи барномаи миллии чорабиниҳо оид ба таъмини амнияти рӯзноманигорон бо дарназардошти шароити махсуси бонувони рӯзноманигор**

Уҳдадорҳои барои таъмини амнияти бонувони рӯзноманигор бояд дар зинаҳои болоии ҳукумат ҳам дар сухан ва ҳам дар амал нишон дода шаванд. Аъзои ҳукумат бояд ҳамла ба бонувони рӯзноманигорро вобаста ба фаъолияти касбиашон ошкоро ва бечунучаро маҳкум кунанд ва на танҳо хушунати ҷисмониро, балки ҳолатҳои озори ҷинсӣ, тарсонидан, таҳдид ва дигар навъҳои суиистифода, аз ҷумла бо истифода аз технологияҳои рақамӣ.¹ Мансабдорон бояд намунаи ибрат бошанд ва аз сиёҳ кардан, тарсондан ё таҳдид кардан ба васоити ахбори омма, аз ҷумла бо истифода аз гуфтори шахватомез нисбат ба бонувони рӯзноманигор худдорӣ намоянд.

Зӯроварӣ, таъқиб ва суиистифода аз бонувони рӯзноманигор дар Интернет ба мушкилоти густурдаи нобаробарии иҷтимоӣ ва муносибат ба заҳдон дар маҷмӯи иртиботи ногӯсастанӣ дорад. Сиёсате, ки барои решакан кардани сабабҳои аслии зӯроварӣ дар асоси гендерӣ ва стереотипҳои гендерӣ равона шудааст, бояд бо барномаи чорабиниҳо оид ба беҳтар намудани амнияти рӯзноманигорон тавҳам бошад ва пурра карда шаванд. Бояд ҳуқуқ ва имконияти заҳдон набалки дар ВАО, умуман дар ҷомеа ҳавасманд гардад.

Албатта, таъқиб ва суиистифода нисбати бонувони хабарнигор дар Интернет ба фаъолияти онҳо дар расонаҳо вобастагӣ дорад. Фаҳмидани хусусиятҳои ҳар як кишвар барои ҳифзи амнияти рӯзноманигорон ҳеле муҳим аст ва аз ин рӯ, ҳадафи аввал дар таҳияи барномаи чорабиниҳои миллий оид ба амнияти рӯзноманигорон

ва ба он ворид намудани арзёбии таъсири навъҳои гуногуни таҳдидот (ҷисмонӣ, равонӣ, рақамӣ, ҳуқуқӣ ва иқтисодӣ) ба бонувони рӯзноманигор ва мардон- ҳамкорашон мебошад.

Ҳадафи ниҳоии барномаи чорабиниҳои миллӣ бояд таҳияи тадбирҳои самаранок оид ба татбиқи меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқӣ инсон вобаста ба амнияти рӯзноманигорон бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ бошад. Ин маънои таҳияи фаъолиятҳо барои қонеъ кардани ниёзҳои мушаххаси бонувони рӯзноманигор ва ҳамзамон андешидани тадбирҳо барои тағйир додани динамикаи нақшҳои гендерӣ ва таносуби қудратхост, ки баробарии гендериро ҳалалдор мекунад. Гузаронидани аудити гендерӣ дар робита бо татбиқи меъёрҳо ва ӯҳдадориҳои мушаххас, ба монанди Қарори [Шӯрои вазирони САҲА № 3/18 «Оид ба амнияти рӯзноманигорон»](#), дар доираи татбиқи барномаи чорабиниҳои миллӣ оид ба амнияти рӯзноманигорон, яке аз қадамҳои ҷиддӣ дар ин самт мебошад. Агар дар кишвар кайҳо боз барномаи чорабиниҳои миллӣ оид ба ҳифзи амнияти рӯзноманигорон мавҷуд бошад, онро метавон аз нав баррасӣ намуд бо назардошти тадбирҳои мубориза бо таъқиб ва суйистифода дар Интернет. Чунин тадобир метавонад таҳияи барномаи омузишӣ оид ба ошкор намудан ва пешгирӣ намудани таъқиб ва суйистифода дар Интернетро дар бар гирад ва ё ҳамчунин таъсис ё таҳкими иттиҳодияҳои ҳоми, шабакаҳо ва форумҳоро барои бонувони рӯзноманигор, хусусан онҳое ки бо мушкилоти суйистифода дар Интернет дучор шудаанд.²

Ҳангоми татбиқи ин тадбирҳо қатъиян тавсия дода мешавад, ки бо ҳамагуна ташаббусҳо дар соҳаҳои бо ҳам алоқаманд, масалан, дар доираи барномаи чорабиниҳои миллӣ оид ба тамини баробарии гендерӣ, ҳифзи ҳуқуқҳои инсон ва ғайра ҳамкорӣ намоянд.

Тибқи нақшаи кории СММ оид ба амнияти рӯзноманигорон ва масъалаи беҷазои, рушди ҳамкориҳои стратегӣ бо созмонҳои мухталифи ба сохтори СММ ворид набуро дар сатҳи байналмилалӣ, минтақавӣ ва маҳаллӣ ниҳоят муҳим аст.³ Тадбирҳо оид ба мубориза бо таъқиб ва суиистифода нисбат ба занони рӯзноманигор бояд бо иштироки бевоситаи ҳуди рӯзноманигороне, ки ба ин мушкилот дучор мешаванд, таҳия ва амалӣ карда шаванд. Дар ин сурат тадбирҳои таҳияшаванда ба таҷрибаи онҳо асос ёфта, иштироки бонувони рӯзноманигор дар ин раванд, дар навбати худ, имконоти онҳоро васеъ ва ҳуқуқҳояшоро тақвият мебахшад. Ҳамаи шохаҳои ҳокимият; созмонҳои мустақили ҷимояи ҳуқуқи башар; мақомоти танзим ва худтанзимкунии ВАО; миёнаравҳои интернет; ВАО-и давлатӣ, хусусӣ ва ҷамъиятӣ; ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳои рӯзноманигорон; гурӯҳҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ; марказҳои таълимии рӯзноманигорон ва муассисаҳои таълимӣ; коршиносони саводнокии расонаӣ ва созмонҳои ҷимояи ҳуқуқи занон, метавонанд дар ин раванд ширкат варзанд.

Мисолҳо

Интегратсияи (ҳамгирии) барномаи чорабиниҳои миллӣ:

Дар барномаи чорабиниҳои миллии шведӣ: [«Ҳифзи озодии](#)

баён: тадбирҳо оид ба ҳимояи рӯзноманигорон, намояндагони интиҳобшуда ва кормандони фарҳанг аз таҳдидҳо ва нафрат»

зарурати ҳамгироии барномаи амнияти рӯзноманигорон бо стратегияи миллии гендерӣ, зарурати таъмини рафти, ки мушкilotи гендериро аз ҷониби иштирокдорон калидӣ ба назар мегирад, ба монанди низоми судӣ, эътироф шудааст.⁴ Чанбаи асосии ин барнома ина, рушд ва маблағгузорию муассисаҳои мавҷуда, аз қабili марказҳои маҳаллии кӯмак ба ҷабрдидаҳо ва ҳадамоти боварӣ бо мақсади дастгирии онҳоест, ки ба сабаби иштирокашон дармуҳокимаҳои оммавӣ мавриди таҳдид қарор мегиранд.

Гузaronидани аудитҳо: Соли 2018 Донишгоҳи Амстердам Аудити озодии баён дар Нидерландияро⁵ гузаронд, то ки манзараи мушаххаси иҷрои Тавсияи Шурои Аврупо дар соли 2016 оид ба ҳимояи рӯзноманигорон, амнияти онҳо ва дигар намояндагони БАО дар Нидерландро ба даст оварад.⁶ Ҳарчанд аудит ба масъалаи хушунати интернетӣ нисбати анони рӯзноманигор дахл намекунад, аммо он намунаи хуби бархӯрди самараноки арзёбӣ мебошад.

Доҳил кардани мавзӯи ҳимояи рӯзноманигорон ба ҳуҷҷатҳои инъикоскунандаи сиёсат: Барои баланд бардоштани таъсирноки, масъалаи ҳимояи рӯзноманигоронро метавон ба сиёсати милли оид ба баробарии гендерӣ ва ҳуқуқи инсон ё дигар сиёсатҳои марбута доҳил кард. Масъалан, Барномаи миллии ҳифз ва ташвиқи ҳуқуқи башар барои давраи аз соли 2013 то соли 2016, ки дар Хорватия амалӣ шуда буд, тавсияро дар бар мегирад, ки таъқиби судии афроди муттаҳам дар таҳдид ва хушунат алайҳи хабарнигоронро сахттар кунад.⁷

Манбаъҳо

- [Нишондиҳандаҳои ЮНЕСКО \(PJS\)8 оид ба амнияти рӯзноманигорон \(НАР\)⁸](#) -як қатор нишондиҳандаҳоеро дар бар мегирад, ки барои арзёбии ҳифзи амнияти рӯзноманигорон дар сатҳи миллий қоркард шудаанд ва ҳамчунин дастурамал оид ба истифодаи ин нишондиҳандаҳо механизми арзёбӣ бо назардошти ҷанбаҳои гендериро таъмин менамояд.⁹ Нишондиҳандаҳои амнияти рӯзноманигорон дар Афғонистон, Гватемала, Ироқ, Кения, Непал ва Покистон татбиқ карда шуданд.
- [Раҳнамои ҷорабиниҳои миллий оид ба мубориза бо зӯроварӣ нисбат ба занон](#), ки аз ҷониби Сохтори «СММ-Занон» нашр шудааст, метавонад ҳамчун нуқтаи ибтидо барои ҳамгироии равиши гендерӣ дар бораи тадбирҳо оид ба амнияти рӯзноманигорон хизмат кунад.¹⁰ Матлаби дигари сохтори «СММ-занон» - [Усулҳои гузаронидани баҳодихӣ бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ](#), тавсияҳо оид ба баҳогузори амнияти бонувони рӯзноманигор бо истифода аз равишҳои, ки ҷанбаҳои гендериро ба инобат мегирад.¹¹

» Барои ҳифзи рӯзноманигорон ҷустани тадбирҳо бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ

Ба рӯзноманигороне, ки дучори таҳдид шудаанд, бояд дастрасии мустақим ба ҷораҳои мушаххаси Ҳимоя дода шавад. Механизми воқуниши фаврӣ ба таҳдидҳо алайҳи рӯзноманигорон метавонад василаи муассири ҳифзи ҷабридагонии (эҳтимолиии) таъқиб ва пешгирӣ аз авҷёбии эҳтимоли. Чунин механизм метавонад таҳти назорати яке аз мақомоти давлатӣ бошад, ба монанди мақомоти

Ҳифзи ҳуқуқ ё гурӯҳи байниидоравӣ, ки дар доираи механизми миллии ҳимоят соҳиби салоҳият аст. Ҳарчанд чунин механизмҳо маъмулан дар ҳолатҳои ҳамлаи ҷисмонӣ истифода шаванд ҳам, метавонанд барои расонидани дастгирии ҳуқуқӣ ва равонӣ, аз ҷумла ҳангоми таъқиб ва суиистифода дар Интернет истифода шаванд.

Аксаран бо дарназардошти паҳлӯҳои возеҳ ва нозукиҳои хоси таҳдид ба бонувони рӯзноманигор, ки метавонад аз таҳдидҳои шахвонӣ ва дигар шаклҳои зӯрварӣ ва таҷовуз, аз ҷумла нисбат ба аъзои оила иборат бошанд, хеле ва хеле муҳим аст, ки ҷанбаҳои гендерӣ дар ҳама тадбирҳо, аз ҷумла дар механизмҳои фаврӣ ба инобат гирифта шавад. Пеш аз ҳама зарур аст, ки дар таҳлили ҳамлаҳо хусусияти гендериро ба назар гирифта, занонро ба он гуруҳҳое, ки барои таъмини амният масъуланд, шомил кард. Масалан, афсарбонувонии мақомоти ҳифзи ҳуқуқ метавонанд барои ҳимояи ҷабрдидагони ҳамла, ба ҳайси муҳофиз ҷалб карда шаванд ва ё занон ба ҳайси оператори телефони боварӣ таъин карда шаванд. Протоколҳои арзёбии хатар ва воқуниш бояд чораҳои амниятӣ ё дастгириро, масалан дар ҳолати зарурати кӯчонидани занон бо назардошти ниёзҳои хоси бонувони мавриди ҳамла қароргирифта, пешбинӣ намоянд.

Ҳар як механизм воқуниши фаврӣ ё муҳофизатӣ бояд на танҳо кашфкунанда, балки чораҳо ва роҳҳои ҳалли пешгирикунанда ва фаълро низ таъмин кунад. Ин метавонад як маҷмӯи онлайн ё мониторинги воқеии хатарҳо ва таҳдидҳо алайҳи хабарнигорон ва дар якҷоягӣ бо таҳлили гендерӣ бошад. Чунин чораҳои пешгирикунанда ба муайян кардани тамоюлҳо кӯмак мекунанд ва имкон медиҳанд, ки ба таҳдидҳо самараноктар мубориза баранд. Тадбирҳои пешгирикунанда инчунин метавонанд шомили барномаҳои омӯзишӣ барои ҳамаи ҷонибҳои ҷалбшуда, аз ҷумла омӯзиш оид ба усулҳои воқуниши таъқиб ва суиистифода нисбат ба рӯзноманигорон дар

Интернет ва таҳияи манбаъҳои иттилоотии дастрасро дар бар гиранд, ки тавассути онҳо рӯзноманигорон тарзи истифодаи механизмҳо ва чораҳои мавҷударо омӯзанд. Ин кӯшишҳо бояд бо маъракаҳои фаҳмондадиҳӣ ҳамроҳ шаванд.

Барои бештар дастрас ва муассир шудани чораҳои муҳофизатӣ, онҳо бояд ба ҳолат ва вазъияти мушаххас ва вазъи ҳар як рӯзноманигори алоҳида мутобиқ карда шаванд. Масалан, ин маънои онро дорад, ки таҷҳизоти муҳофизатӣ бояд барои пӯшидани занон мутобиқ карда шавад, кӯмаки молиявӣ бояд шумори аҳли оила кӯмакгирандагон ба назар гирад ва ба рӯзноманигороне, ки дар Интернет таъқиб ё таҳқир мешаванд, бояд кӯмаки махсуси равонӣ кафолат дода шавад. Ҳамаи онҳое, ки ба таъмини амнияти рӯзноманигорон машғуланд, бояд бо усулҳои омӯзонида шаванд, ки ҷанбаи гендерро ба инобат мегирад.

Сохтосозии механизмҳо ва тадбирҳои муҳофизат, аз ҷумла иштироки ҷонибҳои гуногуни манфиатдор дар идоракунии ва назорат, имкон медиҳад, ки доираи васеи дониш андухта шаванд ва ҳисботпазирӣ таъмин гардад. Ба гуруҳи ҷонибҳои манфиатдор бояд созмонҳои ҷимоя ҳуқуқи занон ва созмонҳои рӯзноманигорӣ дохил шаванд.

Тадбирҳо оид ба фароҳамоварии амният бояд ҳамеша бо таъқиби гунаҳкорони ҷиноят алайҳи хабарнигорон ва мубориза бо беҷазойӣ барои ин гуна ҷиноятҳо ҳамроҳ шаванд. Ба ҳайси тадбири мушаххас, ҳокимияти иҷроия метавонад як прокурори мустақилро, ки ба ҷиноятҳои зидди озодии баён ва рӯзноманигорон махсус ҷудо ва таъин кунад. Прокурори мустақил парвандаҳоро назорат ва ҷамоҳанг мекунад; ба осебдидагон ёри мерасонад; ва фарҳанги оштинопазирӣ нисбат ба беҷазоиро барои ҷиноят алайҳи озодии баён ва рӯзноманигорон тарғиб мекунад.¹² Чунин мутахассис бояд бо равишҳои ҷанбаҳои гендерӣ ва равишҳои хуб шинос.

Баъзе кишварҳо кайҳо боз механизмҳои муқаммалӣ муҳофизати миллий ё зудамал ғаврӣ доранд. Бо вуҷуди ин, азбаски ҳамлаҳо бар асоси гендерӣ, аз ҷумла таъқиб ва суиистифода дар Интернет, нисбатан ба наздикӣ характери таҳдиди ҷиддиро гирифтанд, шояд зарурати аз нав баррасӣ ва ислоҳоти механизмҳои мавҷуда барои ворид кардани усулҳои нав ба ҷанбаҳои гендерӣ ба вуҷуд ояд. Ин раванд бояд дар машварат бо дигар ҷонибҳои манфиатдор, аз ҷумла коршиносон оид ба гендер дар сиёсати давлатӣ ва кӯмак дар таъмини амният амалӣ карда шавад.

Мисолҳо

Сохтани механизмҳои миллии воқуниши ғаврӣ: Раёсате аз Вазорати корҳои дохилии Италия [Ufficio Centrale Interforze per la Sicurezza Personale](#) механизми зудамали ғавриро роҳбарӣ мекунад, бо муҳофизон, мошинҳои зиреҳпӯш ва дигар таҷҳизоти муҳофизатӣ хабарнигоронро таъмин мекунад, ки аз ҷониби созмонҳои ҷиноӣ мавриди таҳдид қарор мегиранд.¹³

Таъсиси гурӯҳҳои бисёрҷониба: Нидерландия як гурӯҳи бисёрҷонибаи [ҳамоҳангсозӣ оид ба воқуниш ба таҷовуз ва ҳамла ба рӯзноманигоронро](#) барои фаъолияти якҷояи полис, додситонҳо, ВАО ва рӯзноманигорон оид ба воқуниш ба ҷунин ҳамлаҳо таъсис додааст.¹⁴

Ҳавасмандгардони фаъолияти комиссияи тафтишотӣ: Вазорати корҳои дохилии Сербистон дар якҷоягӣ бо Раёсати амнияти миллий ва иттиҳодияҳои рӯзноманигорон қори Комиссияи таҳқиқи куштори

рӯзноманигорон дар давраи ҷанг дар Югославияи собиқ зери назорат гирифтааст, ки он соли 2013 таъсис ёфтааст. Дар натиҷаи ҷаъолияти комиссия соли 2019 як ҷинояткор маҳкум шуд, ки дар соли 1999 ҷинояти куштори рӯзноманигори сербро содир кардааст. Ҳарчанд комиссия ба масоили таъқиб ва сӯйистифода аз бонувони рӯзноманигор дар Интернет сару кор надорад, аммо он намунаи хуби истифодаи самараноки таҷриба ва назорати ҷонибҳои мухталифи манфиатдор мебошад.¹⁵

Дастгирии механизмҳои минтақавии воқуниши ғаврӣ: Дар соли 2020 Иттиҳоди Аврупо (ИА) таъсиси [Механизми зудамал ғаврӣ](#) барои ҳиёии рӯзноманигорон аз вайроншавии озодии ВАО-ро дастгирӣ кард, ки кор ҳамарузаи онро як гурӯҳи созмонҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳамарӯза идора мекунанд¹⁶. Барои ҳомиёни ҳуқуқи башар аллакай механизми [Proteccienne:enCeris.eu](#) мавҷуд аст, ки он рӯзноманигоронро низ дар бар мегирад ва аз ҷониби консорсиуми созмонҳои ғайридавлатии ҳуқуқи башар идора карда мешавад¹⁷.

Таъсиси механизмҳои миллии муҳофизат: Колумбия аввалин кишваре дар ҷаҳон шуд, ки механизми миллии ҳимояи рӯзноманигоронро таъсис дод, ки дар таркиби он кумитаи махсус оид ба ҳифзи занон аст. Ба он намоёндагони созмонҳои ҳимояи ҳуқуқи занон, ҳукумат ва созмонҳои байналмилалӣ, ба монанди «СММ- Занон» дохил мешаванд. Аъзои Кумита ҳар як парвандаро аз зовияи мушкilotи гендерӣ таҳлил мекунанд, ки ин барои андешидани тадирҳои ҷавобӣ вобаста ба вазъият имкон медиҳад.¹⁸ Дар соли 2012, пас аз дувоздаҳ соли таъсиси барномаи ҳимояи рӯзноманигорон, ҳукумати Колумбия протоколро барои аз байн бурдани таҳдидҳо ба бонувони рӯзноманигорон амалӣ кард. Ин намунаи олиҷаноби аз нав дида баромадан ва ислоҳоти механизми мавҷуда аст, ки ҳамгирии равиши ба ҷанбаҳои гендерӣ равонашударо ба инобат мегирад.

Таъин намудани додситонҳои махсус: дар соли 2006 дар Мексика бори аввал прокурори махсуси парвандаҳои ҷиноятҳо зидди озодии баён ва бахусус дар ҳолатҳои ҳамла ба рӯзноманигорон таъсис ёфт.¹⁹

Манбаъҳо

- Дар [гузориши Шурои Ҳуқуқи Башар \(UNHRC\)](#) оида ба фаъолияти иҷлосияи бисту чоруми махсуси худ намунаҳои таҷрибаи хуби фаъолони давлатӣ ва ғайридавлатиро дар соҳаи амнияти рӯзноманигоронро ҷамъ овардааст.²⁰
- Шурои Аврупо (ША) як қатор тавсияҳо ва намунаҳои таҷрибаи пешқадамро оид ба амнияти рӯзноманигорон таҳти унвони [«Тадбирҳо оид ба ҳимояи рӯзноманигорон ва дигар намоёндагони БАО»](#) нашр кардааст, ки аз намунаҳои мушаххаси татбиқи меъёрҳои ША оид ба амнияти рӯзноманигорон дар баъзе кишварҳо иборатанд.²¹
- Бо иддае аз усулҳои таъмини амнияти рӯзноманигорон метавон дар силсилаи матолиби нашрнамудаи созмони ғайриҳукумати International Media Support бо номи [«Ҳимояи рӯзноманигорӣ»](#) шинос шуд.²² Яке аз [матлабҳои](#) ин силсила ба амнияти бонувони рӯзноманигорон бахшида шудааст.²³
- Механизми мониторинг ва эътинокардан ба таҳдидҳо алайҳи рӯзноманигорон ва кормандони БАО, [Media Freedom Rapid Response](#) маҷмуи тадбирҳоро барои таъмини амнияти хабарнигорон нашр кард, ки аз ҷониби кишварҳои узв ва

номзадҳо ба Иттиҳоди Аврупо қабул шудаанд.²⁴

- Донишгоҳи Палермо дар ҳисоботи худ оид ба вазъи Колумбия, Мексика ва Гватемала, самаранокӣ ва сохтори институтсионалии механизмҳои ҳимояи рӯзноманигоронро дар ин кишварҳо таҳлил кардааст.²⁵

› **Чамъоварии маълумот дар бораи ҳамла ба бонувони рӯзноманигор бо мақсади таҳияи сиёсат ва гузаронидани тадқиқот дар асоси маълумоти пурра ва ҳамчунин ба мақсади мусоидат ба чорабиниҳои иттилоотӣ, ки ба ҳавасмандагардонии иштироки шахсони тасмимгиранда ва ҷомеа равона шудааст**

Чораҳои қатъӣ нисбат ба таъқиб ва суиистифода аз бонувони рӯзноманигор дар Интернет танҳо дар сурате андешида хоҳад шуд, ки сиёсатмадорон, мутахассисони ВАО, созмонҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ҷомеа аз доираи мушкilot ва таъсири он ба касби рӯзноманигорӣ, озодии баён ва дастрасӣ ба иттилоот тасаввуроти комил дошта бошанд барои ин чамъоварӣ, таҳлил ва таҳқиқи маълумотҳои зиёд ва сифатнок талаб карда мешавад.²⁶

Аввалан бояд маълумотро аз рӯи тақсимбандӣ ба ҷинсият ва инчунин дигар омилҳои байнисоҳавӣ чамъоварӣ кард. Чунин маълумот барои қабули қарорҳо дар бораи мураккабӣ ва гуногунии таъсири зӯроварӣ ба занон ва фаҳмидани он, ки хушунати сохторӣ ба гурӯҳҳои муайяни ҷомеа чӣ гуна татбиқ мешавад, зарур аст.

Баъзе самтҳои асосии тадқиқот ҷамъовариӣ маълумотҳоро дар бар мегиранд, ки имкони ташхис кардани шаклҳои гуногуни зӯроварӣ ва арзёбии шиддати ҳамлаҳои интернетӣ ва таъсири онҳо ба ҳуқуқи рӯзноманигорон ва кори онҳоро медиҳанд. Муайян кардани монеаҳо ва хатарҳое, ки занон бо онҳо рӯ ба рӯ мешаванд ва дарки он, ки онҳо аз монеаҳо ва хатарҳое, ки ҳамтоёни мардонашон бо онҳо рӯ ба рӯ мешаванд, чӣ гуна фарқ мекунанд, дар бораи таҳияи сиёсат ва дигар посухҳои эҳтимолӣ дар асоси далелҳо маълумот хоҳанд дод.

Беҳтарин ҷамъовариӣ маълумот бояд дар ҳамкорӣ бо идораҳои миллии омор, донишгоҳҳо, пажуишгоҳҳои миллии ҷимояи ҳуқуқи башар ва гурӯҳҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ сурат бигирад, ки ин барои ба даст овардани маълумоти бештар дақиқ ва мустақил имкон медиҳад ва ҳуқуқ ба дахлатнопазирии ҳаёти хусусиро таъмин менамояд.²⁷ Ба ғайри субъектҳои миллий, маълумоти ҷамъоваришуда метавонанд барои механизмҳои байналмилалӣ лозим бошанд. Масалан, Шарҳи ихтиёрии миллий оид ба иҷрои нишондиҳандаи Ҳадафҳои Рушди Устувор (SDGs) аз ҳукуматҳо талаб мекунанд, ки дар бораи шумораи ҳамлаҳо алайҳи рӯзноманигорон дар кишварҳояшон гузориш диҳанд.²⁸

Ҷамъовариӣ маълумот инчунин метавонад барои гузаронидани маърақаҳои фаъоли иттилоотӣ мусоидат намуда, нишон диҳад, ки таъкиб ва суиистифода дар Интернет -на танҳо ҳамла ба бонувони рӯзноманигор, балки поймол кардани озодии баён ва озодии расонаҳост ва ҳамчунин таҳдид ба ҳуқуқи ҳар як инсон ва дар умум ҷомеа барои дастарсӣ ба иттилоот аст.²⁹

Фаъолияти иттилоотӣ-маърифатӣ боз як қадами муҳим дар роҳи беҳтар кардани дарки мушкilot дар ҷомеа мебошад. Ташилотҳои таълимӣ

метавонанд масъалаи истифода аз шабакаҳои иҷтимоӣ ва равандҳои замонавиро ба барномаҳои таълимӣ ё барномаҳои саводнокии расонаӣ ворид кунанд ва барномаҳои омӯзиши калонсолон ва таҳсилоти ғайрирасмиро тарҳрезӣ ва амалӣ созанд ва саводнокии расонаӣ ва рақамиро дар ҷомеа афзоиш диҳанд. Ин равиш метавонад барои ҳама, аз ҷумла бонувони рӯзноманигор, дар фароҳам овардани муҳити амнтар мусоидат кунад. Дар доираи стратегияи огоҳии ҷомеа, мансабдорони давлатӣ бояд бо изҳороти оммавӣ, аз ҷумла дар ҳолатҳои зарурӣ, баромад кунанд, дар шабакаҳои иҷтимоӣ паёмҳо нашр кунанд, изҳори пуштибонӣ аз рӯзноманигороне намоянд, ки бо суиистифода дар Интернет дучор омадаанд ва ҷорабиниҳо оид ба ҷалб намудани тавачҷуҳи шаҳрвандон доир ба нақши рӯзномаингорӣ ва таъсири манфии ҳамла ба бонувони рӯзноманигор, умуман дар ҷомеа, ташкил намоянд. Рӯзҳои таҷлили идҳо, аз қабили Рӯзи ҷаҳонии озодии матбуот (3 май), Рӯзи иди байналмилалӣ хотима додан бечазои алайҳи ҷиноятҳои зидди рӯзноманигорон (2 ноябр), Рӯзи байналмилалӣ занон (8 март) ва Рӯзи байналмилалӣ барҳам додани хушунат алайҳи занон (25 ноябр), барои ба амал баровардани чунин тадбирҳо заминаи хуб мебошанд.

Мисолҳо

Таъсиси ғуруҳи коршиносони ҳуқуқ: Дар Британияи Кабир як ҳайати баландпоя ва мустақили коршиносони ҳуқуқ таъсис дода шудааст, ки барои таҳияи қонунгузорӣ ва сиёсат дар бораи амнияти рӯзноманигорон тадқиқот мегузаронад.³⁰ Аввалин гузориши ғуруҳ, ки моҳи феввали соли 2020 нашр шуд, [ба истифодаи таҳримҳои](#)

[мақсаднок барои ҳимояи рӯзноманигорон](#) бахшида шудааст.³¹

Таҳияи барномаҳои саводнокии расонаҳо: дар ҳисоботе, ки аз ҷониби коршиносони миллӣ барои Обсерваторияи аудиовизуалии Комиссияи Аврупо таҳия шудааст, дар бораи [547 лоиҳаи саводнокии расонаҳо](#) дар кишварҳои узви Иттиҳоди Аврупо хабар медиҳанд, ки аз соли 2010 амалӣ карда мешаванд. Дар 403- лоиҳа ба иштирокчиён малакаҳои саводнокии расонаҳои вобаста ба тафаккури интиқодӣ ва дар 385 лоиҳа инчунин малакаҳои истифода аз ВАО омӯзонида шуд.³²

Финляндия сиёсати миллиашро ба муассисаҳои таълимии расмӣ ва ғайрирасмӣ, васоити ахбори омма ва дигар субъектҳо раванаро дорад, ки ҳадафаш аз он омӯзонидани васоити ҷопӣ, электронии ВАО ва шабакаҳои иҷтимоӣ мебошад.³³

› **Итило додан ба механизмҳои асосии ҳуқуқи башар дар бораи вазъи амнияти бонувони рӯзноманигор ва ворид намудани ин масъала дар рӯзномаи кории сиёсати хориҷӣ**

Давлатҳо метавонанд, тавассути иштирок дар созмонҳои байнидавлатӣ, дар таҳияи меъёрҳои байналмилалӣ амнияти рӯзноманигорон нақши созанда бозанд. Онҳо бояд бо пешниҳодот дар бораи ворид намудани масъалҳои амнияти бонувони рӯзноманигор ва ҳамчунин равишҳои бештар устувори ҷанбаҳои гендериро ба инобат гиранда, дар бисёре аз қарордодҳои қабулкардаи ин ташкилотҳо, тавсияҳо ва қарорҳо оид

ба ин масъалаҳо баромад кунанд. Давлатҳо инчунин метавонанд дар ниҳодҳои дахлдори шартномавии байналмилалӣ, ки бо баробарии гендерӣ сарукор доранд, ба монанди Кумитаи СММ оид ба барҳам додани маҳдудияти ҳуқуқ нисбат ба занон ё Комиссияи СММ оид ба вазъи занон (UNCSW) фаъолона иштирок ва ҳамкорӣ кунанд. Аз ҷумла, Комиссия пешравиро дар татбиқи Баёния ва Платформаи амалҳои Пекин назорат мекунад, ки аҳамияти пешбурди занонро дар саноати расонаҳо бо назардошти мушкилоти гендерӣ дар матлабҳои расонаӣ эътироф мекунад.³⁴

Масъулияти муҳими давлатҳо дар мавриди ҳисоботпазирӣ ин ӯҳдадории ҳисобот додан оид ба риояи меъёрҳои байналмилалӣ мебошад. Ҳисоботи хуб ба роҳмондашуда имкон медиҳад ки пешравӣ ба сӯи ҳадафҳо ё ӯҳдадориҳо арзёбӣ шаванд ва ҳамчунин ба ҳайси воситаи ҳуҷҷатгузории тамоюлҳо, аз ҷумла сатҳи бечазой ва таҷрибаи пешқадам хизмат кунад. Дар ҳамкорӣ бо созмонҳои ғайриҳукуматие, ки ба ҷамъоварӣ ва тадқиқоти маълумот машғуланд, давлатҳо метавонанд минбаъд ҳам миқдор ва сифати маводи иттилоотии худро оид ба зӯрварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор тавассути иштирок дар механизмҳои дар поён овардашуда беҳтар созанд.

Мисолҳо барои механизмҳо

- [Шарҳи умумии даврии Созмони Милалӣ Муттаҳид](#) (ШУД).³⁵ Дар доираи раванди ШУД, ҳукуматҳо вазифадоранд, ки дар бораи вазъи ҳуқуқи башар дар кишвари худ гузориш диҳанд ва баъд аз он аъзои КҲИ СММ (UNHRC) тавсияҳоро оид ба беҳтар кардани он пешниҳод омода мекунанд. Ин раванд барои ҳамаи ҳукуматҳо имкони олӣ фароҳам меорад, то ки амнияти бонувони рӯзноманигорро дар Интернет ва офлайн ба афзалияти аввалиндараҷа табдил диҳанд.

- Давлатҳо инчунин метавонанд таваҷҷуҳро ба мушкилоте, ки бонувони рӯзноманигорон дучор меоянд, бо роҳи пешниҳоди маълумот барои [гузоришҳои мунтазами](#) КҲИ СММ (UNHRC) ва Дабири кулли СММ оид ба иҷрои қарорҳои КҲИ СММ ва Асамблеяи Генералии СММ оид ба амнияти рӯзноманигорон ҷалб кунанд.³⁶
- Айнан ҳамин гуна гузоришҳои мавзӯӣ, [паёмҳо ва даъватҳои қатъӣ аз ҷониби](#) Тартиби 36 махсуси КҲИ СММ нашр мешаванд, аз ҷумла Гузоришгари махсус оид ба ташвиқ ва ҳимояи ҳуқуқи озодии афкор ва баёни озод ва дигар ниҳодҳое, ки ваколатҳои онҳо дар масъалаи зӯрварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор мебошанд.³⁷
- [Шарҳи ихтиёрии миалӣ оид ба натиҷаҳо дар самти](#) дастовардҳои Ҳадафҳои Рушди Устувор, аз ҷумла ҲРҶ 5 (таъмини баробарии гендерӣ ва тавсеаи имконот ва ҳуқуқҳои занон) ва ҲРҶ 16 (сохтори ҷомеаи осоишта, одил ва фарогир), ки дар он давлатҳо бояд маълумотро оид ба амнияти рӯзноманигорон бо тақсимбандӣ ба ҷинсият дохил кунанд.³⁸
- Дар посух ба дархости ЮНЕСКО барои пешниҳоди маълумот дар бораи чараёни баррасии парвандаҳои куштори рӯзноманигорон, [Маърузаи](#) Директори генералии ЮНЕСКО [дар бораи амнияти рӯзноманигорон ва масъалаи бечазой](#) ин ниҳоди Созмони Милалро, ки ҳимоя ба озодии баён масъулиташ аст, ваколатдор менамояд, ки тамоюлҳои таъсиргуздор ба беҳатариҳои рӯзноманигоронро назорат кунад.³⁹ Ғайр аз ин, ЮНЕСКО барои Маърузаи худ оид ба тамоюлҳои ҷаҳонӣ дар самти озодии баён ва рушди ВАО, ки шомили иттилоот оид ба таъқиби занони рӯзноманигор дар Интернет аст, доираи васеи маводро ғирдоварӣ мекунад.⁴⁰ Илова бар пешниҳоди маълумот, давлатҳо метавонанд ҳулосаҳои ин гузоришҳоро барои паҳн кардан мусоидат кунанд.

- Кишварҳои узви Шурои Аврупо бояд ба хабархое, воқуниш нишон диҳанд, ки [Платформаи Шурои Аврупо оид ба мӯсоидат дар ҳифзи рӯзноманигорӣ ва амнияти рӯзноманигорон](#) нашр кардааст, ки ҳодисаҳои инфиродии марбут ба рӯзноманигоронро назорат мекунад ва аз давлатҳо тадбирҳои ҷавобӣ дархост мекунад.⁴¹
- Ташаббусҳои бисёрҷонибаи манфиатдорон, аз [қабилӣ Шарикии «Ҳукумати Кушода», Этилоф барои озодӣ дар Интернет, Чомаи демократия ва Этилоф барои озодии ВАО](#) метавонанд форумҳои муассир бояд ташаббускори муҳокимаҳои сиёсӣ оид ба амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет бошанд.

Ғайр аз ин механизмҳои байналмилалӣ, намоёндагҳои дипломатиро дар дигар кишварҳо барои пешбурди чорабиниҳои оммавӣ, наشري изҳорот ва дастгирии ташаббусҳои маҳаллӣ ё минтақавӣ оид ба таъмини амнияти бонувони рӯзноманигорон сафарбар кардан мумкин аст. Роҳи дигари муҳими кӯмак ба бонувони рӯзноманигоре, ки бо таҳдидҳо дучор меоянд, ин қонеъ намудани пешниҳоди дархостҳояшон барои гирифтани раводид ва бо тартиби соддашуда додани паноҳгоҳ ба онҳо мебошад.

Мисолҳо

Гурӯҳҳои ғайрирасмӣ байнидавлатӣ: Дар доираи ташаббусҳои байнидавлатӣ бо мақсади муттаҳид кардани нерӯҳо барои ҷалби тавачҷӯҳба ин мушкилот, чанд давлати оид ба амнияти рӯзноманигорон гурӯҳҳои ғайрирасмӣ таъсис додаанд. Чунин гурӯҳҳои ғайрирасмӣ дар назди СММ дар Женева ва Нью-Йорк, дар назди ЮНЕСКО ва САҲА таъсис ёфтаанд.⁴³ Илова ба Ҷамоаи Ҳамкории Саъю Кӯшишҳои Ҷамоаи Истифода аз Қарорҳо ва Дигар Ҳаракатҳои Сиёсӣ ин гурӯҳҳо ҷорабинҳои гуногун барпо мекунад. Масалан, соли 2019 Гурӯҳи Дӯстони ЮНЕСКО оид ба амнияти рӯзноманигорон конфронс оид ба масъалаи таъқиби интернетии бонувони рӯзноманигорро ташкил кард.⁴⁴ Худи ҳамон сол Гурӯҳи Дӯстони СММ дар Нью-Йорк як ҷорабинӣ оид ба беҳатариҳои рӯзноманигорон ва дастовардҳои ҲРҶ (ҳадафҳои рушди устувор) доир намуд.

Интишори изҳороти барномавӣ: Дар солҳои 2018 ва 2019, Гурӯҳи ғайрирасмии дӯстони САҲА оид ба масъалаҳои амният

рӯзноманигорон изҳорот пахш карда, ки дар он аз зӯрварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор изҳори нигаронӣ намуд.⁴⁵

Манбаъҳо

- Раёсати Комиссари Олии Созмони Милали Муттаҳид оид ба [манбаи итилоотӣ](#) дорад, ки дар он тавсияҳо дар самти ҳуқуқи инсон мавҷуданд, аз тарафи Ҳимояи ҳуққи инсон дар назди СММ нашр намудааст, ки дастгирии қавие барои таҳияи сиёсати давлатӣ ҳастанд.⁴⁶
- Дар гузориши [худ «Ҳотима додан ба бечазой: риояи меъёрҳои СММ оид ба амнияти рӯзноманигорон»](#), созмони Ҳимояи ҳуқуқ - Арикл 19 тозатарин меъёрҳо дар бахши амнияти рӯзноманигорон, аз ҷумла тавсияҳоро оид ба мубориза бо зӯрварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет ва дар ҳаёти воқеӣ гирдоварӣ мекунад⁴⁷. Яке аз бобҳои ин гузориш ба равишҳои бахшида шудааст, ки ҷанбаҳои гендериро дар таъмини амнияти рӯзноманигорон ба инобат мегиранд.
- Эътилофи давлатҳои иштирокчи Шарикии «Ҳукумати Кушод» маърузаи глобалии [«Ҳазои шаҳрвандӣ: ҳимояи фаъолон ва рӯзноманигорон»](#)- ро таҳия намуд, ки он як қатор намунаҳо аз таҷрибаҳои пешқадамро дар бар мегирад, ки давлатҳо барои ҳифзи амнияти рӯзноманигорон қабул кардаанд.⁴⁸
- Дар доираи ташаббуси [Media4Democracy](#), Иттиҳоди Аврупо фаъолияти ҳайатҳои худро дар саросари ҷаҳон барои беҳтар дарки мушкилоти озодии ВАО бо онҳо рӯбарӯ ҳаст ва мусоидат

ба озодии баён дастгирӣ мекунад. Дар доираи ин ташаббус Иттиҳодияи [Аврупо «Дастур барои ҳайатҳои ИА: Ҳимояи рӯзноманигорон, ҳимояи озодии баён»](#)-ро нашр кард. Ин дастур иборат аз тавсияҳои техникӣ оид ба тадбирҳои таъмини амнияти рӯзноманигорон равона шудаанд.⁴⁹

- Ҷамоаи (шабака) демократия [«Роҳнамо оид ба беҳтарии рӯзноманигорон барои кормандони намоёндагҳои дипломатӣ»](#)-ро нашр кардааст, ки дар он амалҳои мушаххас оид ба таъмини амнияти рӯзноманигорон, аз қабилӣ муколамаи мунтазам бо мақомот ва рӯзноманигорон; расонидани ёрии фаврӣ ҳангоми зарурат; мониторинги мурофиаи судии рӯзноманигорон ё шахсоне, ки ба рӯзноманигорон ҳамла кардаанд; ва кӯмаки оморасозии ҳуҷҷатҳои сафар ва раводид пешбинӣ шудааст.⁵⁰
- Кумитаи озодиҳои шахрвандӣ, адолати судӣ ва қорҳои дохилии Парлумони Аврупо раҳнамо оид ба [«Амнияти рӯзноманигорон ва мубориза бо ғасод дар Иттиҳоди Аврупо»](#)-ро нашр кард, ки он дар бораи чораҳои гуногуни меъёрӣ ва дигар чораҳои зидди ҳамлаҳои алайҳи рӯзноманигорон дар Иттиҳоди Аврупо маълумот медиҳад.⁵¹

Кайдҳо

- 1 OSCE, Ministerial Council Decision No. 3/18, "Safety of Journalists", 7 December 2018, <https://www.osce.org/files/f/documents/a/c/462187.pdf>
- 2 Elisabeth Witchel, "Shared responsibility: Safeguarding press freedom in perilous times", International Media Support (IMS), 2020, <https://www.mediasupport.org/publication/shared-responsibility-safeguarding-press-freedom-in-perilous-times/>
- 3 UNESCO, UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity, CI-12/CONF.202/6, 2012, <https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists>.
- 4 "Defending Free Speech - measures to protect journalists, elected representatives and artists from exposure to threats and hatred", Swedish Ministry of Culture, 2018, <https://www.government.se/4990f9/contentassets/bd181f7b0f4640e7920807d110b3c001/action-plan-defending-free-speech.pdf>. Fojo Media Institute, help-desk for journalists, <https://fojo.se/verktyg-for-journalister/demokratijouren/help-desk/>.
- 5 "Audit of freedom of expression in the Netherlands", University of Amsterdam, Institute for Information Law, 2018, <https://www.ivir.nl/projects/auditoffreedomofexpression/>.
- 6 Council of Europe, Committee of Ministers, "Recommendation No. 4 on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors", CM/Rec(2016)413, April 2016, https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrolQvvsU/content/recommendation-cm-rec-2016-4-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-the-protection-of-journalism-and-safety-of-journalists-and-other-media.
- 7 "Violence, threats and pressures against journalists and other media actors in the EU", Contribution to the second Annual Colloquium on Fundamental Rights, European Union Agency for Fundamental Rights, November 2016, https://ec.europa.eu/information_society/news-room/image/document/2016-47/fra_threats_and_pressures_paper_19751.pdf.
- 8 "Journalists' Safety Indicators: National Level; based on the UNESCO's Media Development Indicators", UNESCO, 2015, <https://en.unesco.org/themes/safety-of-journalists/journalists-safety-indicators>.
- 9 UNESCO, Applying UNESCO's Journalists' Safety Indicators (JSIs): A practical guidebook to assist researchers, 2015, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260894>.
- 10 UN Women, Handbook for National Action Plans on Violence against Women, 2012, <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2012/7/handbooknationalactionplansonvaw-en%20pdf.pdf?la=en&vs=1502>.
- 11 UN Women, How to Manage Gender-Responsive Evaluation, UN Women Independent Evaluation Office, 2015, <https://genderevaluation.unwomen.org/-/media/files/un%20women/gender%20evaluation/handbook/evaluationhandbook-web-final-30Apr2015.pdf?la=en&vs=4246>.
- 12 UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, OSCE Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and the African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, "Joint Declaration on Crimes against Freedom of Expression", 25 June 2012, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.
- 13 Alberto Spampinato, Italy: So Much Mafia, So Little News, European Center for Media and Freedom and Osservatorio Balconi e Caucaso, 2018, <https://adobeindd.com/view/publications/4fd5ff1c-Of8c-4186-9565-dd3217e63b28/bndf/publication-web-resources/pdf/ECPMF-FFM-Italy.pdf>.
- 14 Presveilig, Steering Group on Aggression and Violence against Journalists, <https://www.persveilig.nl/>.
- 15 "Serbia: Commission to solve wartime journalists' murders expanded", European Federation of Journalists, <https://europeanjournalists.org/blog/2018/08/09/serbia-commission-to-solve-wartime-journalists-murders-expanded/>.

- 16 Media Freedom Rapid Response, <https://www.mfrr.eu/>.
- 17 ProtectDefenders.eu, <https://www.protectdefenders.eu>.
- 18 Unidad Nacional de Protección, <https://www.unp.gov.co/>.
- 19 “Conoce a la Fiscalía Especial para la Atención de Delitos cometidos contra la Libertad de Expresión”, Fiscalía General de la República, 2019, <https://www.gob.mx/fgd/documentos/conoce-a-la-fiscalia-especial-para-la-atencion-de-delitos-cometidos-contra-la-libertad-de-expresion>.
- 20 Human Rights Council, Report on its 24th session, A/HRC/24/2, 24 January 2014, <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session24/Pages/ListReports.aspx>.
- 21 Peter Noorlander, “Taking Action to Protect Journalists and Other Media Actors: Artificial Intelligence – Intelligent Politics Challenges and opportunities for media and democracy”, Background Paper for the Council of Europe Ministerial Conference 2020, <https://rm.coe.int/cyprus-2020-safety-of-journalists/168097fa83>.
- 22 “New global study documents best practices on the safety of journalists”, IMS news item, 30 October 2019, <https://www.mediasupport.org/new-global-study-documents-best-practices-on-the-safety-of-journalists/>.
- 23 Silvia Chocarro, “The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence”, IMS Defending Journalism book series, International Media Support, October 2019, <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists/>.
- 24 Media Freedom Rapid Response, “Protecting Journalists and Media Workers: Good Practice”, 2020, <https://www.mfrr.eu/wp-content/uploads/2020/06/MFRR-UK-Recommendations-Good-Practice.pdf>.
- 25 Natalia Torres and Eduardo Bertoni, Institutional Design and Effectiveness of the Agencies Charged with Protecting Journalists and Investigating Crimes against the Press: Mexico, Colombia and Guatemala: Universidad de Palermo, 2012, <https://www.palermo.edu/cele/cele/pdf/english/Inter-net-Free-of-Censorship/Institutional-Design.pdf>.
- 26 Ниг. ба санеде, ки дар қайдҳо иқтибос шудааст.
- 27 OSCE RfOM, “Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists”, 17 September 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.
- 28 UN Sustainable Development Goals (SDGs), SDG 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels, 2015, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.
- 29 “New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists”, OSCE RfOM, 2016, <https://www.osce.org/fom/220411?download=true>.
- 30 “IBAHRI Secretariat to the High Level Panel of Legal Experts on Media Freedom”, International Bar Association, <https://www.ibanet.org/IBAHRI-Secretariat.aspx>.
- 31 International Bar Association, IBAHRI Secretariat to the High Level Panel of Legal Experts on Media Freedom, Report on the Use of Targeted Sanctions to Protect Journalists, <https://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentId=1734a793-fd31-452d-84ca-b85efc4af744>.
- 32 Martina Chapman, “Mapping of media literacy practices and actions in EU-28”, Council of Europe, European Audiovisual Observatory, 2016, p. 28 and 39, <https://rm.coe.int/1680783500>.
- 33 Robert Tomljenovic, “Regulatory Authorities for Electronic Media and Media Literacy - Comparative analysis of the best European practices”, Council of Europe, 2018, <https://rm.coe.int/regulatory-authorities-for-electronic-media/1680903a2a>.
- 34 UN, Beijing Declaration and Platform for Action, 15 September 1995, https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf.
- 35 “Universal Periodic Review”, United Nations Human Rights Council, <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/upr/pages/uprmain.aspx>.
- 36 “Resolutions on Journalists’ Safety: How Does the UN Monitor their Implementation?”, IFEX news item, 22 December 2017, <https://ifex.org/resolutions-on-journalists-safety-how-does-the-un-monitor-their-im->

[plementation/](#).

37 "Special Procedures of the Human Rights Council", UN Human Rights, <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/sp/pages/welcomepage.aspx>.

38 "Voluntary National Reviews Database", UN Sustainable Development Knowledge Platform, <https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs/>.

39 UNESCO, Director-General's Report on the Safety of Journalists and the Danger of Impunity, 2018, <https://en.unesco.org/themes/safety-journalists/dgreport>.

40 "World Trends in Freedom of Expression and Media Development", UNESCO, <https://en.unesco.org/world-media-trends>.

41 "Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists", Council of Europe, <https://www.coe.int/en/web/media-freedom>. Austria, Canada, Denmark, Estonia, France, Germany, Greece, Latvia, Lithuania, Montenegro, the Netherlands, Norway, Sweden, the United Kingdom, and the United States of America.

42 UNESCO, Intensified attacks, new defences: developments in the fight to protect journalists and end impunity, In Focus edition of the World Trends in Freedom of Expression and Media Development, Paris, 2019, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371487>.

43 "OSCE delegations establish a Group of Friends on Safety of Journalists", US Mission to the OSCE news item, 23 April 2018, <https://osce.usmission.gov/osce-delegations-establish-a-group-of-friends-on-safety-of-journalists/>. "Groups of Friends on the Safety/Protection of Journalists publish joint statement on safety of journalists and access to information during the COVID-19 pandemic", UNESCO news, 14 April 2020, <https://en.unesco.org/news/groups-friends-safe-typrotection-journalists-publish-joint-statement-safety-journalists-and>.

44 "UNESCO Conference tackles online harassment of female journalists", UNESCO news item, 12 June 2019, <https://en.unesco.org/news/unesco-conference-tackles-online-harass-ment-female-journalists>.

45 Ҳолати то соли 2020, . Ин давлатҳои узви САҲА ба Ғуруҳи дӯстони САҲА дар масъалаи амнияти рӯзноманигорон дохил мешаванд : Австрия, Канада, Дания, Эстония, Франция, Олмон, Юнон, Латвия, Литва, Черногория, Нидерландия, Норвегия, Шветсия, Бритониё ва ИМА.

46 Universal Human Rights Index, <https://uhri.ohchr.org/>.

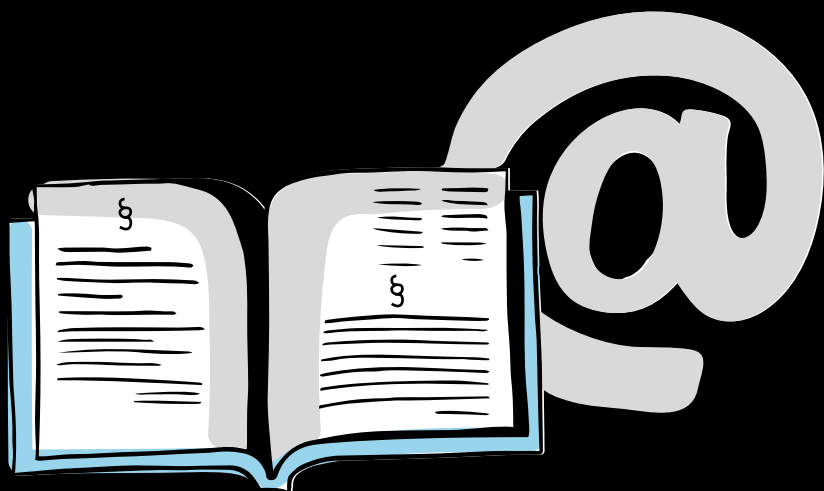
47 ARTICLE 19, "Ending Impunity: Acting on UN Standards on the Safety of Journalists," 2019, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2019/11/SOJ-Web.pdf>.

48 "Defending Journalists and Activists", Open Government Partnership, <https://www.opengovpartnership.org/policy-area/defending-journalists-and-activists-expression/>.

49 Media4Democracy, Handbook for EU delegations: "Protecting the safety of journalists, protecting freedom of expression", 2020, <https://media4democracy.eu/wp-content/uploads/2020/07/Final-M4D-Safety-of-Journalists-Handbook.pdf>.

50 Community of Democracies, "Toolkit: On the Safety of Journalists for the Personnel of the Diplomatic Missions", March 2017, <https://community-democracies.org/app/uploads/2018/06/Toolkit-Safety-of-Journalists-1-1.pdf>.

51 Tarlach McGonagle, Safety of Journalists and the Fighting of Corruption in the EU, European Parliament, Brussels, 2020, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/655187/IPOL_STU\(2020\)655187_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/655187/IPOL_STU(2020)655187_EN.pdf).

**Мақомоти
қонунгузори
ҳокимияти
давлатӣ**

Тадбирҳои твсияшаванда

1. Бозбинӣ (аз нав дида баромадан) ва дар ҳолати зарурат ворид намудани тағйирот ба қонунгузорӣ ё қабули қонунҳои нав бо мақсади ба инобат гирифтани масъалаҳои гендерӣ ҳангоми таъмини амнияти рӯзноманигорон;
2. Таъмини кафолат ба он, ки қонунгузориҳои марбут ба таъқиб ва суиистифода аз бонувони рӯзноманигор дар Интернет ҳуқуқи озодии баёнро поймол накунад.

2. Мақомоти қонунгузори ҳокимияти давлатӣ

Қабули қонунгузори нава ё мутобиқгардонидани қонунҳои қорӣ бо мақсади таъмини беҳатари дар Интернет ва берун аз он

Мақоми қонунгузори ҳокимият як мақоми машваратист, ки салоҳияти қабули қонунҳоро дорад. Ин боб ба масъалаҳои марбут ба қабули қонунгузори бахшида мешавад, ки муҳити беҳатартарини бонувони рӯзноманигоро дар Интернет ва офлайн дар сатҳи миллий ва мутобиқ ба меъёрҳои байналмилалӣ оид ба озодии баён ва озодии ВАО, аз ҷумла [Қарори Шӯрои вазирони САҲА № 3/18 “Амнияти рӯзноманигорон”](#) таъмин менамояд.¹

Қарори Шӯрои вазирони САҲА № 3/18 аз давлатҳои узв даъват мекунад, ки “қонунҳо, сиёсатҳо ва амалияҳои марбут ба озодии васоити ахбори оммаро қомилан ба уҳдадорҳои байналмилалӣ-ҳуқуқӣ ва дигар уҳдадорҳои мутобиқгардонанд, онҳоро аз нава баррасӣ кунад ва дар ҳолатҳои зарурӣ барҳам диҳад ё тағйирот ворид намоянд, то ки онҳо имкони фаъолияти рӯзноманигоронро барои мустақилона ва бидуни даҳлати ғайриқонунӣ пеш бурдани қорашон маҳдуд нақунанд.

» **Бозбинӣ (аз нав дида баромадан) ва дар зарурат ворид намудани тағйирот ба қонунгузорӣ ё қабули қонунҳои нав бо мақсади ба инобат гирифтани масъалаҳои гендерӣ ҳангоми таъмини амнияти рӯзноманигорон;**

Мавҷудияти қонунгузорие, ки ба таъмини амнияти бонувони рӯзноманигор раван шудааст, аз мавҷудияти манбаи ҳуқуқие вобаста аст, ки ба таври бояду шояд ҳуқуқ ба баробарӣ ва бидуни таъйизро тибқи қонунҳои байналмилалӣ ҳуқуқи инсон ва ҳамчунин ҳуқуқи озодии баёнро эътироф ва ҳимоя мекунад.² Ҳамлаҳо ба рӯзноманигорон дар Интернет ва берун аз он асосан ба таъйизи сохторӣ ва амиқ марбутанд, ки муборица бо он ӯҳдадории мусбати давлат аст.

Қонунгузoron бояд аз қониби мақомоти ҳокимияти давлатӣ иҷрои ӯҳдадорихояшонро тибқи қонуни байналмилалӣ ҳуқуқи башар таъмин кунанд, аз ҷумла дар пешгирии ҳамлаҳо; дар ҳимояи шахсони ба зуроварӣ дучор омада; инчунин дар ҷалб кардани ҷинояткорон ба ҷавобгариӣ ҷиноятӣ бо таъмин намудани воситаҳои муҳофизатӣ ба ҷабрдидагон. Қонунгузорие, ки механизмҳои миллии ҳифзи рӯзноманигоронро муқаррар мекунад, инчунин бояд механизми вокуниш ба ҷанбаҳои гендериро ҳам дар бар гирад.

Дар бисёр кишварҳо қонунгузориёҳое мавҷуд мебошанд, ки масъулиятро барои намудҳои муайяни таъқиб ва суиистифода дар Интернет пешбинӣ мекунанд. Гарчунин қонунгузорӣ кайҳо вуҷуд дошта бошанд ҳам, вале барои таъмини ҳимоя ба қадри кофӣ самаранок набошад, пас қабули қонунҳои нав бояд чун иқдоми охири ҳисобида шаванд ва дар навбати аввал масъалаи ворид намудани тағйирот ба қонунгузории амалкунанда дида шавад. Илова бар ин, қонунҳо бояд аз нав дида шаванд, ба хогири таъмини мутобиқашон бо меъёрҳои

байналмилалии ҳуқуқи инсон. Дар ҳар сурат баррасии истифодаи доираи васеи шарҳҳои ҳимояи ҳуқуқҳои дар ҳуқуқи маъмурӣ-шаҳрвандӣ пешбинишуда хеле муҳим аст, на ҳама бечора истифода аз ҳуқуқи ҷиноӣ дар ҳама ҳолат ва бидуни истино.

Раванди аз нав баррасикунӣ, ислоҳот ё қабули қонунҳо бояд дар машварати васеи бо ВАО, ҷомеа ва созмонҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ бо мақсади таъмини ҳимояи самараноки ҳуқуқи заҳон ба ҳаёт, ори аз муносибатҳои ғайриинсонӣ ва таҳқиқкунандаи шаъну шараф, ҳуқуқ ба баробарӣ, бидуни таъйиз, озодии баёнӣ афкор ва дахлнопазирии зиндагии хусусӣ сурат гирад. Дар ин раванд пуштибонии коршиносони мақомоти байниҳукумати байналмилалӣ ва минтақавӣ, аз ҷумла дастгирии Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО, ҷомеаҳои академӣ ва ҳуқуқӣ муфид хоҳад буд.

Мисолҳо

Истифодаи қонунгузории ҷорӣ. Баъзе давлатҳо қонунгузории мавҷударо барои таъкиби афроде истифода карданд, ки ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет ҳамла кардаанд. Дафтари Намояндагии САҲА оид ба озодии ВАО дар ҳамкорӣ бо Пажӯҳишгоҳи Байналмилалии Матбуот (ПБМ) дар маърузаш аз соли 2019 ["Тадбирҳои воқуниши ҳуқуқӣ ба таъкиб ва суиистифода аз рӯзноманигорон дар Интернет – вазъият дар Финландия, Фаронса ва Ирландия"](#)³ се мисолро муқоиса ва мавриди таҳлил қарор дод. Аммо дар ин гузориш таъкид шудааст, ки дар яке аз парвандаҳо гунаҳкор барои тўҳмат ба ҷавобгариҳои ҷиноӣ кашида шудааст, ки ин хилофи меъёрҳои байналмилалии озодии баён

аст, ки аз ҷазои ҷиноӣ хориҷ намудани тўҳматро талаб мекунанд. Қонуни амалкунандаи Канада даҳлат ба ҳаёти шахсӣ, таҳдидҳо, паёмҳои бадқасдона, таъкиб тавассути воситаҳои алоқа, таъкиби онлайн, ифшо ва мубодилаи бидуни иҷозат ва дигар шаклҳои таъкибро манъ мекунанд.⁴

Манбаъҳо

- [Дастурамал оид ба қайди мушкилоти гендерӣ дар қонунгузорӣ-“Қонунҳое, ки ба нафъи мардон занон кор мекунанд”](#), ки онро Дафтари ниҳодҳои демократӣ ва ҳуқуқи башар (ДНДХБ), нашр кардаст ҳавии тавсияҳои муфиде дар бораи он аст, ки чи тавр бояд қонунҳоро маҷбур сохт то ба нафъи ҳар ду ҷинс кор кунанд.⁵
- Созмони Ҳамкории Иқтисодӣ ва Рушд (СҲИР) [“Маҷмӯи дастурамалҳо хо барои танзими мавзӯҳои гендерӣ ва ноил шудан ба баробарии гендерӣ дар ҳаёти ҷамъиятӣ”](#)-ро таҳия кардааст, ки бобе дар бораи расмиёти ҳассос ба гендер дар парлумонро дорад.⁶
- Иттиҳоди байнипарлумонӣ [“Раҳнамо оид ба озодии баён барои парлумонҳо ва вакилони парлумон: аҳамият ва доираи чораҳои Ҳимоятӣ”](#)-ро нашр кардааст, ки метавонад ҳангоми қабули қонунҳо оид ба ҳимояи рӯзноманигорон муфид бошад.⁷

› **Таъмини кафолат дар мавриди он, ки қонунгузории марбут ба таъқиб ва суиистифода нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет, ҳуқуқ ба озодии баёнро поймол намекунад**

Интернет як платформаи беҳамто барои татбиқи ҳуқуқ ба озодии баён фароҳам меорад ва инро бояд ҳангоми такмил кардани қонунгузорӣ дар бораи таъқиб ва муносибати ҳашин нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет дарк кард.

Озодии баён на танҳо ба ғояҳо ва иттилооте, ки ба таври умум безарар ҳисобида мешаванд, балки ба ғояҳо ва иттилооте, ки метавонанд таҳқиромез, ҳайратовар ё ташвишовар бошанд, низ дахл дорад.⁸ Дар сатҳи қонунгузорӣ бояд эътироф кард, ки ҳама гуна тадбире, ки метавонад ҳуқуқ ба озодии баёнро маҳдуд кунад, мутобиқи қонунҳои байналмилалии ҳуқуқи башар, бояд бо қонун муқаррар шуда бошад, ба ҳадафҳои қонунӣ хизмат кунад ва дар ҷомеаи демократӣ зарур ва муносиб бошад⁹

Ғузоришгари вижаи СММ оид ба пешбурд ва ҳифзи ҳуқуқ ба озодии афкор ва баён ҳушдор додааст, ки кушишҳо барои таъмини беҳатари бонувони рӯзноманигор дар Интернет метавонад нахоста ба “сензура ё маҳдудиятҳои ғайриқонунӣ оварда расонад, ки дар ниҳоят ҳуқуқҳои ҳудди занонро ҳалалдор мекунад, ки ҳукуматҳо талош мекунанд манфиатҳои онҳоро ҳимоя намоянд.¹⁰ Қонунҳо ва қоидаҳои ки мубҳам таҳия шудаанд, масалан, онҳое ки намоиш тани бараҳна ё рафтори ношоистаро манъ мекунанд, метавонанд таъсири боздорандагии назаррасе ба баҳсҳои интиқодӣ дар бораи мавзӯҳои ҷинсиат, ҷинс ва солимии репродуктивӣ дошта бошанд.¹¹

Дар робита ба ин, бо назардошти хатари маҳдуд кардани ҳуқуқи қонунии баён, бояд аз он далел гуфт, ки Қумитаи ҳуқуқи башари СММ дар баробари дигар ниҳодҳои байналмилалӣ аз суиистифодаи қонуни ҷиноӣ нисбати рӯзноманигорон, омӯзгорон ва ҳомиёни ҳуқуқи башар, ки мубодилаи иттилоот ба манфиати қонунии ҷамъият анҷом доданд, изҳори нигаронии хоса кардааст.¹² Дар ҷомеаи демократӣ, ҷазои ҷиноятӣ бояд танҳо ҳамчун ҷораи охирин ва танҳо дар ҳолатҳои вазнинтарин татбиқ карда шавад. Дар дигар ҳолатҳо давлатҳо бояд ҳамеша кӯшиш кунанд, ки аз ҷораҳои маҳдудкунандаи ҳуқуқи шаҳрвандӣ ё маъмуриро истифода баранд.¹³

Баъзе давлатҳо барои мубориза бо таъқиб ва суиистифода нисбат ба занон дар Интернет, аз ҷумла бонувони рӯзноманигор, муқаррароти ҷиноӣ-ҳуқуқiero ворид намуданд, ки ба «забони адоват» рабт дорад. Қонуни байналмиллалӣ ҳуқуқи башар мафҳуми ягонаи «забони адоват»-ро пешниҳод намекунад; дар натиҷа, чунин қонунҳо метавонанд нодуруст истифода шаванд ва боиси маҳдудиятҳои ғайриқонунии ҳуқуқ ба озодии баён шаванд ё метавонанд барои маҳдуд кардани суҳани ҷоиз истифода шаванд. Ҳама қонунҳо бояд ба таври возеҳ истилоҳотро муайян кунанд, ки амалҳо ё падидаҳои ифода мекунанд, ки тибқи Паймони байналмилалӣ дар бораи ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ ва Конвенсияи байналмиллалӣ дар бораи барҳам додани ҳама шаклҳои таъбири наҷодӣ манъ шудаанд. Дар баробари ин, бояд аз ҷиноигардони афқору суҳанронӣ, ба истиснои тарғиби кинаю адовати миллӣ, наҷодӣ ва динӣ, ки барангехтани таъбир, хусумат ва хушунатро ташкил медиҳад, худдорӣ кард.¹⁴ Ба ҷойи ин бояд аз тафсири меъёрҳои ҳуқуқӣ дар баҳши ҳуқуқҳои инсонӣ кор гирифт, ки дар Барномаи амали Работ омаданд.¹⁵

Ҳангоми баррасии парвандаҳои таъкиб ва суиистифода дар Интернет баъзан қонунҳо оид ба тўхмат истифода мешаванд. Ин истилоҳот баъзан бо ҳамдигар тавъаманд, аммо тўхмат дар асоси далелҳои бардурӯғ расонидани зарари ҷиддӣ ба обрӯи касест. Дар ҳар сурат, бояд қайд кард, ки ҳифзи эътибор бояд танҳо ба қонуни шаҳрвандӣ оид ба тўхмат татбиқ гардад, тавре ки меъёрҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи башар пешбинӣ кардаанд¹⁶ ва давлатҳо бояд ҷавобгарии ҷиноиро барои тўхмат бекор кунанд.

Ба ҳайси тадбири ҷавобӣ дар ҳолатҳои таъкиб ва суиистифода аз бонувони рӯзноманигор дар Интернет, метавон аз як қатор муқаррароти қонунгузории шаҳрвандӣ, масалан, аз сандҳои қонунии марбут ба нақзи даҳлатнопазирии ҳаёти шахсӣ ё махфият ё ҳуқуқ ба ҳифзи амнияти шахсӣ истифода кард. Рӯзноманигорон метавонанд дар ҷустуҷӯи роҳҳои мушаххаси рафӣи зараре, ки аз шаклҳои мушаххаси таъкиб ва суиистифода дар Интернет ба онҳо расидааст, аз ин чораҳои қонунии шаҳрвандӣ¹⁷ истифода баранд.

Рамзгузорӣ ва махфи кардани ном(беномӣ) дар масъалаи ҳимояи бонувони рӯзноманигор бо фароҳам овардани имкониятҳои бештар барои амалӣ намудани ҳуқуқи озодии баён бидуни даҳлати номашрӯъ аз ҷониби субъектҳои давлатӣ ё ғайридавлатӣ¹⁸, аз ҷумла назорат ва амалияи таъкиби мустақим аҳамияти ҳалкунанда доранд. Тағйироти қонунгузорӣ барои мубориза бо таъкиб ва суиистифодаи аз бонувони рӯзноманигор дар Интернет боиси мамнуъ шудани рамзгузорӣ ва ифшои накардани ному насаб, ё ворид намудани талабот ба шиносоии ҳатмии ҳуввияти корбарон дар Интернет намегардад¹⁹, зеро бонувони рӯзноманигор ҳақ доранд, ки дар Интернет бо истифода аз ҳуқуқи даҳлатнопазирии ҳаёти шахсӣ бе ифшои номашон бимонанд.

Ниҳоят, қонунгузорӣ бояд қоидаҳо ва меъёрҳоро нисбат ба ӯҳдадориҳои шартии миёнаравҳои Интернет дастгирӣ ва риоя намояд. Ин маънои онро дорад, ки миёнаравҳои интернетӣ набояд барои матлаби аз ҷониби шахсони сеюм нашршуда ҷавобгар бошанд, ба шарте ки онҳо дар тағйир додани мундариҷаи мавриди назар иштирок надошта бошанд ва давлатҳо танҳо бо қарори суд ҳазф кардани мундариҷаро аз онҳо талаб карда метавонанд.

Мисолҳо

Равиши дорои якчанд сатҳ: Комиссияи адлияи Ирландия тадбирҳои гуногунро (равиши сатҳдор) пешниҳод кардааст, ки барномаҳои таълимӣ ва ҷораҳои ҳуқуқи шахрвандиро нисбат ба муҷозоти ҷиноӣ бартарӣ медиҳанд.²⁰ Ин равиш ба таъмини он кӯмак хоҳад кард, ки ҳама гуна даҳолат ба ҳуқуқи озодии баён, бо таваҷҷуҳ ба қонунҳо оид ба таъқиби дар Интернет, ба зараре ки дар натиҷаи амали худӣ таъқиб расонида шудааст, мутаносиб бошад.

Тағйиру иловаҳо ба қонунгузорӣ: Соли 2018 Фаронса ба [Кодекси ҷиноӣ](#) ислоҳот ворид карда, ҷавобгариҳои ҷиноиро барои таъқиб аз ҷониби гурӯҳи одамон ё бо истифода аз фанновариҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ қорӣ кардааст.²¹

Истифода аз қонунҳои мавҷуда: Дар соли 2018 қонуни ҷории [Ирландия](#) дар бораи таъқиб барои ба ҷавобгарӣ кашидани нафаре барои “таъқиби боисрори ғайриқобили қабул”-и зани

рӯзноманигор истифода шуд. Ин иттиҳом тибқи Қонуни соли 2010 «Дар бораи ҷиноятҳои номарговар алайҳи шахс» сурат гирифт, ки масъулиятро барои таъкиб бо “ҳар васила” пешбинӣ мекунад. Ин парванда ҳамчун намунаи он аст, ки чӣ гуна қонунҳои мавҷударо дар ҳолатҳои таъкиб тавассути ТИК истифода бурдан мумкин аст.²²

Ба қонунгузории мавҷуд ворид кардани муқаррароте, ки нисбат ба шаклҳои таъкиб дар Интернет татбиқ мешаванд: Муқаррарот оид ба таъкиби [Кодекси ҷиноии](#) Олмон кӯшишҳои беиҷозат барои тамос бо шахси дигарро бо истифода аз ТИК ва суиистифодаи маълумоти шахси дигарро барои водор кардани шахсони сеюм барои тамос бо ӯ дар бар мегирад.²³

Бекор намудани ҷавобгарии ҷиноӣ барои тӯҳмат: Дар соли 2009 давлатҳои узви САҲА дар самти ғайриҷиноӣ кардани қонунҳо оид ба тӯҳмат пешрафт карданд. То соли 2017 кишварҳои зерини узви САҲА муқаррароти умумиро оид ба тӯҳмат ғайриҷиноӣ кардаанд: Арманистон, Босния ва Ҳерсеговина, Кипр, Эстония, Гурҷистон, Ирландия, Қирғизистон, Молдова, Черногория, Македонияи Шимоли, Норвегия, Руминия, Тоҷикистон, Британияи Кабир ва Украина.²⁴

Манбаъҳо

- Дафтари Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО ва Институти Байналмилалӣ Матбуот гузоришero тахти унвони [«Тадбирҳои ҳуқуқии воқуниш ба таъқиб ва суиистифода аз рӯзноманигорон дар Интернет– ваъият дар Финландия, Фаронса ва Ирландия»](#) нашр карданд, ки дар он тадбирҳои қонунгузории қорӣ барои мубориза бо таъқиб ва суиистифода аз рӯзноманигорон дар Интернет дар ин кишварҳо таҳлил шудааст.²⁵
- Дафтари Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО гузоришҳо дар барои таҳлили ҳуқуқии қонунгузории дахлдor бо тавсияҳо барои ҳукуматҳо нашр мекунад, масалан: лоиҳаи қонуни [Австрия «Дар барои эҳтиёкорӣ ва масъулият дар Интернет»](#),²⁶ лоиҳаи қонуни [Украина «Дар барои ВАО»](#),²⁷ лоиҳаи қонуни [Албания «Дар барои хадматрасониҳо дар ВАО»](#),²⁸ ё доиҳаи қонуни Олмон «Дар барои тақмили ҳифзи қонун дар шабакаҳои иҷтимоӣ».²⁹
- [legislationlaine](#) - махзани маълумотест, ки аз қониби ДИДҲБ сохта шудааст ва давлатҳои иштирокчи метавонанд барои муқоиса ва мутобиқ кардани қонунгузории худ бо меъёрҳо ва меъёртҳои байналмилалӣ аз он истифода баранд.³⁰
- Китобхонаи ҳуқуқии Конгресси ИМА таҳлили муқоисавии қонунгузориро дар маърузаи [«Қонун дар барои ҳимояи рӯзноманигорон аз таъқиб дар Интернет»](#) нашр кардааст.³¹
- Гузоришгари махсуси СММ оид ба мусоидат ва ҳифзи ҳуқуқ ба озодии ақида ва баён дар [маърузааш доир ба истифодаи](#)

[василаҳои размгузорӣ ва беномӣ ҳангоми интиқоли паёмҳои рақамӣ](#) тавсияҳои ҷолиб меоварад.³²

- [Барномаи амали Работ оид ба манъ намудан тарғиби адовати этникӣ, наҷодӣ ва мазҳабӣ, ки барангезандаи таъбиз, хусумат ва зӯрварӣ мебошанд](#) ва аз ҷониби Раёсати Комиссари Олӣ оид ба ҳуқуқи инсон қабул шудааст, тавсияҳои равшанеро дар он хусус фаро мегирад, ки «забони адоват» аз ҷӣ иборат аст.³³
- [Пешрафти «забони адоват»](#): роҳнамои амалӣ, ки аз ҷониби созмони ҳимояи ҳуқуқ-Артикл 19 оид ба муайян кардани забони адоват ва роҳҳои ҳалли аксуламали самараноки он ва ҳамзамон бо ҳифзи ҳуқуқ ба озодии баён ва баробарӣ, нашр шудааст.³⁴

Қайдҳо

- 1 OSCE, Ministerial Council Decision No. 3/18, "Safety of Journalists", 7 December 2018, <https://www.osce.org/files/f/documents/a/c/462187.pdf>
- 2 "Equality and Non-discrimination", United Nations and the Rule of Law, <https://www.un.org/rule-of-law/thematic-areas/human-rights/equality-and-non-discrimination/>.
- 3 "Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists - Perspectives from Finland, France and Ireland", OSCE RfOM and IPI, 7 March, 2019, <https://www.osce.org/representa-tive-on-freedom-of-media/413549>.
- 4 The Law Library of Congress, Laws Protecting Journalists from Online Harassment, September 2019, p. 4–5, <https://www.loc.gov/law/help/protecting-journalists/online-harassment.pdf>.
- 5 OSCE, Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), "Making Laws Work for Women and Men: A Practical Guide to Gender-Sensitive Legislation", 2017, <https://www.osce.org/odihr/327836?download=true>.
- 6 OECD, "Toolkit for Mainstreaming and Implementing Gender Equality", 2018, <https://www.oecd.org/gov/toolkit-for-mainstreaming-and-implementing-gender-equality.pdf>.
- 7 Toby Mendel, "Freedom of expression for parliaments and their members: Importance and scope of protection", Inter-Parliamentary Union, 2018, <https://www.ipu.org/resources/publications/handbooks/2018-10/freedom-expression-parliaments-and-their-members-importance-and-scope-protection>.
- 8 European Court of Human Rights, Handyside v. the United Kingdom, Application no. 5493/72, 7 December 1976, paragraph 49, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22docnumber%22%3A%22695376%22%22itemid%22%3A%22001-57499%22%7D>. Yaman Akdeniz, "Media Freedom on the Internet: An OSCE Guidebook", OSCE RfOM, 2016, <https://www.osce.org/netfreedom-guide-book?download=true>.
- 9 UN General Assembly, Resolution 2200A (XXI), International Covenant on Civil and Political Rights, 16 December 1966, entry into force: 23 March 1976, Article 49, <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.
- 10 "UN experts urge States and companies to address online gender-based abuse but warn against censorship", UN Office of the High Commissioner for Human Rights, news item, 8 March 2017, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=21317>.
- 11 Ҳамон ҷо.
- 12 UN Human Rights Committee, General Comment No. 34, Article 19: Freedoms of opinion and expression, CCPR/C/GC/34, 2011, paragraphs 30 and 34, <https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>.
- 13 OSCE RfOM, "Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists", 17 September 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.
- 14 UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/74/486, 9 October 2019, <https://undocs.org/A/74/486>.
- 15 UN General Assembly, Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the expert workshops on the prohibition of incitement to national, racial or religious hatred, A/HRC/22/17/Add.4, 11 January 2013, https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Opinion/SeminarRabat/Rabat_draft_outcome.pdf.
- 16 "Decriminalization of defamation", OSCE RfOM, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/106287>.
- 17 Ниг. ба ҳуҷҷати дар қайди 3 иқтибосшуда.
- 18 Ниг. ба ҳуҷҷати дар қайди 1 иқтибосшуда.
- 19 UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right

to freedom of opinion and expression, A/HRC/29/32, 25 May 2015, <https://www.ohchr.org/en/issues/freedomofopinion/pages/callforsubmission.aspx>

20 Ниг. ба ҳуҷҷати дар қайди 3 иқтибосшуда .

21 French Criminal Code, France, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idSection-TA=LEGISCTA000021796946&cidTexte=LEGITEXT000006070719>.

22 Ниг. ба ҳуҷҷати дар қайди 3 иқтибосшуда.

23 German Criminal Code, https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html.

24 Scott Griffen, "Defamation and Insult Laws in the OSCE Region: A Comparative Study", OSCE RfOM, March 2017, <https://www.osce.org/files/f/documents/b/8/303181.pdf>.

25 Ниг. ба ҳуҷҷати дар қайди 11 иқтибосшуда.

26 OSCE RfOM, Legal Review of the Austrian draft Law on Diligence and Responsibility On- line, 4 June 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/421745>

27 OSCE RfOM, Legal Review on the draft law of Ukraine "on media", February 2020, <https://www.osce.org/files/f/documents/2/7/447508.pdf>.

28 OSCE RfOM, Legal Review of the draft Law on Media Services in Albania, July 2019, <https://www.osce.org/files/f/documents/4/3/425462.pdf>.

29 OSCE RfOM, Legal Review of the German Draft Law on Better Law Enforcement in Social Networks, May 2017, <https://www.osce.org/files/f/documents/a/0/333541.pdf>.

30 OSCE ODIHR, "Legislationonline database", <http://www.legislationonline.org/>

31 Library of Congress Law, "Laws Protecting Journalists from Online Harassment: Comparative Summary", Library of Congress Law, <https://www.loc.gov/law/help/protecting-journalists/>.

32 UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/HRC/29/32, 22 May 2015, <https://undocs.org/A/HRC/29/32>.

33 Ниг. ба ҳуҷҷати дар қайди 15 иқтибосшуда .

34 ARTICLE 19, "'Hate Speech' Explained: A Toolkit", 2015, <https://www.article19.org/resources/hate-speech-explained-a-toolkit>.

**Мақомоти
адолати судӣ**

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Баланд бардоштани сатҳи итилооти оид ба масъалаҳои гендерӣ дар тамоми системаи судӣ, зеро он барои ҳифзи бонувони рӯзноманигор муҳим аст;
2. Тақвияти тахассус ва малакаҳои мақомоти судӣ оид ба озодии баён, амнияти рӯзноманигорон, ҳамчунин таъқиб ва суиистифода дар Интернет ва берун аз он;
3. Истифода ва тарғиби таҷрибаи пешқадам дар масоили дастрасӣ ба адолати судӣ, судури қарорҳои суд ва таъмин намудан воситаҳои муҳофизатӣ;
4. Ҷалби созмонҳои миллии ҳуқуқи башар дар ҳалли масъалаҳои марбут ба амнияти рӯзноманигорон.

3. Мақомоти адолати судӣ

Таъмин намудани дастрасӣ ба адолати судӣ ва хотима додан ба бечазой

Дар ин боб таваҷҷуҳи асосӣ ба фаъолияти судҳо ва судьяҳост, ки қонунро тафсир ва татбиқ мекунанд, ки ин барои ҳифзи ҳуқуқи инсон ва амнияти рӯзноманигорон хеле муҳим мебошад. Илова бар ин, ин боб дар бораи ниҳодҳои мустақили ҳуқуқи башарро дар бар мегирад, ки масъулиятшон ғимоя ва пешбурди ҳуқуқи инсон мебошад.

Яке аз мушкилот дар мубориза бо таъкиб ва зуроварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет он аст, ки ҷабрдидагон аксар вақт дар ин бора хабар намедиханд, аз ин рӯ, таъмини дастрасии онҳо ба адолати судӣ муҳим аст. Дарачаи баланди бечазой барои ҷиноятҳои зидди рӯзноманигорон боиси нигаронии хоса аст, ки тақрибан 90 дарсади кушторҳои маълуми рӯзноманигорон дар саросари ҷаҳонро ташкил медиҳад.¹ Азбаски ин далели ноадолатии системавӣ дар фаъолияти ҳукуматҳо ва мушкилоти волоияти қонун аст ва чун аз онҳо амният ва ҳуқуқиҳо ҳар як фард вобастагӣ дорад, пас мубориза ба муқобили бечазой вазифаи аввалиндараҷа мебошад.²

Қарори Шӯрои вазирони САҲА № 3/18 аз давлатҳои узв даъват мекунанд, ки “барои хотима додан ба бечазой барои ҷиноятҳои алайҳи рӯзноманигорон содиршуда, тавассути ба ҷавобгарӣ кашидан, ҳамчун ҷузъи калидии пешгирии ҳамлаҳо дар оянда, чораҳои муассир андешанд, аз ҷумла тавассути таъмини гузаронидани тафтишоти ғаврӣ, муассир ва беғаразонаи мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ба амалҳои зӯроварӣ ва таҳдид алайҳи рӯзноманигорон, бо мақсади ба ҷавобгариҳои судӣ кашидани гунаҳкорон ва таъмини дастрасии ҷабрдидагон ба воситаҳои зарурии ғимояи ҳуқуқӣ».

› **Баланд бардоштани сатҳи хабаррасонӣ оид ба масъалаҳои гендерӣ дар тамоми системаи судӣ, зеро он барои ҳифзи бонувони рӯзноманигор муҳим аст;**

Барои фароҳам овардани амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет низоми судие лозим аст, ки ҳуқуқҳои ҳар як фардро ҳифз кунад ва фарқияти нигарониҳо ва таҷрибаи мардону занон ва одамони дорои тамоюлҳои ҷинсии гуногун, хувияти гендерӣ ва ҳудифодакунӣҳои гуногунро мутобиқ ба меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқҳои инсон ба инобат гирад.³ Барои расидан ба ин сатҳ, давлатҳо бояд тамоми кӯшишҳоро ба харҷ диҳанд, то системаи адлияро баҳогузорӣ ва ислоҳ кунанд, то ки баробарии гендериро таъмин намоянд. Қадамҳои лозими дар самти ноил шудан ба ин ҳадаф аз таъмини таносуби баробарии мардону занон дар байни кормандони адлия ва эҷоди тавонмандӣ барои таъмини дастрасии баробарӣ ба адолат иборатанд.

Яке аз монеаҳое, ки мубориза бо таъқиб ва зуроварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигорро дар Интернет мушкил мегардонад, ин аст, ки ҷабрдидагон аксар вақт дар ин бора хабар намедиханд. Омилҳои зиёде ба ин мусоидат мекунанд, аз ҷумла тарс аз интиқом, оқибатҳои касбӣ ва таънаву тамғазани ҳамагон. Дигар омилҳои имконпазире, ки бонувони рӯзноманигорро аз пешниҳоди аризаҳои даъвой барои таъқиб дар Интернет бозмедоранд, метавонад воситаҳои нокифояи ҷимояи шаъну шарафи шикояткунандагон, хароҷоти молиявӣ ва набудани боварӣ ба он бошад, ки оё бо чунин таъқибот метавон муқобилият кард.⁴ Тадбирҳои ғайрӣ барои осон кардани дастрасӣ ба адолат, аз ҷумла чорабиниҳои иттилоотӣ ва кӯмакҳои ҳуқуқӣ метавонанд ба бонувони рӯзноманигор дар бартараф кардани баъзе аз ин монеаҳо ёрӣ расонанд. Баланд бардоштани волоияти қонун ва таъмини дастрасии баробар ба адолати судӣ аз ҷумла барои ҳама ӯҳдадорӣҳои мебошанд, ки дар Ҳадафҳои Рушди Устувор зикр шудаанд.⁵

Тадбирҳое, ки ба зиёд кардани шумораи парвандаҳо оид ба ҳифзи амнияти рӯзноманигорон равона шудаанд, ва аз ҷониби мақомоти судӣ баррасӣ мешаванд, инчунин метавонанд муколама байни мақомоти судӣ ва рӯзноманигоронро бо мақсади табодули таҷриба ва беҳбуди фаҳмиши он ташкил диҳанд, ки чӣ гуна таъқиб ва суиистифода дар Интернет ба зиндагӣ ва касбияти рӯзноманигорон таъсир мерасонад.

Мисолҳо

Омодасозии кормандони мақомоти судӣ: Аз соли 2013 инҷониб ҳукумати Босния ва Ҳерсеговина дар ҳамкорӣ бо Ассотсиатсияи бонувони судья кормандони мақомоти судиро оид ба масъалаҳои мушкилоти гендерӣ дар расмиёт ва таҷрибаи судӣ меомӯзонанд.⁶

Мусоидат дар пешниҳоди парвандаҳо ба суд: Дар соли 2018 ташкилоти минтақавӣ оид ба танзими фаъолияти ВАО дар заминҳои Рейн-Вестфалии Шимолӣ дар Олмон лоиҳаеро барои расонидани кӯмаки ҳуқуқӣ ба оҷонсҳои иттилоотӣ ва рӯзноманигорон дар ирсоли парвандаҳои таъқиб ва суиистифода дар Интернет ба суд оғоз намуд.⁷

Манбаъҳо

- Тавсияҳои муфассал оид ба чӣ гуна таъмин намудани баҳисобгирии мушкилоти гендерӣ дар низомии адлияи судӣ дар Дастурамали САҲА [«Адолати судӣ ва гендер»](#) оварда шудааст.⁸

- Барномаи Шӯрои Аврупо «Омузиш дар соҳаи ҳуқуқи башар барои намоёндагони касбҳои ҳуқуқшиносӣ» (HELP) курси онлайнӣ [«Дастрасии занон ба адолати судӣ»](#)-ро пешниҳод мекунад, ки модуло оид ба беҳтар намудани дастрасии занонро ба адолати судӣ ва танзими мушкилоти гендерӣ дар амалияи ҳуқуқиро дар бар мегирад.⁹
- Барномаи ЮНЕСКО [«Пешгири ва чазо: барои пайдо намудани роҳҳои ҳалли мубориза бо ҳушунат алайҳи рӯзноманигорон»](#) тавсияҳо оид ба мубориза бо бечазой нисбат ба ҷиноятҳои зидди рӯзноманигоронро дар бар мегирад, ҳарчанд дар он таҳлили муфассали масъалаҳои гендерӣ пурра пешбини нашудааст.¹⁰

› **Такмили ихтисос ва малакаҳои кормандони мақомоти судӣ оид ба озодии баён, амнияти рӯзноманигорон ва ҳамчунин таъқиб ва суиистифода дар Интернет ва берун аз он**

Кормандони низоми судӣ бояд аз афзалиятҳо ва мушкилотҳо огоҳ бошанд, ки рӯзноманигорони ҳарду ҷинс дар фазои зуд тағйирёбандаи муҳити расонаӣ дучор меоянд. Барномаҳои таълимӣ ва барномаҳои омузишӣ барои кормандони соҳаи ҳуқуқшиносӣ бояд чунин мавзӯҳоро дар бар гиранд, аз қабili татбиқ ва ҳифзи ҳуқуқи озодии баён дар Интернет; аҳамияти бунёдии равишҳо доир ба ҳуқуқҳое, ки ҷанбаҳои гендериро ба инобат мегиранд; ва ҳаҷунин эътинои мувофиқ нишон додан ба таъқиб ва суиистифода дар Интернет мутобиқи меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар.

Чунин барномаҳои омӯзишӣ бояд ҳадди ақал панҷ мавзӯеро дар бар гиранд, ки ба амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет таъсир мерасонанд:

1. Баррасии меъёрҳои байналмилалии ҳуқуқи инсон вобаста ба пешгирии ҷиноятҳо бар зидди ҳуқуқи озодии баён, ҳимоя аз чунин ҷиноятҳо ва таъқиб барои содир кардани онҳо;
2. Фаҳмиши дақиқи маҳдудиятҳои қонунии ҳуқуқи озодии баён ва татбиқи ба истилоҳ «санчиши сегона» (сах. 42: санчиши риояи маҷмуи се принцип - қонуният; этирофи қонуният; ва зарурият ва мутаносиб будани маҳдудият)
3. Афзалиятҳо ва мушкилоти марбут ба ҳуқуқи озодии баён дар Интернет ва дарки тарзи кор кардани Интернет ва шабакаҳои иҷтимоӣ;
4. Равиши фарогир ва бидуни таъйиз дар татбиқи ҳуқуқ ба озодии баён;
5. Нақши рӯзноманигорӣ ва рӯзноманигорон дар ҷомеаҳои демократӣ.¹¹

Ташкил намудани омӯзишҳо дар ҳамкорӣ бо ҳамкасбон аз мақомоти судии кишварҳои дигар метавонад барои ҳамаи иштирокдорон бебаҳо бошад. Масалан, омӯзиш барои судяҳо ё дигар аъзои ҳайати судии кишварҳои узви САҲА як платформаи табодули пурсамари таҷриба ва донишҳо хоҳад буд.

Мисолҳо

Ташкили онлайн -курсҳои оммавии кушода: Аз соли 2014 беш аз 12,000 судя дар онлайн-курсҳои оммавии кушода, ки аз ҷониби ЮНЕСКО маблағгузорӣ карда мешаванд, барои баланд бардоштани дониши худ оид ба масъалаҳои озодии баён ширкат карданд. Курс аз ҷониби иштирокчиён баҳои баланд гирифт, ки тибқи он омузиш ба онҳо барои беҳтар фаҳмидани масъалаҳои марбут ба амнияти рӯзноманигорон ёрӣ расонд.¹²

Мубодилаи афкор байни коршиносон дар сатҳи баланди байналмилалӣ: Муколамаи судии Осиёи Марказӣ, ки аз ҷониби Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО ташкил карда шуд, имкон дод, ки ҳамакориҳои минтақавӣ ва байналмилалӣ ро байни ҳуқуқшиносони бонуфуз ва судяҳое, ки кам ё ҳеҷ гоҳ бо ҳам во нахурдаанд, ба роҳ монда шаванд.¹³ Ҳамчунин дар доираи ин ташаббус, онҳо оид ба масъалаҳои ҳулоса, аз қабилӣ декриминализатсияи тўҳмат ва мубориза бо «забони адоват» бидуни осеб ба озодии баён мубодилаи афкори ҳуқуқӣ ва таҷрибаи судӣ баррасӣ намуданд.

Таҳсилоти рӯ ба рӯ (рузона): Аз соли 2016 зиёда аз 4000 судя, прокурор, ҳуқуқшинос ва мутахассиси ВАО дар лоиҳаи [JUFREX](#) Шурои Аврупо иштирок намуда, дониши худро дар бораи озодии баён, ва амнияти рӯзноманигорон дар Аврупои Ҷанубу Шарқӣ баланд бардоштанд.¹⁴

Таъсиси судҳои махсус: Эстония суди махсус оид ба парвандаҳои таъкиб дар Интернетро таъсис дод; судяҳо ва коркунони мақомоти ҳифзи ҳуқуқе, ки дар он фаъолият мекунад, дар ин масъала омузиши махсус мегиранд.¹⁵

Манбаъҳо

- [ЮНЕСКО «Меъёрҳои ҳуқуқӣ оид ба озодии баён: дастурамал оид ба адолати судӣ дар Африко»](#)-ро нашр кард, ки як боби он оид ба ҷанбаи гендерии озодии баёнро дар бар мегирад.¹⁶ ЮНЕСКО дар ҳамкорӣ бо Маркази байналмилалӣ кӯмак ба ВАО инчунин дастурамалӣ [«Меъёрҳои байналмилалӣ озодии баён: роҳнамои асосӣ барои ҳуқуқшиносон дар Амрикои Лотинӣ»](#)¹⁷ ва инчунин китоби дарсӣ барои судяҳо оид ба озодии баён, дастрасӣ ба иттилоот ва амнияти рӯзноманигоронро ҷоп кард.¹⁸
- Дастури Шурои Аврупо оид ба «Ҳифзи ҳуқуқ ба озодии баён тибқи Конвенсияи Аврупо оид ба ҳуқуқи инсон» тавсияҳоро оид ба амнияти рӯзноманигорон дар бар мегирад.¹⁹
- Омӯзиши онлайнӣ оид ба амнияти рӯзноманигорон барои судяҳо ва ҳуқуқшиносон асосҳои ҳифзи рӯзноманигоронро аз зӯроварӣ ва таъқиби хушунат алайҳи онҳо муайян мекунад. Он дар платформаи [онлайнӣ Шурои Аврупо HELP](#) бо забонҳои гуногун дастрас аст.²⁰

› **Истифода ва тарғиби таҷрибаи пешқадам дар масоили дастрасӣ ба адолати судӣ, қабули қарорҳои суд ва таъмин намудан воситаҳои муҳофизатӣ**

Азбаски муроҷиати мустақилона ба суд барои ҷабрдидаи зӯрварӣ метавонад як кори азиятовар ва вақтталаб бошад, бояд низоме сохта шавад, ки ба зуд гузаштан аз риояи расмиёти дахлдор ва расонидани кўмакҳои ҳуқуқӣ ёрӣ расонад ва воситаҳои муҳофизатии ҳуқуқиеро таъмин намояд²¹, ки ба вазнинии ҷиноятҳо мутаносиб бошад ва бояд имконияти ҷуброни молиявиро дар бар гирад ва инчунин як қатор тадбирҳо оид ба барқарорсозии ҳолати ҷабрдидагон ва мусоидат дар баргардонидани онҳо ба кор мувофиқи хоҳишхояшон.²²

Ҳангоми баровардани ҳукм ва қарор дар бораи муҷозот ва чораҳои дахлдори муҳофизатӣ дар парвандаҳо оид ба таъқиб ва суиистифодаҳо нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет, судҳо бояд таъсиреро, ки қонунвайронкунии баррасишаванда ба ҳуқуқи озодии баён ва озодии матбуот расонидааст, ба назар гиранд.²³ Судяҳо бояд инчунин таҷрибаи пешқадами баррасии парвандаҳои ҳамла ба рӯзноманигоронро дар кори дигар судҳо тибқи қонунҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар ба назар гиранд. Афзоиши ҳаҷми таҷрибаи судӣ дар ин соҳа бояд субъектҳои мақомоти давлатӣ ва ғайридавлатиро, ки кирдорҳои ғайриқонунӣ содир мекунанд, итминон диҳад, ки онҳо бечазо нахоҳанд монд ва онҳо бояд ба ҳукми судӣ итоат кунанд, масалан, товони зиён ба рӯзноманигореро расонида шударо ҷуброн кунанд, ки аз онҳо зарар дидааст.²⁴

Ҳокимияти судӣ бояд дар ҳамкорӣ бо прокурорҳои махсус ва комиссияҳои мустақил аз тарафи ҷонибҳои манфиатдори гуногун таъсис додашуда, ба пурзӯр намудани мубориза бар зидди бечазоӣ мусоидат намояд. Ин ҷонибҳо метавонанд комиссияҳои махсус бошанд, ки дар ҳамкорӣ бо вазорати масъул, ташкилотҳои ВАО ва ҷомеаи шаҳрвандӣ самаранокии тафтишотро назорат мекунанд.

Мисолҳо

Ҳукмҳо: Дар Фаронса ду нафар шартан ба муддати шаш моҳ аз озодӣ маҳрум ва дар ҳаҷми 2000 евро ҷарима баста шуданд. Ин ҳукм барои таҳдид ба куштор ва таҷовуз буд, ки онҳо ба як зани хабарнигори фаронсавӣ дар тӯли ҳашт моҳ тавассути Интернет ирсол мекарданд.²⁵ Дар Ирландия ҷинояткор ба ҷаҳору ним сол (бо таъхир иҷрои ҳукм дар 18 моҳи охир) барои таъқиби бонуи рӯзноманигор тибқи Қонуни ҷиноятҳои ғайри марговар бар зидди шахс маҳкум гардид.²⁶

Тафтишоти кушода: Моҳи ноябри соли 2019 дар Малта тафтишоти кушодаи куштори рӯзноманигор Дафне Каруана Галитсия оғоз шуд. Ба оғози тафтишот маъракаи фаъоле, ки аз ҷониби оилаи ҷабрдида ташкил карда шуда буд, қабули қарордод аз ҷониби Ассамблеяи парламентии Кумитаи оид ба корҳои ҳуқуқии Шурои Аврупо ва фишори дигар ташкилотҳои байналмилалӣ мусоидат намуданд.²⁷

Мукофоти пулӣ: Додгоҳи миллии Финландия дар натиҷаи таъқиби интернетӣ, озору азияти ҷинсӣ ва тўҳмат аз ҷониби се нафар ба зани рузноманигор, ҳукм баровард, ки ба рӯзноманигор маблағи 94 000 евро ҷуброни зарар, инчунин хароҷоти табобат, аз даст додани даромад ва таъминоти иҷтимоӣ таъин карда шавад.²⁸

Таъмин намудан бо воситаҳои муҳофизати ҳуқуқӣ-шаҳрвандӣ: Дар бисёр кишварҳо, ҷабрдидагони таъқиб метавонанд барои ҷуброни зарар бо даъвои шаҳрвандӣ муроҷиат кунанд, агар таъқиб ё суиистифода дар Интернет ҳуқуқҳои конститусионии шахси воқеиро поймол кунад, масалан, ҷухеле ки қонунгузори Ирландия пешбинӣ намудааст.²⁹

Манбаъҳо

- Амсилаи судии Суди Аврупо оид ба Ҳуқуқи Башар (САҲБ)-ро метавон дар баромади Шӯрои Аврупо [“Озодии баён, ВАО ва рӯзноманигорон: амсилаи судии Суди Аврупои Ҳуқуқи Башар”](#) пайдо кард.³⁰ Дар сомонаи барномаҳои Шӯрои Аврупо HELP ҳам метавон курси онлайнӣ “Асосноккунии ҳукмҳо оид ба парвандаҳои ҷиноӣ ва воридсозии онҳо ба КАҲБ (қумитаи аврупои ҳуқуқи башар) –ро пайдо намуд.³¹
- Пойгоҳи маҳзани Обсерваторияи аудиовизуалии аврупои [IRIS Merlin](#) дорои маълумоти муфиди ҳуқуқии марбут ба ВАО, аз ҷумла ҳимояи рӯзноманигорон мебошад .
- [Маҳзани глобалӣ додаҳои Донишгоҳи Колумбия оид ба амсилаҳои судӣ дар бораи озодии баён](#) дастрасӣ ба садҳо қарорҳои додгоҳиро оид ба масъалаҳои озодии баён дар саросари ҷаҳон, аз ҷумла амнияти рӯзноманигоронро, фароҳам меорад.
- [Факултаи ҳуқуқи донишгоҳи Оксфорд оид ба пардохтани ҷуброн ва воситаҳои ҳуқуқии муҳофизат барои ҷабрдидагонӣ хушунати ҷинсӣ ва гендерӣ](#) дар асоси қонунгузори байналмилалӣ, минтақавӣ ва милли маъруза нашр кард.³²

› **Ҷалб намудани созмонҳои миллии ҳуқуқи башар дар ҳалли масъалаҳои марбут ба амнияти рӯзноманигорон**

Ниҳодҳои гуногуни ҷамъиятии мустақили миллии ҳуқуқи башар (НМҲБ), хоҳ комиссияҳо, хоҳ омбудсмен ё ғон ниҳоди дигар бошад, механизмҳои мувофиқ барои мубориза бо амнияти рӯзноманигорон, аз ҷумла таъкиб ва зуроварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет ҳастанд. НМБҲ метавонад масъалаи амнияти бонувони рӯзноманигорро тавассути мониторинг, омӯзиш ва иртибототи стратегӣ, инчунин баррасии шикоятҳо ва пешгирии нақзи ҳуқуқи башар ва зуроварӣ алайҳи хабарнигорон ҳал кунад.³³ Масалан, НМҲБ салоҳиятдор аст, ки шикоятҳои инфиродиро баррасӣ намояд ва дар байни шикояткунандогон ва мақомоти давлатие, ки ухдадорҳои худро оид ба ҳифзи ҳуқуқи инсон иҷро накардаанд, миёнаравӣ кунад. Илова бар ин, НМҲБ метавонад изҳороти оммавӣ нашр кунад, чорабиниҳои иттилоотӣ гузаронад ва тадқиқоти камбудии ошкоршударро нашр кунад.

НМҲБ барои пайгирӣ аз ҳамлаҳо алайҳи рӯзноманигорон, аз ҷумла таъкиб ва суиистифода дар Интернет, имкониятҳои хуб дорад. Ҳамчун ниҳодҳои мустақили ҷамъиятӣ, НМҲБ барои коркарди низоми ҷамъовари маълумот дар бораи дараҷа ва таъсири таҳдидҳо ба амнияти рӯзноманигорон имкониятҳои васеъ дорад, ки онҳо метавонанд дар таҳияи сиёсати давлатӣ ва механизмҳои байналмилалӣ, аз қабili Ҳадафҳои Рушди Устувор, истифода шаванд.

Дар баъзе мавридҳо НМҲБ дорои салоҳияти ҳуқуқи сохтакорӣ мебошанд, ки ба онҳо имкони тавсия ва пешниҳод кардани воситаҳои ҳуқуқии муҳофизатӣ, ё иштирок дар ҳалли алтернативии баҳсхоро медиҳад. Чунин воситаҳои ғайриҳуқуқӣ ва муҳофизатии ҳуқуқӣ

метавонанд алтернативаи бештар афзалиятнок дар ҳолатҳои таъқиби онлайн ва офлайнӣ нисбат ба заноне бошанд, ки наметавонанд дар муҳофизатҳои кушодаи судӣ иштирок кунанд.

Мисли дигар ниҳодҳо, НМҲБ бояд дар қори худ усулро истифода баранд, ки ҷанбаҳои гендериро ба назар мегирад ва барои татбиқи самараноки чунин равиш манбаъҳои дахлдори инсонӣ ва молиявиро ҷудо кунанд.

Мисолҳо

Ғузоришҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи башар: Ваколатдор оид ба ҳуқуқи башар дар Босния ва Ҳерсеговина баромади махсусро оид ба вазъият ва ҳодисаҳои таҳдидҳо алайҳи рӯзноманигорон омода кард, ки дар он масъалаҳои асосии беҳатарии рӯзноманигорон, аз ҷумла таъқиб ва суиистифода дар Интернет, муайян карда шуда, самаранокии тадбирҳо арзёбӣ мешавад, ки аз тарафи давлат барои ҳалли ин мушкилот андешида шудаанд.³⁴

Наشري маърузаҳо дар ҳамкорӣ бо ВАО: Дафтари Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Сейми Литва барои амалӣ намудани барномаҳои гуногун оид ба масъалаҳои ҳуқуқи инсон бо ВАО, бахусус Ассотсиатсияи радиостансияҳои минтақавӣ ҳамкорӣ мекунад. Дар доираи ташаббуси муштарак рӯзноманигори радио, аз рӯи маводи ба дафтари Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон воридшуда, дар мавзӯҳои гуногун барномаҳо омода мекунанд.

Ҳамчунин, барномаҳои радиой, озодии баён ва хушунат алайҳи хабарнигорон, аз ҷумла таъқибу зуроварӣ дар Интернетро фаро мегиранд.³⁵

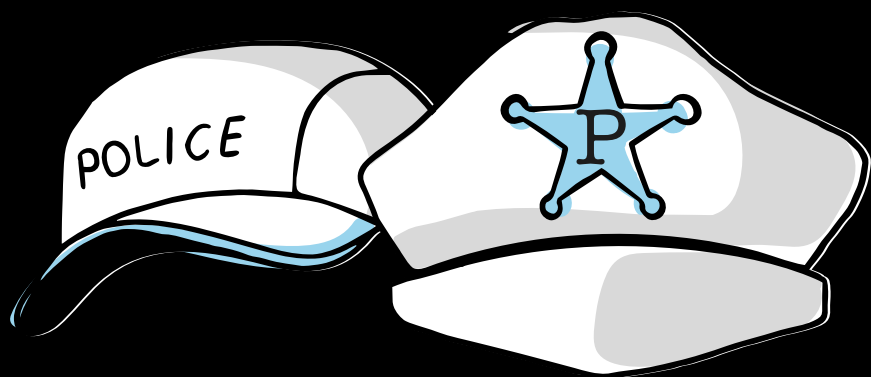
Манбаъҳо

- Дастур оид ба ниҳодҳои миллии ҳуқуқи башар доир ба ҳуқуқи занон ва баробарии гендерӣ, ки аз ҷониби Дафтари САҲА оид ба институтҳои демократӣ ва ҳуқуқи башар таҳия шудааст, тавсияҳои муфидро дар мавриди бақайдгирии ҷанбаҳои гендерӣ дар қори НМҲБ пешниҳод менамояд.³⁶

Қайдҳо

- 1 UNESCO, "Intensified attacks, new defences: developments in the fight to protect journalists and end impunity", 2019, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371487>.
- 2 William Horsley, "OSCE Safety of Journalists Guidebook", OSCE RfFoM, 2014. p. 23, <https://www.osce.org/fom/118052?download=true>.
- 3 Eleanor Gordon, "Justice and Gender, in Gender and Security Toolkit", DCAF, OSCE, ODIHR, UN Women, 2019, https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-4%20EN%20FINAL_1.pdf.
- 4 Michelle Ferrier, "Attacks and Harassment: The Impact on Female Journalists and Their Reporting", International Women's Media Foundation, TrollBusters, 2018, <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>. Edison Lanza, "Women Journalists and Freedom of Expression: Discrimination and gender-based violence faced by women journalists in the exercise of their profession", IACHR, RFOE, OEA/SER.L/V/II CIDH/RELE/ INF.17/17, 31 October 2018, <http://www.oas.org/en/iachr/expression/docs/reports/Women-Journalists.pdf>.
- 5 UN Sustainable Development Goal 16: Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels, 2015, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>.
- 6 Ниг ба санади дар қайди 3 омада (case study 5: gender and justice reform (Bosnia and Herzegovina)).
- 7 Barbara Trionfi and Javier Luque Martinez, "Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists: Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom", IPI, in co-operation with the OSCE RfFoM, June 2019, <https://newsrooms-on-the-line.ipi.media/wp-content/uploads/2019/06/IPI-report-online-harassment-06032019.pdf>.
- 8 Lorraine Andaya Serrano, "Integrating Gender in Project Design and Monitoring for the Security and Justice Sector", in: Gender and Security Toolkit, DCAF, OSCE ODIHR, UN Women, 2019, https://dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/GSToolkit_Tool-15%20EN%20FINAL_0.pdf.
- 9 Council of Europe, HELP Online Courses, <http://help.elearning.ext.coe.int/>.
- 10 Eduardo Bertoni, "Prevent and Punish: In search of solutions to fight violence against journalists", UNESCO, 2015, https://en.unesco.org/sites/default/files/prevent-and-punish_bertoni.pdf.
- 11 Catalina Botero, "Guía política-pedagógica sobre la incorporación de la temática de libertad de expresión y de acceso a la información pública en la formación de operadores judiciales en América Latina", UNESCO, 2016, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000243750>.
- 12 Rosental Calmon Alves, "Training Judges Online to Safeguard Journalists", in the UNESCO Courier, April - June 2017, <https://en.unesco.org/courier/2017-april-june/training-judges-online-safeguard-journalists>.
- 13 OSCE RfFoM, "OSCE Media Freedom Representative concludes the second Central Asia Judicial Dialogue", March 2020, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/448045>. OSCE RfFoM, "Second Expert Meeting - Central Asia Judicial Dialogue, 2020, https://www.osce.org/files/f/documents/0/e/461008_0.pdf
- 14 "Reinforcing Judicial Expertise on Freedom of Expression and the Media in South-East Europe (JUFREX)", Council of Europe, South-East Europe Freedom of expression (JUFREX), <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/promoting-freedom-of-expression-in-south-east-europe>.
- 15 Peter Noolander, "On the safety of journalists and other media actors, for the Conference of Ministers responsible for Media and Information Society", Background paper on the implementation of CM/rec(2016)4, May 2020, <https://rm.coe.int/background-paper-safety-of-journalists-and-other-media-actorsfinal/168094b396>.
- 16 UNESCO, "Legal Standards on Freedom of Expression: Toolkit for the Judiciary in Africa", 2018, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366340>.
- 17 Silvia Chocarro, "International standards on freedom of expression: A basic guide for legal practi-

- tioners in Latin America and the Caribbean", Center for International Media Assistance, 2018, <https://www.cima.ned.org/resource/international-standards-on-freedom-of-expression-a-basic-guide-for-legal-practitioners-in-latin-america-and-the-caribbean/>.
- 18** UNESCO, "Caja de herramientas para escuelas judiciales iberoamericanas", 2017, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000251593>.
- 19** Dominika Bychawska-Siniarska, "Protecting the Right to Freedom of Expression Under the European Convention on Human Rights", Council of Europe, 2017, <https://rm.coe.int/hand-book-freedom-of-expression-eng/1680732814>.
- 20** Council of Europe, HELP online platform, <http://help.elearning.ext.coe.int/>
- 21** UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, OSCE Representative on Freedom of the Media, Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, "Joint Declaration on Crimes against Freedom of Expression", 25 June 2012, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.
- 22** Ҳамон ҷо..
- 23** Scott Griffen, "Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists: Perspectives from Finland, France and Ireland", OSCE RfOM, March 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/413552?download=true>.
- 24** Ниг ба санади дар қайди 5 омада.
- 25** "RSF publishes report on online harassment of journalists", Reporters Without Borders news item, 1 August 2018, <https://rsf.org/en/news/rsf-publishes-report-online-harassment-journalists>.
- 26** Ниг ба санади дар қайди 23 омада.
- 27** Council of Europe, Parliamentary Assembly Resolution No. 2293, "Daphne Caruana Galizia's assassination and the rule of law in Malta and beyond: ensuring that the whole truth emerges", 26 June 2019, <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?fileid=28053>.
- 28** Ниг ба санади дар қайди 2 омада.
- 29** Ҳамон ҷо.
- 30** European Audiovisual Observatory, "Freedom of Expression, the Media and Journalists: Case-law of the European Court of Human Rights", December 2017, <https://rm.coe.int/free-dom-of-expression-the-media-and-journalists-iris-themes-vol-iii-de/16807c1181>.
- 31** Council of Europe, "Human Rights Education for Legal Professionals", August 2017, <https://www.coe.int/en/web/help/-/take-the-help-free-online-course-on-reasoning-of-criminal-judgments->
- 32** University of Oxford, "A Report on Reparations and Remedies for Victims of Sexual and Gender Based Violence", REDRESS, January 2016, <https://rm.coe.int/freedom-of-expression-the-media-and-journalists-iris-themes-vol-iii-de/16807c1181>.
- 33** UN General Assembly, Resolution 74/157, "The safety of journalists and the issue of impunity", 18 December 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>.
- 34** The Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina, "Special Report on the Status and Cases of Threats Against Journalists in Bosnia and Herzegovina", June 2017, https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2017082415202346eng.pdf.
- 35** OECD, "The Role of Ombudsman Institutions in Open Government: OECD Working Paper on Public Governance No. 29", 2018, <https://www.oecd.org/gov/the-role-of-ombudsman-institutions-in-open-government.pdf>.
- 36** OSCE ODIHR, "Handbook for National Human Rights Institutions on Women's Rights and Gender Equality", 2012, <https://www.osce.org/odihr/97756?download=true>.

**Мақомоти ҳифзи
ҳуқуқ**

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Баланд бардоштани сифати тайёрии кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ оид ба масъалаҳои амнияти рӯзноманигорон дар Интернет бо назрдошти ҷанбаҳои гендерӣ;
2. Таҷдиди назар ва беҳтарсозии бақайдгирии ҷанбаҳои гендерӣ ҳини арзёбии хатари таъқиб ва таҳдидҳо;
3. Такмили протоколҳо, усулҳо ва тартиби тафтиши ҷиноятҳо алайҳи рӯзноманигорон ва озодии баён;
4. Тавсеаи муколама ва ҷамоҳангсозии талошҳо оид ба амнияти рӯзноманигорон миёни мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, ВАО ва ҷомеаи шаҳрвандӣ.

4. Мақомоти ҳифзи ҳуқуқ

Такмил намудани усулҳои ҳимоя ва баланд бардоштани самаранокии тафтишот

Ин боб ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ бахшида шудааст, ки яке аз вазиифаҳои онҳо ҳимояи рӯзноманигорон ва таҳқиқи самаранокии ҷиноят алайҳи онҳо мебошанд. Азбаски бонувони рӯзноманигор дар ҷараёни фаъолияти касбии худ ба хатарҳои муайян дучор мешаванд, тадбирҳо оид ба таъмини амнияти онҳо бояд бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ андешида шаванд. Усулҳои таҳқиқи ҷиноятҳо зидди рӯзноманигорон, ки дар муҳити рақамӣ содир шудаанд, ҳанӯз ҳам дар марҳилаи рушд мебошанд. Тадбирҳои нави пешниҳодшаванда барои мубориза бо суиистифода дар Интернет бояд бо диққати тоҷикӣ арзёбӣ шаванд, то ки ба ҳифз ва татбиқи ҳуқуқҳои инсон дар Интернет, аз ҷумла ҳуқуқ ба озолии баён ва ҳуқуқ ба дахолатнопазирии ҳаёти шахсӣ, кафолат дода шавад.

Ин боб шарҳи тавсияҳо ва меъёрҳои мавҷуда барои таҳқиқи муассири ҷиноятҳо алайҳи рӯзноманигорон, аз ҷумла тавсияҳое оварда шудаанд, ки дар [Қарори Шӯрои вазирони САҲА № 3/18](#) оид ба навъҳои гуногуни таъкиб ва суиистифода аз рӯзноманигорон дар Интернет дарҷ гардидаанд. Илова бар ин, дар он пешниҳодҳо оид ба он чораҳои ҳадди ақале ҳаст, ки мақомоти ҳифзи ҳуқуқ барои татбиқи ин тавсияҳо бояд биандешанд.

Қарори Шӯрои вазирони САҲА № 3/18 ниҳодҳои давлатӣ ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқро ташвиқ мекунад, ки ба баланд бардоштани сатҳи корҳои иттилоотӣ-маърифати, оmodасозии касбии марбут ба зарурати таъмини амнияти рӯзноманигорон, дар ҳолатҳои зарурӣ ва ҷалби қомеаи шахрвандӣ, ба чунин фаъолиятҳо машғул шаванд.

› **Баланд бардоштани сифати тайёрии
кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ оид ба
масъалаҳои амнияти рӯзноманигорон дар
Интернет бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ**

Кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар фаъолияти ҳамаҷунун худ на ҳамеша меёриҳои байналмилалӣ ҳуқуқи инсон ва амнияти рӯзноманигоронро дар ёд доранд.¹ Барномаҳои омӯзишӣ метавонанд дар ин замина нақши созанда дошта, ба онҳо кумак кунанд, ки бо ҳуқуқҳои рӯзноманигорон шинос шаванд, таҳдидҳои арзёбӣ кунанд, ки онҳо дучор меоянд ва ба ҷораҳои воқуниш нишон додан ба ин таҳдидҳо сарфаҳм раванд.

Чунин барномаҳо бояд аз якҷанд ҷузъҳо иборат бошанд, тавсияҳо оид ба таҳияи расмиётро дошта бошанд, ки тавассути онҳо бонувони рӯзноманигор тавонанд дар бораи ҳамлаҳо дар Интернет ва берун аз он ба мақомоти салоҳиятдор хабар расонанд. Ин барномаҳо инчунин бояд ҷораҳоро оид ба пешгирии амалияи рафтори институтсионалӣ (инчунин бо номи тақроран ҷабр дидан маълум аст) дар бар гиранд, вақте ки шахс дубора таҷрибаи осеби ҳамларо аз сар мегузаронад.² Консепсияи умумии истифода аз фановариҳо, эҳтимолияти суиистифода

аз онҳо ва имтиёзҳои, ки онҳо пешниҳод мекунанд, инчунин модулҳои амалии дорои методология ва донишҳои ҳуқуқӣ ва техникӣ бояд зухуроти гуногуни таъкиб ва суиистифода бар асоси гендерӣ дар Интернетро инъикос намояд, инчунин ҳолатҳои мушаххасеро, ки дар онҳо таҳдидҳо ва таъқиби онлайн ба амали ҷиноӣ баробар дониста машавад ва бояд нисбаташон ҳамон чораҳои андешида шавад, ки нисбат ба ҷиноятҳои офлайнӣ меандешанд.

Чунин омӯзиш бояд барои ҳама кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, ки бо чунин ҳуқуқвайронкуниҳо машғуланд, бахусус барои кормандони полис ва муфатишон бояд ҳатмӣ бошад, ки ба идораи онҳо хабарҳо дар мавриди чунин ҷиноят мерасанд. Барномаҳои таълимӣ бояд дақиқ муайян карда шаванд. Модулҳо дар мавзӯи баробарӣ ва бидуни таъбиз бояд чораҳо оид ба самти монеаҳо дар роҳи дастрасии закон бо адолати судӣ, аз қабилӣ таъбизи сохторӣ ва мақсаднок дар системаи адлияи ҷиноиро дар бар гиранд.³

Аҳамияти ҳалкунандаи тадбирҳои пешгирикунанда ва инчунин расмияти муайян кардани хатарҳо ва таҳдидҳои мушаххасе доранд, ки маҳз бонувони рӯзноманигор дар Интернет аксар вақт бо онҳо рӯ ба рӯ мешаванд ва аз хатарҳо ва таҳдидҳои фарқ мекунанд, ки ҳамтоёни мардашон бо онҳо рӯ ба рӯ мешаванд.

Мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ба таҳдидҳо ба ҳаёт ё дахлнопазирии ҷисмонӣ, аз ҷумла таҳдиди таъовуз⁴ ва дигар намудҳои рафтори ҷиноӣ, ки ҳам дар Интернет ва ҳам берун аз он метавонанд пайдо шаванд, бояд таваҷҷуҳи хос зоҳир намоянд.

Кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ба усулҳои амалии мавҷудаи пешгирӣ ва нарма намудани оқибатҳои манфӣ таъкиб ва зуроварӣ дар асоси гендарӣ дар Интернет ба хубӣ сарфаҳм раванд. Масалан, дар

бораи имконоти таҷҳизоти амнияти рақамӣ барои пешгирӣи дастрасии беиҷозат ба ҳисобҳои электронии рӯзноманигорон бояд огоҳ бошанд. Онҳо инчунин бояд аз табиати беназири рӯзноманигорон, бахусус аҳамияти хоси ҳифзи сарчашмаҳои иттилоот ва таъсире огоҳ бошанд, ки шаклҳои гуногуни таъқиб ва суиистифода метавонанд дар ҳаёти шахсӣ ва касбии рӯзноманигорон, дошта бошанд.

Кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ҳангоми гирифтани дониш бояд тамоюли таърихӣ ва маъмули гунаҳкор кардани занонро, ки гирифтори хушунат ва таъқиби гендерӣ шудаанд, дар хотир нигоҳ доранд. Муҳим он аст, ки онҳо дарк кунанд, ки гузориш додан ва баррасии чунин иттилоот аз ҷиҳати раванӣ то ҷӣ андоза душвор аст. Муайян кардани сабабҳои амалияи безътиной аз суиистифода дар Интернет ва дигар фаъолиятҳои, ки аз ҷониби бонувони рӯзноманигор гузориш дода мешаванд, бояд ба таҳияи чораҳо оид ба ҳифзи занон аз ин гуна ҳамлаҳо ва пешгирӣ намудани чунин ҳамлаҳо мусоидат намояд.

Илова бар ин, кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ бояд дар бораи чораҳои мусоидат ба бонувони рӯзноманигор омӯзонида шаванд, ҳатто дар ҳолатҳои ки кирдори нисбат ба онҳо анҷом ёфта дорои хусусияти ҷиноӣ маҳсуб нашавад ҳам.

Мисолҳо

Омӯзиши онлайнӣ барои кормандони полис: Саридораи полиси Шветсия дар ҳамкорӣ бо Донишгоҳи Упсала барои кормандони полис [курсҳои онлайнӣ](#) оид ба мубориза бо ҷиноятҳои бар пояи бадбинӣ- адоват, таъмини озодии баён, озодии матбуот

ва ҳуқуқу озодиҳои асосии рӯзноманигорон, пешвоёни афкор ва сиёсатмадоронро оғоз намуд.⁵

Наشري раҳнамоҳо барои кормандони полис: Дар [раҳнамо оид ба таъқиби ҷинсӣ барои афсарони полис](#) ва прокурорҳои шоҳигарӣ, ки аз ҷониби Вазорати адлияи Канада нашр шудааст, намудҳои гуногуни таъқиби онлайнӣ ва ҳамчунин қонунҳо ва расмиёте тавсиф ёфтанд, ки онҳоро ҳангоми тафтиши чунин қонунвайронкуниҳо истифода бурдан мумкин аст.⁶

Манбаъҳо

- Роҳнамои [«Озодии баён ва тартиботи ҷамъиятӣ»](#), ки аз ҷониби ЮНЕСКО нашр шудааст, дорои таъҷизотҳо барои нерӯҳои амниятӣ ҳангоми ҳифзи тартиботи ҷамъиятӣ ва ҳифзи амнияти рӯзноманигорон аст, ки эҳтиром ба ҳуқуқи инсон ва озодии баёнро таъмин менамояд.⁷ Раҳнамо дар омузишу машваратҳо дар доираи татбиқи Барномаи амали СММ оид ба таъмини амнияти рӯзноманигорон ва мубориза бо бечазой дар бисёр кишварҳо, аз ҷумла, дар Қазоқистон, Қирғизистон, Тоҷикистон ва Ўзбекистон истифода бурда шудааст.⁸
- Ташкилоти ҳимояи ҳуқуқи башар Артикл- 19 ёддошти таҳлилии таҳти унвони [«Таҳқиқи ҳолатҳои таъқиб ва суиистифода аз бонувони рӯзноманигор дар Интернет»](#)- ро омода намуд⁹, ки ҳадафи он кӯмак ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар рафти тафтиши ҳолатҳои таъқиб ва суиистифода нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет аст.

» **Аз нав баррасӣ ва беҳтарсозии бақайдгирии чанбаҳои гендерӣ даҳолати арзёбии хатари таъқиб ва таҳдидҳо**

Таъйиз ва нобаробарӣ, ки занон дар ҳаёти воқеӣ бо онҳо рӯ ба рӯ мешаванд, мунтазам дар Интернет зоҳир мешавад. Кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ бояд инро дар назар дошта бошанд, хусусан вақте рӯзноманигорон рафтори хилофи меъёрҳои иҷтимоиро ошкоро фош мекунанд ва қолабҳои гендериро рад мекунанд ва худро зери хатари иловагӣ мегузоранд.

Мақомоти ҳифзи ҳуқуқ бояд тартибу тадбирҳоро, ки барои арзёбии сатҳи хатари таҳдидҳо алайҳи бонувони рӯзноманигор дар Интернет ва дар ҳаёти воқеӣ истифода мебаранд, ҳамаҷониба баррасӣ кунанд. Ин таҳлил бояд арзёбии сатҳи хатарро дар бар гирад, ки ба намудҳои гуногуни таҳдидҳо ҳам онлайн ва ҳам офлайн дохил мешаванд ва на ҳамеша ҳамчун рафтори ҷиноӣ тасниф карда мешаванд ва ҳамчунин бояд алоқамандии байни воқеият ва муҳити рақамиро ба инобат гиранд. Чунин таҳлили ҳамаҷониба бояд ба таҳияи протокол, яъне маҷмӯи усулҳо, расмӣ ва меъёрҳое, ки фаъолияти мақоматро танзим мекунанд, барои таҳқиқ ва воқуниш ба таҳдиду хатарҳое, ки рӯзноманигорон дучор мешаванд, мӯсоидат намояд.¹⁰

Ҳама ҳисоботҳо оид ба таҳдид, ки аз ҷониби кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ пешниҳод мешаванд, бояд тавсифи муфасссали арзёбии хатар ва тадбирҳои тавсияшуда, инчунин ҳама гуна мулоҳизаҳои воқеӣ, бофторӣ ва гендерии аз ҷониби рӯзноманигорон ва коршиносони гендерӣ пешниҳодшударо дар бар гирад, агар дар баҳодиҳии ӯ тафтишот ҷалб шуда бошанд.

Баҳогузори хатар бояд боборо дар бораи намунаҳои рафтор ва чанбаҳои гендерии ҳодиса, аз қабилӣ қолабсозӣ, таъйиз,

таҳаммулнопазирӣ, таҳдидҳои чинсӣ ва тарс доданро дар бар гирад. Ин маълумот бояд барои муайян кардани чораҳои минбаъда ва беҳтар намудани ҷамъовариҳои маълумот оид ба зухуроти гуногуни таъқиби интернетӣ ва таъовуз нисбат ба бонувони рӯзноманигор истифода шавад.

Вазифаҳои мақомоти ҳифзи ҳуқуқ метавонанд барои беҳтар дарк ва таҳияи воқунишҳои стратегӣ ба таъқиб ва суиистифода аз рӯзноманигорон дар Интернет кумак кунанд. Мақомот бояд барои ҷамъоварӣ ва таҳлили маълумоти марбут ба ин мушкилот ташаббус нишон диҳад¹¹ ва мусоидат кунанд, ки ин метавонанд асос барои таҳия ё таҳкими чораҳои пешгирикунанда ва тафтишотӣ дар мутобикати қатъӣ бо ӯҳдадориҳо оид ба ҳифзи нишондодҳо ва меъёрҳои ҳифзи махфият бошанд. Хабарнигорон, ки дар бораи ҳодиса иттилоъ медиҳанд бояд дар бораи истифода ва коркарди иттилооти пешниҳодкардаашон, инчунин дар бораи воситаҳои ҳуқуқии муҳофизатӣ, ки онҳо метавонанд дар сурати қонуншиканӣ ва ё суиистифода аз онҳо истифода баранд, бояд дақиқан огоҳ бошанд.

Мисолҳо

Таҳияи протоколҳо барои арзёбии таҳдид ва хатарҳо: Бо мақсади таҳияи протоколи намунавӣ барои арзёбии хатар¹² ва татбиқи кушишҳои яқоя дар беҳтар намудани воқунишҳо, ки мақомоти ҳифзи ҳуқуқ барои рӯзноманигороне меандешанд, ки дар натиҷаи фаъолияти касбиашон зери хатари махсус қарор доранд, Гузоришгари махсус оид ба қатлҳои ғайрисудӣ, қатлҳои бидуни иҷрои муқаррароти судӣ ё худсарона, давлатҳоро даъват кард, ки раванди ҷамъовариҳои маълумотро дар бораи таҷрибаҳои

беҳтарини тафтишот, арзёбӣ ва/ё вокуниш ба таҳдидҳо ва хатарҳо, дастгирӣ намоянд, ки рӯзноманигорон ба онҳо дучор мешаванд. Чунин протоколҳо бояд консепсияҳои рақамӣ ва технологии таҳдидҳо ва хатарҳоеро дар бар гиранд, ки рӯзноманигорон бо онҳо дучор мешаванд.

» Такмили протоколҳо, усулҳо ва тартиби тафтиши ҷиноятҳо зидди рӯзноманигорон ва озодии баён

Баланд бардоштани самаранокии тафтишот оид ба ҳамлаҳо зидди рӯзноманигорон дар мубориза бо беҷазой аҳамияти аввалиндараҷа дорад, аммо дар ҳамин ҳол равишии истифодаи гендерӣ ҳам муҳим аст, ки зуҳуроти гуногуни таъқибот, таъсирот ва хатарҳоеро ба инобат гирад, ки мутаносибан занон ва мардон дучор меоянд¹³

Мубориза бо беҷазой барои ҷиноятҳо зидди рӯзноманигорон тафтишоти ҳамаҷониба, беғаразона ва муассирро дар бар мегирад, ки ба муайян кардани ҳақиқат, инчунин ба ҷавобгарӣ кашидан, ҳабс кардан, таъқиб кардан ва дар ниҳояти кор муҷозот кардани ҳама гунаҳкорони ҷиноят бар зидди рӯзноманигорон нигаронида шудааст.¹⁴

Яке аз тадбирҳое, ки аз ҷониби мақомоти ҳифзи ҳуқуқ бояд андешида шавад, таъсис додани воҳидҳои махсус дар мақомоти милитсия ва додситонӣ оид ба тафтиши ҷиноятҳо зидди рӯзноманигорон аст ва инчунин таҳияи ҳама гуна механизмҳои шабеҳ ва мувофиқе, ки имкони муайян намудани афзалиятҳо ва хусусиятҳои тафтишоти ҷиноятҳо зидди рӯзноманигоронро фароҳам меоварад. Фаъолияти чунин воҳидҳо ё механизмҳои махсус бояд ба усулҳо, қоидаҳо ё протоколҳое асос ёбад, ки дар асоси таҷрибаи умумии беҳтарин таҳия карда шудаанд.

Илова бар ин, ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ бояд манбаъҳои кофӣ ҷудо карда шаванд, то ба онҳо имкон диҳанд, ки ба баҳодихии хатарҳо ва тафтиши ҷиноятҳо зидди бонувони рӯзноманигор афзалият диҳанд. Ғайр аз ин, ба онҳо имкон дода шавад, ки як қатор меъроҳо, тартибу қоидаҳо ва протоколҳои махсусро таҳия кунанд, то ки дар рафти тафтишоти ҷиноят алайҳи рӯзноманигорон пурра ривояти алоқамандии ҷиноят бо фаъолияти хабарнигори ҷабрдида коркард шавад. Агар кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ тасмим гиранд, ки ин ривояти пайгирӣ наkunанд, онҳо бояд як ҳулосаи ҳудро дар шакли хаттӣ асоснок кунанд ва онро бояд як афсари мақомаш баландтар тасдиқ кунанд. Дар парвандаҳои марбут ба бонувони рӯзноманигор, бояд дар гузориш масъалаҳои гендерӣ низ ҷой дода шаванд.

Дар ҳолатҳои, ки таҳдид ва таъқиби интернетӣ бо ҷурми ҷиноӣ баробар карда мешавад ва нисбат ба он аз ҳамаи усулҳо ва расмиёти ҷиноятҳо дар ҳаёти воқеӣ истифода мешаванд, кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ бояд протоколҳои мавҷудаи тафтишот ва ҷораҳои пешгирикунандаро таҳлил ва аз назар гузаронанд, то ки усулҳо ва тартиботеро муайян кунанд, ки дар пешгирӣ ва тафтишоти чунин ҷиноятҳо бештар самараноканд. Дар мавриди чунин таҳлил ҷалб намудани созмонҳо ва коршиносоне, ки бо ҷабрдидагони зӯрварӣ кор мекунанд, инчунин ҷалби бонувони рӯзноманигоре муфид аст, ки бо монеаҳои дастрасӣ ба адолати судӣ дучор омадаанд.

Мисолҳо

Пешниҳод намудани маслиҳатҳо ба судҳои сатҳи олий: Хадамоти прокуратураи шохигарии Британияи Кабир тавсияҳо оид ба қабули

қарорҳо дар мавриди парвандаҳои марбут ба паёмҳои аз тариқи шабакаҳои иҷтимоӣ ирсолшударо пешниҳод намуд. Дар як матлабе дар соли 2018 таҳти унвони [«Шабакаҳои иҷтимоӣ - тавсияҳо барои муҳокимаи парвандаҳои судие, ки тариқи паёмҳои шабакаҳои иҷтимоӣ ирсол шудаанд»](#), нишон дод, ки кадом паёмҳои шабакаҳои иҷтимоиро метавон ҳамчун ҷурми ҷиноӣ баррасӣ кард.¹⁵

Таъин кардани шахсони масъул: Раҳбарияти полиси Косово ба Департамент оид ба ҷиноятҳои вазнин супориш дар барои таҳқиқи ҳамлаҳо ва таҳдидҳо ба хабарнигорон додааст. Дар робита ба ин, Суди марҳилаи якуми Приштина шахси ҷамоҳангсозро доир ба мури ҷиноятҳо алайҳи рӯзноманигоронро таъин кард.¹⁶

Манбаъҳо

- Иддае аз созмонҳои ҷамъиятӣ дар якҷоягӣ бо прокуратура барои тафтиши ҷиноятҳо алайҳи озодии баён дар Мексика протоколи махсус қабул карданд. Он қоидаҳои амалиётӣ оид ба тафтиш ва ҷамъоварии далелҳо, ҳамкорӣ байни мақомоти гуногун ва тартиби фиристодани шахсони дахлдор ба ҳадамоти дахлдор ва муқаррар намудани иртиботро байни онҳоро дар бар мегирад.¹⁷
- Дар ёддошти таҳлилии созмони ҷимояи ҳуқуқ- «Артикл 19» бо [номи «Тафтиши таъкиб ва зуроварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет»](#) доираи ӯҳдадорихои давлат дар мубориза бо таъкиб ва суиистифода нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет ва таҳқиқи самаранокии чунин ҷиноятҳо баррасӣ мегардад.¹⁸

› **Васеъ намудани муколама ва ҳамоҳангсозии кӯшишҳо оид ба амнияти рӯзноманигорон, миёни мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, ВАО ва ҷомеаи шахрвандӣ**

Барои таҳкими эътимоди ҷомеа ба волоияти қонун ва муборизаи муассир бо таъбири гендерӣ, мақомоти ҳифзи ҳуқуқ бояд ҳамкоро бо байни полис, прокуратура, созмонҳои ВАО ва ҷомеаи шахрвандӣ дастгирӣ ва ҳавасманд кунанд. Мухим он аст, ки рӯзноманигороне, ки ҳадафи ҳамла ва ҷиноятҳо дар Интернет ва берун аз он қарор гирифтаанд, дар ин бора ба полис хабар диҳанд.

Муколамаи тарафҳо бояд ба ҳалли решакан намудани сабабҳои бечазой нисбат ба ҷиноятҳо зидди рӯзноманигорон ва нақши технологияҳо ҳам дар татбиқи ҳуқуқи инсон ва ҳам дар таҳдид ба нақзи ҳуқуқи рӯзноманигорон тамаркуз кунад. Ҳама ҷонибҳо бояд аҳамияти вижаи дарёфти иттилоот аз ҷабридагони ҳамлаҳо ва иттилоот аз гурӯҳҳои ғайри қонуниро, ки ба шахсони дар Интернет мавриди таҳқир ва зуроварӣ қарор гирифта ёрӣ мерасонанд, дарк кунанд, агар мақомоти ҳифзи ҳуқуқ барои коркард ва ё истифода аз расмиёти мубориза бо амалияҳои таъбир ва монеаҳои сохторӣ талош мекунанд. Муносибат байни иштирокчиёни муколама бояд ба таҳияи усулҳои нав ё такмил додани усулҳо ва расмиати мавҷуда барои таъмини ҳисобдихӣ ва ҷуброни зарар нигаронида шавад.

Мақомоти ҳифзи ҳуқуқ инчунин метавонанд дар а ҳамкороҳои байналмилалӣ, аз қабили Идораи Созмони Милали Муттаҳид оид ба маводи муҳаддир ва ҷинояткорӣ (UNODC), ки таҳти роҳбарии Комиссия оид ба пешгирии ҷинояткорӣ ва адолати судӣ қарор доранд, ҷалб карда шаванд. Чунин иқдомҳо имкони табодули таҷриба, дониш ва иттилоот дар бораи амалияи адолати судӣ ва пешгирии ҷиноятҳо алайҳи хабарнигоронро фароҳам меоранд ва бояд бо иштироки ҷомеаи шахрвандӣ ва ВАО амалӣ карда шаванд.

Мисолҳо

Ҳамкорӣ барои баланд бардоштани самаранокии тафтишот:

Пулис ва додситонии Ҳолланд дар якҷоягӣ бо Ҷамъияти сармуҳаррирони Ҳолланд, ба мувофиқа расиданд, ки самаранокии тафтишоти ҳамлаҳо алайҳи рӯзноманигорон баланд бардошта шавад, аз ҷумла тавассути андешидани тадбирҳо аз қабилӣ бақайдгирии мунтазам дар бораи ҳамлаҳо, ба ҳамла алайҳи рӯзноманигорон аҳамияти махсус додан ва баланд бардоштани шаффофият ва дастрасии иттилоот барои ҷабрдидагон аз ҳамлаҳо.¹⁹

Таъсиси платформи муштарак барои ҳамкорӣ: Маркази аврупоии озодии матбуот ва БАО (МАОМ) барои беҳтар кардани ҳамкории полис ва созмонҳои иттилоотӣ як манбаи веби policecodex.eu-ро таъсис додааст.²⁰ Ин кодекс иборат аз ҳашт тавсияи методӣ барои афсарони полис оид ба он аст, ки чӣ гуна ба фаъолияти рӯзноманигорӣ бояд воқуниш нишон н дод ва чи тавр бо рӯзноманигорон муошират ва ҳамкорӣ намуд. Тибқи натиҷаҳои тадқиқоти МАОМ ин тавсияҳо масъалаҳои бештар муҳиму ҳассосро, ки байни ин ду гурӯҳи касбӣ дар кишварҳои Аврупо ба миён меоянд, фаро мегиранд.

Мусоидат ба омузшҳои муштарак барои васеъ намудани муколама: ЮНЕСКО барои кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва

рӯзноманигорон дар кишварҳои гуногун, аз қабилҳои Украина, Непал, Сенегал, Танзания, Сомалӣ, Буркина Фасо ва Тунис муколамаҳои сохторӣ ва семинарҳо ташкил кардааст.²¹

Даъват намудани иштирокчиёни нав ба муколама: Комиссияи UNODC оид ба пешгирии ҷинояткорӣ ва адолати судӣ муколамаҳо оид ба амнияти рӯзноманигоронро баргузор мекунад, ки дар он намояндагони ҳукумат ва ҷомеаи шахрвандӣ иштирок мекунанд.²²

Омӯзиш дар бораи ҳамкорӣ бо объектҳои (эҳтимолии) таъқибшаванда: Департаменти таҳдидҳои фаромиллии САҲА бо афсарони полиси Арманистон барои беҳтар кардани ҳамкориҳои онҳо бо ҷомеаи шахрвандӣ ҳангоми намоишҳо аз ҷумла муносибати махсус бо бонувони ба намоиш баромада омӯзишро гузаронид.²³

Манбаъҳо

- Аз ҷониби ЮНЕСКО ҳисобот ва наворҳо аз натиҷаи машварати Украина бо иштироки намояндагони ҳифзи ҳуқуқ ва рӯзноманигорон бо мақсади мубодилаи таҷриба ва ҳамкориҳои онҳоро дарҷ намуданд. рӯзноманигор.²⁴

Қайдҳо

- 1 UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, OSCE Representative on Freedom of the Media, Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, "Joint Declaration on Crimes against Freedom of Expression", 25 June 2012, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/91595>.
- 2 UN General Assembly Resolution 74/157, "The safety of journalists and the issue of impunity", 18 December 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>.
- 3 OSCE RfOM, "Communiqué on the growing safety threat to female journalists online", 6 February 2015, <https://www.osce.org/fom/139186?download=true>.
- 4 "New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists", OSCE RfOM, 2016, <https://www.osce.org/fom/220411>.
- 5 Council of Europe, "How to protect journalists and other media actors? Implementation Guide to selected topics under the Protection and Prosecution pillars of the Guidelines of Recommendation CM/Rec(2016)4 on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors", DGI(2020)11, 2020, p. 21, <https://rm.coe.int/safety-implementation-guide-en-16-june-2020/16809ebc7c>.
- 6 "A Handbook for Police and Crown Prosecutors on Criminal Harassment", Government of Canada, Department of Justice, <https://www.justice.gc.ca/eng/tp-pr/cj-jp/tv-vf/har/part1.html#cybstalk>.
- 7 UNESCO, Freedom of Expression and Public Order: Training manual, Tunis, 2015, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000231305>.
- 8 "Almaty Training on Freedom of Expression and Public Order", UNESCO news item, 9 December 2019, <https://en.unesco.org/news/almaty-training-freedom-expression-and-public-order>.
- 9 ARTICLE 19, "Investigating online harassment and abuse of women", 2020, <https://www.article19.org/https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/10/Gender-Paper-Brief-3-.pdf>.
- 10 UN Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, "Investigation of, accountability for and prevention of intentional State killings of human rights defenders, journalists and prominent dissidents", A/HRC/41/CRP.1, 19 June 2019, https://ap.ohchr.org/documents/dpape_e.aspx?si=A/HRC/41/36.
- 11 OSCE RfOM, "Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists", 17 September 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.
- 12 Ниг. ба санаде, дар қайди 10 иктибос шудааст.
- 13 Ниг. ба санаде, дар қайди 1 иктибос шудааст.
- 14 UN General Assembly, Resolution 39/6, "The safety of journalists", 27 September 2018, <https://undocs.org/A/HRC/RES/39/6>.
- 15 "Social Media - Guidelines on prosecuting cases involving communications sent via social media", The Crown Prosecution Service, <https://www.cps.gov.uk/about-cps>.
- 16 Petrit Collaku, "Kosovo Indicators on level of media freedom and journalists' safety", Association of Journalists of Kosovo, 2018.
- 17 Procuraduría General de la República, Estados Unidos Mexicanos, "Protocolo homologado de Investigación de delitos cometidos contra la libertad de expresión", October 2018, https://www.gob.mx/cms/uploads/attachment/file/444272/Protocolo_homologado_de_investigacion_de_delitos_cometidos_contra_la_libertad_de_expresion.pdf.
- 18 Ниг. ба санаде, дар қайди 9 иктибос шудааст.
- 19 "Agreement of the Steering Group on Aggression and violence against journalists" (Unofficial translation by Tarlach McGonagle), The Hague, 2018, <https://www.ivir.nl/publicaties/download/Agreement-of-the-Steering-Group-on-Aggression-and-violence-against-journalists-EN-translation.pdf>. All information related to the safety "mechanism" in The Netherlands is now available in this website, in Dutch:

<https://www.persveilig.nl/>.

20 The European Centre for Press and Media, The Press Freedom Police Codex, <https://policecodex.eu/>.

21 "UNESCO partners with Tunisian Ministry of the Interior to improve safety of journalists", UNESCO news item, 2019, <https://fr.unesco.org/news/%E2%80%99unesco-et-le-minist%C3%A8re-de-%E2%80%99int%C3%A9rieur-de-la-tunisie-coop%C3%A8rent-pour-am%C3%A9liorer-la-s%C3%A9curit%C3%A9-des>.

22 "The Safety of Journalists: Report on UNODC CCCPCJ Side-Event", Academic Council of the United Nations System, 7 July 2014, <https://acuns.org/the-safety-of-journalists-report-on-unodc-cccpcj-side-event/>.

23 "OSCE Transnational Threats Department / Strategic Police Matters Unit introduces concept of dialogue policing to senior police officers and parliamentarians in Armenia", OSCE polis, November 2019, <https://polis.osce.org/osce-introduces-concept-dialogue-policing-senior-police-officers-and-parliamentarians-armenia>.

24 "Film on the training of Ukrainian law enforcement officers on freedom of expression & safety of journalists", UNESCO news item, 11 April 2018, <https://en.unesco.org/news/film-training-ukrainian-law-enforcement-officers-freedom-expression-safety-journalists>.

Созмонҳои
байнидавлатӣ

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Ба меъёрҳо ва механизмҳои ҳуқуқи инсон, ки ба амнияти рӯзноманигорон дахл доранд, ворид намудани равишҳое, ки ҷанбаҳои гендериро ба инобат мегиранд;
2. Дастгирии давлатҳо дар рафъи ҳалову камбудҳо дар татбиқи меъёрҳои байналмилалӣ оид ба амнияти рӯзноманигорон;
3. Мусоидат дар васеъ намудани ҳаҷми маълумот ва тадқиқоте, ки метавонанд сарчашмаи иттилоот оид ба ташаббусҳо дар мавриди фароҳам овардан амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет гарданд;
4. Таваҷҷуҳи аввалиндараҷа додан ба ҳамкорӣ ва ҳамоҳангсозии ҷонибҳои манфиатдор бо мақсади баланд бардоштани самаранокии фаъолияти онҳо.

5. Созмонҳои байнидавлатӣ

Аз муайян намудани меъёрҳо то
кӯмак намудан ба давлатҳо

Новобаста аз он, ки созмонҳои байнидавлатӣ (СБД) табиати глобалӣ доранд ё не, ба монанди Созмони Милали Муттаҳид (СММ), ё минтақавӣ, ба монанди Созмони Амният ва Ҳамкории Аврупо (САҲА), метавонанд дар таҳкими меъёрҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон нақши асоси дошта бошанд, аз ҷумла дар меъёрҳое, ки ба амнияти рӯзноманигорон таъсир мерасонанд. СБД метавонад ба аъзо ё давлатҳои иштирокчии худ дар татбиқи ин меъёрҳо дар сатҳи кишвар кӯмак расонад. Дар ин боб як қатор тадбирҳои тавсияшаванда оварда шудааст, ки СБД метавонанд барои таҳкими кӯшишҳои худ ҷиҳати таъмини амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет андешанд.

Қарори Шурои вазирони САҲА № 3/18 аз давлатҳо даъват мекунад, ки “бо Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО, аз ҷумла дар масъалаи амнияти рӯзноманигорон ҳамаҷониба ҳамкорӣ кунанд” ва «Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО-ро ташвиқ кунанд, ки минбаъд ҳам мувофиқи ваколати худ оид ба ҳифзи амнияти хабарнигорон ва таъмини беҳтари он дар тамоми кишварҳои узви САҲА амал кунанд».

» **Ба меъёрҳо ва механизмҳои ҳуқуқи инсон,
ки ба амнияти рӯзноманигорон дахл доранд,
ворид намудани равишҳои, ки ҷанбаҳои
гендериро ба инобат мегиранд**

Солҳои охир шумораи меъёрҳо ва ӯҳдадориҳои байналмилалӣ оид ба амнияти рӯзноманигорон афзоиш ёфтааст, ки аксарашон ба бонувони рӯзноманигор нигаронида шудааст. Масалан, дар қатъномаҳои СММ ва ӯҳдадориҳои ЮНЕСКО бештар ба зарурати бартараф кардани таҳдидҳои мушаххасе таъкид мегардад, ки бонувони рӯзноманигор дар Интернет ва дар ҳаёти воқеӣ дучор мешаванд. Созмонҳои минтақавӣ, аз қабилӣ САҲА, низ масъалаи амнияти бонувони рӯзноманигорро дар санадҳои худ, ки дар маҷмӯъ ба масъалаи ҳифзи рӯзноманигорон бахшида шудаанд, ҷой додаанд.

Чунин тавачҷуҳи хоса тағйироти мусбатро дар муносибат ба амнияти бонувони рӯзноманигор ҳамчун ҷузъи ҷудонашавандаи амнияти рӯзноманигорон ва озодии баён инъикос мекунад. Бо вуҷуди ин, бояд қор дар ин самт идома ёбад, то ки тамоми меъёрҳо муносибати ҳамаҷониба ва ҷавобгӯи гендериро инъикос кунанд, то ки на танҳо бонувони рӯзноманигорро муҳофизат кунанд, балки ба рушди қудратманди ҳам мусоидат намоянд. Албатта, дар ин раванд фикри ҳудӣ занонро ба инобат гирифтани лозим аст.

Механизмҳои зиёди СММ, механизмҳои минтақавӣ ҳуқуқи инсон ва дигар ташаббусҳои мавҷуданд, ки ба масъалаи амнияти рӯзноманигорон машғуланд. Мутаассифона, ҳамаи онҳо чораҳои комплекси шахсӣ ва фаъолияти касбии а ҷанбаҳои бонувони рӯзноманигор ва роҳҳои ҳалли эҳтимоли ин мушкилро баррасӣ намекунанд. Барои мустаҳкам кардани равиши гендерӣ метавон ташаббусҳои ҳамоҳангсозии мавҷуда, аз [қабилӣ Барномаи амали СММ оид ба амнияти рӯзноманигорон ва](#)

[масъалаи бечазой](#) ва марказҳои ҳамоҳангсозии СММ оид ба амнияти рӯзноманигорон истифода бурд.

Илова бар ин, имкониятҳо барои истифода аз механизмҳои ҳуқуқи башар кайҳо боз дар СБД вучуд доранд, ки вокуниши фавриро ба нақзи ҳуқуқи инсон, ба мақсади баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ дар масъалаи амнияти бонувони рӯзноманигорон дар Интернет, таъмин менамоянд. Бо эътирофи ҷиддияти таҳдидҳои афзояндае, ки бонувони рӯзноманигор дучор меоянд, мақомоти СБД инчунин метавонанд масъалаи таъсиси механизмҳои нави қувваҳои зудкоркуни.

Мисолҳо

Иҷрои муқаррароте, ки аз ҷониби Ассамблеяи Генералӣ СММ мувофақа шудаанд: Масалан, [Қарорномаи 74/157 2019](#) UNGA стандартҳо барои ҷорӣ кардани равиши “ҷанбаҳои гендериро ба инобат гиранда”-ро дар ҳама ҷораҳои пешгирикунанда ва муҳофизатӣ, расмиёти тафтишот ва таъқиби судӣ оид ба далелҳои хушунат алайҳи рӯзноманигорон муқаррар кардааст.¹ Татбиқ намудани ҳамин меъёрҳо барои ташкилотҳои байнихукуматӣ тавсия дода мешаванд

Дастгирии созмонҳои мустақили байнидавлатӣ барои таъмини амнияти рӯзноманигорон: Дар вақолати Намояндаи САҲА дар соли 1997 оид ба озодии ВАО гуфта мешавад: «Ҷу вазифаи огоҳсозии бармаҳалро бар дӯш мегирад. Вай мушкilotи ҷиддиеро ҳал хоҳад кард, аз ҷумла, монеаҳои, ки дар фаъолияти ВАО ва аз шароити номусоиди қори рӯзноманигорон ба вучуд омадаанд».² Фаъолияти ҳаррӯзаи Намоянда аз баҳо додан ва ҷалб намудани

диққат ба далелҳо иборат аст. Намояндаи САҲА аз соли 2004 инҷониб бақайдгирии мушкилоти и гендериро ба роҳ мондааст.³ Дар соли 2015 Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО лоиҳаи худро оид ба бехатарии бонувони рӯзноманигор дар Интернет шуруъ кард(№8ОНО)⁴ ва [Қарори Шӯрои вазирони САҲА № 3/18 аз соли 2018](#) оид ба амнияти рӯзноманигорон хатарҳои мушаххасеро эътироф мекунанд, ки бонувони рӯзноманигор ба он дучор мешаванд ва аз давлатҳои узв даъват мекунанд, ки таъқиби занонро дар ҳаёти воқеӣ ва дар Интернет ошкоро маҳкум кунанд.⁵

Манбаъҳо

- САҲА як қатор [дастурамалхоро](#) оид ба тарзи ҷорӣ кардани раванди гендерӣ дар ташаббусҳо ва фаъолиятҳои гуногун нашр кардааст, ки ба фаъолияти САҲА дар ин самт мусоидат мекунанд. Дар [ҳисоботи дусолаи Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО ба Шӯрои доимии САҲА](#) далелҳо ва таҳдидҳои нақзи озодии ВАО оварда шудаанд, ки Намоянда дар ҳар давраи ҳисоботӣ қайд кардааст.⁶
- Тавсияҳо оид ба тарзи ҷорӣ кардани бақайдгирии ҳамаҷонибаи мушкилоти гендерӣ дар тамоми сиёсатҳо ва барномаҳои низомии СММ, дар Қарорномаи Шӯрои иқтисодӣ ва иҷтимоии [СММ 2019/2](#). оварда шудаанд.⁷
- Дастурамали [«Хотима додан ба бечазой: фаъолият аз рӯи меъёрҳои СММ оид ба амнияти рӯзноманигорон»](#), ки Артикл 19 тартиб додааст, ӯҳдадорҳои мавҷударо ҷамъбаст мекунанд

ва боберо дар бораи татбиқи ҷанбаҳои гендерӣ нисбат ба меъёрҳои байналмилалӣ оид ба амнияти рӯзноманигорон дар бар мегирад.⁸

- “Маҷлисиҳои субҳона”-и шабакаи IFEX- василаи фаҳмонидани меъёрҳои байналмилалӣ амнияти рӯзноманигорон мебошад.⁹

› Дастгири ба давлатҳо дар рафъи ҳалову камбудҳо дар татбиқи меъёрҳои байналмилалӣ оид ба амнияти рӯзноманигорон

Мушкилоти таъхирнопазир ин аст, ки меъёрҳои байналмилалӣ дар амал татбиқ карда шаванд, то чунин қонунҳо танҳо дар рӯи қоғаз намонанд. Бо тавсеаи ҳаҷми доираи қўмакҳои мустақим, дастгирӣ ва машваратҳои коршиносон, ки ба давлатҳо расонида мешаванд, СБД метавонанд дар татбиқ ва мушаххас намудани меъёрҳои байналмилалӣ оид ба таъкиб ва зӯроварии гендерӣ бар зидди бонувони рӯзноманигор дар Интернет қўмак расонанд. Яке аз роҳҳои чунин қўмак метавонад таҳлили ҳуқуқии қонунгузории мавҷуда дар ҳолатҳои таҳдиду зӯроварӣ нисбат ба рӯзноманигорон ва пешниҳоди тавсияҳои дахлдор бошад.

Созмонҳои байнидавлатӣ инчунин метавонанд наشري маҷмӯи таҷрибаҳои беҳтарин оид ба амнияти бонувони рӯзноманигорро дар Интернет, ки чунин масъалаҳои муҳимро дар бар гирад, аз қабилӣ қоидаҳои муҳими тафтиши ҳолатҳои таъкиб ва суиистифода, механизмҳои ҷимоя ва чораҳои коҳиш додани таъкиб ва суиистифода нисбат ба бонувони рӯзноманигорро дар Интернет дастгирӣ кунанд. Боз як роҳи самараноки қўмак ба давлатҳо ба ҳукуматҳои миллий ва зермиллӣ дар тадқиқоти онҳо ҳамкорӣ ва қўмак расондан аст.

Чанбаи дигари дастгирии эҳтимолӣ аз қониби СБД ба баланд бардоштани иқтидори ниҳодҳои давлатӣ дахл дорад, ки бо масъалаҳои марбут ба ҳифзи амнияти рӯзноманигорон, таъкиб ва суиистифода дар Интернет ва ҳамчунин ба равиши гендерӣ машғуланд. Ҳама кӯшишҳои СБД барои баланд бардоштани таҷрибаи коршиносӣ дар байни кормандони мақомоти давлатӣ, масалан, ҳангоми таҳияи дастурамалҳо ё китобҳои дарсӣ оид ба ҳуқуқи инсон, бояд бахшхое дар бораи ҳуқуқи озодии баён, амнияти рӯзноманигорон дар Интернет ва офлайн ва ҷалби қатъии равишҳои гендериро дар бар гиранд.

Давраҳои интиҳобот аксар вақт бо афзоиши зӯроварӣ ва тарсонидан рӯзноманигорон, аз ҷумла таъкиби интернетӣ рост меоянд.¹⁰ Чунин ҳамлаҳо дастрасии шаҳрвандонро ба иттилоот дар давраи пеш аз интиҳобот ва дар қараёни интиҳобот маҳдуд мекунанд. СБД дар доираи ваколатҳои худ оид ба назорати интиҳобот метавонанд барои гузаронидаи таҳлили таъкибҳо нисбат ба рӯзноманигорон, аз ҷумла таъкиб ва зӯроварии гендерӣ дар Интернет саҳм гузоранд. Вобаста ба афзоиш ёфтани ҳамлаҳо, тадбирҳои дигари назорат ва пешгирӣ хеле пештар аз давраи интиҳобот андешидан лозим аст.

Мисолҳо

Наشري гузоришҳо дар бораи таҷрибаҳои пешқадам: Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО гузоришгари худро нашр кард ва дар таҳияи гузориши ниҳодҳои дигар дар бораи амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет иштирок кард, аз ҷумла дар таҳлили таҷрибаҳои беҳтарин ва тавсияҳо дар ин самт. Ин маълумот дар веб-саҳифаи махсуси [SOFJO](#) дастрас аст.¹¹

Гузоришгари Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳушунат алайҳи занон, сабабҳо ва оқибатҳои он [баромадҳо мубориза бо ҳушунат алайҳи бонувони рӯзноманигорро нашр кард](#), ки дар он ба СММ ва кишварҳои узви он оид ба тарзи мубориза бо ҳушунат алайҳи занон - рӯзноманигорон тавсияҳои мушаххас пешниҳод шудааст.¹²

Бақайдгирии раванди гендерӣ дар гузоришҳо ва таҳлилҳо: Дар гузоришҳо дар бораи амнияти рӯзноманигорон, ки этирозҳоро инъикос мекунанд, ЮНЕСКО таҳлили байнисоҳавиробоназардошти омилҳои гендерӣ ва омилҳои гуногуншаклӣ анҷом додааст. Дар гузориш намунаҳои таҷрибаи пешқадам, аз қабili оморасозии кормандони полис ва чораҳои амниятӣ, ки рӯзноманигорон метавонанд ҳадашон биандешанд, инчунин тавсияҳо оид ба беҳтар намудани амнияти рӯзноманигорон ҳангоми инъикоси этирозҳо оварда шудаанд¹³.

Наشري гузоришҳои муфассал: Гузоришгари махсуси Комиссияи байниамрикоии ҳуқуқи башар (КБАҲБ) оид ба озодии баён гузориши густурдаеро дар бораи бонувони рӯзноманигор ва озодии баён нашр кард, ки дар он тавсияҳои зиёд оид ба беҳтар кардани амнияти бонувони рӯзноманигорон дар Интернет ва берун аз он мавҷуд аст.¹⁴

Дастурамалҳое, ки меъёрҳоро муқаррар мекунанд: [Дастурамал оид ба амнияти рӯзноманигорони Намояндаи САҲА оид ба озодии БАО](#) тавсияҳои умумиро ба давлатҳо оид ба таъмини амнияти рӯзноманигорон дар бар мегирад.¹⁵ Дар наشري минбаъдаи дастурамал бояд тавсияҳои муфассал оид ба ин мавзӯ дохил кард.

Гузариши таҳлили ҳуқуқӣ: Дафтарҳои САҲА оид ба институтҳои демократӣ ва ҳуқуқи инсон (БИДҲБ) мунтазам таҳлили ҳуқуқи масъалаҳои гуногун, аз ҷумла зӯрварӣ нисбат ба занонро дар минтақаи САҲА мегузаронад; чунин фаъолиятҳо инчунин гузаришгарони махсуси байналмилалӣ ва минтақавӣ оид ба озодии баён анҷом медиҳанд.

Ворид намудани масъалаи амниятӣ рӯзноманигорон ба ташаббусҳо оид ба идоракунии: Дар соли 2012 БИДҲБ дастурамал оид ба мониторинги ВАО барои миссияҳои нозирони интихоботро нашр кард. Чунин нашрия ё версияҳои нави онҳо метавонанд тавсияҳо дар бораи ҷи гуна тақсим кардани маълумот аз рӯи ҷинс, инчунин таҳлили маълумот дар бораи таъҷиби интернетӣ ва суиистифода нисбат ба рӯзноманигорон ва таъсири онҳо ба интихоботи озод дар бар гиранд¹⁶

Бақайдгирии усулҳои гендерӣ дар ҲРҶ(Ҳадафҳои рушди устувор): санади [«Татбиқи рузномаи корӣ дар соҳаи рушди устувор дар давраи то соли 2030 бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ»](#), ки аз ҷониби сохтори «СММ-закон» дар соли 2016 нашр шуд, намунаи хуби ташаббусҳои васеъ оид ба тақвияти амалигардонии меъёрҳои байналмилалӣ бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ мебошад.¹⁷

Баррасии механизмҳои мавҷудаи муҳофизат: Дафтарҳои Комиссарии СММ оид ба ҳуқуқи инсон баррасии амиқи механизмҳои муҳофизатиеро анҷом дод, ки дар Мексика вуҷуд доранд ва рӯйхати зиёда аз 100 тавсияро барои татбиқи самаранокӣ ин механизмҳо бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ пешниҳод намуд.¹⁸

Мушоияти тафтишоти ҷиноятҳо зидди рӯзноманигорон: Аз ҷониби ҳукуматҳои Эквадор ва Колумбия ва Гузаришгари махсуси

Комиссияи байниафрикоии ҳуқуқи инсон (IACHR) оид ба озодии баён таъсиси як гурӯҳи фаврии бесобиқа барои таҳқиқи куштори се хабарнигор дар марзи ду давлат, намунаи хуби он аст, ки чӣ тавр СБД метавонад дар таҳқиқи ҷиноятҳо зидди рӯзноманигорон ҷалб карда шавад.¹⁹

» **Мусоидат дар васеъ намудани ҳаҷми маълумот ва тадқиқоте, ки метавонанд сарчашмаи иттилоот оид ба ташаббусҳо дар мавриди фароҳам овардан амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет**

Дар бисёр давлатҳо созмонҳои мухталиф барои ҷамъоварии маълумот дар бораи амнияти рӯзноманигорон усулҳои гуногунро истифода мебаранд, аммо ин маълумот на ҳамеша фарқиятҳои гендериро инъикос мекунанд. СБД метавонад ҳам дар ба меъёр мутобиқ кардани раванди ҷамъоварии маълумот ва ҳам дар таъмини гуногунии маълумот тавассути пешбурди равише, ки таҳлили ҷиддии гендериро дар ҷамъоварӣ ва таҳлили маълумот дар бар мегирад, нақши муҳим бозад. Ин ба ноил шудан ба Ҳадафҳои Рушди Устувор (SDGs), аз ҷумла ҲДБ5 «Таъмини баробарии гендерӣ» ва ҲДБ 16 «Сулҳ, адолат ва институтҳои кавӣ» мусоидат мекунанд.

Тадқиқотҳои глобалӣ ва минтақавӣ, махсусан тадқиқотҳое, ки ҷамъоварии маълумот дар бораи таҷрибаҳои беҳтаринро дар бар мегиранд, барои таъмини амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет ва пешниҳоди тавсияҳои муфассалтҳо ба давлатҳо ва дигар ҷонибҳои дахлдор муҳиманд. Чунин тадқиқот беҳтар аст, ки дар ҳамкорӣ бо муассисаҳои академикӣ ва созмонҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ гузаронида

шаванд ва гузоришҳои онҳо ба таври васеъ паҳн карда шаванд ва дар ҳолатҳои истифода шаванд, ки баррасии далелҳо мубориза бо таъқиб ва суиистифода нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернетро талаб мекунанд. Ин барои гузаронидани корҳои оғоҳие мусоидат мекунанд, ки дар навбати худ метавонанд як роҳи хуби сафарбар намудани ҷонибҳои манфиатдор барои таъмини амнияти бонувони рӯзноманигор дар сатҳи милли бошанд. Дар шароити маҳдудият вақт ва буҷет, фаъолиятҳои СБД бояд ба шахсони тасмимгиранда ҳамчун барои иштирок мақсаднок равон карда шавад.

Мисолҳо

Баланд бардоштани оғоҳӣ дар бораи зарурати таҳқиқоти мӯътамад ва мунтазам: Намояндаи САҲА оид ба озодии БАО ташаббусе оид ба [амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернетро](#) оғоз намуд, ки ба он истеҳсоли филми мустанади «Ҷойи торикӣ» дохил мешуд.²⁰ Филм. дар бисёр чорабиниҳо ва донишгоҳҳои ҷаҳон намоиш дода шуд. Дар соли 2019 дар ҷаҳорҷӯи ташаббуси #SOFJO Намояндаи САҲА оид ба озодии БАО конфронс оид ба беҳтар намудани [хифзи озодии баён ва гуногунандешӣ дар БАО](#) баргузор намуд.²¹

Мониторинг ва паҳн кардани донишҳо дар асоси маълумот ва тадқиқот: [Дар гузориши Директори генералии ЮНЕСКО](#)²² дар бораи беҳатариҳои рӯзноманигорон ва таҳдиди бечазой ва [Гузориш оид ба тамоюлҳои глобалии озодии баён ва рушди БАО](#), хушунат алайҳи хабарнигоронро пайгирӣ намуда, ва маълумотро дар асоси тафтишоти ҳодисаҳои куштор ва бечазой гирдоварӣ шудаанд.

Дар баромад тамоюлҳои ҷаҳонӣ ҳамчунин дар бораи таҳдидҳои алайҳи бонувони рӯзноманигор таъкид мекунанд.²³

Мубодилаи натиҷаҳо ва таҷрибаҳои беҳтарин ва тавсияҳо дар мавриди чораҳои эҳтимолии аҳмиятноки: Дар соли 2017 Барномаи байналмилалӣ ЮНЕСКО оид ба рушди коммуникатсия (ББРК) маҷмуаи таҷрибаҳои беҳтаринро оид ба бехатарии рӯзноманигорон аз ҷониби субъектҳои гуногун нашр кард. Он ҳуҷҷатест, ки метавонад сарчашмаи маълумот барои ташаббусҳои оянда дар ин самт ҳозира гардад. Нашрияти [«Ҳамла ба як нафар ҳамла ба ҳама аст»](#) намунаҳои аҳамият ба таҳдидҳо алайҳи занони рӯзноманигор дар Интернет ва берун аз онро дарбар мегирад, ки аз ҷониби намоёндагони созмонҳои ғайридавлатӣ ва мутахассисони васоити ахбори омма таҳия шудаанд.²⁴ [ББРК инчунин гузориши таҳлилии роҳ ба пеш»](#) дар бораи нақши ин ташкилот дар таъмини амнияти рӯзноманигорон нашр кардааст, ки дорои тавсияҳо оид ба таҳкими равишҳои ҷанбаҳои гендериро ба инобатгиранда аст.²⁵

Иттилоъ додан ба тарафҳои манфиатдор оид ба охири навигариҳо: Дар ҳар ду моҳ ЮНЕСКО варақаи иттилоотӣ дар мавриди татбиқи Барномаи амали СММ оид ба амнияти рӯзноманигорон ва масъалаи бечазой нашр мекунад, ки иттилооти навшуда дар бораи меъёрҳои байналмилалӣ, сиёсатҳои миллӣ, тадқиқот, ташаббусҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва дигар маълумоти марбут ба амнияти рӯзноманигоронро дар бар мегирад.²⁶

» **Додани аҳамияти аввалиндараҷа ба ҳамкорӣ ва ҷамоҳангсозии байни ҷонибҳои манфиатдор барои беҳтар кардани фаъолияти онҳо.**

Намояндагҳои СБД дар маҳаллҳо (Миссияҳои саҳроии СБД) аксар вақт дар бораи фаъолияти муҳити расонаҳои иттилоотӣ кофӣ надоранд ва аз равишҳои зарурӣ барои таъмини амнияти бонувони рӯзноманигорон огоҳ нестанд. Барои воқеан ва ба таври муассир беҳтар намудани амнияти рӯзноманигорон ба донишҳои иловагӣ коршиносӣ оид ба масъалаҳои гендерии марбут ба ВАО ва рӯзноманигорӣ ва инчунин ба донишҳо дар соҳаи меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар зарурати ногузир вуҷуд дорад.

Намояндагӣ дар маҳал ва созмонҳои байнидавлатӣ дар кишварҳо бояд беҳтар муҷаҳҳаз ва дорои донишҳои махсус бошанд, то ба татбиқи самараноки меъёрҳои байналмилалӣ дар сатҳи милли мусоидат кунанд. Масъалан, кормандони СБД метавонанд оид ба амнияти рӯзноманигорон ва баробарии гендерӣ аз курсҳои омӯзишӣ гузаранд.

Масъалаи амнияти рӯзноманигорон дар маркази тавачҷӯҳои ниҳодҳои мухталифи СММ ва созмонҳои минтақавӣ қарор дорад. Тақвияти додан ба ҷамоҳангсозӣ ва табодули иттилоот байни созмонҳое, ки дар сатҳи байналмилалӣ ва ҳамчунин дар сатҳи кишвар кор мекунанд, самаранокии фаъолияти ин созмонҳоро зиёд мекунанд.

Созмонҳои байнидавлатӣ ҳамчунин бояд барои ҳамкорӣ бо ташаббусҳои байналмилалӣ ва минтақавӣ ба давлате имконият фароҳам оваранд, ки ба ваколати он вазифаи таъмини амнияти рӯзноманигорон дохил мешаванд.

Мисолҳо

Фаъолиятҳои муштарак бо ҳамкасбон: Аз соли 1999 инҷониб ҳар сол намояндагони махсус оид ба озодии баён ва озодии БАО дар созмонҳо, аз қабилӣ САҲА, СММ, Созмони давлатҳои амрикоӣ ва Комиссияи африқоӣ оид ба ҳуқуқи инсон ва мардум эълонияи муштарак бо тавсияҳо оид ба ҳалли масъалаҳои мушаххаси марбут ба ҳуқуқ ба озодии баён интишор мекунанд.²⁷

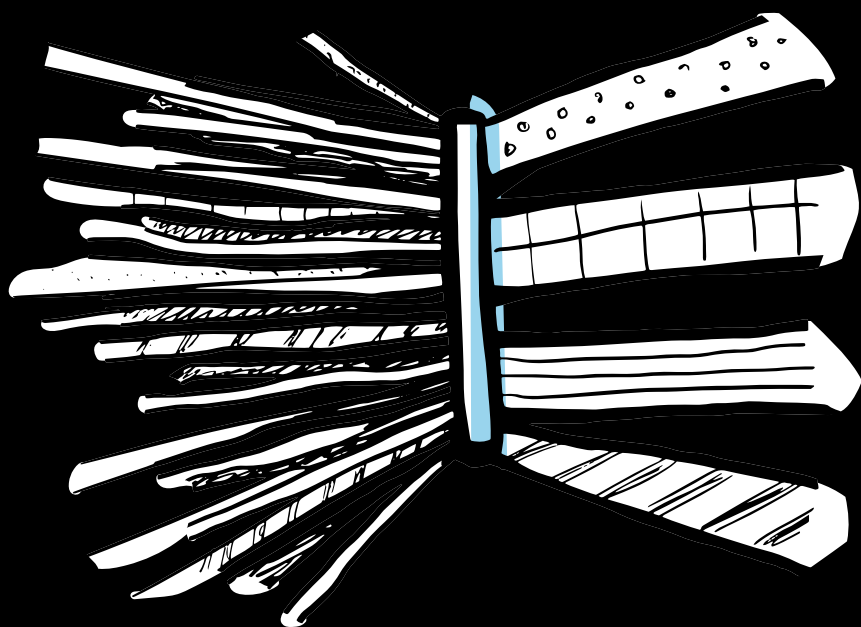
Дар ҳолати зарурат, ташкили иттифоқҳо миёни СБД: Намояндаи САҲА оид ба озодии БАО ва Комиссари Шурои Аврупо оид ба ҳуқуқи инсон изҳороти муштарак, аз ҷумла оид ба мубориза бо зӯровариҳои гендерӣ дар Интернет, интишор карданд.²⁸

Ҳамоҳангсозии мунтазами фаъолиятҳо бо дигар СБД-ҳо: ЮНЕСКО Шабаккаи ҳамоҳангсозони Созмони Милали Муттаҳид оид ба амнияти рӯзноманигоронро роҳбарӣ мекунад, ки он татбиқи Барномаи амали СММ оид ба амнияти рӯзноманигорон ва масъалаи бечазоиҳо дар байни 14 созмон ва ниҳодҳои СММ ҳамоҳанг мекунад. Ба сафи ниҳодҳои ширкаткунанда сохтори «СММ-Занҳо» дохил мешаванд, ки метавонанд равиши муносиб ба ин корро бо назардошти ҷанбаҳои гендерӣ дастгирӣ кунанд.²⁹

Қайдҳо

- 1 UN General Assembly, Resolution 74/157, "The safety of journalists and the issue of impunity", 18 December 2019, <https://undocs.org/A/RES/74/157>.
- 2 OSCE, Permanent Council Decision No. 193, "Mandate of the OSCE Representative on Freedom of the Media", PC.DEC/193, 5 November 1997, <https://www.osce.org/pc/40131>.
- 3 OSCE, Ministerial Council Decision No. 14/04, "2004 OSCE Action Plan for the Promotion of Gender Equality", 7 December 2004, <https://www.osce.org/files/f/documents/7/d/23295.pdf>.
- 4 OSCE RfOM project on the Safety of Female Journalists Online (#SOFJO), launched in 2015, <https://www.osce.org/fom/sofjo>.
- 5 OSCE, Ministerial Council Decision No. 3/18, "Safety of Journalists", 7 December 2018, <https://www.osce.org/files/f/documents/a/c/462187.pdf>.
- 6 OSCE RfOM, Publications, collected: [https://www.osce.org/resources/publications?filters=+im_taxonomy_vid_1:\(19\)+im_taxonomy_vid_3:\(122\)](https://www.osce.org/resources/publications?filters=+im_taxonomy_vid_1:(19)+im_taxonomy_vid_3:(122)). OSCE RfOM's statements and regular reports to the Permanent Council, collected: <https://www.osce.org/fom/66084>.
- 7 UN Economic and Social Council, Resolution 2019/2, "Mainstreaming a gender perspective into all policies and programmes in the United Nations system", 6 June 2019, <https://undocs.org/en/E/RES/2019/2>.
- 8 ARTICLE 19, "Ending Impunity: Acting on UN Standards on the Safety of Journalists", 2019, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2019/11/SOJ-Web.pdf>.
- 9 IFEX, "Collection of 5-minute explainers to help civil society engage in global spaces for free expression advocacy", <https://ifex.org/resources/5-minute-explainers/>.
- 10 UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, OSCE Representative on Freedom of the Media, Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression and African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, "Joint Declaration on Freedom of Expression and Elections in the Digital Age", 30 April 2020, https://www.osce.org/files/f/documents/9/8/451150_0.pdf.
- 11 Ниг. ба санаде, ки дар қайди 4 иктибос шудааст.
- 12 UN Human Rights Council, Report by the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, "Combating violence against women journalists", A/HRC/44/52, 2020, <https://undocs.org/en/A/HRC/44/52>.
- 13 UNESCO, "Safety of Journalists Covering Protests: Preserving Freedom of the Press During Times of Turmoil", CI-2020/WTR/3, September 2020, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pt0000374206>.
- 14 Edison Lanza, "Violence against journalists and media workers: Inter-American standards and national practices on prevention, protection and prosecution of perpetrators", Inter-American Commission on Human Rights, OEA/Ser.L/V/II. CIDH/RELE/INF. 12/13, 31 December, 2013, http://www.oas.org/en/iachr/expression/docs/reports/2014_04_22_violence_web.pdf.
- 15 William Horsley, "OSCE Safety of Journalists Guidebook", OSCE RfOM, 2014, <https://www.osce.org/fom/118052?download=true>.
- 16 OSCE ODIHR, "Handbook On Media Monitoring for Election Observation Missions", 2012, <https://www.osce.org/odihr/elections/92057>.
- 17 UN Women, "Driving the Gender Responsive Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development", 2016, <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2016/driving-gender-responsive-implementation-2030agenda.pdf?la=en&vs=5353>.
- 18 "Diagnóstico sobre el funcionamiento del Mecanismo de Protección para Personas Defensoras de Derechos Humanos y Periodistas", UN Office of the High Commissioner for Human Rights - Mexico, https://www.hchr.org.mx/index.php?option=com_k2&view=item&id=1318:diagnostico-sobre-el-funcionamiento-del-mecanismo-de-proteccion-para-personas-defensoras-de-derechos-humanos-y-periodistas&Itemid=280.

- 19** Organization of American States, Inter-American Commission on Human Rights, Special Follow-up on the Investigations Regarding the Team of Journalists from El Comercio News- paper, November 2018, https://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2018/235.asp. IACHR, "Informe Final Del Equipo De Seguimiento Especial (Ese) Designado Por La Comisión Interamericana De Derechos Humanos Seguimiento Del Componente Investigar Los Hechos Que Resultaron En El Secuestro Y Asesinato De: Javier Ortega, Paúl Rivas Y Efraín Segarra (Integrantes Del Equipo Periodístico Del Diario "El Comercio")", IACHR, 2019, http://www.oas.org/es/cidh/expresion/informes/Informe_Final_ESE_MC_Dicc2019.pdf.
- 20** OSCE RfOM, 'A Dark Place: A SOFJO Documentary' Trailer, 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/410423>.
- 21** OSCE RfOM, #SOFJO Conference 2019: Increasing Opportunities for Freedom of Expression and Media Pluralism, 12 February 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/sfjo-conference2019>.
- 22** UNESCO, "Director-General's Report on the Safety of Journalists and the Danger of Impunity", UNESCO, 2018, <https://en.unesco.org/themes/safety-journalists/dgreport>.
- 23** UNESCO, "World Trends in Freedom of Expression and Media Development", <https://en.unesco.org/world-media-trends>.
- 24** Larry Kilman, "An Attack on one is an attack on all: successful initiatives to protect journalists and combat impunity", UNESCO, 2017, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000250430>.
- 25** Silvia Chocarro, "IPDC's Role in the Promotion of the Safety of Journalists: A Way Forward", UNESCO, 2016, http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/Analytical_Paper_IPDC_Safety_of_Journalists_SChocarro_DE.pdf.
- 26** "Newsletter - UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity", UNESCO, <https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists/newsletter>.
- 27** Joint Declarations by the United Nations Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the Organization for Security and Co-operation in Europe Representative on Freedom of the Media, and the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression, <https://www.osce.org/fom/66176>.
- 28** "OSCE Media Freedom Representative and Council of Europe Commissioner for Human Rights urge systematic approach to counter gender-based violence online", OSCE news item, 12 February 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/411206>.
- 29** "Newsletter - UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity", <https://en.unesco.org/un-plan-action-safety-journalists/newsletter>.
- "OSCE Media Freedom Representative and Council of Europe Commissioner for Human Rights urge systematic approach to counter gender-based violence online", OSCE news item, 12 February 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/411206>. "Secretary General Calls to End Impunity for Crimes against Journalists, in Message for International Day", UN news item, 2 November 2017, <https://www.un.org/press/en/2017/sgsm18776.doc.htm>.

Интернет-
миёнаравҳо

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Таъмини риояи меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар дар мавриди озодии баён, даҳолатнопазирии ҳаёти шахсӣ, ҳуқуқ ба иштирок ва ҳимоя аз таъъиз дар сиёсат ва дар амал;
2. Таъмини возеҳият, шаффофият ва дастрасӣ ба сиёсати модератсия (ба эътидоловарӣ)-и муҳтаво барои корбарон, огоҳ кардани корбарон аз ин, ки сиёсати модератсияи муҳтаво, озору азияти маҷбурӣ, таъқиб ва суиистифода дар Интернет чиро дар бар мегирад ва ҳамчунин дар бораи механизмҳои хабар мерасонадо;
3. Истифодаи равишҳои ба корбар нигаронидашуда ва бидуни таъъиз дар иҷрои ҳама гуна фаъолият;
4. Таъмини шаффофият ва пайдарпайӣ ҳангоми ҳазфи матолиб ва коркарди дархостҳои корбарон барои дарёфти маълумот;
5. Мусоидат кардан ба пешрафти нақши занон дар рӯзноманигорӣ.

6. Интернет-миёнаравҳо

Эҳтироми ҳуқуқи бонувони рӯзноманигор ва таъмини амният дар Интернет

Ҳамаи корхонаҳо ӯҳдадоранд, ки ҳуқуқи башарро риоя кунанд.¹ Барои интернет-миёнаравҳо- навъҳои гуногуни созмонҳое, ки хидматрасониҳои интернетиро анҷом медиҳанд, аз фароҳам овордани хидматрасониҳои фанӣ (техникӣ)-ву шабакавӣ то пойгоҳҳои шабакаҳои иҷтимоӣ, ки ҳамкориҳои онлайнро осонтар мекунанд, - ин, ҳамзамон маънои роҳнаодан ба маҳдудияти имконоти бонувони рӯзноманигор дар шакли комил ҳузур доштан дар Интернет ва татбиқи ҳуқуқҳояшон барои озодии баён бидуни таъйид ва эҳтиром гузоштани ба ҳаёти шахсии онҳоро дорад.

Барои ин мақсад дастурамал, дар ин боб мафҳуми категорияи миёнаравҳое баррасӣ мегардад, ки дар пойгоҳҳои онҳо рӯзноманигорон метавонанд бештар мавриди таъкибу таҳқиқ қарор бигиранд, аз ҷумла Twitter, Facebook, Instagram, Google ва YouTube. Дар ин боб меъёрҳое баррасӣ мешаванд, ки интернет-миёнаравҳо бояд ба онҳо мувофиқат кунанд. Ҳамчунин меъёрҳое арзёбӣ мешаванд, ки онҳоро бояд бо ҳадафи мусоидат кардан ба ҳифзи ҳуқуқи умумии башар ва тавсеаи ҳузури бонувони рӯзноманигор дар Интернет бипазирунд.

Дар **Қарори Шурои вазирони САҲА № 3/18, 57** кишвари узви САҲА эътироф карданд, ки рӯзноманигори ва фановариҳо (технология) дар ҳоли пешравӣ қарор доранд, ки ин нақши худро дар баҳсҳои ҷамъиятӣ мегузорад ва ҳамзамон метавонад доираи хатарҳои, ки ба амнияти рӯзноманигорон таҳдид мекунанд, густариш диҳад». Илова бар ин, давлатҳои узв ҳамчунин рӯйи «хатарҳои махсуси таҳдидкунанда ба амнияти рӯзноманигорон дар асри фановариҳои рақамӣ, аз ҷумла дучор шудани рӯзноманигорон ба ҳамлаҳои ҳаккерии махсус, назорати ғайриқонунӣ ё худсарона ва ё пеши роҳи муоширатро гирифтани, ки татбиқи ҳуқуқи онҳоро ба баёни озодонаи андеша ва ҳуқуқи муҳофизат шудан аз даҳлати худсарона ё ғайриқонунӣ ва даҳлат ба ҳаёти шахсиор, таъкид карданд».

- » **Таъмини риояи меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи башар нисбат ба баёни озодонаи андеша, даҳлатнопазири (масъунит) ба ҳаёти шахсӣ, ҳуқуқи иштирок дар муҳофизат аз таъиз дар сиёсат ва амал**

Интернет-миёнаравҳо, аз ҷумла пойгоҳҳои шабакаҳои иҷтимоӣ ва фароҳамкунандаҳои хидматрасониҳои ва ба онҳо алоқаманд, бояд принципҳои дар қонунҳои байналмиллалӣ ҳуқуқи башар муқарраршударо риоя кунанд, ки мувофиқи онҳо ҳуқуқи башар дар ҳаёти воқеӣ ва ҳамчунин дар Интернет ҳифз карда мешаванд. Интернет-миёнаравҳо ҳам бояд иқдомҳое кунанд, ки ба тавоноии занон ва аз байн бурдани таъиз нисбат ба онҳо дар пойгоҳҳои интернетӣ ё дар натиҷаи хидматҳои интернетӣ, ки онҳо мерасонанд, мусоидат кунанд.²

Сиёсатҳо ва шартҳои хидматрасоние, ки интернет-миёнаравҳо доранд, бояд ба андозаи ҳадди ақал фаҳмо ва дастрас бошанд, ҳамчунин ба меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи инсон, ки дар [Принсипҳои роҳнамоии фаъолияти соҳибкорӣ дар баҳши ҳуқуқи башари СММ](#) омадаанд, мувофиқат кунанд.³ Сиёсат ва шартҳои хидматрасонӣ, инчунин принципҳо ва меъёрҳои ҳар кадоме аз интернет-миёнаравҳо, ки ба ҳуқуқи озодии баён ва ҳуқуқи ҳимояи ҳаёти шахсӣ таъсир мегузоранд, бояд, аз ҷумла ба принципҳои зарурат ва таносуб мувофиқат кунанд. Интернет-миёнаравҳо бояд дарк кунанд, ки бонувони рӯзноманигор баъзан бидуни ифшои ному насаби худ изҳори назар дар интернетро тарҷеҳ медиҳанд; аз ин рӯ, ширкатҳо набояд навиштани номи ҳақиқӣ ё ҳувиаташонро талаб кунанд ва бояд имкони воқеии ношинос мондани (пинҳон доштани ном) қорбаронро фароҳам оранд.

Дар сатҳи амалӣ интернет-миёнаравҳо бояд арзёбии мунтазам ё аудити таъсири хидматрасониҳо, маҳсулот, сиёсатгузориҳо ва амалиёти худро ба ҳуқуқҳои гуногун, ки аз ҷониби қонунҳо байналмилалӣ ҳифз шудаанд - ҳаққи озодии баён, дахлатнопазирии ҳаёти шахсӣ ва ҳуқуқи муҳофизат шудан аз таъъизро ба роҳ монанд ва ҳамчунин ҳузури бонувони рӯзноманигорро дар Интернетро таъмин кунанд.

Чунин арзёбӣ бояд таҳлили фойданоки ва самаранокии лавозимоти таҳякардаи ширкатҳоро, ки барои масдуд, саркӯб, ҳазф кардан ё паст кардани дараҷаи муҳтавои инъикоскунандаи ин ё он падидаи таъкиб ё суиистифода, ҳамчунин арзёбии механизмҳои огоҳгунии ҳуди миёнаравҳоро дар мавриди вайронкорӣ ва дархости шикоятҳоро (апеллятсияро) дар бар гирад.

Ҳангоми баҳогузорӣ, бояд натиҷаи кори алгоритмҳое, ки барои инъикос, пешбурд ва коҳиши дараҷаи муҳтаво, хусусан муҳтавое, ки метавонад

дар заминаи гендерӣ таъкиб ва суиистифодаро ба миён биёрад, бояд дар назар гирифта шавад.

Ўҳдадориҳои умумӣ оид ба назорати муҳтаво ва робитаи корбарон бо қонунҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи башар муҳолифат мекунанд.⁴ Онҳо метавонанд ба маҳрамияти корбарон таҳдид ва барои қабул кардани чораҳои маҳдудкунанда мусоидат кунанд, зеро миёнаравҳо бо эҳтиёт кор мегиранд, то аз масъулият канорагирӣ кунанд. Интернет-миёнаравҳо набояд чораҳое андешанд, ки сабаби ҳазф ё таҷрибаи таъкиби беш аз ҳад зиёди муҳтавои назоратшаванда гардад. Асбобҳои ҳудкори модератсия кардан, ки аз сӯйи миёнаравҳо бо ташаббуси ҳудашон ё бо ҳадафи иҷрои ўҳдадориҳо барои ҳазфи муҳтавои муайяне роҳандозӣ шудаанд, метавонанд ҳамчун як шакли сензураи пешакӣ амал кунанд. Барои маҳдуд кардани имконияти боргузорӣ (загрузка)-и муҳтавои «таҳқиromeз» талаб кардани насби полоишгар (филтр)-ҳо тавсия дода намешавад.⁵

Интернет-миёнаравҳо бояд донанд, ки ҳама гуна таҷрибаи ба эътидоловарӣ (модераторӣ), инчунин иқдомҳои муқарраршуда барои ҳазф кардани муҳтаво, паймоли ҳуқуқи башарӣ дорад, ки зарур аст барои пешгирӣ аз маҳдудиятҳои нолозим ва номутаносиб дар назар гирифта шаванд. Миёнаравҳо бояд «санчиши сегона» - санчиши мувофиқаткардани се усул: қонунӣ будан, машруъият (этирофи қонуният) ва зарурату таносуб (нигаред ба боби «Меъёрҳои байналмилалии ҳуқуқи башар, ки амнияти бонувони рӯзноманигорро дар Интернет мушаххас мекунанд») ва риоя кардани тартиби муқарраршудаи қабули ҳама гуна усулҳои эътидоловарию муҳтаворо истифода баранд.

Манбаъҳо

- [Принсипҳои роҳнамоии фаъолияти соҳибкорӣ дар баҳши ҳуқуқи башари СММ](#) – маҷмуи принсипҳо барои ҳукуматҳо ва корхонаҳо барои беҳтар намудани меъёрҳо ва такмил додани равишҳои соҳибкорӣ аз нуқтаи назари таъмини ҳуқуқи инсон мебошанд.⁶
- Санади стратегии Намояндаи САҲА дар масъалаҳои озодии расонаҳо [«Дар маркази тавачҷух: Зеҳни сунъӣ ва озодии суҳан»](#) (#SAIFE) барои беҳтар фаҳмидани он кӯмак мекунад, ки зеҳни сунъӣ (ЗИ) ба озодии баён чӣ гуна таъсир мерасонад ва татбиқи озодии суҳан кадом кафолатҳоро талаб мекунад.⁷ Дар ин санад ва тавсияҳои пешакии он диққати асосӣ ба истифодаи зеҳни сунъӣ, аз ҷумла барои модератсия ва назорати муҳтаво бо шумули усулҳои мубориза бо «забони хушунат», дода мешавад.
- Созмони «Артикл 19» ёддошти таҳлилии [«Таъкибу сӯйистифода нисбат ба бонувони рӯзноманигор ва шабакаҳои иҷтимоии асосӣ»](#)-ро нашр кард, ки дар он тавсияҳое ба унвони пойгоҳҳои шабакаҳои иҷтимоӣ аст, ки чӣ гуна метавон амнияти бонувони рӯзноманигорро дар Интернет таъмин кард.⁸

- › **Таъмини сиёсати модератсияи муҳтавои возеҳ, шаффоф ва барои корбарон дастрас боғоҳ намудани истифодабарандагон, ки модератсияи муҳтавои озору азияти маҷбури ва таъкибу суъистифода дар Интернет ва механизмҳои хабар расонидан дар бораи онҳо чиро дар бар мегирад.**

Мубориза бо таъкиб ва суъистифода нисбати бонувони рӯзноманигор дар Интернет осонтар хоҳад шуд, агар ҳамаи корбарон маълумоти муфид дошта бошанд, ки кадом муҳтаво дорои ин ё он навъи таъкибу суъистифода аст ва дар бораи роҳҳои модератсияи муҳтаво (бо шумули радбандӣ, коҳиши мақом ё ҳазфи муҳтаво) комилан хабардор бошанд ва дастрасии муассир ба воситаҳои муҳофизатӣ дошта бошанд.

Интернет-миёнаравҳо бояд кафолат диҳанд, ки муҳтаво ва татбиқи шартҳои хидматрасонӣ, принципҳои шабакаҳо (сообществ) ва дигар стратегияҳои мушаххас (ба монанди сиёсатҳо дар баҳши тиҷорат ва реклама) ба меъёрҳои байналмилалӣ озодии баён ва маҳрамият мувофиқат кунанд. Ин маънои онро дорад, ки шартҳои хидматрасонӣ бояд мутаносиб ва мувофиқ, возеҳ, фаҳмо ва барои ҳама корбарон осону дастрас бошанд.⁹ Корбарон бояд пешбинӣ карда тавонанд, ки ин ё он муҳтавои онҳо ҳазфу радбандӣ мешавад ё мақомаш поин бурда мешавад ва ё ба ин ё он шакл тағйир дода мешавад.¹⁰ Барои онҳо бояд равшан бошад, ки кай ва чӣ тавр маълумоти корбар ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ ё ба шахси сеюм, аз ҷумла ба мақомоти ҳифзи ҳуқуқ, интиқол дода мешавад.

Дар баробари шартҳои хидматрасонӣ ва маводҳои дигар, ки корбарон аз он истифода раҳнамоӣ мекунанд, пойгоҳҳои шабакаҳои иҷтимоӣ

бояд намунаҳои муфассал ё натиҷаҳои таҳқиқоти мавзӯиеро, ки ба татбиқи меъёрҳо ва сиёсати ҷомеа (сообщества) бахшида шудааст, пешниҳод кунанд. Бобҳои иловагӣ бо фарогирии намунаҳои далелҳои таъкиб ва суиистифода дар заминаи ҷинсиат (гендер), ҳамчунин метавонад барои қорбарон ёрӣ расонад, ки сиёсати ин пойгоҳҳоро хубтар дарк кунанд. Бояд маълумоте, ки равандҳоро дар иҷро ё татбиқи сиёсатгузориҳоро нишон медиҳанд, ҳамчунин мисолҳои воқеӣ ё фарзияҳои муфассал ва густурдае, ки фарқиятҳои нозуки тафсир ва татбиқи қоидаҳои мушаххасро нишон медиҳанд, яққоя ҷамъ оварда шаванд.¹¹

Ҳамчунин зарур аст, ки шаффофияти бештар дар қабули қарорҳои пойгоҳҳое, ки шабакаҳои иҷтимоӣ доранд, таъмин карда шавад. Барои мисол бояд фаҳмо бошад, ки онҳо аз кадом асбобҳо барои модератсия ва ҳазфи муҳтаво ва ҳамчунин функсия ва таъсири онҳо, бо шумули истифодаи алгоритмҳо ва лавозимоти зехни сунъӣ, тарҳ (схема)-ҳои ба истилоҳ «хабаррасонҳои бозътимод» (англ. «trusted flagger») ё усулҳоро, истифода мебаранд.

Қадами дигаре, ки интернет-миёнаравҳо метавонанд ҷиҳати дарёфти иттилои зарурӣ барои таҳияи сиёсатҳо ва татбиқи онҳо дар амал бардоранд, мунтазам ва ошкоро ҷамъ овардан, таҳлил ва гузориш додани маълумоти марбут оид ба таъкибу суиистифода ва пайомадҳои он мебошад.¹² Ин маълумот ва гузоришҳо бояд мувофиқи қоидаҳои ҳифз қоркард шаванд ва қотёна бар асоси иттилоӣ пешниҳоднамудаи қорбарон, ки мушаххасан барои истифодаи онҳо бо ин мақсадҳо иҷоза додаанд, таҳия шаванд.

Мисолҳо

Маълумот дар бораи татбиқи сиёсат: [Гузориши шаффофияте](#), ки аз ҷониби Твиттер нашр мешавад, маълумоти омории иқдомҳои андешидаи ин ширкатро нисбат ба ҳисобҳои корбарии истифодабарандагон тибқи баъзе шартҳои анҷом додани хидматрасониҳо, дар бар мегирад.¹³ Twitter инчунин тавзеҳи ҳар як сиёсаташро ва ҳамчунин шумораи огоҳнома ва амалҳои барои ҳар як сиёсатгузориҳо анҷом додашро нашр мекунад. Маркази маълумоти Twitter дастурамал оид [ба чигуна хабар расонидан ба ширкат дар бораи поймол кардани қоидаҳоро мустқиман](#) аз твит ё намоя(профил) пешниҳод мекунад.¹⁴

Механизмҳои дастрас оид ба огоҳонидан: YouTube наворҳои дастрасеро барои хабар додан дар мавриди суиистифода ва поймол кардани ҳар кадоме аз [Принсипҳои анҷумани](#) худро пешниҳод мекунад¹⁵ Бо вучуди ин, дар баъзе ҳолатҳо, корбари зарардида бояд, ки ҳама воситаҳои дигари огоҳ кардани соҳиби ҳисоби таҳқирумезро истифода барад, қабл аз он ки тавонад дар бораи поймолкунӣ ба ширкат хабар диҳад.

Ошкоро будани иттилоъ дар бораи ҳазфи муҳтаво: Facebook [гузоришҳои риоя кардани меъёрҳои шабакаро](#) нашр мекунад, ки дар он ширкат маълумоти ададӣ дар бораи дарёфти огоҳнома дар мавриди нақзи ҳар кадом аз принципҳои шабака, аз ҷумла дар бораи суратҳои бараҳна, ҳисобҳои корбарии қалбакӣ ва таъқибҳоро пешниҳод мекунад.¹⁶ Онҳо ҳамчунин шумораи умумии таҳримҳои қабулкарда нисбат ба муҳтаво, бо шумули апелляциясия, ҳамчунин мавридҳои ошкор ва ҳазф кардани муҳтаво тавассути асбобҳои худкорро низ, ишора мекунанд. Аммо, барои он ки гузоришро бишавад бо ҳадафҳои таъмини гузоришдихӣ ва

шаффофият истифода кард, онро такмил додан лозим аст, зеро, масалан, он имконияти ба ҳам муқоиса кардани додаҳоро таъмин намекунад. Ин гуна гузоришҳои шаффофиятро Twitter и Google низ нашр мекунанд. Муҳим аст, ки ҳамаи пойгоҳҳои шабакаҳои иҷтимоӣ механизмҳои таъмини шаффофияти худро беҳтар кунанд.

Миқдори ҳазфи муҳтаво тибқи натиҷаи истифода аз ҳар як механизми огоҳинома: YouTube [гузориши шаффофияти татбиқи принципҳои шабакаро](#) нашр мекунанд, ки дар он миқдори видеоҳоро, ки дар пайи истифодаи тарҳҳои гуногуни огоҳинома ҳазф шудаанд: мисли барчаспгузориҳои худкор, паёмҳои корбарон, огоҳиҳое, ки аз «хабаррасонҳои бозътимод» мерасанд, созмонҳои ғайридавлатӣ ва ниҳодҳои давлатӣ, ишора мекунанд.¹⁷ Дар гузориш ҳамчунин миқдори видеоҳое, ки барои поймол кардани ҳар кадоме аз принципҳои шабака ҳазф шудаанд, низ оварда мешавад.

Манбаъҳо

- [Баромади вижаи Созмони Милали Муттаҳид дар масъалаи густариш ва ҳифзи ҳуқуқ ба озодии андеша ва боёни озодонаи он ба Шӯрои ҳуқуқи башар](#) тавсияҳо дар мавриди масъулиятҳои бахши хусусӣ дар робита ба модератсияи муҳтаворо дар бар мегирад.¹⁸
- [Тавсияҳои Шӯрои Аврупо дар мавриди ҳимоят аз ҳуқуқи башар дар робита ба хидматрасониҳои шабакаҳои иҷтимоӣ](#) принципҳои модератсияи муҳтаворо чорӣ мекунанд.¹⁹

- Тавсияҳои Шӯрои Аврупо ва Намояндаи САҲА оид ба озодии расонаҳо тибқи хулосаҳои [Конфронси масоили озодии интернет «Нақш ва масъулияти миёнаравҳои интернет»](#), қисман, ба модератсияи муҳтаво дар асоси расмиёти шаффофият, ки ба воляти қонун таъя мекунад, дахл доранд.²⁰
- Эъломиҳои муштаракӣ Маърузагии вижаи СММ дар самти озодии андеша ва баёни он, Намояндагии САҲА оид ба умумии озодии расонаҳо, Маърузагии вижаи Созмони давлатҳои амрикоӣ дар мавриди баёни озодонаи андеша ва Маърузагии вижаи Комиссияи африқоӣ дар мавриди ҳуқуқи башар ва мардумон оид ба масъалаҳои баёни озодонаи андешаҳо ва дастрасӣ ба иттилоъ тавсияҳоеро ба унвони бахши хусусӣ ва интернет-миёнаравҳо дар бораи модератсияи муҳтавои марбут ба ҳуқуқи инсон, дар бар мегиранд. Аз ҷумла, [Эъломиҳои муштаракӣ ҷашнии солгарди бистуми соли 2019 дар бораи мушкилоти озодии баён дар даҳсолаи оянда принципҳоеро барои танзим](#) аз ҷорӣ кардани қоидаҳои модератсияи муҳтавои хусусӣ, ки ҳуқуқи афроди алоҳидаро ба озодии баён поймол мекунад, ҷорӣ мекунад.²¹
- [Принсипҳои Санта-Клара дар мавриди шаффофият ва ҳисоботдиҳи ҳангоми модератсияи муҳтаво](#), сатҳи ҳадди аққали шаффофият ва гузоришдеҳиро муқаррар мекунад, ки ҳангоми модератсияи муҳтаво аз сӯйи пойгоҳҳои интернетӣ бояд таъмин карда шаванд.²²
- [Принсипҳои Манила](#) дар мавриди масъулияти миёнаравҳо кафолатҳои бунёдии тавсияшуда ва таҷрибаҳои пешқадамро нисбат ба ӯҳдадорҳои миёнаравҳо дар бар мегирад.²³

› Истифодаи нишондиҳандаҳои марбут ба корбари бидуни таъйиз дар иҷрои ҳама гуна фаъолиятҳо

Интернет-миёнаравҳо бояд раванди огоҳидиҳӣ ба гурӯҳҳои корбарон дар мавриди таъкиб ва суиистифода дар Интернет, раванди машварат бо онҳо ва ҳамчунин тарзи инъикоси ин далелу мушкилотро дар абзорҳои модератсияи муҳтаво ва функсияҳои ҳимоявӣ, бояд рушд созанд.

Корбарон, бахусус онҳое, ки бо эҳтимоли зиёд қурбони ҳамлаҳои онлайнӣ мешаванд, бояд бидонанд, ки бо кадом роҳ метавонанд хатарҳои марбут ба ҳузурашонро дар пойгоҳҳои интернетӣ коҳиш диҳанд. Аз ин рӯ, интернет-миёнаравҳо бояд ба корбарон маълумот дар бораи таҷрибаҳои наватарини таъмини амният дар Интернет ва имкониатҳои техникии гузориш дода дар бораи ҳолатҳои номуносиб пешниҳод кунанд. Онҳо ҳамчунин бояд шартҳои хизматрасонӣ ва воситаҳои хабардоркунии сода, роҳат ва дастрасро бо забонҳои маҳаллӣ пешниҳод кунанд.²⁴

Интернет-миёнаравҳо бояд дар байни дараҷа ва шаклҳои суиистифода ва таъкиб фарқро муян кунанд ва дарк кунанд, ки муҳтаво чӣ гуна ҳазф карда мешавад ва ин чӣ гуна ба корбароне, ки хусусиятҳои мувофиқи қонунҳои байналмилалии соҳаи ҳуқуқи башар ҳимояшавандаро медонанд, таъсир мерасонад. Миёнаравҳо бояд масъалаҳои ҷинсиат (гендерӣ), бахусус осебпазирӣ ё дар ҳошия мондан ва мушкилоти гуруҳҳои иҷтимоӣ, ки ба хатарҳои ошкорои сензура ва таъйиз рӯбарӯ ҳастанд, фаъолона муайян ва ба таври муассир ҳал кунанд.²⁵ Интернет-миёнаравҳо бояд тасмимҳо ва василаҳои муҳофизатиро таҳия кунанд, ки барои корбарон дастрас ва муфид бошанд. Ин

равиш инчунин ҷиҳати пешгирӣ ва кам кардани таъсири номутаносиби таъкиб ва суиистифода дар Интернет барои категорияҳои муайяни истифодабарандагони мавриди ҳадаф, инчунин барои арзёбии мутобиқат алгоритмҳо ва дигар тасмимҳои мубтаи ба ҳуши сунъӣ бо принципҳои ҳуқуқи инсон хеле муҳим аст.

Интернет-миёнаравҳо бояд наворҳо ва сиёсатгузориҳои худро тавассути машварат бо ҷомеа (мардум) ва ҷомеаи шахрвандӣ, ки аз ҷониби ширкаткунандагон дорои аҳамият дониста мешаванд, таҳия ва татбиқ кунанд ва натиҷаҳои ин машваратҳоро дар амал татбиқ намоянд.²⁶ Барои ҷимояи бонувони рӯзноманигор, миёнаравҳо бояд усулҳо ва расмиётеро истифода баранд, ки бофтор (контекст), таҷриба ва монеаҳоеро ба инобат мегирад, ки дар пешорӯйи бонувони рӯзноманигоре, ки аз асбобҳои ва хидматрасониҳои онҳоро истифода мебаранд, пайдо мешаванд. Машваратҳо бояд тавре роҳандозӣ шаванд, ки дар онҳо рӯзноманигорон, расонаҳо, намоёндагони ҷомеаи шахрвандӣ ва намоёндагони академӣ доираи васеи ҷонибҳои манфиатдор ширкат кунанд, махсусан аз кишварҳо ва ҷомеаҳое, ки миёнарав дар он ҷо хидматрасониҳои интернетии худро ба андозаи бештар пешниҳод мекунанд. Дар ҳамин ҳол, набояд назди ширкаткунандагони машварат ба талаботи нолозим, аз қабيلي созишнома дар бораи ифшо накардан ё дархост барои иттилооти хеле васеъ барои сабти ном дар иқдомҳо ва барномаҳо, гузошта шавад.

Манбаъҳо

- Танзими матолиби корбарон дар маркази таваҷҷуҳи [Баромади маърузагии махсуси СММ дар самти густариш ва ҷимояи ҳуқуқи озодии андеша ва баёни озодонаи он дар соли 2018](#)

қарор дорад, ки барои давлатҳо ва ширкатҳо тавсияҳои муфид медиҳад.²⁷

- [Бастаи Ethical Explorer](#) аз ҷониби шабакаи Omidyar Network барои кӯмак ба ширкатҳои таъсис дода шудааст, ки дар шабакаҳои иҷтимоӣ фаъолият доранд ва ба таҳиягарони хидматрасони бояд муҳокимаҳоро оғоз кунанд ва хатарҳоеро, ки ба ғуногунрангӣ, фарогирӣ, адолат ва баробарӣ таҳдид менамоянд, таҳлил кунанд. Ширкатҳои, ки меҳоканд қоидаҳои худтанзимкунӣ ва ахлоқиро таҳия кунанд, бояд муайян кунанд, ки амният ва баробарии гендерӣ дар қори онҳо чӣ маъно дорад.²⁸ Сарфи назар аз ин ки, ин бастаи далелу пешниҳодҳо ба ҷузъиёти моддаҳои мушаххасе оид ба ҳуқуқи инсон наменпазирад, аммо он дар ҳақиқат барои ширкатҳои технологӣ дорои баъзе тавсияҳои аст, ки чӣ гуна метавонанд равишҳоеро татбиқ кунанд, ки ба ҳуқуқи инсон асос ёфтаанд.

› **Таъмини шаффофият ва пайдарпай ҳангоми бартарафсозии нишондодҳои иттилоотии шабака матолиб ва коркарди дархостҳои корбарон барои гирифтани маълумот**

Ҳама гуна раванд ё амале, ки ҳуқуқи баёни озодонаи андеша ва маҳрамияти корбарони хидматрасониҳои интернет-миёнаравҳо ва ҷонибҳои манфиатдори дигарро поймол мекунад, бояд ба андозаи ҳадди ақал кушод ва шаффоф бошад.²⁹ Пойгоҳҳои бартаридоштаи шабакаҳои иҷтимоӣ бояд имконияти зарурати санҷиш ва мутаносиб будани чораҳои дахлдори танзими нишондодии иттилоотии шабакаҳоро баррасӣ кунанд, ҳатто агар ин иқдом бо ҳадафи пешгирии аз таъқиб ва суиистифода нисбат ба рӯзноманигорон дар Интернет ё воқуниш ба онҳо гирифта мешаванд.³⁰

Ҳангоми қабули қарорҳои марбут оид ба бартарафсозии нишондодҳои иттилотии шабака ва дархостҳо барои гирифтани маълумот аз ҷониби корбарон, интернет-миёнаравҳо бояд риоя шудани равандҳои муқарраршуда, ҳамчунин василаҳои ҳимоя шудан аз поймол кардани ҳаққи баёни озодонаи андеша, маҳрамият ва одоби таъбизро таъмин кунанд.³¹ Дар таҷриба, ин маънои онро дорад, ки интернет-миёнаравҳо бояд системаҳоеро таъсис диҳанд, ки ҳамаи тарафҳоро аз ин ё он тасмим хабардор бошанд, ки аз сӯи миёнаравҳо матраҳ мешавад. Ҳамчунин тавзеҳи сиёсатгузориҳои татбиқшударо, ки дар асоси кадом баҳогузориҳо ин қарор қабул карда шуд ва маълумоти муфасссал дар бораи ин ки чи тавр метавон механизмҳои шикоят кардан барои ба баҳс кашидани қарорҳоро фаъол кард.³²

Интернет-миёнаравҳо бояд маълумот дар бораи бартараф намудани нишондодҳои иттилоотии шабака ва дархостҳо барои маълумоти корбаронро нашр кунанд. Ин дар навбати худ маълумоти омӯрӣ дар бораи амалҳои нисбат ба муҳтаво анҷомшуда, апелляцияҳоро натиҷаҳо ва ҳар маълумоти дигаре, ки ҷомеаро дар бораи мантиқи қарорҳо чи аз нигоҳи миқдор ва чи аз нуқтаи назари сифат огоҳ мекунад, фаро мегирад. Ин маълумот бояд имконияти назорати ҷамъиятии модератсияи муҳтаворо аз сӯи интернет-миёнаравҳо ва истифодаи системаҳои худкор, ҳамчунин назорати таъсири онҳоро ба баёни озодонаи андеша, дахлнопазирии ҳаёти шахсӣ ва ҳимоя аз таъбиз таъмин кунад.

Муносибат байни интернет-миёнаравҳо ва ҳамкориҳои онҳо бо мақомоти давлатӣ бояд ба андозаи кофӣ шаффоф бошад, маълумот дар ин бора дастрас бошад, то имкон диҳад, ки ҳамкориҳои ниҳодҳо ва миёнаравҳо баҳогузори карда шавад. Ҳисоботи мавҷуд дар мавриди миқдор ва дархостҳои бартараф кардани нишондодҳои иттилоотии шабака давлатӣ барои ё дастёбӣ ба маълумоти корбарон ва маълумоти дақиқ

ва муфасссале бошад, ки барои баҳогузориҳои воқеӣ ва омӯзиши комили ҳамкории байни ин субъектҳо заруранд.

Ҳисобот оид ба шаффофият бояд маълумоти ҳамаҷониба дар бораи мақомотеро дошта бошад, ки дархост пешниҳод кардааст, нишон диҳад, ки оё асоси ҳуқуқӣ барои дархост вуҷуд дорад ё не, инчунин чораҳои роҳбарӣ, ки ширкат дар посух ба дархост дар ҳар як кишвар андешидааст, аз ҷумла он амалкардҳое, ки боиси ба вуҷуд омадани мушкилоти дохилии вобаста ба поймолкунии ҳуқуқи инсон ё суиистифода аз механизмҳои дархост шудаанд.

Миёнаравҳои интернетӣ, бахусус пойгоҳҳои шабакаҳои иҷтимоӣ, бояд назорати мустақилро ба ӯҳда гиранд ва имконияти пайвастан ба ниҳодҳои танзимкунандаи чандҷонибаро, аз қабili шӯроҳои шабакаҳои иҷтимоӣ, ки имкон медиҳад назорати ҷамъиятӣ ва масъулияти ҳисботи миёнаравҳои интернетӣ беҳтар шавад, хусусан барои бартараф кардани таъқибу суиистифода дар заминаи гендерӣ, баррасӣ кунанд.³³

Мисолҳо

Ҳисобот дар мавриди дархостҳои иттилоотӣ: Twitter маълумоти марбут ба қарорҳои худ дар мавриди дархостҳои ҳукуматҳо ва дигар “ҳисоботчиҳои ваколатдор”-ро дар асоси қонунҳои миллий, бо шумули мисолҳои ҳар кишвар, нашр мекунад. [Ҳисоботи онҳо дар бораи дархостҳо барои дарёфти маълумот](#) шумораи дархостҳои ҳуқуқиеро, ки онҳо аз ниҳодҳои давлативу ғайридавлатӣ мегиранд, аз рӯйи дараҷаҳо ва кишварҳо, аз ҷумла мушаххасоти кишварҳои

алоҳидаро дар бар мегирад.³⁴ Бо вучуди ин, дар ҳисобот асоси қонунӣ барои дархостҳо оварда намешавад ва ҳолатҳоеро ишора намеkunанд, ки ҳукуматҳо талаботи қонунро риоя мекунанд ё не.

YouTube [ба саволҳои мунтазам додашуда ба дархостҳои корбарон ҷавоб медиҳад](#).³⁵ Google маълумоти омӯӣ дар бораи дархостҳои ҳукуматҳо баҳри барҳамдодани нишондодҳои шабака пешниҳод мекунад.³⁶

Ҳар шаш моҳ Facebook дар [бораи дархостҳои ҳукуматҳо оид ба пешниҳод кардани маълумоти корбарон](#) гузориш нашр мекунад, ки дар он шумораи дархостҳо дар ҳар як кишвар ва ҳамчунин чанд мавридҳои мушаххасро мухтасар пешкаш мекунад.³⁷

Дар мавриди дархостҳо барои пешниҳоди маълумоте, ки ба корбарон дахл дорад, Twitter, Google ва Facebook дар гузоришҳои ҷаҳон боборо ҷудо мекунанд, ки дар он миқдори умумии маълумот вобаста ба кишварҳо ва принципҳои раҳнамоие оварда мешавад, ки онҳо ҳангоми коркарди дархостҳои мақомоти ҳифзи ҳуқуқ татбиқ мекунанд.³⁸

› Мусоидат кардан ба пешрафти нақши занон дар рӯзноманигорӣ

Бонувони рӯзноманигор ҳангоми истифодаи хидматрасониҳо ва аз пойгоҳҳои, интернет- миёнаравҳо бештар ба таъқибу суиистифода ба таври номутаносиб ранҷ мекашанд. Интернет-миёнаравҳо бояд ташаббусҳои ошкоро ва фаъолро барои ҷилавгирӣ аз падидаҳои гуногуни таъқиб ва суиистифодаҳо роҳандозӣ кунанд, аз ҷумла бо баргузор кардани барномаҳои оид ба баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ, дастгирии фаъолияти бонувони рӯзноманигорро дастгирӣ кунанд

ва барои эҷод ва паҳн кардани ривоятҳои муқобил (контрнарратив) мусоидат намоянд.

Интернет-миёнаравҳо бояд аз хизматрасониҳои бонувони рӯзноманигор бештар истифода баранд. Масалан, бо дастгирии ё ташкили омӯзишҳо барои бонувони рӯзноманигор ва намояндагони дигари расонаҳо ва ҷомеаи шахрвандӣ, ё , ки чӣ гуна сиёсатгузориҳои ширкат нисбат ба пойгоҳҳои шабакаҳои иҷтимоӣ татбиқ мешаванд ва механизмҳои шабакаҳо барои хабар расонидан дар мавриди поймолкуниҳо ва апеллятсияро чӣ тавр бояд истифода ва беҳтар карда шавад.

Ташаббусҳои интернет-миёнаравҳо чихати пешбурди хизматрасониҳои интернетӣ барои рӯзноманигорон ва ё густариши фаъолияти рӯзноманигорӣ бояд аз нав баррасӣ карда шаванд, то бовар ҳосил шавад, ки ин хизматрасониҳо ҷанбаҳои гендерӣ ва ҳуқуқи инсонро дар назар гирифтаанд. Ин маънои онро дорад, ки масалан, роҳбарони масъули ҳадамотҳо оид ба фаъолияти кори рӯзноманигорӣ манфиатдор, бояд бо бонувони рӯзноманигор фаъолона машварат гузаронанд ва дар марҳилаҳои қоркард ва татбиқ ба онҳо муроҷиат кунанд. Ҳамчунин имконоти боло бурдани амнияти занонро дар назар бигиранд.

Мисолҳо

Баланд бардоштани таҷрибаи намоёни бонувони рӯзноманигор:

Маъракаи [#HerStory](#), ки дар Твиттер оғоз шудааст, намунаи хуби он аст, ки чӣ гуна як интернет-миёнарав метавонад мавод таҳия кунад, то ҷомеаро дар бораи баъзе аз мушкилоте, ки бонувони рӯзноманигор бо онҳо рӯбарӯ ҳастанд, огоҳ созад.³⁹ Сеюми майи соли 2019 Twitter як силсила наворҳои ҳармоҳаеро оид ба таҷлили аз [Рӯзи ҷаҳонии озодии](#)

[матбуот](#) ҳамчун воситаи инъикоси фаъолият ва таърихи қор ва дostonҳои инфиродии рӯзноманигори зан аз саросари ҷаҳон оғоз кард.⁴⁰

Омӯзиш дар самти татбиқи сиёсат ва малакаи рӯзноманигорӣ: Twitter бо роҳандозии ташаббусҳои минтақавӣ барои омӯзонидани бонувони рӯзноманигор дар истифодаи лавозимот, татбиқи сиёсатҳои ширкат ва малакаи рӯзноманигорӣ ҳамкорӣ мекунад. Он ҳамчунин ташкили маъракаҳои, ки манфиатҳо ва мушкилоти занонро дар бахшҳои Твиттер инъикос мекунад, мусоидат ва дастгирӣ мекунад.⁴¹

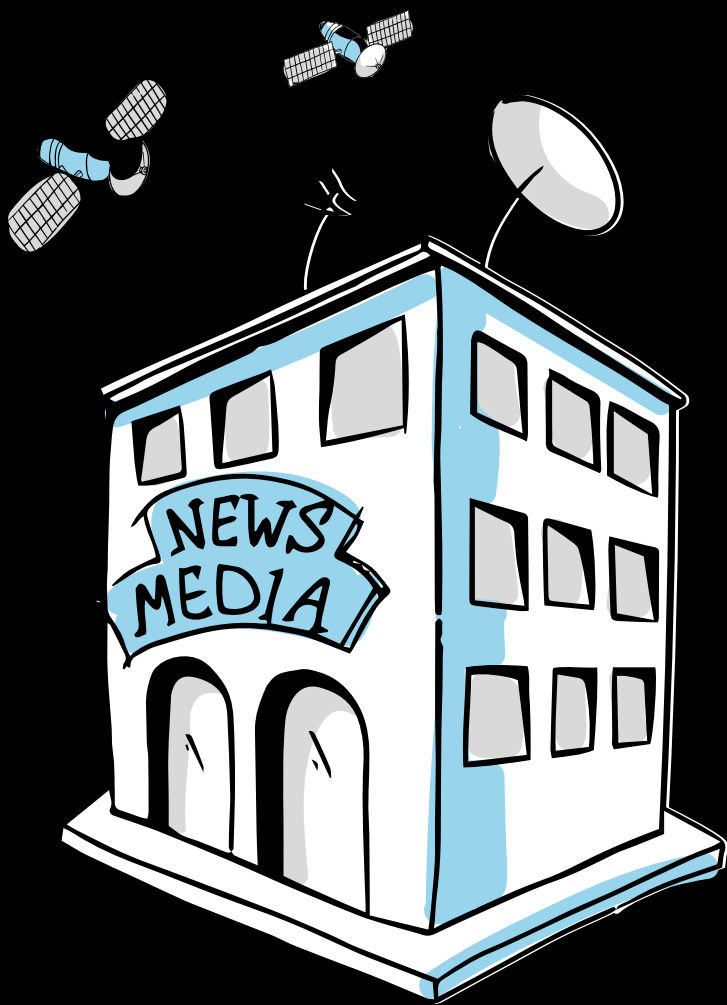
Пешниҳод намудани манбаъҳо барои ҳушдор додан аз паҳн намудани тасвирҳои маҳрамона бидуни иҷозаи шахси тасвиршуда: Ташаббуси Facebook [«Бидуни ризоияти ман»](#) манбаъҳои гуногунро барои пешгирӣ аз табодули бидуни иҷозати тасвирҳои маҳрамона ва воқунишҳо ба онҳо пешниҳод мекунад.⁴² Ҳарчанд ин ташаббус махсус барои бонувони рӯзноманигор пешбинӣ нашудааст ва як тарҳи озмоишӣ дар ҳамкорӣ бо созмонҳои ҷомеаи шахрвандӣ мебошад, ки ҳадафаш кӯмак барои пешгирӣ кардани паҳншавии тасвирҳои маҳрамона бидуни ризоияти шахсест, ки дар онҳо тасвир шудааст ё хабардор кардан аз ин гуна далелхост.

Муҳофизати техникӣ аз ҳамлаҳои ҳамохангшуда: [Лоихаи «Сипар»](#) (Shield), ки аз ҷониби Google роҳандозӣ шудааст, ниҳодҳои хабарӣ, рӯзноманигорон ва ҳомиёни ҳуқуқро аз ҳамлаҳои ҳамохангшуда ба вебсайтҳои худашон, ки ба маҳдуд кардан ба сомонаҳои ВАО равона шудааст - ҳамлаҳои ба истилоҳ паҳншудаи «хидматрасонда намешавад» (DDoS) - ҳамлаҳо), муҳофизат мекунад. Муҳофизат чораҳои дар бар мегирад, ки трафикро ҳамчун "зараровар" тасниф намуда, бо истифода аз инфрасохтор ва асбобҳои Google филтр мекунад. Вақте ки вебсайтҳои зерин ҳамла қарор мегиранд, абзорҳои Shield трафики "зараровар" -ро маҳдуд мекунад, то ки вебсайт қорашро идома диҳад.⁴³

Кайдҳо

- 1 UN Human Rights Council, Resolution 17/4, “Human rights and transnational corporations and other business enterprises”, 15 June 2011, <https://daccess-ods.un.org/TMP/4498748.77929688.html>. The Special Representative of the UN Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises developed the “Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations ‘Protect, Respect and Remedy’ Framework”, annexed to the final report to the Human Rights Council (A/HRC/17/31, <https://undocs.org/en/A/HRC/17/31>), which also includes an introduction to the Guiding Principles and an overview of the process that led to their development.
- 2 UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, “Online violence against women and girls from a human rights perspective”, A/HRC/38/47, 18 June 2018, paragraph 89, <https://undocs.org/A/HRC/38/47>.
- 3 UN High Commissioner for Human Rights, Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework, 2011, https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf.
- 4 UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/HRC/38/35, 6 April 2018, paragraph 67, <https://undocs.org/A/HRC/38/35>. European Union, Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce), Article 15, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32000L0031>.
- 5 UN General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, A/74/486, paragraphs 34 and 35, 9 October 2019, <https://undocs.org/A/74/486>.
- 6 Ниг. ба санади дар кайди 3 омада.
- 7 OSCE RfOM, “Strategy Paper to Put a Spotlight on AI and Freedom of Expression” #SAIFE, July 2020, https://www.osce.org/files/f/documents/9/f/456319_0.pdf.
- 8 ARTICLE 19, Online harassment and abuse against women journalists and major social media platforms London: 2020, <https://www.article19.org/wp-content/uploads/2020/10/Gender-Paper-Brief-2.pdf>.
- 9 OSCE RfOM, “Recommendations following the Expert Meeting New Challenges to Freedom of Expression: Countering Online Abuse of Female Journalists”, 17 September 2015, <https://www.osce.org/fom/193556?download=true>.
- 10 “Future Thinking: Harlem Désir on Freedom of Expression Online”, Internet Society news item, January 2018, <https://www.internetsociety.org/blog/2018/01/future-thinking-harlem-desir/>.
- 11 UN General Assembly, “Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression”, A/HRC/38/35, 6 April 2018, paragraph 46, <https://undocs.org/A/HRC/38/35>.
- 12 OSCE, RfOM, “Communiqué 1/2019, Freedom of the Media on Media Pluralism, Safety of Female Journalists and Safeguarding Marginalized Voices Online”, 29 February 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/411917?download=true>.
- 13 “Twitter Rules enforcement”, Twitter, <https://transparency.twitter.com/en/twitter-rules-enforcement.html>.
- 14 “Report violations”, Twitter, <https://help.twitter.com/en/rules-and-policies/twitter-report-violation>.
- 15 “Report inappropriate content”, YouTube, <https://support.google.com/youtube/answer/2802027?hl=en>.
- 16 “Community Standards Enforcement Report”. Facebook, <https://transparency.facebook.com/community-standards-enforcement>.
- 17 “YouTube Community Guidelines enforcement”, Google, <https://transparencyreport.google.com/youtube-policy/removals?hl=en>.

- 18 UN General Assembly, "Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression", A/HRC/32/38, 11 May 2016, <https://undocs.org/A/HRC/32/38>.
- 19 Council of Europe, Committee of Ministers, "Recommendations on the protection of human rights with regard to social networking services", CM/Rec(2012)4", 4 April 2020, <https://go.coe.int/IL7Uv>.
- 20 Council of Europe and OSCE RfOM, "Key Conclusions and Recommendations of the Conference on Internet Freedom 'The Role and Responsibilities of Internet Intermediaries', 13 October 2017, <https://www.osce.org/files/f/documents/6/7/371846.pdf>.
- 21 UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expression, the OSCE Representative on Freedom of the Media, the Organization of American States (OAS) Special Rapporteur on Freedom of Expression, and the African Commission on Human and Peoples' Rights (ACHPR) Special Rapporteur on Freedom of Expression and Access to Information, "Twentieth Anniversary Joint Declaration: Challenges to Freedom of Expression in the Next Decade", 10 July 2019, <https://www.osce.org/files/f/documents/9/c/425282.pdf>.
- 22 Santa Clara Principles on Transparency and Accountability in Content Moderation, <https://santaclaraprinciples.org>.
- 23 Manila principles on intermediary liability, <https://www.manilaprinciples.org/principles>.
- 24 Ниг ба санади дар қайди 2, параграфи 117 омада.
- 25 Ниг ба санади дар қайди 4, параграфи 48.
- 26 Ниг ба санади дар қайди 4, параграфи 70 омада.
- 27 Ҳамон ҷо.
- 28 Omidyar Network, 2020, "Ethical Explorer Pack", <https://ethicalexplorer.org/>. This is recommended by UNESCO in the publication "Steering AI and Advanced ICTs for Knowledge Societies: A Rights, Openness, Access, and Multi-stakeholder Perspective", 2019, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368711/PDF/368711eng.pdf.multi>.
- 29 Ниг ба санади дар қайди 20 омада.
- 30 Ниг ба санади дар қайди 6, параграфи 50 омада.
- 31 Ниг ба санади дар қайди 3 омада.
- 32 Ниг ба санади дар қайди 6 омада.
- 33 ARTICLE 19, "Social Media Councils", <https://www.article19.org/social-media-councils/>.
- 34 "Information Requests", Twitter, <https://transparency.twitter.com/en/information-requests.html>.
- 35 "Requests for user Information FAQs", Google, <https://support.google.com/transparencyreport/answer/9713961>.
- 36 36. "Government requests to remove content", Google, <https://transparencyreport.google.com/government-removals/overview>.
- 37 "Government Requests for User Data", Facebook, <https://transparency.facebook.com/government-data-requests>.
- 38 See Twitter's Guidelines for Law Enforcement; YouTube's FAQs on requests for users' information; Facebook's Law Enforcement Request system and a guide.
- 39 Twitter News, "White House reporter for @NewsHour and co-moderator for this week's #DemDebate, @Yamiche discusses what it's like to be a female journalist of color.", Twitter, 18 December 2019, <https://twitter.com/TwitterNews/status/1207330560881942528>.
- 40 Anabel Pasarow, "With #HerStory, Twitter Is Celebrating Women In Journalism", Refinery29, 2 May 2019, <https://www.refinery29.com/en-gb/2019/05/231662/twitter-her-story-women-journalists-original-series>.
- 41 "Inclusion & Diversity Report March 2020", Twitter, https://blog.twitter.com/en_us/topics/company/2020/Inclusion-and-Diversity-Report-March-2020.html.
- 42 "Not Without My Consent", Facebook, <https://www.facebook.com/safety/notwithoutmyconsent/>.
- 43 "Project Shield", Google Jigsaw, <https://projectshield.withgoogle.com/landing>.

BAO

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Баланд бардоштани фарҳанги рафтор дар ҷойи кор тавассути татбиқи сиёсати ҳамаҷониба дар соҳаи амният ва масъалаҳои гендерӣ;
2. Таъмини дастгириҳо ва омӯзишҳо барои рӯзноманигороне, ки бо таъқиб ва суиистифода дар Интернет дучор мешаванд;
3. Таҳияи қоидаҳои ҷамъияти (сообщества) бо дар назар гирифтани ҷанбаҳои гендерӣ барои пойгоҳҳои онлайнӣ интерактивӣ;
4. Пайгирӣ ва мустанадсозии далелҳои таъқиб ва суиистифодаҳо нисбат ба бонувони рӯзноманигор, аз ҷумла рӯзноманигорони ғайриштатӣ дар Интернет.

7. ВАО

Защита журналистов начинается с рабочего места

Воситаҳои ахбори омма, агар дақиқтар гуем, моликон, раҳбарон ва муҳаррирони ширкатҳои расонаӣ ва созмонҳои гуногун метавонанд ба бояд ба амнияти рӯзноманигорон таъсири мусбат расонанд. Онҳо вазифадоранд, ки ба бехатарии ҳамаи шахсоне, ки бо онҳо кор мекунанд, аз ҷумла кормандони ғайриштатӣ, ҳам дар шӯъбаи ахборот ва ҳам дар маконҳои дигар пушту паноҳи кунанд.

Ҳамчун корфармо, моликон, сармуҳаррирон ва раҳбарони расонаҳо бояд дарк кунанд ва ба он далелҳое ки илова бар хатарҳои марбут ба фаъолияти рӯзноманигорӣ, бонувони рӯзноманигорон вобаста ба ҷинсияташон ба хатарҳои иловагӣ рӯ ба рӯ мешаванд.¹ ВАО, масъулиятнок мебошанд, ки итминон бидиҳанд, ки фарҳанги ҷойи кории муқаддасоти амиқан буда - таҳдидҳои эҳтимолӣ аз сӯйи ҳамкоронро аз байн мебарад.

Соҳибон, роҳбарон ва муҳаррирони расонаҳо бояд ба чораҳои пешгирӣ аз поймолкунӣ ва ҷиғзи ҳамаи кормандон, бо зоҳир кардани таваҷҷӯҳи хоса ба ниёзҳои занон тамаркуз кунанд. Онҳо бояд шаклҳои гуногуни иловагии дастгириҳои расмӣ ва ғайрирасмро пешниҳод кунанд, то равиши ҳамаҷониба барои ҷиғзи амниятро таъмин кунанд.

Дар **Қарори № 3/18 Шурои вазирони САҲА 57** кишвари узви САҲА таъкид карданд, ки онҳо аз «афзоиши маъракаи ҳадафманд, ки фаъолияти рӯзноманигорон, эътимоди ҷомеа ва эътимод ба эътибори рӯзноманигориҳо ҳалалдор мекунанд» нигаронанд ва эътироф кардаанд, ки «ин метавонад хатари таҳдид ва хушунат нисбат ба рӯзноманигоронро афзоиш диҳад»

› **Баланд бардоштани фарҳанги рафтор дар ҷойи кор тавассути татбиқи сиёсати ҳамаҷониба дар соҳаи амният ва масъалаҳои гендерӣ**

Фарҳанги амният хеле муҳим аст. Агар рӯзноманигорон эҳсос накунданд, ки расонаҳои онҳо дар ҳама ҷиҳат барои пешгирӣ, коҳиш додан ва вокуниш ба суиистифодаҳои берунӣ ва дарунӣ талашдоранд, барои онҳо иҷро кардани корашон хеле душвор мешавад.

Эҳсоси бе ғимоягӣ дар байни бонувони рӯзноманигор аксар вақт аз ҷойи кор сар мешавад. Меъёрҳои таъбири фарҳангӣ ва бадгумонӣ муштарак бо нобоварӣ бар он, ки роҳбарият оё дар сурати суиистифода, ҷораҳои дахлдор меандешад ё на, намегузорад, ки онҳо дар мавриди хушунати гендерӣ хабар диҳанд. Дар чунин шароит ҳомӯш монданро афзал медонанд.²

Қадами аввал барои як ширкати расонаӣ барои баланд бардоштани фарҳанги дохилии худ эътироф кардани он аст, ки хушунати гендерӣ мушкилоте буда ва ҳамла ба як рӯзноманигори алоҳида, ҳамла ба тамоми ширкат аст. Ин аз он иборат аст, ки қонун нисбат ба мардонӣ ҳамкори

худ бештар дар Интернет мавриди таъкиб қарор мегиранд ва аз ҳамлаҳо бештар осеб мебинанд³ ва хабарнигорони зан метавонанд аз ҷониби ҳамкорони мард таъкиб шаванд ва дар бораи чунин ҳодисаҳо хабар надиҳанд.

Бо мақсади дастгирии бонувони рӯзноманигор, BAO бояд мунтазам аудити бехатарии шароити корро дар идораҳои худ ва дар ҷойҳои дигар, аз қабил дар минтақаи ҷуғрофие, ки фаъолияти онҳоро дарбар мегирад ва ё маконҳои дигар гузаронанд. Онҳо инчунин бояд аудит ва арзёбии амнияти рақамиро барои беҳтар дарк кардани намудҳои гуногуни хатарҳое, ки кормандони онҳо дучор мешаванд, гузаронанд. Ин ба онҳо имкон медиҳад, ки чиҳатҳои қавӣ ва заъифро дар қори худ муайян кунанд. Дар асоси натиҷаҳои аудит ва дар ҳамкорӣ бо рӯзноманигорон, BAO бояд сиёсати ҳамаҷонибаи амниятиро роҳандозӣ кунанд, ки ҳифзи амнияти ҷисмонӣ, рақамӣ ва дастгирии равонию дар бар гирад.

Дар баробари эҷоди фарҳанги мусбат дар идора, ширкатҳои расонаӣ бояд дастурҳо ва суратчаласаҳои раҳнамоӣ барои пешгирӣ ва муқобила бо ҳамлаҳо, аз ҷумла шаклҳои гуногуни таъкиб ва суиистифода дар шабака (сет)-ро таҳия кунанд. Шахсоне, ки барои татбиқи ин принципҳо ва суратчаласаҳо масъуланд, бояд муайян карда шаванд ва ин ҳуҷҷатҳо бояд мунтазам баррасӣ ва нав карда шаванд, то онҳо дар шароити рушди босуръати фановариҳо муассир бошанд.

Муҳим он аст, ки дар дастурамалҳо тамоми роҳҳое, ки рӯзноманигорон метавонанд дар бораи таъкиб ва суиистифода дар Интернет хабар расонанд, инчунин ҷӣ гуна гирифтани ҳама гуна кӯмаки лозима, аз қабил машварати ҳуқуқӣ ё дастгирии равонӣ тавзеҳ дода шаванд. Дар баробари ин, ҳангоми таҳияи ин гуна ҳуҷҷатҳо бояд ба назар гирифт, ки тартиботи қатъии дохилӣ метавонад аз гузориш додани хабарнигорон

дар бораи ҳамлаҳо дар заминаи ҷинсият (гендерӣ) бо сабаби хусусияти шахсӣ ва маҳрамона доштани ҷунин ҳамлаҳо монев шавад, аз ин рӯ, дар ҷунин тартибҳо бояд барномаҳои гуногун иқдомҳо пешбинӣ шавад. Масалан, як бонуи рӯзноманигор метавонад ба ҷойи он ки ҳудаш хабар диҳад, тарҷеҳ медиҳад, ки бо ҳамтои худ суҳбат кунад ва аз ӯ хоҳиш намояд, ки дар бораи таъкиб хабар расонад. Ё рӯзноманигори зан метавонад бидуни хабар додан дар бораи ин ҳодиса ба ҳамкорон, раҳбарият ё каси дигаре берун аз хабаргузориҳои худ, барои расонидани ёрии равониву иҷтимоӣ муроҷиат кунад.

Азбаски маълум аст, ки таъкиби ҷинсиятӣ метавонад дар ҷойи қор низ сар занад, ниҳодҳои корпоративӣ, ки рӯзноманигорон метавонанд ба онҳо дар бораи таъкиб ва суиистифода дар Интернет хабар диҳанд, бояд ба онҳо дар муқобили ҳамлаҳо дар дохили созмон ва берун аз он кӯмак расонанд. Механизмҳои кӯмак бояд осону дастрас ва маҳармиятро қафолат диҳанд ва аз сӯйи роҳбарият зуд воқуниш нишон дода шавад.

Ҳамлаҳои ба бонувони рӯзноманигорон дар заминаи ҷинсият ба нобаробарӣ дар ҷомеае асос ёфтааст, ки маъмулан мардон имкони бештар ва маоши баландар нисбат ба занон доранд. Гузашта аз ин, дар ҷунин ҷомеаҳо аксар вақт мизону пайомадҳои таъкибу суиистифодаҳо аз занонро ғайри дарк намеkunанд. Барои мубориза бо сабабҳои аслии ҷунин ҳамлаҳо, BAO бояд сиёсати баробарии гендериро оид ба музди меҳнат, пешрафт дар қор, мувозинат дар қор ва ҳаёти шахсӣ ва дастбӣ ба мансабҳои роҳбарикунандаро қабул ва иҷро kunанд.⁴ Сиёсати BAO ҳамҷунин бояд ба ҳушунати ҷинсӣ-шахсонӣ дар ҷойи қор дахлат кунад ва дар сурати сар задани ҷунин рафтор дар редакция роҳи татбиқи чораҳои ҷавобии муносибро нишон бидиҳад. Сиёсати гендерӣ бояд бо дарназардошти фикру мулоҳизаҳои бонувони рӯзноманигор ва намоёндагони анҷуману иттиҳодияҳо таҳия шуда, ба самъи ҳамаи қормандон расонида шавад.

Сиёсати редаксионӣ ҳамчунин бояд ба баробарии гендерӣ дар матолиби расона мусоидат кунад. Тавсияҳо дар мавриди дастёбӣ ба ин ҳадаф аз пешгирии бадгумонии ҷинсиятӣ ҳангоми пӯшиш додани ҳодисаҳо тавассути додани имкон ба занон, аз ҷумла ба ғаёлоли ҷомеа, дар фароҳам кардани шароити баёни андешаҳояшон ва ҳамчунин инъикоси ҳолатҳои хушунати ҷинсӣ бидуни барҷаспзании иловагии қурбонӣ ва шиддат бахшидани ба захмхояшон иборат аст.

Мисолҳо

Муҳокимаи таҷрибаи пешқадам: ВАО-и аврупоӣ дар як таҳқиқоти густурдаи масоили гендерӣ, ки аз ҷониби Бунёди байналмилалии матбуот (ББМ) дар ҳамкорӣ бо Дафтари Намояндаи САҲА дар ўмури ВАО гузаронида шуд, иштирок намуданд, ки дар он таҷрибаи пешгом дар ҳалли мушкилоти таъқиб ва ҳамлаҳо алайҳи бонувони рӯзноманигор дар Интернет омӯхта шуд. Дар соли 2019 ББМ гузориши [«Таҷрибаҳои беҳтарини муҳаррирӣ барои мубориза бо хушунат алайҳи рӯзноманигорон дар Интернет»](#)-ро нашр кард, ки як қатор тавсияҳоро дар бар мегирад.⁵

Татбиқи дастурҳо ва протоколҳои шаффоф: Протоколи роҳнамо «Чораҳо барои мубориза бо таъқиб дар Интернет: Дастур барои хабаргузориҳо ва рӯзноманигорон» бо якчанд забон дар саҳфаҳои пойгоҳҳои онлайнии ББМ дастрас аст. Ин дастур ба таҷрибаҳои пештози аврупоӣ асос ёфтааст ва тавсияҳои мушаххасро дар бар мегирад, ки барои табиқи онҳо ББМ бо якчанд хабаргузорӣ ҳамкорӣ мекунад.⁶

Анчумани ҷаҳони рӯзномаҳо ва ноширони хабарҳо (АҚРНХ -WAN-IFRA) дастури роҳнамои амалии қадам ба қадамеро барои расонаҳо ва кормандони онҳо бо мақсади мусоидат кардан ба ҷилавгирӣ аз тамаъҷӯиҳои ҷинсӣ дар ҷойи кор ва мубориза бо созанда бо онҳо, коркард намудааст.⁷ Дар дастур таҳти унвони «Тамаъҷӯиҳои ҷинсӣ дар расонаҳо – дастури амалӣ барои корфармоён ва кормандон» шеваҳои хабардор кардан аз тамаъҷӯиҳоро, ки аз сӯйи мутахассисони масоили кадрӣ ширкатҳои расонаӣ таҳия шудааст, пешниҳод мекунад, ки муфассал навишта шудааст, ки маълумот дар бораи озору азият кадом иттилоъро бояд дошта бошад ва қабл аз хабардор кардану баъд бояд чӣ гуна амал кард.

Ширкати телевизиони ҷамъиятии Австрия Österreichischer Rundfunk мисоли он аст, ки чӣ тавр BAO дастурҳои иқдомотиро бо ҳадафи таъмини баробарии гендерӣ роҳандозӣ мекунад. Ин ширкати телевизионӣ абзорҳои худтанзимкуниро барои густариш додани баробарии гендерӣ ва пешравии занон дар мансаб ҷиҳати ноил шудан ба мувозинати муносибтари қору ҳаёти шахсӣ ва ноил шудан ба нишондоди 45 дарсадии ҳузури занон дар тамоми шӯбаҳои ин идора, аз ҷумла дар бахши техникӣ эҷод кардааст.⁸

Идораи газетҳои русии «Новая газета» дастури иқдомҳои мубориза алайҳи ҳушунати раванӣ ва ҷинсӣ содир кард⁹, ки мафҳуми тамаъҷӯиҳои ҷинсӣ ва фишори раванӣ дар бар мегирад ва ҳамчунин таъсиси шурои баррасии шикоятҳои эҳтимолиро пешбинӣ мекунад. Мудири нашрия, муҳаррири рӯзнома, ё шахсоне, ки пештар ин қонуншиканиро кардаанд, ҳақ надоранд дар ин шӯро бошанд⁹. Эътилофи ACOS дар ҳамкорӣ бо маркази «Дарт» дастурро барои муҳаррирон ва мудирони хабар дар мавриди чӣ гуна кор кардан бо хабарнигорони мустақиле, ки осеби раванӣ гирифтаанд, бо номи «Роҳ ба сӯй устуворӣ» таҳия кардаас.¹⁰

Шомил кардани нозирони беруни ба машғулиятҳои омӯзишӣ:

Тибқи баъзе тадқиқот, бисёре аз омӯзишҳои анъанавӣ дар мавриди тамаъҷӯии ҷинсӣ бесамаранд. The New York Times дар як мақолаи худ роҳнамоеро пешниҳод мекунад, ки созмонҳо, аз ҷумла BAO метавонанд барои ноил шудан ба тағйироти назаррас дар фарҳанги созмонӣ ба кор бигиранд.¹¹ Дар баробари рӯйкардҳои дигар дар ин мақола ба омӯзиши нозирони ҷонибӣ (беруни) таваҷҷуҳ шудааст.

Манбаъҳо

- [Нақшаи баҳодиҳии беҳатарии дохилӣ, ки аз ҷониби ҳуди иттилодиҳандаҳо Этилофи DRSS пешкаш шудааст](#), як абзори тавсияшудаи барои аъзо этилоф мебошад, ки барои кӯмак ба хабаргузориҳо ҳангоми омӯختан ва такмил додани таҷрибаҳо ва дастурҳои беҳатарии рӯзноманигорон пешбинӣ шудааст.¹²
- Блоги WAN-IFRA [«Барномаҳо барои мавридҳои интизорӣ ғайриинтизор: ҳангоми роҳандозии арзёбии хатарҳо дар бораи чӣ чизҳое бояд фикр кард»](#) тавсияҳои калидӣ барои редакцияҳо, аз қабилӣ таҳияи варақаҳои содда ва фаҳморо, ки бояд рӯзноманигорон пеш аз оғози иҷрои супориши рӯзноманигорӣ пур кунанд, дар бар мегирад.¹³
- [Ченкунакҳо оид ба ҳассосияти гендерии ЮНЕСКО](#) баро BAO чаҳорчӯбаеро барои чен кардани ҳассосияти гендерӣ дар фаъолият ва ё матолиби BAO таъмин намуда, ба BAO дар

гузаронидани баҳодихии дохили барои беҳтар кардани равиши ба инобат гирифтани ҷанбаҳои гендерӣ кӯмак мерасонанд.¹⁴

- Дафтари Намояндаи САҲА дар самти озодии BAO [баргаи иттилоотнома](#) оид ба амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет нашр кард, ки ҳамчунин манбаҳо ва тавсияҳо барои созмонҳои расонаиро низ дар бар мегирад.¹⁵

» **Таъмини дастгирӣ ва омӯзиши рӯзноманигороне, ки бо таъқиб ва суиистифода дар интернет рӯ ба рӯ мешаванд**

Роҳбарон ва соҳибони, ва инчунин муҳаррирони BAO, бояд омода бошанд, то ба рӯзноманигороне, ки дар Интернет ба таъқиб ва суиистифода дучор мешаванд, зуд дастгирии ҳамаҷониба расонанд. Рӯзноманигорони осебдида шояд ба муҳофизати ҷисмонӣ, супориши ҳамаҷониба идоравӣ, кӯмаки равониву иҷтимоӣ ва ҳуқуқӣ ё маҷмӯи чораҳои дар боло зикршуда ниёз дошта бошанд.

Илова бар ин, соҳибони BAO, раҳбарон ва муҳаррирон бояд омода бошанд, ки ба бонувони рӯзноманигоре, ки меҳоханд дар бораи ин ҳодиса ба ширкатҳои шабакаҳои иҷтимоӣ ва/ё мақомоти ҳифзи ҳуқуқ хабар диҳанд, кӯмак ва дастгирӣ кунанд. Аммо хатари марбут ба расонидани хабар дар мавриди ҳамлаҳо бояд арзёбӣ шавад ва ризоияти комили хабарнигори осебдида гирифта шавад. BAO бояд барои таъсиси гурӯҳи Ҳимоятҳои ҳамкасбон, ки фазои беҳатарӣ

барои бонувони рӯзноманигор таъмин мекунанд, ки он ҷо онҳо метавонанд аз таҷриба ва мушкилоташон дарди дил кунанд, икдом кунанд ё онро дастгирӣ кунанд.

Сарфи назар аз дастгирии ниҳодӣ (институтсионалӣ), бонувони рӯзноманигор, бахусус рӯзноманигорони ғайриштатӣ, аксар вазнини таъқибҳо ва суиистифодаҳои интернетиро танҳо бар дӯш мегиранд. Аз ин рӯ, васоити ахбори умум пеш аз ҳама бояд ҳамаи рӯзноманигоронро бо василаҳо барои муайян кардан ва мубориза бурдан бо ҳамаҷиҳо таъмин намоянд. Расонаҳо ҳамчунин вазифадоранд, ки малакаҳои муҳофизатро дар миёни кормандони худро тавассути омӯзиш ва шиносӣ бо стратегияҳои ҳамаҷонибаи муҳофизатӣ, аз ҷумла сиёсатҳо ва протоколҳои дохилӣ густариш ва рушд диҳанд. Чунин омӯзиш бояд ҷораҳои коҳиш додани хатари расидани осеб, огоҳӣҳо дар мавриди падидаҳои хушунати гендерӣ ва лавозимоти амнияти рақамиро дар бар гирад.

Татбиқ ё пешбурди барномаҳои роҳнамоӣ метавонад ба эҷоди робита ва муколама байни бонувони рӯзноманигор ва ҳамчунин пайдо кардани манбаъҳои муфид кӯмак расонад.

Васоити ахбори омма метавонад дар тағйирёбӣ ба самти мусбат дар меъёрҳои иҷтимоӣ, ки решаи амиқдар таъқиб ва суиистифодаҳо дар заминаи гендерӣ доранд, саҳм гузоранд. Ҳамин тариқ, омӯзиши методҳои мубориза бо таассуб ва ҷалабҳои гендерӣ ба рӯзноманигорон ва мутахассисони BAO дар гузоришҳои худ ва шеваҳои таҳияи як гузориши зариф (нозук) дар бораи хушунати ҷинсиятӣ, ҳамчунин метавонад ба гуногунии инъикоси ин мушкилот дар BAO мусоидат кунанд.¹⁶

Яке аз роҳҳои мусоидат кардани ба гуногунрангии BAO ин афзоиши ҳузури ғайри занон аз тамоми гурӯҳҳои иҷтимоӣ дар хабару мусоҳибаҳо ва этирофи нақши ғайри занон дар ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ мебошад. Ҳатто дар кишварҳои, ки сатҳи баланди баробарии гендерӣ мавҷуд аст, намоёндагии занон дар BAO кофи нест ё бо стигма алоқаманд аст.¹⁷

Курсҳои омӯзишӣ дар мавриди масоили ҳушунати гендерӣ, таъкиб ва суиистифода дар Интернет бояд ба таври мунтазам гузаронида шаванд ва бозомӯзиро барои таъмини дарозмуддати аҳамияти раванди омӯзиш ва рушди малакаҳо дар соҳаи занон дар бар гиранд, на ин ки танҳо бо ҷораниҳои якдафъаина ба хоҳири худнамоишҳои маҳдуд шаванд.

Мисолҳо

Таъсиси фонди дастгирӣ: Дар Финландия ширкатҳои бонуфузи расонаӣ кушишҳои худро бо иттифокҳои касаба муттаҳид карда, як [фонди дастгирӣ](#) барои рӯзноманигороне, ки қурбони таҳдиду таъкиб, аз ҷумла тамаъҷӯӣ ва ифвоангезӣ дар Интернет шудаанд, таъсис доданд.¹⁸

Аҳамияти ғайри занон ба таъкиб ва суиистифодаҳо дар Интернет: Дар Испания рӯзномаҳои El País ва La Vanguardia ва радиои Catalunya Radio барои дастгирии рӯзноманигороне, ки мавриди ҳамла қарор гирифтаанд [дар шабакаҳои иҷтимоӣ гурӯҳҳо](#) таъсис додаанд. Тадбирҳои, ки онҳо меандешанд, воқуниши мустақим ба ҳамлаҳо дар шабакаҳои иҷтимоӣ, ҳазф кардани матлабҳо аз пойгоҳҳои онҳо, мустанадсозии ҳамлаҳо ва дастгирии хабарнигорони осебрасида дар раванди баҳсҳои судиро дар бар мегирад.¹⁹

Афзоиши шумораи мусоҳибаҳо бо зано: Соли 2011 раҳбарии шабакаи телевизионии Белгия RTBF ташаббусро бо номи [Cherchez la femme](#) оғоз кард ва аз рӯзноманигорон даъват кард, ки то ҳадди имкон на бо мардон, балки бо занон мусоҳиба кунанд. Ин тадбир шумораи занонро, ки дар нашри хабарҳо мусоҳиба кардаанд, зиёд намуд.²⁰

Мониторинги ҳамарӯзаи ҳузур дар BAO: Вебсайти [Prognosis Shamebot](#) дарсадии (фоизи) номҳои мардону занонро, тақрибан дар 30 расонаи электронии ҳамарӯза дар Шветсия ва Финландия муқоиса кард.²¹ Ҳарчанд ин манбаи вижа маҳдудиятҳои худро дорад, ба монанди набудани маълумот дар бораи сифати ҳузур дар BAO, расонаҳое, ки онро муддати муайяне истифода кардаанд, аммо онро барои ба роҳ мондани суҳбатҳои дохилӣ ва баҳсҳо дар бораи мардону занон дар ҳуди баҳши расонаҳо муфид донистанд.

Манбаъҳо

- Кумитаи вазирони Шӯрои Аврупо оид ба баробарии гендерӣ дар BAO, дар тавсияҳои худ [Res\(2013\)1](#) ба расонаҳо тавсия додааст, ки «тадбирҳои худтанзимкунӣ, кодекси дохилии ахлоқи / рафтор ва системаи назорати дохилиро қабул кунанд ва меъёрҳои инъикос дар BAO-ро, ки ба баробарии гендерӣ мусоидат мекунанд, таъия кунанд». Ҳамчунин ин кумита аз ҷонибҳои сеюмро даъват кард, ки «Пайдарпай дар бораи мушкилоти худ ба мақомоти худтанзимкунӣ хабар расонида аз баробарии гендерӣ пайгириро ҷимоят кунанд»²²

- [«Эҷоди портрети сиёсӣ: дастурҳои абзорӣ дар масоили гендерӣ ва телевизионӣ»](#)-и Институти гуногунрангии BAO ҳашт модулро барои омӯзиши методҳои инъикоси иштироки занон дар сиёсатро дар бар мегирад.²³
- [SaferJourno: Digital Security Resources for Media Trainers](#) ин як дастури омӯзишии ройгон ва кушода мебошад, ки аз тарафи Интерньюс барои дастурдиҳандаҳои расонаӣ, ки донишҷӯён, мутахассисон ва шарикони амнияти рақамӣ ва шабакавиро омӯзиш медиҳанд, таъсис дода шудааст;²⁴ Дар дастурҳои воридшуда нақшаи дарсӣ барои шаш модули гуногун пешниҳод шудааст: баҳодиҳии хатарҳо, ҳифзи асосӣ; амнияти телефони мобилӣ; нигоҳдории бехатарии маълумот; тадқиқоти бехатар; ва амнияти почтаи электронӣ.

» Таҳияи қоидаҳои ҷамъиятӣ бо дар назардошти ҷанбаҳои гендерӣ барои пойгоҳҳои онлайнӣ интерактивӣ

Имрӯз, BAO аксар вақт дар вебсайтҳои худ ва тавассути ҳисобҳои корбарӣ дар шабакаҳои иҷтимоӣ фазои интерактивии онлайн ташкил мекунанд. Қоидаҳои дақиқи ҷамъиятӣ дар самти робитаи истифодабарандагон бо пойгоҳҳои онлайнӣ платформаҳои BAO метавонанд ба пешгирӣ кардани таъқиб ва суиистифода дар Интернет ё коҳиш додани шиддати ҳамлаҳо кӯмак расонанд. Ҳоло он ки модератсияи (этидоловарӣ) мувоҳишаҳо дар пойгоҳҳои онлайнӣ BAO метавонад василаи муҳими пешгирӣ ё коҳиш додани пайомадҳои таъқиб дар заминаҳои гендерӣ дар Интернет бошад, он набояд озоди баёнро поймол кунад. Илова бар ин, тавсияҳои дақиқ дар бораи ин,

ки рӯзноманигорон бояд чӣ гуна дар пойгоҳҳои шабакаҳои иҷтимоӣ таъомул кунанд, ба рӯзноманигорон ва BAO барои зудтар арзёбӣ кардани хатар ва воқуниши мувофиқ ба ҳамлаҳо кӯмак хоҳад кард.

Воситаҳои ахбори омма инчунин метавонанд бо ҷалби ғайилонаи ҷомеаҳо ва пешбурди муколамаи созанда дар пойгоҳҳои онлайни худ барои пешгирии таъкиб ва суиистифода ғайолият баранд. Яке аз роҳҳои ноил шудан ба ин таъин кардани гардонанда (модератор)-ҳои вижа дар ҷамъиятҳо мебошад.

Мисолҳо

Ҳамкорӣ бо ҷомеаҳои инетрнетӣ: Ширкати радиошунавии бритониёӣ (BBC) қоидаҳои дохилии шарҳу тавзеҳот ва боргузори иттилоот дар платформаҳояшро муқаррар кардааст ва махсусан аз хонандагони худ даъват кардааст, ки аз рафтори таҳқиромез худдорӣ кунанд.²⁵

Таъин кардани модераторҳо барои муколама бо ҷомеаҳо: Дар соли 2018, телевизиони ҷамъиятии Финландия Yle таҷрибаи мудирияти иртибот бо ҷомеаҳо-ро дар пойгоҳҳои худ ҷорӣ кард. Yle модераторро ба кор гирифт (киро) кард, ки бо аҳли ҷомеа муошират кунад, то фарҳанги мусбатии мубоҳисаҳои онлайни эҷод кунад.²⁶

Deutsche Welle (DW) модераторони ҷомеа дорад, ки ба модератсияи ҳар як пойгоҳи хидматрасонӣ бо забони олмонӣ, ки дар он DW мавҷуд аст, сару кор мегирад ва бар бахши англисӣ модераторҳо шабонарӯзӣ кор мекунанд.²⁷

Манбаъҳо

- Маркази гуногунандешӣ ва озодии BAO [дастурҳои раҳнамои бунёдии қор](#) дар шабакаҳои иҷтимоӣ барои BAO-и кишварҳои узви Иттиҳоди Аврупо таҳия кардааст.²⁸

› Пайгирӣ ва ҳуҷҷатгузори далелҳо суиистифода ва таъқиби бонувони рӯзноманигор, аз ҷумла рӯзноманигорони ғайришататӣ дар Интернет

Барои фаҳмидани миқёс ва таъсири пурраи таъқиб ва суиистифода дар Интернет, кияктаҳдиди нисбатан нав барои рӯзноманигорӣ аст, маълумоти бештар лозим аст. Васоити ахбори омма метавонанд ба кормандони худ ва ҷомеаи васеи манфиатдор ба бехатарии рӯзноманигорон тавассути ҳуҷҷатгузори далелҳои таъқиб ва суиистифодаи кормандони худ дар Интернет кӯмак расонанд. Ҷамъовари маълумоти табақабандишуда дар мавриди зухурот ва ҷанбаҳои гуногуни таъқиб ва суиистифода барои гузаронидани арзёбии хатарҳо бо дар назар гирифтани ҳосияти суиистифода ва фаҳмидани тағйирёбии тамоюлҳо бо мурури замон, муҳим аст. Ин ба васоити ахбори омма имкон медиҳад, ки вазъи ҳар як ҳодисаро беҳтар пайгирӣ кунанд, инчунин чораҳои ҷавобиро дар сурати баробар будани ҳамлаҳо ба амалҳои ҷиноӣ, бо шумули ҳифзи далелҳои собиткунанда, ишора ва такмил намоянд.

Бо доштани ин маълумот BAO метавонад шабакаи беҳтари иртиботро бо механизмҳои мавҷудаи муҳофизатии миллий, ташкилотҳои миллии ҳимояи ҳуқуқ, сиёсатмадорон ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ таъсис диҳад ва баъзе маълумотро бо онҳо муҳокима кунад. Мақсади ин амалҳо мусоидат намудан ба маҷмӯи воқунишҳо ба ҳолатҳои мушаххасест, ки дар он авҷ гирифтани суиистифода нисбати рӯзноманигори мушаххас

ё аз тарафи шахси мушаххаси қоидавайронкунанда мониторинг ва воқуниши мутамарказро талаб мекунад.

Барои ин кор шаффофияти комил ва ҳамкорӣ бо тамоми кормандони штатӣ ва ғайриштатӣ, инчунин ризояти пурраи рӯзноманигороне, ки мавриди ҳамла қарор гирифтаанд, зарур аст. Ҳатто бо чунин ризоият, васоити ахбори омма бояд пеш аз интишор ё мубодилаи маълумот бо шахсони сеюм, хоҳ мақомоти давлатӣ бошад, хоҳ мақомоти хифзи ҳуқуқ, ё гурӯҳҳои ҷомеаи шахрвандӣ ва ё ҳар гуна пойгоҳи ҷамъиятӣ бояд баҳодиҳии хатари истифодаи маълумоти муайянкунандаи шахсиятро гузаронад.

Мисолҳо

Таъсиси пойгоҳ барои мониторинги қонуншиканӣ: Шабаккаи таҳқиқоти рӯзноманигории Балкан, [BIRD](#)- як портали захиравӣ сохтааст, ки пайгирии вайронкунии ҳуқуқ ва озодиҳои рақамиро дар шаш кишвари Аврупои Марказӣ ва Чанубу Шарқӣ дар бар мегирад, ва гузориш дар бораи таҳқиқот вобаста ба ҳамлаҳои онлайнӣ ба бонувони рӯзноманигорро нашр кардаст.²⁹

Гузaronидани тадқиқот дар мавриди суиистифода дар Интернет: Рӯзномаи The Guardian 70 миллион шарҳҳои аз соли 2006 нашршуда дар вебсайти худро таҳлил кардааст, то моҳияти суиистифода дар Интернет нисбат ба рӯзноманигоронашро дарк кунад. Нашрия муайян кардааст, ки аз даҳ муаллифи бештар таъкибшуда ҳашт нафари онҳо занон мебошанд. Натиҷаҳо дар гузориши [The Dark Side of Commentary](#) дар вебсайти Guardian оварда шудаанд³⁰

Кайдхо

- 1 Elisa Lees Munoz, "Why we should prioritize women journalists' safety", International Women's Media Foundation, <https://www.iwmf.org/2017/11/why-we-should-prioritize-women-journalists-safety/>.
- 2 Silvia Chocarro, "The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence", IMS Defending Journalism book series, International Media Support, 2019, <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists>.
- 3 Mozilla Foundation, "Women journalists feel the brunt of online harassment", Internet Health Report, 2019, <https://internethealthreport.org/2019/women-journalists-feel-the-brunt-of-online-harassment/>.
- 4 Gender Equality Commission, "Handbook on the implementation of Recommendation CM/Rec(2013)1 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on gender equality and media", Council of Europe, 2015, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680590558>.
- 5 Barbara Trionfi and Javier Luque Martínez, "Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom", IPI, in cooperation with the OSCE RfOM, <https://ipi.media/wp-content/uploads/2019/06/IPI-report-on-line-harassment-06032019.pdf>.
- 6 IPI, "Measures for Newsrooms and Journalists to Address Online Harassment", Ontheline Newsrooms, <https://newsrooms-ontheline.ipi.media/>.
- 7 R. Zausmer, J. Godia, "Sexual Harassment in the Media", Women in the News, 2018, <http://www.womeninnews.org/resource/41>.
- 8 ниг ба санади дар кайди 7 сах 17 омада
- 9 "Чойи кор бояд амн бошад-Рабочее место должно быть безопасным" (Workplace must be safe), Novaya Gazeta, 14 July 2020, <https://novayagazeta.ru/articles/2020/07/14/86271-rabochee-mesto-dolzno-byt-bezopasnym>.
- 10 Dart Centre and ACOS Alliance, "Leading Resilience: A Guide For Editors & Managers", 2020, <https://www.acosalliance.org/trauma-management-for-editors>
- 11 Claire Cain Miller, "Sexual Harassment Training Doesn't Work. But Some Things Do.", The New York Times, 11 December 2017, <https://www.nytimes.com/2017/12/11/upshot/sexual-harassment-work-place-prevention-effective.html?smid=fb-nytimes&smtyp=cur&r=0>
- 12 ACOS Alliance, "News Organizations Safety Self-Assessment", <https://www.acosalliance.org/self-assessment>.
- 13 Caroline Scott, "Plan for the expected and unexpected: What you need to think about when completing a risk assessment", World Association of Newspapers and News Publishers, 6 April 2019, <https://blog.wan-ifra.org/2019/06/04/plan-for-the-expected-and-unexpected-what-you-need-to-think-about-when-completing-a-risk->
- 14 UNESCO, "Gender-Sensitive Indicators for Media: Framework of indicators to gauge gender sensitivity in media operations and content", 2012, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000217831>.
- 15 OSCE RfOM, #SOFJO Factsheet: Safety of Female Journalists Online, 2018, https://www.osce.org/files/f/documents/2/5/370331_0.pdf.
- 16 The New York Declaration, "Gender & media: challenges and opportunities in the Post 2015 era", 11 March 2017, <https://whomakesthenews.org/wp-content/uploads/who-makes-the-news/Reports/The%20New%20York%20Declaration%202017%20on%20gender%20and%20media.pdf>.
- 17 Sarah Macharia et al., "Who Makes the News? Global Media Monitoring Project", WACC, 2015, <https://whomakesthenews.org/gmmp-2015-reports>.
- 18 "Media houses and unions set up fund to support journalists facing harassment", The Union of Journalists in Finland news item, 28 May 2019, <https://journalistiliitto.fi/en/media-houses-and-unions-set-up-fund-to-support-journalists-facing-harassment/>.
- 19 ниг ба санади дар кайди 5 омада.

- 20** ниг ба санади дар қайди 4 омада.
- 21** Prognosis Shamebot, "Gender Equality Tracker 2020", <http://www.prognosis.se/GE/>.
- 22** Council of Europe "Draft analytical report on the follow-up on the implementation of Recommendation CM/Rec(2013)1 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on gender equality and media", GEC(2019)10, CDMSI (2019)04, 8 November 2019, p. 46, <https://rm.coe.int/gec-2019-10-cdmsi-gec-analytical-report-cm-gender-equality-and-media/168098bce5>.
- 23** Portraying Politics Project Partners, "Portraying Politics – A toolkit on gender and television", 2006, http://www.media-diversity.org/en/additional-files/documents/PP_EN.pdf.
- 24** "SaferJourno", Internews, <http://saferjourno.internews.org/>.
- 25** "What are the rules for commenting and uploading?", BBC, 2018, <https://www.bbc.co.uk/usingthebbc/terms/what-are-the-rules-for-commenting/>.
- 26** "Finnish public broadcaster fights online hate speech with dialogue and respect", European Federation of Journalists news item, 20 August 2018, <https://europeanjournalists.org/blog/2018/08/20/finnish-public-broadcaster-fights-online-hate-speech-with-dialogue-and-respect/>.
- 27** ниг ба санади дар қайди 5, саҳ 35 омада.
- 28** "Social Media Guidelines for Journalists EU28", European University Institute, <https://cmpf.eui.eu/social-media-guidelines-for-journalists-eu28/>.
- 29** "B.I.R.D.", The Balkan Investigative Reporting Network and Share Foundation, <https://monitoring.birdtools>.
- 30** Becky Gardiner et al., "The dark side of Guardian comments", The Guardian, 12 April 2016, <https://www.theguardian.com/technology/2016/apr/12/the-dark-side-of-guardian-comments>.

Созмонҳои
рӯзноманигорӣ
ва худтанзимкунӣ
саморегулирования

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Роҳандозии фаъолонаи кӯшишҳои ва тадбирҳои муштарак барои беҳтар намудани шароити фаъолият ва амнияти бонувони рӯзноманигор;
2. Таъмини тақвияти қудратманди тавассути ҳамкориҳои самаранок бо ҳамқаламон, омӯзиш ва дигар намуди ёриҳои амалӣ;
3. Ҳуҷҷатгузориҳои ҳамлаҳо ва истифодаи иттилоот барои баланд бардоштани сатҳи огоҳии иштирокчиёни асосӣ;
4. Мусоидат барои ворид намудани масоили марбут ба беҳатарӣ ва баробарии гендерӣ дар фаъолияти мақомоти худтанзимкунӣ.

8. Созмонҳои рӯзноманигорӣ ва мақомоти худтанзимкунӣ

Ташкили фаъолияти муштарак ва таҳияи меъёр (кодекс)-ҳои ахлоқӣ

Созмонҳои рӯзноманигорӣ, аз қабili ассотсиатсияҳои касбӣ ва иттифокҳо, ҳуқуқҳои меҳнатӣ ва мановфеъи умумии рӯзноманигоронро ҳимоя мекунанд, ки ин маънои беҳтар кардани амнияти аъзои созмон ва расонидани кӯмак дар сурати таҳдидҳои мушаххасро дорад. Дар таъмини бехатарии рӯзноманигорон субъектҳои ғайридавлатӣ, расонаҳо, аз ҷумла шӯроҳои ВАО, иттифокҳои касабаҳои таҳрирӣ, муассисаҳои таълимӣ ва омбудсменҳои ВАО, ки аз ҷониби як ё якчанд расона таъин шудаанд, нақши муҳим бозида метавонанд.

Дар [Қарори Шурои вазирони САҲА бо №3/18](#) 57 кишвари узви САҲА бо ибрози нигаронӣ қайд карданд, ки «истифодаи чораҳои маҳдудкунандаи беасос нисбати хабарнигорон метавонад ба амнияти онҳо таъсир расонда, онҳо наметавонанд ҷомеаро дар ҷарёни маълумоту хабардиҳиҳо қарор диҳанд, аз ин рӯ ин омилҳо ба озодии баён таъсири манфӣ мерасонанд».

Дар ин бахш шарҳ дода шудааст, ки чӣ гуна чунин созмонҳо, ба истиснои муассисаҳои таълимӣ, ки баъдан баррасӣ хоҳанд шуд, метавонанд нақши худро дар таъмини амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет густариш диҳанд.

› **Роҳандозии фаъолонии кушишҳо ва тадбирҳои муштарак бо мақсади беҳдошти вазъи амният ва шароити кори бонувони рӯзноманигор.**

Ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳои рӯзноманигорон ҳамчун корфармо дар мусоидату ҳамкорӣ ба ВАО дар иҷрои ӯҳдадориҳо ва масъулият оид ба таъмини бехатарии бонувони хабарнигор, аз он ҷумла кормандони штатӣ ва ғайриштатӣ аз ҳисоби занон, дар амалисозии фаъолияти касбиашон нақши муҳим мебозанд.

Дар самти беҳбуди шароити фаъолияти кормандони ВАО, ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳои рӯзноманигорон метавонанд аз рӯйи мушкилоти мушаххас, ки бонувони рӯзноманигори ба он дучор шуда, аҳмият диҳанд. Музокирот бо расонаҳо барои бартараф кардани фарқияти гендерии музди меҳнат миёни мардон ва бонувон хеле муҳим аст, зеро ин амал ҳуқуқҳои коргаронро поймол мекунад ва таъбизро ба муқобили занон афзоиш медиҳад. Ғайр аз ин, дар баробари талошҳо барои пешбурди баробарии ҷинсӣ (гендерӣ) ва сиёсати зидди озори ҷинсӣ дар ВАО, мавҷудияти протоколҳои амниятӣ, аз ҷумла расмиёти вижа барои бонувони хабарнигор, ҳамчунин таҷҳизоти даркорӣ ва дастгирӣ муҳим аст.

Созмонҳои рӯзноманигорӣ бояд принципҳои баробарии ҷинсӣ ва сиёсати гендериро дар сохторҳои худ риоя намуда, ба масъалаҳои таъкиби интернетӣ ва суиистифода тавачҷуҳи зарурӣ диҳанд.

Ба ғайри ба гуфтушунӣ, ассотсиатсияҳои касбӣ ва иттифоқҳои мавҷуда метавонанд қонунҳоро назорат ва таҳлил кунанд ва дар ҳолати зарурӣ барои тақмили он дар сатҳи миллий, минтақавӣ ва байналмилалӣ пешниҳодҳо омода созанд. Агар амалҳои таъкиб ва суиистифода дар Интернет ба амалҳои ҷиноятӣ шабеҳ бошанд, созмонҳо метавонанд ба рӯзноманигорон ва намоёндагҳои онҳо ёрии ҳуқуқӣ расонанд.

Мисолҳо

Пешниҳоди тавсияҳо: Иттифоқи рӯзноманигорони Финляндия роҳнамо(брошюра)-еро зери унвони [«Маъракаҳои нафрат — амали мо чӣ хел бояд бошад»](#)-ро таҳия намуд. Он тавсияҳоро ба монанди ҳуҷҷатгузории суиистифода, ташкили машваратҳо барои кормандон дар ҳолати зарурӣ ё интишори шарҳҳои мусбат дар бораи ҳамкорон дар интернет. Мақсади ин роҳнамо маълумот додан ба муҳаррирон, роҳбарони ВАО ва рӯзноманигорон дар бораи андешидани чораҳо буда, агар ҳуди онҳо, кадоме аз ҳамкорон ё ҳамкасбон ба таъқиб ва суиистифода дар Интернет дучор шаванд.¹

Мусоидат ба баробарии гендерӣ дар саноати ВАО: Моҳи июни соли 2019 Созмони байналмилалии кор (СБК) маҷмӯи нави меъёрҳои байналмилалии меҳнат- [Эъломиа \(Конвенсия\)-и 190 оид ба зӯроварӣ ва таъқибро](#) тасдиқ кард.² Федератсияи байналмилалии рӯзноманигорон (IFJ) маъракаи иттилоотии СБК, таҳти унвони [«Конвенсияи СБК 190 метавонад зиндагиро тағйир диҳад»](#)-ро роҳбарӣ карда, аз кишварҳо даъват менамоянд, ки ин эълومیро ба тасвиб расонанд.³

Таҷдиди сиёсати иттифоқҳои касаба дар ҳолати зарурӣ: Иттифоқи миллии рӯзноманигорони Британияи Кабир ва Ирландия дар сиёсати худ таҷдиди назар карда, фасли вижа доир ба таъбиризи чинсӣ([сексизм](#)) [ва таҳқиқро](#) ворид сохт.⁴

Манбаъҳо

- Федератсияи байналмилалӣи рӯзноманигорон [«Принсипҳои барои ВАО ва иттифокҳо эҷодӣ оид ба мубориза бо масоили таъқиби бонувони рӯзноманигор дар Интернет»-ро ба нашр расонд, ки ҳадафи он кӯмак ба роҳбарони ВАО, иттифокҳои касаба ва ҳамшарикон дар андешидани чораҳои муносиб мебошад.](#)⁵

› **Таъмини мустаҳкам кардани иқтидор тавассути ҳамкорӣ бо ҳамкасбон, омӯзиш ва дигар кӯмакҳои амалӣ**

Роҳҳои зиёде вучуд доранд, ки ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳои рӯзноманигорон метавонанд дар баланд бардоштани иқтидори рӯзноманигорон дар мубориза бар зидди таъқиб ва суиистифода дар Интернет, инчунин мубориза бо оқибатҳои раванӣ кӯмак расонанд.

Таҳқиқотҳо нишон медиҳанд, ки дастгирӣ аз ҷониби ҳамкасбон, омили калидӣ дар самти кӯмак ба бонувони рӯзноманигор зимни муқовимат ба таъқибу таҳқири интернетӣ мебошад. Ҳамкороне, ки бо чунин мушкилоти шобеҳ дучор меоянд, тавассути шабакаи баҳамдигар ёри расони ҷадигарро бояд пуштибонӣ кунанд. Бо вучуди ин, бо назардошти то чӣ андоза мураккаб ва ҳассос будани мушкилоте, ки бонувони рӯзноманигор бо онҳо рӯбарӯ ҳастанд, дастрасии онҳоро ба омузишу кӯмакҳо, таъмин намудан зарур аст. Ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳои рӯзноманигорон дар якҷоягӣ бо ВАО (ба боби 7 таваҷҷуҳ намоед) метавонанд шабакаҳои дастгирии ҳамкоронро роҳандозӣ кунанд, омӯзиш пешниҳод созанд ва қоидаҳои амалкарди муштаракро таҳия намуда, шаклҳои дигари дастгирии равониву иҷтимоиро татбиқ

созанд. Донишу таҷрибаи ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳо ба онҳо имкон медиҳад, ки дар таъмини амнияти рӯзноманигорон саҳми арзанда гузоранд. Онҳо инчунин метавонанд ба мансабдорон ва аъзои парлумон ҳангоми таҳияи қонунгузорӣ ва сиёсатҳо дар самти мубориза бо таъқиб ва суиистифода дар Интернет маълумоти муҳим пешниҳод кунанд.

Ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳои рӯзноманигорон инчунин метавонанд барои бонувони хабарнигор давраҳои омӯзиши таҷрибаи пешқадам оид ба пешгирӣ ва мубориза бо таъқиб ва суиистифода дар интернетро созмон диҳанд. Гузаронидани тадқиқот, аз ҷумла дар ҳамкорӣ бо муассисаҳое, ки омӯзишу оmodасозии рӯзноманигорон ва соҳибони ВАО-ро ба зимма доранд, барои дарки беҳтари мушкилоте, ки бонувони рӯзноманигор дучор мешаванд, муҳим аст. Онҳо инчунин метавонанд дар ташкили ҳамоишҳои табодули иттилоот таҳти сарвари бонувон кӯмак расонанд, ки дар онҳо таваҷҷуҳи асосӣ ба воситаҳои худбаҳодиҳӣ, ҷӣ гуна муҳофизат кардани саҳифаи инфиродии худ дар шабакаҳои иҷтимоӣ, чи тавр ҳаракат бояд кард, ки, ки рӯзноманигорон дар Интернет мавриди таъқибу озор қарор мегиранд.

Ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳои рӯзноманигорон дар аксар маврид гурӯҳҳои занон ё маркази ҳамоҳангсозии бонувони рӯзноманигорро доранд, ки ба онҳо имкон медиҳанд, дар бораи таҷрибаи худ ва талаботҳои амниятии инфиродӣ ҳарф зананд. Ғайр аз он ба ҷуз ин, ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳо метавонанд дар сомонаҳои худ як бахши махсусе таъсис диҳанд, ки ба амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет равона шудааст ва дошта бошад ва маълумоти осон дастрасу саривақтӣ, инчунин нишониҳоро фарогир бошад.⁶

Мисолҳо

Таҳияи тадбирҳои омӯзишӣ: Ассотсиатсияи байналмилалии бонувондар ТВ ва радио дастури амнияти бонувони рӯзноманигорро бо номи «Чӣ мешавад, агар...?» таҳия кардааст, ки дар курсҳои омӯзишии ҳимоя дар чанд кишвар истифода мешавад.⁷

Омӯзиши таҷрибаҳои пешқадам: Дар соли 2019 Иттифоқи рӯзноманигорони Туркия ва Федератсияи рӯзноманигорони Аврупо машварат оид ба таҷрибаҳои беҳтарин ва воситаҳои мушаххас барои пешбурди кор дар қисмати баробарии ҷинсӣ ва гуногуншаклӣ дар расонаҳо ва муқовимат бо тамоюли афзояндаи таъқиби интернетиро ташкил карданд.⁸

Манобеъ

- Дастурамали Федератсияи байналмилалии рӯзноманигорон «Таҷрибаҳои пешқадам барои таъмини баробарии ҷинсӣ дар иттифокҳои касабаи Аврупо» чандин усул ва таҷрибаҳоро барои пешбурди баробарии гендерӣ дар иттифокҳои касаба ва ВАО ҳам овардааст.⁹

› **Ба расмӣ даровардани санад оид ба
ҳамла ва истифодаи иттилоот барои баланд
бардоштани огоҳсозии фаъолони асосӣ**

Ҳуҷҷатгузори ҳамлаҳо алайҳи хабарнигорон бо баҳисобгирии ҷанбаҳои ҷинсӣ барои дарки дараҷаи мушкilotи рӯзноманигорон, ки бонувони рӯзноманигор ба онҳо рӯбарӯ мешаванд ва дарёфти роҳҳои ҳалли он аҳамияти хоса дорад.

Муайян кардани роҳҳои муассир ва беҳатари ҳуҷҷатгузори хушунат алайҳи бонувони хабарнигор низ дар таъмини амнияти онҳо бо назардошти афзоиши ҳамлаҳои расонаҳои интернетӣ, нақши муҳим мебозад. Азбаски шабакаҳои касбӣ, ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳои рӯзноманигорон бо аъзои худ дар иртиботи ҳамешагӣ қарор доранд, онҳо метавонанд ҳамлаҳоро пайгирӣ ва тамоюлҳоро таҳлил намоянд. Ҳамоҳангсозӣ ва ҳамкории гурӯҳҳои, ки қодир ба назорати хушунат алайҳи хабарнигорон ҳастанд, барои ҷилавгирӣ аз такрори амалҳо ва расонидани кӯмаки саривақтӣ зарур аст.

Маълумоти муфасссал дар бораи вазъи амнияти рӯзноманигорон, ки дар ассотсиатсияҳо ва иттиҳодияҳои рӯзноманигорӣ нигоҳдори

мешавад, метавонанд барои оғоз ва гузаронидани маъракаҳои иттилоотӣ, инчунин ҷалби ташкилотҳои ВАО, сиёсатмадорон ва дигар субъектҳои муҳим ба масъалаҳои марбут ба ҳамла ба бонувони хабарнигор истифода шаванд. Ҳамкории байни ин гурӯҳҳои манфиатдор метавонад самаранокии ташаббусҳои амниятро афзоиш диҳад.

Мисолҳо

Ҷамъоварии иттилоот: Иттифоқи рӯзноманигорони Финландия тадқиқоте анҷом додааст, ки рӯзноманигорон то кучо (чӣ қадар) мавриди ҳадафи ҳамла қарор мегиранд; пурсиш ёрӣ расонд, ки мушкилот дурустар дарк ва роҳҳои ҳалли он пайдо карда шаванд.¹⁰

Ташкили этилофҳои назоратӣ (мониторинг): Дар Аврупои Ҷанубу Шарқӣ шаш иттиҳодияи рӯзноманигорон ва иттифоқҳои касабаи ВАО кушишҳои худро дар ҷаҳорчӯби ташаббуси [«Амнияти рӯзноманигорон»](#) муттаҳид карданд.¹¹ Ҳадафи лоиҳае, ки дар соли 2016 роҳандозӣ гардид, баҳодиҳии ба вазъи амнияти рӯзноманигорон дар минтақа аз нуқтаи назари ҳуқуқӣ ва сиёсӣ, инчунин барои баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ дар бораи ҳамлаҳо ва ҳимояи хабарнигорон нигаронида шуда буд, аз ҷумла, дар Босниё ва Ҳерсеговин, ки ин иттифоқ барои бонувони рӯзноманигор телефони бовари дорад.

Бунёди иттифоқҳои байнисоҳавӣ: Бузуртгарин иттифоқи касабаи бахши хусусии Unifor дар Канада бо як [маъракаи видеоӣ](#) дар соли 2018 дар бораи озори ҷинсӣ ва суиистифода нисбати бонувони хабарнигори ВАО дар Интернет, сатҳи огоҳиҳоро баланд бардошта, намоиш дод, ки иттифоқҳои касаба ва ассосиятсаҳои касбӣ микӯси фаъолияткунанда метавонанд дар самти мубориза бо таъқибу хушунати ҷинсӣ дар ҷабҳаҳои гендерии Интернет муттаҳид шаванд.¹²

Иқдом барои афзоиши иттилоотҳо дар мавриди суиистифода дар Интернет: Соли 2019 Федератсияи байналмилалии рӯзноманигорон чорабини [#YouAreNotAlone](#) (#ТуТанҳоНестӣ)-

ро бо мақсади баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ дар бораи ҷабҳаи озоори ҷинсӣ ва сӯйистифода бар зидди бонувони рӯзноманигор дар Интернет оғоз карда, инчунин аз ҳамкорон даъват намуд, ки дар ин самт (пуштибонии аз бонувонирӯзноманигор) ҳамраъӣ зоҳир созанд ва соҳиби мукофот шаванд.¹³ Федератсия ва гурӯҳи ҳамшарики он, Шабакҳои ҳамбастагии ВАО дар Осиёи Ҷанубӣ (8АМБ) ва ширкати [ByteBack](#) («Мубориза бар») -ро, таъсис доданд, ки натиҷаи дар соли 2017 он нашри дастури рӯзноманигорон таҳти унвони [«Мубориза бо кибер таҳкибҳо дар Осиёи Ҷанубӣ»](#) буд.¹⁴

Дар сурати зарурӣ, ҳамкорӣ бо мақомот: Ассотсиатсияи рӯзноманигорон ва Вазорати корҳои дохилии Македонияи Шимолӣ Ёддошти тафохумро барои ташкили чорабиниҳои муштарак ҷиҳати баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ аз мушкилоти бечазой барои ҷиноятҳо алайҳи рӯзноманигорон ва ҳамкорӣ дар ҳолатҳои ҳамлуро ба имзо расониданд.¹⁵

› Мусоидат ба ворид намудани масоили амният ва баробарии гендерӣ ба фаъолияти мақомоти худтанзимкуни

Мафҳуми худтанзимкунии ВАО ба қатори субъектҳои дохил мешаванд, ки дар он ниҳодҳо ва созмонҳои дохили кишвар меъёрҳои байналмиллалӣ расонаҳо ва рӯзноманигориро риоя мекунанд, инчунин дар эҷоди фарҳанг ва фазои мусоид барои рушди расонаҳои мустақилу босифат саҳми амалӣ мегузоранд.

Нақши расмӣ ё ғайрирасмиро дар худтанзимкунии ВАО, дар баробари расонаҳои маъруф, инчунин шуроҳои матбуот, ҳайатҳои

эҷодӣ, омбудсменҳо, иттифоқҳои касаба ва муассисаҳои таълимӣ ва ғайра мебозанд.¹⁶ Механизмҳои расмӣ худтанзимкунӣ, ки баъзан дар натиҷаи гуфтушунӣ бо давлат ба вуҷуд меоянд, бояд аслан ихтиёрӣ, шаффоф ва дастраси умум бошанд. Институтҳои омбудсмен ва механизмҳои шикоят дар сохторҳои намоёндагии ВАО (масалан, васоити ахбори омма ё шӯроҳои рӯзноманигорон оид ба ахлоқ) дар баъзе мавридҳо пас аз гуфтушунӣ бо давлат бо мақсади коҳиши муқаррароти саркӯбгароии (репрессивӣ)- давлатӣ таъсис дода шудаанд.

Меъёрҳои касбӣ ва меъёрҳои ахлоқии ВАО барои ташаббусҳои таъмини амният ва баробарии ҷинсӣ шароити мусоид фароҳам меоранд. Теъдоди зиёди ширкатҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳо метавонанд аз меъёрҳои ахлоқии ВАО истифода бурда, саҳми худро барои эъмори фарҳангу шароити рушди расонаҳои мустақил ва мусоидат ба баланд бардоштани сифати кори онҳо гузоранд.

Меъёрҳои ахлоқии ВАО, низ ба вуҷуд овардани механизмҳои расмӣ худтанзимкунӣ, аз қабилӣ Шӯроҳои ВАО ва матбуот, ки нақши танзими давлатиро коҳиш медиҳанд, мусоидат мекунанд. Механизмҳои расмӣ худтанзимкунӣ, ки баъзан тавассути гуфтушунӣ бо мақомоти давлатӣ рӯйи кор меоянд, бояд аслан ихтиёрӣ, дастрас барои ҷамъият шаффофияти фаъолияти худро бояд таъмин намояд.

Мақомоти худтанзимкунӣ метавонанд дар таъмини баробарии ҷинсӣ ва амният дар ВАО нақши муҳим бозанд, зеро онҳо дар бораи ҳодисаҳо аз шарикони худ маълумот мегиранд, бо ҳамкорон муошират мекунанд ва аксар вақт аз эътирофи расонаҳо баҳравар мешаванд. Дар сурати ба нақша гирифтани тағйирот дар сиёсат, ВАО метавонанд дар асоси андешаи коршиносони масъул пешниҳодҳои муштарак пешниҳод

намоянд. Онҳо инчунин метавонанд тавачҷуҳро ба масъалаҳои амният чалб кунанд ва ба ҳокимияти иҷроия ва қонунгузор чораҳои мувофиқро бо принципҳои озодии ВАО пешниҳод созанд.

Ба вазифаҳои мақомоти худидоракунии ВАО, масалан, таҳия ва пешбурди кодекси ахлоқӣ низ ворид мешавад, ки новобаста аз номгӯи метавонад ҳамчун дастури асосӣ барои рӯзноманигорон оид ба нақш, ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои онҳо хизмат намоянд. Кодекси ахлоқӣ бояд масоили ҷинсиро ба назар бигирад ва дар ҳамкорӣ бо бонувони рӯзноманигор таҳия карда шавад.

Тавре ки дар боло зикр гардид, амнияти бонувон дар қор аз ҳамкасбон ва роҳбарон вобаста аст. Сохтори қавии худтанзимкунии ВАО на танҳо таҳияи кодекси ахлоқиро пешниҳод менамоянд, балки мавҷудияти мақомоте, ки барои назорати иҷрои он масъул аст, инчунин мавҷудияти намудҳои ҷавобгарӣ барои онҳое, ки бандҳои кодексро поймол мекунанд, дар назар дорад.¹⁷ Мақомоти худидоракунии ВАО метавонанд кафолат диҳанд, ки ҳулосаҳои дастаҷамъона дар бораи меъёрҳо, ки рӯзноманигорон дар як минтақаи ҷуғрофӣ истифода мебаранд, инчунин таҷрибаҳои пешқадами мубориза бо таъқиб ва суиистифода дар асоси гендер дар Интернетро дар бар мегиранд.

ВАО бо василаи қорӣ намудани меъёр ва қоидаҳои дохилии ҷамъияти , инчунин ба роҳ мондани дастгирии ҷомеа, масалан, намуди интишори хабар дар бораи иштибоҳҳои содиршуда, паҳн кардани маълумот дар бораи фаъолият ва мавқеи редакция, таъсиси мақоми омбудсмен дар ташкилоти худ ба худтанзимкунӣ мусоидат мекунанд. Вазифаҳои чунин омбудсмен вобаста ба шакли фаъолияти расона фарқ мекунанд, аммо одатан вай дар байни кормандони ВАО ҳамчун миёнарав баромад карда, ба муколама(гуфтугӯ)-и ду ҷониб мусоидат мекунанд.

Воситаҳои ахбори омма, ки ба ташкили низоми мустақили худтанзимкунӣ мусоидат менамоянд, метавонанд ба масъалаҳои амнияти бонувони хабарнигор таъсир расонанд, бештар таваҷҷуҳ зоҳир кунанд. Масъалан, онҳо метавонанд, таҳлил кунанд, ки ҳодисаҳои хушунат бар асоси гендерӣ дар маҷмӯъ ва аз ҷумла таъкиб ва суиистифода бар асоси гендерӣ дар Интернет чӣ гуна назорат карда мешаванд ва барои коҳиш додани таъсири онҳо чӣ амалҳо андешида мешавад.

Мисолҳо

Маъракаи муштарак бар зидди бечазой барои табъизи гендерӣ: Бонуи хабарнигори рус пас аз он, ки алайҳи як узви Шӯрои Федератсия (палатаи болоии парлумони Русия) барои озори ҷинсӣ шикоят кард, мавриди таҳқири оммавӣ қарор гирифт. Иттиҳодияҳои ВАО ва иттифоқҳои касаба барои хотима додан ба бенизоми ва ба ном «рафтор аз мавқеи мушоҳидаи беруна» муттаҳид гардиданд. Онҳо қонунӣ будани ваколати вакили парлумонро зери шубҳа гузошта, ба Ассамблеяи байнипарлумонии Шӯрои Аврупо бо даъвати бойкот кардани тамоми вакилони парлумони Русия муроҷиат карданд.¹⁸

Истифодаи механизмҳои байнисоҳавии баррасии шикоятҳо: Дар Финландия, пас аз ҳодисаҳои таъкиби бонувони рӯзноманигор дар Интернет, шикоятҳо ба дафтари омбудсмении парлумонӣ ва Шӯрои ВАО ворид шуданд.¹⁹

Меъёрҳои саноати индустрияи расонаҳо, ки аз ҷониби ҳуди ВАО муқаррар карда шудааст: Шабакаи этика(ахлоқӣ)-и

рӯзноманигорон ба манбаи бозътимоди меъёрҳои ахлоқии ВАО мансуб мегардад. Ин эътилофи беш аз 70 гурӯҳи рӯзноманигорон, муҳаррирон, соҳибрасонаҳо ва гурӯҳҳои пуштибонӣ аз саросари ҷаҳон гузоришро бо номи [Saving “Начоти ахбор”](#) нашр карданд, ки дар он хушунати ҷинсӣ бар зидди бонувони рӯзноманигор, аз ҷумла таъқиб дар Интернет баррасӣ мешавад.²⁰

Муқаррар намудани меъёрҳои ахлоқӣ барои ВАО: Дар соли 1976 муассисони расонаҳо ва ассотсиатсияҳои рӯзноманигорон дар Шветсия Шурои ВАО-ро оид ба этика бо мақсади таъмини таҳлили инфиродӣ дар дар ҷаҳорчӯби соҳа таъсис доданд.²¹ Шуро ва омбудсмени дар он ВАО фаъолиятдошта, мавзӯҳои таъбиз, аз ҷумла иддаои азияту озори занон аз ҷониби мардонро интиҳоб мекунанд. Пас аз он Шуро қарорҳое қабул мекунанд, ки марзҳо (меъёрҳо)-и ахлоқиро барои васоити ахбори омма дақиқ муайян намуда, ба ин васила хатари муҳокимаҳои субъективиро дар парвандаҳои шабех дар оянда маҳдуд мекунанд.

Мустаҳкамкунии фаъоли созмонҳои ВАО: Шабакаҳои шӯроҳои ВАО ва иттифоқҳои расонаҳо рушди технологияҳои рақамиро дастгирӣ мекунанд ва ба шӯроҳои нав дар баргузориҳои чорабиниҳои саводнокии расонаӣ, таъсиси механизмҳои шикоят ва таҳияи меъёрҳои ахлоқӣ ва қонунгузорӣ кӯмак мерасонанд.²² Шӯроҳое, ки дар самти пуштибонии бонувони қурбонии ҷиноятҳои интернетӣ фаъол буданд, метавонанд таҷрибаи худро бо дигар шӯроҳои дохили шабака мубодила кунанд.

Омӯзиши намоёндагони низоми худтанзимкунӣ: Аъзои низоми худтанзимкунӣ, ки ба шаклҳои мухталифи созмонҳо мансубанд ва масъулиятҳои гуногунро ба зимма доранд, дар аксар маврид барои мулоқотҳои муштарак ва табодули таҷриба майдон

(ҷойи муайян) надоранд. Як ҷанбаи аслии барномаи омӯзишии байналмилалӣ, ки аз ҷониби Шветсия маблағгузорӣ мешавад, ин аст, ки иштирокчиён дар мавриди таҳияи сиёсатҳо дар ростои ВАО маълумот дошта бошанд, ҳамзамон дар бораи таҳдидҳои муҳим, ки ҳам барои мардон ва ҳам бонувон пайдо мегарданд, табодули афкор намуда, тартиби муоширатро ба манзури баланд бардоштани сатҳи амнияти хабарнигорон ба низом дароранд.²³

Манбаъҳо

- Этилофи шуроҳои матбуоти мустақили Аврупо (AIPCE) [гузоришero дар бораи нақши мақомоти худтанзимкунӣ дар замон\(аср\)-и рақамӣ ба нашр расонд](#).²⁴
- Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО ду дастурамал (роҳнамо) оид ба нақши худтанзимкунӣ нашр кард: [Дастурамал барои худтанзимкунии ВАО](#) ва [Роҳнамо барои худтанзимкунии расонаҳои онлайн \(интернетӣ\)](#).²⁵
- Дар гузориши таҳлилии худ оид ба қарордоди баробарии ҷинсӣ дар соли 2013 Шурои Аврупо намунаҳои таҷрибаҳои хубро номбар мекунад ва иҷрои тавсияҳои Шӯро оид ба баробарии гендерӣ аз ҷониби мақомоти худидоракунии кишварҳои узв таҳлил мекунад.²⁶

Қайдҳо

- 1 Johanna Vehkoo and Emmi Niemen, "Hate campaigns – What you should do", Suomen Journalistiliitto, Finland Journalistförbundet, https://journalistiliitto.fi/wp-content/uploads/2019/01/Hate_Campaigns_web.pdf.
- 2 International Labour Organization, "C 190 – Violence and Harassment Convention" (No. 190), 2019, <https://www.ilo.org/media-centre/news/detail/category/new-campaign-on-violence/article/16-days-of-activism-ratify-convention-190.html>.
- 3 "16 Days of activism: Ratify Convention 190", International Federation of Journalists (IFJ), <https://www.ilo.org/media-centre/news/detail/category/new-campaign-on-violence/article/16-days-of-activism-ratify-convention-190.html>.
- 4 "NUJ policy", <https://www.nuj.org.uk/rights/women-in-the-nuj/nuj-policy/>.
- 5 "Guidelines for media and unions to combat online harassment of women journalists", IFJ, 2019, https://www.ilo.org/fileadmin/user_upload/guidelines_EN_final.pdf.
- 6 Ҳамон ҷо.
- 7 International Association of Women in Radio and Television (IAWRT), "What if...? Safety Handbook for Women Journalists", 2017, <https://www.iawrt.org/sites/default/files/field/pdf/2017/11/IAWRT%20Safety%20Manual.Download.10112017.pdf>.
- 8 "Journalists' organizations on the front line to tackle gender equality and online harassment", International Federation of Journalists news item, 6 June 2019, <https://europeanjournalists.org/blog/2019/06/06/journalists-organisations-on-the-front-line-to-tackle-gender-equality-and-online-harassment/>.
- 9 "Handbook on Gender Equality Best Practices in European Journalists' Unions", IFJ, https://www.ilo.org/what/gender-equality.html?tx_wbresources_list%5Bresource%5D=16&cHash=d1c-c3c8a3d-9f6eed57baf82b524c45ad.
- 10 Barbara Trionfi and Javier Luque Martínez, "Newsroom Best Practices for Addressing Online Violence against Journalists Perspectives from Finland, Germany, Poland, Spain and the United Kingdom", IPI, in cooperation with the OSCE RfOM, <https://ipi.media/wp-content/uploads/2019/06/IPI-report-on-line-harassment-06032019.pdf>.
- 11 Regional Platform for advocating media freedom and journalists' safety, <https://safejournalists.net>.
- 12 "It's Not Okay! Sexual harassment must stop!", Unifor Canada's YouTube Channel, <https://www.youtube.com/watch?v=od7VhtwztDA&feature=youtu.be>.
- 13 "Online Trolling: You are NOT alone", IFJ, <https://www.ilo.org/actions/ifj-campaigns/online-trolling-you-are-not-alone.html>.
- 14 Byte Back Campaign, IFJ and SAMSJ, 2017, https://samsj.ilo.org/wp-content/uploads/2017/03/Byte_Back_Handbook.pdf.
- 15 Besim Nebiu et al., "Indicators on the level of media freedom and journalists' safety in Macedonia, Association of Journalists of Macedonia", Skopje, 2018, <https://safejournalists.net/wp-content/uploads/2018/12/Indicators-on-the-level-of-media-freedom-and-journalists-safety-in-Macedonia.pdf>.
- 16 "The Media Self-Regulation Guidebook", OSCE RfOM, 2008, <https://www.osce.org/files/f/ documents/1/d/31497.pdf>. The website of the Press Council of Ireland, independent from the State, presents work areas that media councils often work with: <https://www.presscouncil.ie/>.
- 17 Ҳамон ҷо.
- 18 Nadezhda Azhgikhina's article in The Nation, PEN Moscow Center's website, 4 May 2018, <https://penmoscow.ru/our-news-2/516>.
- 19 Scott Griffen, "Legal Responses to Online Harassment and Abuse of Journalists: Perspectives from Finland, France and Ireland", OSCE RfOM and IPI, 7 March 2019, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/413549>.
- 20 Hannah Storm, "Gender on the agenda for the future of ethical journalism", <https://www.journalism.co.uk/news/gender-on-the-agenda-for-the-future-of-ethical-journalism-not-just-for-women/s2/a737953/>.

- 21** Swedish Media Ombudsperson, <https://medieombudsmannen.se/>. About the Media Ombudsperson, <https://www.presscouncils.eu/members-sweden>.
- 22** Alliance of Independent Press Councils of Europe and European Federation of Journalists, "Media Councils in the Digital Age", <https://www.presscouncils.eu/Media-Councils-in-the-Digital-Age> and <https://europeanjournalists.org/media-councils-in-the-digital-age/>. The Media Self-Regulatory Organizations Network (Armenia, Azerbaijan, Belarus, Georgia, Moldova, Ukraine and Russia). <https://www.mediacouncils.org/about-us/>.
- 23** NIRAS, "Media Development in a Democratic Framework", 2020, <https://www.niras.com/development-consulting/international-training-programmes/media-development-in-a-democratic-framework/>. "Media regulation in a democratic framework: Eastern Europe" (in Russian), Sida, International Training Programmes, 2020: <https://itp.sida.se/itp/Programcatalog.nsf/0/1C73DB9D0D9257B-6C125839300475B4B?opendocument>.
- 24** Raymond A. Harder and Pieter Knapen, Media Councils in the Digital Age: An inquiry into the practices of media self-regulatory bodies in the media landscape today, University of Antwerpen, <https://www.presscouncils.eu/userfiles/files/Media%20Councils%20in%20the%20Digital%20Age.pdf>.
- 25** OSCE RfOM, "The Media Self-Regulation Guidebook", 2008, <https://www.osce.org/fom/31497>; OSCE RfOM, The Online Media Self-Regulation Guidebook, 2013, <https://www.osce.org/files/f/documents/d/b/99560.pdf>.
- 26** Council of Europe, Committee of Ministers, "Draft analytical report on the follow-up on the implementation of Recommendation CM/Rec(2013)1 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on gender equality and media", GEC(2019)10, CDMSI (2019)04, 8 November 2019, <https://rm.coe.int/gec-2019-10-cdmsi-gec-analytical-report-cm-gender-equality-and-media/168098bce5>.

**Ташкилотҳои
ҷомеаи шаҳрвандӣ
ва муассисаҳои
таълимӣ**

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Афзоиши ҳаҷми маълумотҳо , ҳамчунин баланд бардоштани сатҳи дониш ва огоҳии субъектҳои асосӣ ва дар маҷмӯъ ҷомеа дар бораи таъкиб ва суиистифода дар заминаи гендерӣ дар Интернет;
2. Муттаҳид намудани кӯшишҳо бо мақсади татбиқи меъёрҳои ҳои бехатарии меҳнат дар сатҳи миллӣ ва фароҳам овардани шароити мувофиқ барои бонувони рӯзноманигор дар ҷои кор;
3. Таҳияи маводи ҳамаҷонибаи таълимӣ ва маърифатӣ роҷеъ ба бехатарии рӯзноманигорон;
4. Дохил намудани масъалаҳои амният ва баробарии гендерӣ ба фаъолияти муассисаҳои таълимии рӯзноманигорӣ.

9. Ташкилотҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва муассисаҳои таълимӣ

Сафарбаркунӣ, тадқиқот ва табодули таҷрибаи пешқадам

Дар ин боб раванди ҳамкориҳо байни фаъолон, мураббӣён, омӯзгорон ва олимон барои беҳтар кардани кушишҳои онҳо дар мубориза бо таъқиб ва суиистифода нисбати бонувони рӯзноманигор дар Интернет баррасӣ мегардад.

Ташкилотҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ (ТҚШ) - бахусус фаъолони ғайриҳукуматие, ки дар соҳаи озодии баён, озодии матбуот, рушди ВАО ва ҳуқуқи занон кор мекунанд, ба рӯзноманигорон аз муқовимат бо ҳамлаҳо ва беҷазой то омӯзиши усулҳои амалии дифоъ кӯмак мерасонанд. Солҳои охир ташкилотҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳарчӣ бештар дар бораи таҳдиди афзояндаи таъқиб ва суиистифода аз бонувони хабарнигорон дар Интернет хабар ва ё аҳамият доданд нишон медоданд.

Донишгоҳҳо ва дигар муассисаҳои таълимӣ, ки масъули омӯзишу тарбияи рӯзноманигорон ва роҳбарони имрузаву ояндаи ВАО ҳастанд, метавонанд дар паҳн кардани дониш перомунӣ амнияти рӯзноманигорон ва баробарии ҷинсиятӣ мӯсоидат намоянд. Онҳо инчунин метавонанд доир ба таҳия ва татбиқи сиёсатҳо роҷеъ ба ҳифзи рӯзноманигорон мубоҳисаи оммавино роҳ андозанд. Ғайр аз он донишгоҳҳо метавонанд дар гузаронидани омӯзиш барои беҳтар дарк кардани мушкилоти таъқиб ва суиистифода аз бонувони рӯзноманигор дар Интернет, нақши муҳим бозанд.

Дар **Қарори №3/18 Шӯрои вазирони САҲА**

57 кишвари узви САҲА аз “ҳамаи вайронкуниҳо ҳуқуқи инсон ва амалҳои ғайриқонунии зидди амнияти рӯзноманигорон, аз ҷумла, куштор, шиканча, ғайб задани маҷбурӣ, ҳабси худсарона, боздошти худсарона ва ихроҷи худсарона, таҳдид, таъқиб ва таҳдидҳо дар ҳама гуна шакл, аз ҷумла ҷисмонӣ, ҳуқуқӣ, сиёсӣ, технологӣ ё иқтисодӣ ва ба маҳв кардани қори онҳо нигаронида шуда», изҳори нигаронии амиқ кардаанд.

» **Афзоиши ҳаҷми нишондодҳо ва баланд бардоштани сатҳи дониш ва огоҳии бозигарони калидӣ ва ҷомеа дар маҷмӯъ доир ба таъқиб ва суиистифода дар заминаи генрӣ дар Интернет**

Қадами аввал дар ҳалли ҳар мушкилот ба даст овардани фаҳмиши комил дар бораи он аст. Мониторингҳот мунтазамро оид ба далелҳои таъқиб ва таҳқири бонувони рӯзноманигор дар Интернет вазифаи на он қадар сода мебошад.

Теъдоди ҳолатҳо ва ҳамчунин усулу роҳҳо, ки тавассути онҳо ин гуна таъқибот ҷой дорад, зиёд мебошад. Ҳамзамон, тадқиқотҳо нишон медиҳанд, ки ҳамлаҳои асосии хусусияти ҷинсиятӣ дошта аксаран аз сабаби доғи иҷтимоӣ ва касбӣ ва инчунин осеби эҳтимолии марбут ба чунин ҳамлаҳо кам гузориш дода мешаванд. Бисёре аз гурӯҳҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, ки маълумот дар бораи ҳамлаҳо ба хабарнигоронро назорат мекунанд ва дар ин бора маълумот медиҳанд, метавонанд бо ассотсиатсияҳои касбӣ, иттифоқҳо, ВАО, доираҳои илмӣ ва ниҳодҳои давлатӣ, ки дар ҳуҷҷатгузориҳои таъқиб ва суиистифода дар Интернет, иштирок мекунанд, ҳамкорӣ намоянд.¹ Ҳамаи ин бояд бо дарназардошти

омилҳои гендерӣ, ки имкони пайгирии кардани маълумоти бунёдиро бо тақсим кардани он ба ҷинс ва дигар омилҳо ва хусусиятҳои байнисоҳавӣ доранд, амалӣ гардад, ба монанди маълумот дар бораи ҳодисаҳои қабл аз ҳамла.

Ҳуҷҷатгузори бо дар назар гирифтани омилҳои ҷинсиятӣ на танҳо ба онҳо, ки «чӣ» - ро бояд пайгирии кард, балки ба «чӣ тавр» инро кард, низ марбут аст. Тадқиқот бояд на танҳо ба ҷамъовариҳои маълумот, балки ба ҷалби бонувони рӯзноманигор ба ин раванд низ нигаронида шавад. Масалан, дар тули тамоми раванд бояд дар хотир дошт, ки таъкиб ва суиистифода дар Интернет як ҷузъи доираи васеи таҳдидҳо ба рӯзноманигори аст, на ин ки мушкилоти як шахси муайян.

Ин амр кӯшиши назаррас ва ҳамоҳангшударо барои баланд бардоштани огоҳии ҷомеа дар бораи масъалаи таъкиб дар асоси ҷинсият дар Интернет талаб мекунад. Бо вуҷуди ҳеле зиёд шудани шумораи таҳқиқотҳо доир ба ин мавзӯ, ошкор намудани камбудииҳо ва омода намудани маълумотҳои иловагӣ, ки мавзӯҳо ва кишварҳои гуногунро дар бар мегиранд, муҳим аст. Яке аз имкониятҳои, ки ҳоло кам истифода мешаванд, ҳамкориҳои байни муассисаҳои таълимӣ ва созмонҳои зиёди ҷомеаи шахрвандист, ки ба тадқиқот ва мониторинг машғуланд. “Чӣ гуна” гузаронидани тадқиқот низ муҳим аст. Ҳама гуна тадқиқот бояд бо ҷалби бонувони рӯзноманигор гузаронида шуда, фикр, ақида ва нуқтаи назари онҳоро инъикос намуда, тавре тарҳрезӣ ва таҳия карда шаванд, ки таҷрибаомӯзон аз натиҷаҳои он барои боло бурдани беҳатариҳои бонувони рӯзноманигор дар Интернет истифода бурда тавонанд.

Новобаста аз он ки созмонҳои ҷомеаи шахрвандӣ бевосита дар таҳлилҳои иштирок мекунанд ё не, бисёре аз онҳо дар иттилоърасонӣ ва сафарбар кардани сиёсатмадорон, ҷомеаи расонаӣ ва дар маҷмӯъ

ҷомеа, нақши муҳим доранд. Ин метавонад дар сафарбаркунии оммавии дастачамӣ барои мубориза бо таъқиб ва суиистифода дар Интернет кумак кунад. Ҳамоҳангии ТҶШ ва дигар иштирокчиён барои баланд бардоштани таъсир ва пешгирии такрории кӯшишҳо, аҳамияти асосӣ дорад. Чунин ҳамкорӣ метавонад шаклҳои мухталиф дошта, дар сатҳҳои гуногун сурат мегирад: глобалӣ, минтақавӣ, милли ё зермиллӣ.

Мисолҳо

Ҷамъовари маълумот: Кумитаи дифоъ аз рӯзноманигорон (CPI) як [махзани ҷаҳонӣ](#) рӯзноманигорони кушта ё зиндонишуда ва бедарак ғайбзادаро нигоҳ медорад, ки маълумоти дар асоси чинсият ҷудошударо дар бар мегирад.² Дар соли 2019, CPI инчунин як назарсанчиеро бо номи [«Таҳдидҳо вориди хонаҳои мо мешаванд»](#) нашр кард, ки дар он ҳолатҳои таъқиб ва суиистифода нисбати рӯзноманигорони зан дар Интернет дар Канада ва Иёлоти Муттаҳидаи Амрико ба шакли санад сабт шудааст.³

Муҳайё сохтани огоҳиномаҳои беном: Платформаи дифоъ аз озодии иттилоот (PDII) дар Испания платформаи онлайнӣ [Observatorio contra el acoso online a mujeres periodistas](#)-ро барои ҳуҷҷатӣ намудани ҳолатҳои таъқиб ва суиистифода аз бонувони рӯзноманигор ва барои ҷалб намудани тавачҷуҳ ба ин мавзӯ, таъсис додааст.⁴ Бонувони рӯзноманигор, ки қурбонии таъқиб дар Интернет шудаанд, метавонанд бо пинҳон нигоҳ доштани ном ба шакли онлайн аризаро пур карда, ба созмон муроҷиат кунанд.

Гузaronидани тадқиқот барои беҳтар дарк намудан ва ҳали мушкилот: Тадқиқоти глобалии хазинаи Байналмилалии ВАО-и занон (IWMMF) ва TrollBusters [«Ҳамлаҳо ва таъқиб: Таъсир ба бонувони рӯзноманигор ва гузоришҳои онҳо»](#) нишон медиҳад, ки тақрибан аз се ду ҳиссаи бонувони рӯзноманигор дар ҳолатҳои гуногун дар Интернет ва берун аз он таҳти таъқиб қарор мегирифтанд.⁵

Гузориши соли 2019 [«Пайкрасонро нишон гирифтаанд: рӯзноманигорон бо мавҷи таъқиб дар Интернет рӯ ба рӯ мешаванд»](#), бар асоси таҳлили 162 гузориш роҷеъ ба суиистифода дар Интернет, ки дар доираи лоиҳаи «Харитасозии озодии ВАО» (Mapping Media Freedom) аз ҷониби созмони “Индекси сензура” пешниҳод шудаанд, фаҳмиши комилро перомунӣ вазъият дар Аврупо медиҳад.⁶ Дар тартибдиҳии гузориш ҳамчунин маркази Аврупои озодии матбуот ва ВАО, Федератсияи рӯзноманигорони Аврупо саҳм гузоштаанд.

Пажӯҳиши [«Шарҳхоро нахонед: Баланд бардоштани амнияти онлайн барои кор дар ВАО»](#), ки аз ҷониби Љен Вик (Gen Vic) ва Альянси санъати расонаӣ ва тафреҳӣ гузарондаанд, ҳолатҳои таъқибӣ интернетии бонувони рӯзноманигорро дар Австралия баррасӣ мекунад.⁷

Эътилофи Глобалӣ доир ба ВАО ва масоили гендерӣ (GAMAG) дар гузориши худ [«Муқаррар намудани рӯзномаи гендерӣ дар сиёсати коммуникатсия»](#) маҷмӯаи ҳуҷҷатҳои стратегиро тартиб додааст. Ин наشريя боби амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернетро шомил мебошад.⁸

Маркази гуногунандешии ВАО ва озодии ВАО-и назди Институти донишгоҳи Аврупой [«Мониторинги плюрализми ВАО-ро»](#) таҳия мекунад, ки вазъи экосистемаҳои расонаӣ ва таҳдидҳо ба озодии

ВАО ва рӯзноманигоронро дар кишварҳои узв ва баъзе кишварҳои номзад ба Иттиҳоди Аврупо сабти ҳуҷҷатӣ мекунад.⁹

Обсерваторияи рӯзноманигории Аврупо дар ҳамкорӣ бо донишгоҳҳои Аврупо дар мавзӯи «Мавқеи зани рӯзноманигор дар ВАО-и Аврупо» пажӯҳиш анҷом додааст.¹⁰

Институти ВАО-и Фоҷо инчунин ҷанбаҳои [ҷинсиятии шуғл ва мансабро дар бахшҳои расонаҳои Арманистон, Гурҷистон, Молдова, Русия ва Украина омӯхтааст](#).¹¹

Интишори тадқиқот ва намунаҳои таҷрибаи пешқадам дар платформаи муштарак: Лоихаи «Пешбурди баробарии ҷинсиятӣ (гендерӣ) дар саноати ВАО» аз ҷониби донишгоҳҳо ва ассотсиатсияҳои рӯзноманигорӣ роҳандозӣ мешавад, ки дар якҷоягӣ додаҳои пажӯҳиш ва намунаҳои таҷрибаи пешқадам доир ба масоили гуногуни марбут ба баробарии ҷинсиятиро дар ВАО-и аврупоӣ ҷамъоварӣ мекунад.¹²

Таҳлил ва баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ: Дар гузориши худ «Таъқиби рӯзноманигорон дар Интернет – ҳамлаи троллҳо», ташкилоти «Гузоришгарони бидуни марз» ҳолатҳои ҳамлаҳои онлайнро алайҳи хабарнигорони узви шабакаи RBG дар саросари ҷаҳон, аз ҷумла ҳолатҳои мушаххаси таъқиби бонувони рӯзноманигорро таҳлил кардааст.¹³

Манбаъҳо

- [Нашри Комиссари Олии Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон «Интегратсияи масоили гендерӣ ба мониторинги роияи ҳуқуқи инсон»](#) тавсияҳо дар бораи чӣ гуна бурдани назорат бар зидди ҳуқуқи инсон бо дар назардошти дурнамои ҷинсиятиро дар бар мегирад.¹⁴
- [«Ҳуҷчатҳои ҷинсиятӣ: дастурамал барои бонувони ҳомии ҳуқуқ ва дар бораи бонувони ҳомии ҳуқуқ»](#), ки аз ҷониби этилофи Байналмилалии дифоъ аз ҳуқуқи занон омода шудааст, маслиҳатҳои муфид дар бораи чӣ тавр ба назар гирифтани ҷанбаҳои гендерӣ дар ҳуҷчатгузориҳои ҳамлаҳо алайҳи бонувони ҳомии қонунро дар бар мегирад.¹⁵

» Муттаҳид намудани кӯшишҳо ҳо бо мақсади татбиқ намудани меъёрҳои беҳатарии меҳнат дар сатҳи миллӣ ва фароҳам овардани шароити мусоид барои бонувони рӯзноманигор дар ҷойи кор.

Вақте сухандар бораи амнияти рӯзноманигорон меравад, яке аз ҷанбаҳои муҳимтарин дар сатҳи миллӣ иҷро шудани меъёрҳои байналмилалии ҳуқуқи инсон, инчунин дигар ўҳдадорихи байналмилалие мебошад, ки давлатҳо ба ўҳда гирифтаанд. Дар ҳоле ки иқтидори ташкилотҳои алоҳида барои ба ҷавобгарӣ кашидани давлат кофӣ нест, кӯшишҳои якҷояи бисёр ташкилотҳо метавонанд хеле самаранок бошанд. Ташкилотҳои ҷомеаи шахрвандӣ, мактабҳои рӯзноманигорӣ ва дигар созмонҳое, ки меҳоҳанд ба бахши ВАО таъсиргузор бошанд, бояд имкониятҳоро барои таҳия ва

татбиқи стратегияҳои ҳамоҳангшуда пайдо кунанд, ки аз ҷониби ҳукуматҳо иҷро намудани ӯҳдадориҳои доир ба ҳимояи рӯзноманигорон дар интернет ва берун аз онро таъмин намояд.

Барои он ки амнияти бонувони рӯзноманигор масъалаи афзалиятнок дар арсаи байналмилалӣ гардад, ҷомеаи шахрвандӣ метавонад сатҳи иштироки худро дар созмонҳои байналмилалӣ ва минтақавии байнихукуматӣ боло бардорад (нигаред ба боби 5). Созмонҳои ҷомеаи шахрвандӣ ва дигар иттиҳодияҳо метавонанд тавассути ҳамоҳангсозии фаълтари кӯшишҳои худ барои мубориза бо таъқиби бонувони рӯзноманигор ва суиистифода аз онҳо дар Интернет аз механизмҳои СММ ва минтақавии ҳуқуқи инсон самараноктар истифода баранд. Имконияти хуб барои ҳамкорӣҳо, масалан, кор доир ба таҳияи иттилоияҳо ба расмиёти махсуси Шурои ҳуқуқи башари СММ, баррасиҳои даврии умумӣ ва муроҷиатҳо ба Намояндаи САҲА доир ба озодии ВАО фароҳам месозад.

Барои фаъллона дар кори сатҳи байналмилалӣ иштирок намудан, инчунин бурдани назорат ва пешниҳоди додани ҳисобот доир ба риояи ӯҳдадориҳои байналмилалӣ аз ҷониби давлатҳо, дониши муайяни махсус лозим аст. Созмонҳои байналмилалӣ ва миллии ҷомеаи шахрвандӣ бо доштани чунин таҷрибаву донишҳо метавонанд

мустқилона ҳудашон семинарҳои омӯзишӣ доир ба меъёрҳо о ва ӯҳдадориҳои байналмилалӣ, ки ба масъалаи таъқиб ва суиистифода бар асоси ҷинсият дар Интернет марбут мебошанд, гузаронанд ё дар гузаронидани онҳо кумак расонанд.

Мисолҳо

Таъсиси гурӯҳҳои корӣ оид ба масоили гендерӣ ва амният:

[Форуми глобалии рушди ВАО](#) - шабакаи гурӯҳҳои доир ба рушди ВАО ва [ACOS Alliance](#)- этилофи ВАО ва гурӯҳҳои ҷимояи озодии матбуот, ки ба амнияти рӯзноманигорони озоди ғайриштатӣ мусоидат мекунанд, гурӯҳҳои кориро доир ба масъалаҳои ҷинсиятӣ (гендерӣ) таъсис додаанд. Этилофи Байналмилалии СҚШ шабакаи иборат аз 26 созмонест, ки кори худро ҳамоҳанг мекунанд ва қувваҳоро барои амалӣ намудани ташаббусҳо ҷиҳати таъмини амнияти рӯзноманигорон муттаҳид мекунанд.¹⁶

Муттаҳид намудани кӯшишҳо ва ҷустуҷӯи муштаракӣ дастгирии

молиявӣ: [Media Freedom Rapid Response](#)¹⁷ – таътилофи ташкилотҳо, ки ба ҳифзи озодии баён ва таъмини амнияти рӯзноманигорон дар Иттиҳоди Аврупо машғул мебошанд, ба рӯзноманигороне, ки ба онҳо хатар таҳдид мекунад, дастгирии амалӣ, ҳуқуқӣ ва ҳуқуқи инсонро таъмин мекунанд. Таъқиби бонувони рӯзноманигорон дар Интернет - яке аз самтҳои калидии фаолияти этилоф аст.

Шарҳи меъёрҳои байналмилалӣ: Ташкилоти «Артикл 19» гузориши

[«Хотимаи бечазой: Дастур доир ба татбиқи меъёрҳо Созмони Милали Муттаҳид дар соҳаи амнияти рӯзноманигорон»](#)-ро нашр кард, ки ҳадафи он осон кардани фаҳмиши меъёрҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон дар робита бо амнияти рӯзноманигорон мебошад.¹⁸ Илова бар ин, бо мақсади баланд бардоштани малакаҳои аъзои худ барои ҳамкорӣ бо созмонҳои байнихукуматӣ, шабакаи ҷаҳонии созмонҳои ғайрихукумати ВАО – IFEX як силсила наворҳоро ба истилоҳ [«панҷ дақиқагӣ»](#) нашр кард, ки дар он истифодаи якчанд механизмҳои байналмилалии мониторинги риояи меъёрҳои беҳатарию рӯзноманигоронро шарҳ медиҳанд.¹⁹

Манбаъҳо

- Силсила нашрияҳои International Media Support [«Ҳимоят аз рӯзноманигорӣ»](#) таҷрибаҳои кишварҳои мухталифро, ки дар онҳо сохторҳои муштарак – этилофҳо, шарикӣ ва механизмҳои амниятӣ рӯи масъалаи таъмини бехатарии рӯзноманигорон кор мекунанд, инъикос менамояд. [Яке аз гузоришҳои](#) ин силсила махсусан ба бонувони рӯзноманигор бахшида шудааст.²⁰

➤ Таҳияи маводи ҷамаҷонибаи таълимӣ ва маърифатӣ доир ба бехатарии бонувони рӯзноманигор.

Созмонҳое, ки ба рӯзноманигорон наздиканд ва дар муайян кардани тамоюлҳои онлайн таҷриба доранд, дар омӯзиши масъалаҳои бехатарӣ ба рӯзноманигорон саҳми назаррас мегузоранд. Ташкилотҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дар таҳияи маводи таълимӣ ва омӯзишии нақши муҳим доранд, ки ба таҳкими муҳофизати рӯзноманигороне, ки таҳти ҷамлаи интернетӣ қарор доранд, мусоидат мекунанд.

Бо назардошти хусусияти таъкиб ва суиистифода дар Интернет, муҳим аст, ки омӯзиш ба ғайр аз амнияти рақамӣ, равиши ҷамаҷонибаеро инъикос кунад, ки шомили ҷанбаҳои гуногун, аз қабилӣ ҳуқуқҳои қонунӣ ва ниёзҳои раванӣ-иҷтимоӣ бошад. Ба бонувони рӯзноманигорон омӯзонидани тарзи мубориза бо таъкиб ва озори занон дар Интернет бояд имконоти занонро фарохтар созад ва ба онҳо имкон диҳад, ки фаъолияти касбии худро идома диҳанд ва андешаҳоишонро баён намоянд.

Донистани ҳуқуқҳои худ маънои дарки он аст, ки онҳо бояд донанд, ки чӣ қоидахоро ва кай поймол карданд. Барои расонидани кумаки самараноктар ба бонувони рӯзноманигорон, ки ба дастгирии ҳуқуқӣ эҳтиёҷ доранд, созмонҳо метавонанд кор ва ҳамкориҳои худро бо коллегияҳои адвокатҳо тақвият бахшанд. Тавассути ҳамкорӣ бо марказҳои омӯзиши рӯзноманигорон ва коршиносони соҳаи ҳуқуқ, гурӯҳҳои ки ба ҳимоя озодии баён машғуланд инчунин метавонанд қудратмандан мутахассисони кунунии ВАО ва рӯзноманигорони ояндаро барои муқовимат ба таъқиб бар асоси ҷинсият (гендерӣ) ва суиистифода дар Интернет тақвият бахшанд.

Мисолҳо

Дарсҳои наворӣ: Институти Байналмилалӣ Матбуот (IPI) барои бонувони рӯзноманигор [дарсҳои видеой](#) доир ба усулҳои ҳуқуқӣ ва равонии мубориза бо таъқиби интернетӣ таҳия кардааст.²¹

Дастурамал барои кор дар маҳалҳо: [Дастури саҳроии PEN America доир ба мубориза бо таъқиби нависандагон ва рӯзноманигорон дар Интернет](#) як қатор маслиҳатҳои амалӣ пешкаш мекунанд, ки ҳамчунин барои занон нигаронида шудаанд.²²

Дастгирии равонӣ-иҷтимоӣ: Маркази рӯзноманигорӣ ва осеб «Дарт» барои рӯзноманигороне, ки осеби равониро аз сар гузаронидаанд ё зерӣ хатар қарор доранд, имкониятҳо пешниҳод мекунанд, ки дар блоги худ [«Панҷ роҳи муҳофизати хеш аз кибернафрат ва троллҳо»](#) Марказ роҳҳои муҳофизат аз таъсири равонӣ - иҷтимоии таъқиб ва суиистифода дар Интернетро инъикос мекунанд.²³

Омӯзиши усулҳои муҳофизати амният дар Интернет: Free Press Unlimited платформаи онлайнӣ Totem-ро барои курсҳои амнияти рақамӣ сохт.²⁴ Он курси аз тарафи IWMF таҳияшудаи [«Know Your Trolls»](#) (Тролҳои худро бишнос) – ро дар бар мегирад, ки ба рӯзноманигорон ошкор намуданисиуистиғода дар Интернет ва одамони дар ин кор даст доштара, меомӯзонад ва инчунин, ба онҳо баъзе стратегияҳои калидиро барои омодагӣ ба мубориза бо таъкиб ва суистиғода дар Интернет тавсия медиҳад.

Барномаи таълимии [Gendersec Curricula](#), ки аз ҷониби Tactical Tech дар Олмон таҳия шудааст, манбаест, ки беш аз 20 мавзӯро барҳам медиҳад, ки барои рӯзноманигорон низ муҳим аст, аз қабилӣ мубориза бо «забони кинаву адоват»; стратегияҳои муқовимат; истиғодаи эҷодӣ аз шабакаҳои иҷтимоӣ; истиқлолияти технологӣ; усулҳои баромадан аз ҳолати изтироб; ором намудани фишори ҷисмонӣ; инъикоси маълумот ва муайян кардани хатарҳо.²⁵

[Донишгоҳи амнияти ВАО ба номи Орхон Чамол](#), ки аз ҷониби Бунёди «Адолат барои рӯзноманигорон» таъсис дода шудааст, курсҳои онлайнро доир ба амнияти рӯзноманигорон ба забони русӣ пешниҳод мекунад.²⁶

Якчанд ташкилотҳои ҷомеаи шахрвандӣ барои рӯзноманигорон курсҳои мухталифи омӯзиши Ҳимояро пешниҳод мекунанд, ки дар баъзе мавридҳо ҷузъи қавии ҷинсиятӣ (гендерӣ) ва масоили мубориза бо таъкиб дар Интернетро дар бар мегиранд. Шабакаи глобалии тадқиқоти рӯзноманигорӣ рӯйхати ҷунин курсҳоро дар [саҳифаи интернетии худ](#) нашр мекунанд.²⁷

Дастурҳои таълимӣ ва дастгирии омӯзгорон: Гурӯҳи Hollaback, ки тахассусаш таълими мубориза алайҳи озори занон мебошад,

як чанд [дастури таълимӣ](#) нашр кардааст. Вай инчунин ташаббуси [HeartMob](#)-ро барои пешбурди дастгирии коллегиялӣ ҳамоҳанг мекунад.²⁸

Troll Busters инфографикаеро бо номи [“Оё шуморо дар Интернет тавҳин мекунанд?”](#) таҳия кардааст, ки дар он муфасссал роҷеъ ба амалҳои тафсилот дода шудааст, ки қанон метавонанд вобаста аз характери ҳамлаҳои истифода баранд, ки дар Интернет дучор омадаанд.²⁹

› Дохил намудани масъалаҳои амният ва баробарии ҷинсиятӣ (гендерӣ) ба фаъолияти муассисаҳои таълимии рӯзноманигорӣ

Муассисаҳои таълимии рӯзноманигорӣ ва марказҳои таълимии мунтазам метавонанд дар омузондани донишҷӯён ҳангоми масъалҳои беҳатарӣ ва бахусус муҳофизат аз таъқибу суиистифода дар Интернет нақши муҳим бозанд. Марказҳои таълимии давомдор инчунин метавонанд ба баланд бардоштани сатҳи дониши мутахассисони таҷрибадорро роҷеъ ба таъсири технологияҳои нав, аз ҷумла таъқиб ва суиистифода дар Интернет таъмин кунанд.

Бо мақсади мусоидат ба мубоҳисаҳои оммавӣ доир ба нақши воситаҳои ахбори оммавӣ ва татбиқи таҷрибаи пешқадам корҳои амалӣ ва ҷабҳаҳои махсус доир ба масъалаҳои амният ва ҷинсият (гендер) гузарондан, мумкин аст. Барои васеъ намудани дастрасии донишҷӯён ба ин дониш, созмонҳои рӯзноманигорӣ ва муассисаҳои таълимӣ метавонанд бо ташкилотҳои ҷомеаи шахрвандӣ, рӯзноманигорони алоҳида ва дигар субъектҳои асосӣ

ҳамкорӣ кунанд, ки ба амал омадани муосир ва таҷрибаи амалӣ дар соҳаи амният, бахусус, амнияти бонувони рӯзноманигор истифода мебаранд.

Баланд бардоштани сатҳи дониш барои дарки беҳтарин равишҳои мубориза алайҳи таъқиб ва суиистифода нисбати бонувони рӯзноманигор дар Интернет аҳамияти бунёди дорад. Муассисаҳои таълимии рӯзноманигорӣ вазифаи тадқиқоти худро иҷро намуда, метавонанд омӯзишҳои академиро дар ин самт густариш диҳанд ва ҳамчунин конфронсу чорабиниҳои илмӣ ташкил кунанд.

Ҳамкорӣ ва шарикӣ байни муассисаҳои таълимӣ ва мутахассисони амалкунанда низ тадқиқотро хеле ғанӣ мегардонад, тавре ки дар чаласаи доир ба натиҷаҳои иҷрои Барномаи амали СММ оид ба бехатарии рӯзноманигорон ва мушкили бечазой соли 2017 таъкид гашта буд.³⁰

Мисолҳо

Доҳил кардани масъалаи амнияти рӯзноманигорон ба барномаҳои таълимӣ: ЮНЕСКО, Федератсияи байналмилалӣи рӯзноманигорон ва Мудирияти генералии таҳсилоти олии Лубнон доир ба бехатарии рӯзноманигорон як курси омӯзишии намунавиро нашр карданд.³¹ ЮНЕСКО ҳамчунин [барномаи Дарсии намунавӣ доир ба маълумоти рӯзноманигорӣ](#) - маҷмуаи барномаҳои нави таълимро нашр кард.³² Дар факулаи рӯзноманигории Донишгоҳи давлатии Боку-и Озарбойҷон барномаи таълимӣ доир ба баробарии гендерӣ ва озодии ВАО таҳия шудааст.³³

Ташкили таълими махсус: Маркази рӯзноманигорӣ ба номи Найт дар назди Донишгоҳи Техаси Иёлоти Муттаҳидаи Амрико омӯзиши онлайнро доир ба масъалаҳои марбут ба амнияти рӯзноманигорон ташкил мекунад.³⁴

Ташкили конфронсҳои илмӣ доир ба масоили марбут ба амнияти рӯзноманигорон: Ду конфронси умумиҷаҳонии академӣ бахшида ба бехатарии рӯзноманигорон вуҷуд дорад. Яке аз онҳоро Ҷамъаи ЮНЕСКО дар баробари Рӯзи ҷаҳонии озодии матбуот ташкил мекунад.³⁵ Дигариро низ Ҷамъаи моҳи ноябр Маркази байналмилалӣ рӯзноманигорӣ ва ВАО -и назди Донишгоҳи Осло пойтахти Норвегия мегузаронад.³⁶ Бо тезисҳои ин Конфронс метавон дар вебсайти Марказ ошно шуд.³⁷ Илова бар ин, Ассотсиатсияи байналмилалӣ тадқиқот дар соҳаи ВАО ва коммуникатсияи конфронси Ҷамъаи баргузор мекунад, ки он шомил бахше доир ба бехатарии рӯзноманигорон дар ҷаҳонро гурӯҳи кории тадқиқотҳои рӯзноманигорӣ ва таълим мебошад.³⁸

Таъсири тадқиқоти академӣ доир ба масъалаҳои амнияти рӯзноманигорон: Солҳои охир афзоиши тадқиқоти академӣ доир ба масъалаҳои марбут ба амнияти рӯзноманигорон ва бахусус таъкиб ва суиистифода дар Интернет мушоҳида мегардад. Масалан, соли 2017 мувофиқи натиҷаҳои нахустин Конфронси академии ЮНЕСКО доир ба масъалаҳои амнияти рӯзноманигорон китоби [«Ҷамъа ба рӯзноманигорӣ: захираи дониш барои дифоъ аз озодии баён»](#) мунташир шуд, ки ба он мақолаҳои мунтахабшомил гардидаанд³⁹ ЮНЕСКО [Барномаи тадқиқот доир ба бехатарии рӯзноманигоронро](#) бо мақсади пешбурди пажӯҳишҳои академӣ дар ин самт нашр кард.⁴⁰ Маҷаллаи дастраси Media and Communication очеркero бо [номи «Таҷдиди назар ба масоили бехатарии рӯзноманигорон»](#) нашр

кард, ки дар он ду мақола роҷеъ ба зӯрварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Норвегия ва Непал пешниҳод гардида буд.⁴¹

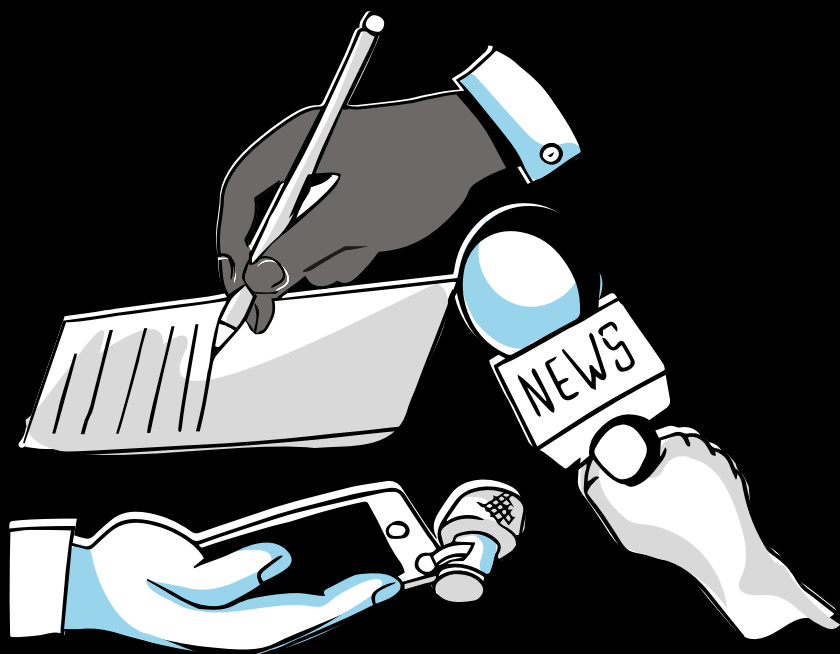
Тавсеаи ҳамкориҳо дар соҳаи тадқиқот: Маркази озодии ВАО дар назди Донишгоҳи Шеффилди Британияи Кабир ба таъсиси Шабакани тадқиқот доир ба масъалаҳои бехатарии рӯзноманигорон- [Journalist Safety Research Network](#) – барои рушди ҳамкорӣ ва табодули назар байни муҳаққиқони соҳаи амнияти рӯзноманигорӣ, мусоидат намуд.⁴² Шабака дорои саҳифаи пӯшидаи Facebook мебошад, ки аъзояшро муттаҳид мекунад.

Сохтани фазоҳо барои омӯхтани масоили амнияти рӯзноманигорон: Дар соли 2018 Маркази озодии ВАО аввалин кафедраи ЮНЕСКО доир ба озодии ВАО, бехатарии рӯзноманигорӣ ва беҷазоиро сарварӣ намуд.⁴³ Кафедраи ЮНЕСКО доир ба озодии баён дар назди Донишгоҳи Гетеборги Шветсия ва Кафедраи ЮНЕСКО доир ба коммуникатсияи назди Донишгоҳи Малагаи Испания, инчунин ба масъалаи бехатарии рӯзноманигорон машғул буданд.⁴⁴ Мактаби коммуникатсия ва рӯзноманигории ба номи Анненберг дар назди Донишгоҳи Пенсилванияи Иёлоти Муттаҳида, Маркази хавфи расонаиро барои гузаронидани таҳқиқот ва ҷамъоварии маълумот роҷеъ ба рӯзноманигорони зери хатар қарордошта, таъсис дод.⁴⁵ Дар қорҷӯби ташаббуси Донишгоҳи Колумбия «Озодии глобалии баён» як пойгоҳи додаҳои ҳуқуқӣ таъсис дода шуд, ки парвандаҳои ҳама ба рӯзноманигоронро дар бар мегирад.⁴⁶

Кайдҳо

- 1 Michelle Ferrier, "Attacks and Harassment: The Impact on Female Journalists and Their Reporting", International Women's Media Foundation, TrollBusters, 2018, <https://www.iwmf.org/wp-content/uploads/2018/09/Attacks-and-Harassment.pdf>.
- 2 "1370 Journalists Killed between 1992 and 2020 / Motive Confirmed", Committee to Protect Journalists (CPJ), https://cpj.org/data/killed/?status=Killed&motiveConfirmed%5B%5D=Confirmed&type%5B%5D=Journalist&start_year=1992&end_year=2020&group_by=year.
- 3 Lucy Westcott, "The threats follow us home": Survey details risks for female journalists in U.S., Canada", CPJ news item, 4 September 2019, <https://cpj.org/2019/09/canada-usa-female-journalist-safety-online-harassment-survey/>.
- 4 "La PDLI lanza el 'Observatorio contra el acoso online a mujeres periodistas'", Plataforma en Defensa de la Libertad de Información news item, 2 June 2018, <http://libertadinformacion.cc/la-pdli-lanza-el-observatorio-contra-el-acoso-online-a-mujeres-periodistas>.
- 5 Ниг.. ба санади дар қайди 1 иқтибосшуда.
- 6 Valeria Costa-Kostritsky, "Targeting the messenger - Journalists face an onslaught of online harassment", Mapping Media Freedom, 2019, <https://www.indexoncensorship.org/wp-content/uploads/2019/01/index-report-online-harassment-webv3.pdf>.
- 7 "Don't read the comments: Enhancing Online Safety for Women Working in the Media", Media Entertainment and Arts Alliance, Gender Equity Victoria, 2019, https://www.genvic.org.au/wp-content/uploads/2019/10/GV_MEAA_PolicyDoc_V5_WEB.pdf.
- 8 Julie Posetti and Hannah Storm, "Violence Against Women Journalists - Online and Offline", GAMAG, 2019, <https://gamag.net/wp-content/uploads/2019/09/Chapter-7.pdf>.
- 9 European Journalism Observatory, "Where are the women journalists in Europe's media", 2018, <https://en.ejo.ch/research/where-are-all-the-women-journalists-in-europes-media>.
- 10 Fojo Media Institute, "Gender aspects of employment and career in the media sector of Armenia, Georgia, Moldova, Russia and Ukraine", 2020, <https://fojo.se/wp-content/uploads/2020/08/Gender-report-2020-ENG.pdf>.
- 11 "Media Pluralism Monitor", Centre for Media Pluralism and Media Freedom, <https://cmpf.eui.eu/mpm2020-results>.
- 12 Advancing Gender Equality in Media Industries (AGEMI), "A Resources Bank of good practices", <https://www.agemi-eu.org/mod/page/view.php?id=519>.
- 13 Reporters Without Borders, "Online Harassment of Journalists – Attack of the Trolls", 2018, https://rsf.org/sites/default/files/rsf_report_on_online_harassment.pdf.
- 14 UN Human Rights, "Integrating Gender into Human Rights Monitoring", <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/Chapter15-20pp.pdf>.
- 15 Cynthia Rothschild, "Gendering Documentation: A Manual For and About Women Human Rights Defenders", Women Human Rights Defenders International Coalition, 2015, http://www.ishr.ch/sites/default/files/documents/whrd_ic_gendering_documentation_manual_1_1.pdf.
- 16 The informal network can be reached via the address sojcoalition@lists.riseup.net.
- 17 Media Freedom Rapid Response, <https://www.mfrr.eu>.
- 18 Ending impunity: Guide to acting on UN standards on the safety of journalists, ARTICLE 19 news item, 2 November 2019, <https://www.article19.org/resources/ending-impunity-guide-to-acting-on-standards-on-safety-of-journalists/>.
- 19 IFEX 5-minute Explainers, <https://ifex.org/resources/5-minute-explainers/>.
- 20 International Media Support (IMS), "The safety of women journalists: Breaking the cycle of silence and violence", IMS Defending Journalism book series, October 2019, <https://www.mediasupport.org/publication/the-safety-of-women-journalists/>.
- 21 "Tutorials", Ontheline Newsrooms, <https://newsrooms-ontheline.ipi.media/tutorials/>.

- 22 "Online Harassment Field Manual", PEN America, <https://onlineharassmentfieldmanual.pen.org>.
- 23 Ginger Gorman, "Five Ways to Protect Yourself Against Cyberhate and Trolls", Dart Center for Journalism and Trauma news item, 26 June 2017, <https://dartcenter.org/resources/five-ways-protect-yourself-against-cyberhate-and-trolls>.
- 24 Totem project, <https://totem-project.org/>
- 25 Gendersec, <https://gendersec.tacticaltech.org>
- 26 Orkhan Dzhebel Media Safety Academy, <https://ifj.academy>
- 27 "Safety and Security", Global Investigative Journalism Network, <https://gijn.org/safety-and-security-organizations/>
- 28 Heart Mobinitiative, "Hollaback!", <https://www.ihollaback.org/>
- 29 Online Pest Control for Journalists, "What to Do? Where to Go? Infographic", TrollBusters, <https://yoursosteam.wordpress.com/what-to-do-infographic/>.
- 30 UNESCO, "Strengthening the Implementation of the UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity", 2017, <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Journalists/OutcomeDocument.pdf>
- 31 Michael Foley, Clare Arthurs, Magda Abu-Fadil, "Model course on safety of journalists: a guide for journalism teachers in the Arab States", 2017, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pt0000248297>
- 32 UNESCO, "Model Curricula for Journalism Education – a Compendium of New Syllabi", 2013, <https://bit.ly/3hJMUU3>
- 33 "Baku State University Journalism Faculty approves curriculum on gender equality and media", Council of Europe, 1 April 2019, <https://bit.ly/2ZXMitJ>.
- 34 Knight Center for Journalism at the University of Texas, <https://knightcenter.utexas.edu/>.
- 35 "World Press Freedom Day Conference 2020" website, UNESCO, <https://en.unesco.org/com-memorations/worldpressfreedomday>.
- 36 Journalism and Media International Center, Oslo Metropolitan University, <https://uni.oslomet.no/jmic/>
- 37 "Book of Abstracts 2019", MEKK, Oslo Metropolitan University, <https://blogg.hioa.no/mekk/con-ferences/safety-of-journalists-digital-safety-2019/book-of-abstracts-2019-conference/>.
- 38 International Association of Media and Communication Research, IAMCR, <https://iamcr.org/>.
- 39 Ulla Carlsson and Reeta Pöyhtäri, "The Assault on Journalism: Building knowledge to protect freedom of expression", Nordicom, 2017, <https://www.nordicom.gu.se/en/publikationer/assault-journalism>.
- 40 UNESCO, Research Agenda on the Safety of Journalists, 2015, https://en.unesco.org/sites/default/files/draft_research_agenda_safety_of_journalists_O6_2015.pdf.
- 41 Kristin Skare Orgeret and William Tayeebwa, "Rethinking Safety of Journalists, In Media and Communication", Open Access Journal, Volume 8, Issue 1 (2020), <https://www.cogitatiopress.com/mediaand-communication/issue/view/issue/161/PDF161>
- 42 "Journalism Safety Research Network", Centre for Freedom of the Media - University of Sheffield, <http://www.cfom.org.uk/our-networks/journalism-safety-research-network/>
- 43 "UNESCO Chair on Media Freedom, Journalism Safety and the Issue of Impunity", CFOM, University of Sheffield, <http://www.cfom.org.uk/about/unesco-chair-on-media-freedom-journalism-safety-and-the-issue-of-impunity/>.
- 44 For example, the UNESCO Chair on Freedom of Expression at the University of Gothen-burg organized, in co-operation with UNESCO, a conference on the safety of journalists in 2016: https://img.gu.se/english/current/news/Nyhets_detalj/safety-of-journalists-international-research-conference-paved-the-way-for-academic-research-cooperation.cid1373726.
- 45 Center for Media @Risk, Annenberg School for Communication, University of Pennsylvania, <https://www.ascmediarisk.org/>.
- 46 Global Freedom of Expression Case Law Database, Columbia University, <https://globalfreedomof-expression.columbia.edu/>

Рӯзноманигорон
ва кормандони
расонаҳ

Тадбирҳои тавсияшаванда

1. Мониторинг ва арзёбии назари хатарҳо барои занони рӯзноманигор;
2. Истифодаи равишҳои маҷмӯӣ нисбат ба амният, аз ҷумла амнияти ҷисмонӣ, ҳуқуқӣ, Равониву иҷтимоӣ ва амнияти рақамӣ;
3. Мустанадсозӣ ва хабардор кардан аз таҳдиду ҳамлаҳо;
4. Дастгирӣ кардани ҳамкасбоне, ки ба суиистифода ва таъқиби интернетӣ рӯбарӯ ҳастанд ва ҳамчунин ба рӯзноманигороне, ки бештар дар зери ин гуна хатарҳо қарор доранд;
5. Дарёфти маълумот дар бораи шаклҳои дастраси дастгирӣ, аз ҷумла механизмҳои ҳуқуқӣ.

10. Рӯзноманигорон ва кормандони расонаҳо

**Вазифаи аввалиндараҷа ҳимояи худ,
ҳимоя ва дастгирии ҳамкорон аст**

Кори рӯзноманигорон хатарҳои зиёде дорад, аммо бонувони рӯзноманигор танҳо аз рӯйи мансубияташон ба ҷинси занона ба хатарҳои иловагӣ дучор мешаванд. Таъқиб ва суиистифодаи интернетӣ намунаи ҳамлаҳоест, ки бештар нисбат ба мардон ба занон нигаронида шудааст.¹ Занони рӯзноманигоре, ки дар Интернет мавриди ҳамла қарор гирифтаанд, дар муайян ва татбиқ кардани роҳҳои ҳалли ҳамаҷониба (мачмуй) нақши калидӣ доранд. Ин равиш дар [Қарори Шӯрои вазирони САҲА № 3/18](#) «Амнияти рӯзноманигорон» инъикос ёфтааст, ки онро давлатҳои узви САҲА эътироф кардаанд, ки мафҳуми амният на танҳо нарасонидани зарари ҷисмонӣ, балки шароит дурусти кор, инчунин амнияти равонӣ, ҳуқуқӣ ва рақамиро низ дар бар мегирад.² Дар ҳоле ки субъектҳои давлативу ғайридавлатӣ масъулиятҳои худро барои таъмини амнияти занони рӯзноманигор доранд, аммо тавре дар бобҳои қаблӣ муҳокима шуд, ҳуди занҳои рӯзноманигор низ бояд усулҳои ҳамаҷонибаи худҳимоявию барои пешгирӣ, коҳиши пайомадҳои он ва воқуниш ба ҳамлаҳо амалӣ кунанд, то ки ҳамаи рӯзноманигорон тавонанд дар табиқи ин усулҳо ҳамкасбони худро дастгирӣ кунанд.

Дар **Қарори Шурои вазирони САҲА № 3/18**, 57 кишвари узви САҲА эътироф кардаанд, ки “кори рӯзноманигорон метавонад ҳуди онҳо ва аъзои оилаҳои онҳоро ба хатари хушунат, таҳдид ва таъқиб, аз ҷумла тавассути технологияҳои рақамӣ рӯ ба рӯ кунад, ки ин метавонад рӯзноманигоронро маҷбур созад, ки ё аз идома додани кор даст кашанд ё ба худсонсурӣ рӯ биёранд». Илова бар ин, давлатҳои узв аз «хатари махсусе, ки занони рӯзноманигор дар робита ба кори худ, бахусус бо истифодаи технологияҳои рақамӣ рӯбарӯ мешаванд, изҳори нигаронӣ намуда, бар аҳамияти таъмини ҳадди аксари амнияти рӯзноманигорон ва ба таври муассир ба назар гирифтани таҷриба ва мушкилоти онҳо таъкид кардаанд.

› **Мониторинг ва боҳодиҳии чашмандозии хатарҳо барои бонувони рӯзноманигор**

Баҳодиҳии хатарҳо таҷрибаи пештози умумиэътирофшуда дар баҳши таъмини амнияти рӯзноманигорон мебошад. Барои таъмини ҳифзи ҳамаҷониба, расонаҳо муштарақан бо рӯзноманигорони алоҳида бояд мунтазам баҳодиҳии хатарҳоро, аз ҷумла хатарҳое, ки аз фаъолияти касбии онҳо, инчунин хатарҳое, ки бар пояи мансуб будани онҳо ба чинси зан ва шаклҳои дигари ҳаммонандии онҳо ба вучуд меоянд, гузаронанд.

Пеш аз оғози кор, рӯзноманигорон бояд саволномаҳои баҳогузори хатарҳоро, ки аз сӯйи расонаҳо пешниҳод шудаанд, пур кунанд, то яқоя муайян кунанд, ки чӣ чораҳои эҳтиётӣ барои иҷрои вазифаҳо

андешидан зарура аст. Чунин баҳодихӣ хатарҳоро бояд барои ҳар як супориш навсозӣ ва мутобиқ кард.

Ба таври васеътар, бонувони рӯзноманигорон бояд аз омӯзиши дар мавриди таъқибу суиистифода дар Интернет огоҳ бошанд. Рӯзноманигороне, ки дар марзи чунин ҳамлаҳо камтар қарор доранд, бояд кӯшиш кунанд, ки ҳамкасбонero, ки бештар таҳти ин гуна хатарҳо қарор доранд, дастгирӣ кунанд, масалан бо роҳи ширкат кардан дар таҳқиқот ва мониторингҳо. Чунин намуди иштирок ба эҷоди фарҳанги корие мусоидат мекунад, ки дар он ҳамла ба бонувони рӯзноманигор, аз қабилӣ таъқибу суиистифодаҳои интернетӣ, дар маҷмӯъ ҳамчун ҳамла ба журналистика пазируфта мешавад. Ин ба занони рӯзноманигор имкон медиҳад, ки хатарҳоро беҳтар баррасӣ кунанд, таҳдидҳоро муайян ва дар бораи ҳамлаҳо хабар диҳанд, ва суиистифодаро ба намуди як меъёр қабул накунанд.

› Истифодаи равиши умумӣ (маҷмӯӣ) нисбат ба масоили амният, аз ҷумла амнияти ҷисмонӣ, ҳуқуқӣ, равониву иҷтимоӣ ва рақамӣ

Равиши ҳамаҷониба ба таъмини амнияти рӯзноманигорон, бо шумули амнияти ҷисмонӣ ва рақамӣ ва кӯмаки равониву иҷтимоӣ, инчунин курсҳои омӯзишӣ оид ба ҳуқуқҳои журналистонро дар бар мегирад. Барои бонувони рӯзноманигор, тавачҷуҳи асосӣ бояд ба хабардеҳӣ ва рушди малакаҳои касбии ҳудҳимоявӣ дар ҳолатҳои таъқибу суиистифода дар заминаи гендерӣ дар Интернет, равона карда шавад.

Ба бонувони рӯзноманигор тавсия мешавад, ки дар курсҳо оид ба амният, бахусус дар мавзӯҳои аз қабилӣ муайян кардани нишонаҳои таъқибу суиистифода дар интернет, истифодаи дастури амнияти рақамӣ

ва истифодаи беҳатари интернет, иштирок кунанд.

Ҳамчун як қадами омодагӣ, бонувони рӯзноманигор бо механизмҳои таъмини амният шахсӣ ва хабар додан дар бораи поймолкуниҳо дар пойгоҳҳои шабакаҳои иҷтимоие шинос шаванд, ки аз онҳо истифода мебаранд.

Таъкиб ва суиистифода дар Интернет хусусияти афзоишӣ дорад, аксар вақт шиддат меёбанд, баъзан ҳамчун падидаҳои хурди пархошгарона – аз ҳамлаҳои пинҳону таҳқир оғоз мешаванд, аммо хеле зуд ба таҳдидҳои ҷиддие табдил меёбанд. Падидаҳои хурди пархошгарона, ки ба назар безарар менамоянд, метавонанд болои ҳам зам шуда, боиси оқибатҳои ҷиддии равонӣ барои бонувони рӯзноманигор шаванд ва ё барангезандаи ҳамлаҳои хатарноктар гарданд. Барои занони рӯзноманигор муҳим аст, ки пеш аз ҳама ба беҳбудии равонии худ таваҷҷуҳ кунанд –дигар ба вучуд омадани падидаҳои хурди пархошгаронаро як меёри надоданд, ташхис додани осебхоро омӯзанд ва ба ҳудашон тавонанд, ки ёри бирасонанд

Роҳҳои дигаре, ки рӯзноманигорон метавонанд дар таъмини амнияти бонувони рӯзноманигор саҳм гузоранд, ин огоҳ будан аз қоидаҳои беҳатари Интернет дар созмони расонаии онҳост, ки метавонанд бо гузашти замон тағйир ёбанд. Ҳамчунин барои таҳияи дастур ва сиёсатгузориҳо барои ҳалли мушкили таъкибу суиистифода дар Интернет, агар чунин дастурҳо ҳанӯз таҳия нашуда бошанд, бояд талош кунанд. Онҳо инчунин метавонанд ҳамроҳ бо бонувони рӯзноманигор барои арзёбии хатарҳо ва таҳияи нақшаҳои таъмини амният ҷиҳати мубориза бо таъкибу суиистифодаи гендерӣ дар Интернет, кор кунанд.

› Ба расмият даровардани санадҳо ва хабар додан дар бораи хатару ҳамлаҳо

Дар сурати ҳамла занон бояд кӯшиш кунанд, ки вазъро дар замон рух додани он, агар барояшон шароити ҳолатро ҳуҷҷатгузори кунанд, маълумотро ба ниҳодҳои дахлдори ҳимояткунанда аз ВАО табодул кунанд. Агар барои ҳуди бонувони рӯзноманигор анҷоми ин кор имконпазир нест, ҳамкоронаш метавонанд ба ӯ кумак кунанд. Вобаста аз хусусияти ҳамлаҳо, хабаррасонӣ дар бораи ҳодисаҳо, ҳамчунин метавонанд расман ба корфармоён, пойгоҳҳои шабакаҳои иҷтимоӣ ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ фиристода шаванд.

Дар баъзе мавридҳо, занон бартарӣ медиҳанд, ки ба ҳамлаҳо ё ба таври ошкоро ё дар шакли муроҷиати мустақим ба ҳамлагарҳо ба изҳори назарҳои ҷавобӣ воқуниш кунанд. Чунин изҳори назарҳои ҷавобӣ метавонанд як роҳи тавоноии мубориза бо таъқибу суиистифода дар Интернет бошанд, аммо дар баъзе мавридҳо метавонанд сабаби ҳамлаҳои нав шаванд. Аз ин рӯ, чунин тактика бояд ҳамзамон ба баррасии хатарҳои истифода шавад. Машварат бо ҳамкасбон, муҳаррирон ва ё мушовирони амниятӣ, ҳамчунин метавонад барои муайянкардани ин ки, оё изҳори назарҳои ҷавобӣ роҳи муносибе ҳастанд ё не, кӯмак расонад.

› **Дастгирии ҳамкасбоне, ки ба суиистифода
ва таъқиби интернетӣ рӯбарӯ ҳастанд,
ҳамчунин рӯзноманигороне, ки бештар
дар маърази хатар ҳастанд**

Рӯзноманигорони ҳамкор метавонанд дар мубориза алайҳи таъқибу суиистифодаи интернетӣ дар заминаи ҷинсиятӣ муттаҳид шаванд. Рӯзноманигорон ва кормандони ВАО метавонанд дар ташаккули фарҳанги муштаракӣ созмонӣ (ба боби 7 нигаред) барои кӯмак ва дастгирии онҳое, ки мумкин аст зери хатари ҳамла қарор гиранд ё ба далели хусусиятҳои шахсӣ ё фаъолиятҳои касбияшон шомили гурӯҳҳои саҳт осебпазир мебошанд, ёрӣ расонанд.

Рӯзноманигорон метавонанд бо заноне, ки қурбонии ҳамлаҳо шудаанд изҳори ҳамраъӣ кунанд ва ба онҳо кумаку дастгирии фаврӣ расонанд. Онҳо метавонанд гурӯҳҳои пуштибонии ҳамтоёнро таъсис диҳанд, таъқибу таҳқири ҳамкасбони худро дар Интернет қорӣ кунанд ва аз ин ҳамлаҳо тавассути шабакаҳои гуногун хабар диҳанд, ба шарте ки бонуи хабарнигоре, ки қурбонӣ шудааст барои чунин кумаки ризоят дода бошад.

Шабакаҳои ҷамъиятӣ метавонанд ба бонувони рӯзноманигоре, ки бо таъқибу суиистифодаи интернетӣ дар заминаи гендерӣ рӯбарӯ ҳастанд, кумаки фаврӣ расонанд. Бонувони рӯзноманигор метавонанд шабакаҳои дастгирии мутақобиларо дар ҳайати заноне, ки ба онҳо боварӣ доранд, маслан ҳамкорон, аъзои оила ва дӯстон ташкил кунанд. Дар сурати ҳамла, онҳо метавонанд барои дастгирӣ ба чунин шабака муроҷиат кунанд. Ба рӯзноманигорон тавсия мешавад, ки таҷрибаву маслиҳатҳоро бо якдигар табодул кунанд, яқоя болои таҳияи роҳнамои амниятӣ барои ҳамкорони худ қор кунанд ва онлайн-иштирокчиёни худро барои муттаҳид шудан даъват кунанд.

› **Дастраси иттилоъ дар бораи шаклҳои мавҷуди дастгирӣ, аз ҷумла механизмҳои ҳуқуқӣ**

Табиати таъкибу суиистифода дар Интернет мураккаб ва гуногунҷанба аст, зеро он ба як қатор бахшҳои аз ҳуқуқи инсон муҳолифат мекунад, ки ба ин ё он васила аз сӯйи қонунҳои миллий, ниҳодҳои минтақавӣ ва меъёрҳои байналмилалӣ ҳуқуқи инсон ҳимоя мешаванд. Занон метавонанд бо огоҳӣ аз ҳуқуқҳои худ дар заминаи баробарии гендерӣ, амнияти рӯзноманигорон, озодии баён, иртибототи рақамӣ ва дигар бахшҳои дахлдор дар доираи қонуғузорҳои милливу байналмилалӣ дар фазои маҷозӣ ба суръат ҳаракаткунанда, хатарҳои гуногунҷабҳаи ба он дахлдоштара дарк кунанд. Бо чунин роҳ, занони рӯзноманигор метавонанд механизмҳои гуногуни дарёфти дастгирӣ дар сурати таъкибу суиистифодаи интернетӣ, муайян кунанд.

Илова ба пуштибонӣ, ки эҳтимолан ба бонувони рӯзноманигор аз сӯйи созмонҳои ҳукуматӣ ва байниҳукуматӣ пешниҳод карда мешаванд, ба ғоидаи онҳо аст, агар ба шарту принципҳои гурӯҳҳои пойгоҳҳои онлайнӣ, ки истифода мебаранд ва ҳамчунин бо сиёсатгузорҳои дахлдори корфармоёнашон дар мавриди амалкардҳо дар Интернет, шинос шаванд.

Дар баъзе мавридҳо рӯзноманигорони зан метавонанд дар мавриди имкони муроҷиат ба созмону шабакаҳои, ки ёрии ҳуқуқӣ мерасонад, баррасӣ кунанд.

Манбаъҳо

- Troll Busters инфографикаеро бо номи [«Оё шуморо дар Интернет таҳқир мекунанд»](#) таҳия кардааст, ки дар он муффасал дар бораи амалҳое гуфта мешавад, ки занон метавонанд вобаста ба навъи ҳамлаҳое истифода баранд, ки ба онҳо дар Интернет дучор мешаванд.³
- [Дастурамали саҳроии PEN America дар мавриди мубориза бо таъқиби интернетии](#) нависандагон ва рӯзноманигорон дорои як қатор машварат ва тавсияҳои амалӣ вуҷуд дорад ба занон нигаронида шудаанд.⁴
- [Дарсҳои навори](#), ки аз ҷониби Бунёди байналмилалии матбуот таҳия шудаанд, барои занони рӯзноманигор дастурҳоеро дар мавриди равишҳои муборизаи ҳуқуқӣ ва раванӣ бо таъқиботи интернетӣ дар бар мегирад.⁵
- Гурӯҳи [Hollaback!](#) омӯзишро мегузаронад ва якчанд манбаъҳоеро нашр кардааст, ки дорои дастурамалҳое мебошанд, ки занон ҳангоми таъқиб метавонанд истифода баранд.⁶ Hollaback! инчунин дар доираи лоиҳааш- [HeartMob](#)- ба кори гурӯҳҳои дастгирии ҳамкорон мусоидат мекунанд.
- Free Press Unlimited Пойгоҳи онлайнӣ [Totem](#)-ро таъсис додааст⁷, ки дорои маводи омӯзишии амнияти рақамӣ аст ва вебинари [Know Your Trolls](#) (троллҳои худро бишнос) шомили он мебошад, ки аз сӯйи Бунёди байналмилалии расонаҳои занон таҳия шудааст.
- Tactical tech фазои-[XYZ](#)-ро барои мубодилаи дастурҳои амалии навигатсионӣ амнияти рақамӣ барои занон эҷод карданд.⁸ Онҳо инчунин пешниҳоди [Me and My Shadow App Centre](#) – маҷмӯи дастурҳо,

замимаҳо ва хидматрасониҳои дорои манбаъҳои кушод, барои боло бурдани маҳрамият ва мудирияти изҳори рақамӣ сохтаанд.⁹

- [CHAYN](#), як шабакаи ҷаҳонии ризокорон барои мубориза бо хушунати гендерӣ, CHAYN DIY-як дастури раҳнамои онлайнӣ амниятиро барои занон эҷод кардааст.¹⁰
- Машваратҳо ва дастурҳо барои муоширати амнтар дар интернетро метавон дар вебсайти Бунёди марзҳои электронӣ - (Electronic Frontier Foundation) - [Surveillance Self-Defense website](#), дарёфт кард.¹¹
- [Маҷмӯаи ёрии аввалияи рақамӣ \(The Digital First Aid Kit\)](#) аз Digital Defenders Partnership машваратҳо дар бораи чӣ тавр бояд бо навъҳои маъмултари хатарҳои рақамӣ мубоиза бурданро дар бар мегирад.¹²
- Баъзе созмонҳо, ёрии фаврӣ ва ҳуқуқӣ ва ҳамчунин дастгирии моливи ба бонувони рӯзноманигоре, ки мавриди ҳамла қарор гирифтаанд, пешниҳод мекунанд, масалан ба аъзои [IFEX](#) ва ба гурӯҳҳое, ки дар қор Шабакаи ҳимояи рӯзноманигороне иштирок карданд ва гирифтори мушкил шудаанд ([Journalists in Distress Network](#)).¹³ Ба ин гуна созмонҳо [Бунёди озодиҳои рақамӣ](#), [Access Now](#) ва [Маркази аврупоии озодии матбуот ва расонаҳо](#) низ дохил мешаванд.
- Дар Британияи Кабир, як шабакаи касбӣ барои занони рӯзноманигор бо номи «Сарчашмаи дуюм» ([Second Source](#)) омода намуд, ки ба ифшои далелҳои таъқиб дар расонаҳо ва боло бурдани сатҳи огоҳӣ аз ҳуқуқҳо машғул аст.¹⁴
- Пойгоҳи [OnlineSOS](#) ба қурбониёни таъқибҳои онлайнӣ, васила ва имкони мубодилаи таҷриба ва равишҳои муассири муҳофизатро фароҳам меорад.¹⁵

Кайдҳо

- 1 Mozilla Foundation, “Women journalists feel the brunt of online harassment”, April 2019, <https://inter-nethealthreport.org/2019/women-journalists-feel-the-brunt-of-online-harassment/>.
- 2 OSCE, Ministerial Council Decision No. 3/18, “Safety of Journalists”, 7 December 2018, <https://www.osce.org/chairmanship/406538?download=true>.
- 3 “What to Do? Where to Go? Infographic”, TrollBusters, <https://yoursosteam.wordpress.com/what-to-do-infographic/>.
- 4 “Online Harassment Field Manual”, PEN America, <https://onlineharassmentfieldmanual.pen.org/>.
- 5 “Tutorials”, On the Line Newsrooms, <https://newsrooms-ontheline.ipi.media/tutorials/>.
- 6 Hollaback!, <https://www.ihollaback.org/>.
- 7 Totem Project, <https://totem-project.org/>.
- 8 XYZ, <https://xyz.informationactivism.org/>.
- 9 “Alternative App Centre”, Me and My Shadow, <https://myshadow.org/resources>.
- 10 “Do it yourself online safety”, <https://chayn.co/safety/>.
- 11 “Tips, Tools and How-tos for Safer Online Communications”, Surveillance Self-Defense, <https://ssd EFF.org/>.
- 12 “Digital First Aid Kit”, Digital Defenders Partnership, <https://www.digitaldefenders.org/digitalfirstaid/>.
- 13 Committee to Protect Journalists, Journalists in Distress (JID) Network, <https://cpj.org/emergency-response/journalists-in-distress-network.php>.
- 14 The Second Source, <http://www.thesecondsource.co.uk>.
- 15 Online SOS, <https://onlinesos.org/>.

Дар бораи муаллифон

Доктор Силвия Чокарро- рӯзноманигор ва аз ҳамиёни ҳифзи ҳуқуқи озодии баён аст. Роҳбари шуъбаи ҳифзи ҳуқуқ дар созмони байналмилалии «Артикл 19» мебошад. Ҳамчун Шурои IFEX ва ҳамчун низоми махсуси Донишгоҳи Шеффилд ва донишгоҳи Аврупои Марказӣ мебошад. Дар 20 соли ахир бо хабаргузориҳо, гуруҳҳои ҷомеаи шахрвандӣ ва созмонҳои байнидавлатие чун ЮНЕСКО ҳамкорӣ мекунад ва дар таҳияи Нақшаи амали СММ дар мавриди амният рӯзноманигорон ва мушкилоти бечазой (масъунят аз ҷазо) кор кардааст. Муаллифи чандин нашриётҳо дар масоили гендерӣ ва расонаҳо мебошад @silviachocarro.

Сара Кларк – роҳбари гурӯҳи Аврупо ва Осиёи Марказӣ дар “Артикл 19”. Коршиноси ColumbiaFree Expression ва ҳамчун кумитаи ҳуқуқии Маркази аврупоии матбуот ва озодии расонаҳо аст. Шаш сол дар PEN International таҳияи сиёсатгузориҳо ва фаъолияти иттилотию табиғотиро раҳбарӣ карда, масъули ҳамкориҳои созмон бо СММ ва механизмҳои минҷавии ҷомеаи ҳуқуқ буд. Мушовири Раёсати Комиссариати олии ҳуқуқи башар ва Раёсати Комиссариати олии гурезаҳои СММ, САҲА, донишгоҳҳои Оксфорд ва Ҳарвард дар масъалаҳои озодии баён, фароҳам кардани паноҳгоҳ ва муҳоҷират низ буд. @sarah_m_clarke

Паулина Гутеррес-ҳуқуқшиноси байналмилалии ҳуқуқи башар, аз ҳифзи озодии сухан ва баробарии гендерӣ аст. Дар созмони «Артикл 19» фаъолиятҳо дар доираи таъмини фазо ва ҷимоя аз ҳаракатҳои маданӣ дар барномаи «Ҳуқуқ ва сиёсат» ва масоили марбут ба барангехтани кинаву адоват, ҷанбаҳои гендерӣ, эътирозҳо ва ҷимояи рӯзноманигоронро раҳбарӣ мекунад. Пештар раҳбари таҳияи стратегияи ҷимояи ҳуқуқҳои рақамӣ дар дафтари минтақавии «Артикл 19» дар Мексика буд. Таҷрибаи 12-солаи кор дар таҳқиқи соҳаҳои сиёсат ва ҳуқуқи башар ва расонидани машваратҳои ҳуқуқӣ дар

бахши вайрон намудани ҳуқуқи башар дар Амрикои Лотиниро дорад.
@pailinagtzt

Джуди Тэйнг, роҳбари шуъбаи масоили гендерӣ ва ҷинсият дар созмони «Артикл 19» аст. Дар таҳия ва роҳандозии стратегияи маҷмуии гендерии «Метод Мх» саҳм гузоштааст. Ҳамчунин узви Шурои машваратии масоили таъқибот дар Интернет дар Бунёди байналмилалӣ расонаҳои занон аст. То омадан ба «Артикл 19» дар Дафтардории судҳо муштаракан бо тафтишоти олии додгоҳии назди СММ дар бахши мусоидат ба равандҳои додгоҳии химерҳои сурхи Камбоҷа кор кардааст.

Замима

Қарори № 3/18 Амнияти рӯзноманигорон¹

Шурои вазирон,

Бори дигар тасдиқ мешавад, ки тамоми ўҳдадориҳои дахлдори САҲА доир ба ҳуқуқи озодии баён, озодии расонаҳо ва гардиши озоди иттилоот, аз ҷумла он чи дар дар Санади хотимавии Ҳелсинки соли 1975 ва Санади Копенхаген соли 1990 омадаанд, ки дар он давлатҳои узв бори дигар таъкид карданд, ки ҳуқуқ ба баёни озодонаи андешаи худ, дарёфт ва наشري иттилоъ ва идеяҳо ро бидуни дахлат аз сӯйи мақомти давлатӣ сарфи назар аз марзҳои давлатӣ, дар бар мегирад.

Ин нукта хотиррасон мешавад ки ҳар шахс ҳуқуқ ба озодии эътиқод ва баёни озодонаи онро дорад ва мувофиқи Эълومияи умумии ҳуқуқи башар, хусусан моддаи 19-и он, ҳамчунин Паймони байналмилалӣи ҳуқуқҳои сиёсӣ ва шахрвандӣ (ПБҲСШ) ва хусусан моддаи 19-и он, ки яке аз асосҳои муҳимтарини ҷомеаи демократӣ ва яке аз шартҳои бунёди барои рушди он мебошанд.

Ёдовар шуд, ки ин назариёт, ки ҳуқуқ ба баёни озодонаи андешаи худ танҳо таҳти маҳдудиятҳои метавонад қарор бигирад, ки қонунан пешбинӣ шудаанд ё чун сабабҳои заруранд, ки дар банди 3 моддаи 19-и ПБҲСШ омадаанд.

Бори дигар ин нуктаро, тасдиқ мегардад, ки расонаҳои мустақил шартӣ асосии ҷомеаи озоду кушод буда, сохторҳои давлатии посухгӯ ба амалкардҳои худ нақши асосиро дар амри ҳифзи ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқҳои асосӣ мебозанд, тавре дар Санади ҷаласаи ченакҳои инсонии соли 1991 САҲА дар Маскав омадааст.

Ин далелҳо эътироф меоранд, ки журналистика ва фанновариҳо раванқ ёфта истодаанд, ки ин саҳми худро дар мубоҳисаҳои ҷамъиятӣ гузошта, ҳамзамон метавонад доираи хатарҳоеро, ки ба амнияти рӯзноманигорон таҳдид менамоянд густариш диҳад.

Аҳамияти таъмини ҳимоя ва ҳифзи аз амнияти рӯзноманигорон барои татбиқи ҳадафҳои дахлдори рушди устувор ва вазифаҳои пешбинишуда дар Дастури қори Созмони Милали Муттаҳид дар баҳши рушди устувор барои давраи то соли 2030 тасдиқ мегардад.

Эътироф мегардад, ки дарки ҳолат ки қори рӯзноманигорон метавонад ҳуди онҳо ва аъзои хонаводаашонро ба хатаре мувоҷеҳ кунанд, ки онҳо объекти хушунат гарданд, ҳамчунин объекти тарсу ҳарос ва таъқиб, аз ҷумла бо истифода аз технологияҳои рақамӣ, ки рӯзноманигоронро маҷбур мекунад аз идомаи қори худ даст бикашанд ё рӯ ба худсонсӯрӣ биоранд.

Бо нигаронӣ ба ин, ки роҳандозии тадбирҳои беасоси маҳдудкунанда алайҳи рӯзноманигорон метавонад ба амнияти онҳо таъсир расонда, нагузорад, ки онҳо иттилоъро ба ҷомеа пешниҳод кунанд, ва ба ин васила ба татбиқи ҳуқуқи озодона баён кардани андеша асари манфӣ мегузорад, таъкид карда,

Бори дигар инро, ки ВАО бояд дар қаламрави худ дастрасии бемаҳдуд ба манбаъҳои хабарӣ ва ҳадамоти иттилоотии хориҷӣ, пойгоҳҳо ва баҳсҳои ҷорӣ дошта бошанд ва бо ибрази нигаронии шадид аз таҳдиду ҳамлаҳои хушунатомез, ки мумкин аст рӯзноманигорон дучори онҳо шаванд, таъйид карда,

Эътироф карда мешавад, ки аҳамияти таҳқиқоти журналистӣ ва қудрати расонаҳоро барои анҷом додани таҳқиқот ва нашри

натиҷаҳои он, аз ҷумла дар Интернет, бидуни тарс аз интиқомҷӯӣ, ки метавонад дар кишварҳои мо нақши муҳими ҷамъиятӣ, аз ҷумла дар амри ба ҷавобгарӣ кашидани ниҳодҳои давлатӣ ва мансабдорон бозад.

Аз афзоиши маърақаҳои ҳадафмандонае, ки фаъолияти рӯзноманигорон, эътибор ва бовари ҷомеа ба эътибори журналистикаро ҳалалдор мекунад ва эътирофи он, ки ин метавонад хатари таҳдиду хушунат алайҳи хабарнигоронро зиёд кунанд, нигаронӣ карда, ҳамчунин аз ҳолатҳое, ки пешвоёни сиёсӣ, мансабдорони давлатӣ ва ё мақомот ба тарсу ҳароси рӯзноманигорон, таҳдиди онҳо ва хушунат алайҳи онҳо роҳ медиҳанд ё инро маҳкум намеkunанд.

Изҳори нигаронии зиёд таҳдидҳо ба амнияти рӯзноманигорон, аз ҷумла аз ҷониби гурӯҳҳои террористӣ ва афзоиши созмонҳои ҷиноӣ мебошад.

Таъкид карда мешавад, ки ҳамчунин рӯйи хатарҳои хоси амнияти рӯзноманигорон дар асри рақамӣ, аз ҷумла объекти ҳамлаҳои ҳакерӣ шудани рӯзноманигорон, назорати ғайриқонунии худсарона ё пешгирии хабаррасонӣ, ки татбиқи ҳуқуқи онҳо ба озодии баён ва ҳуқуқи муҳофизат шудан аз даҳлатҳои ғайриқонунии худсарона ба ҳаёти шахсияшонро ҳалалдор мекунад.

Бори дигар ин нуктаро, ки давлатҳои узв ҳама гуна мавридҳои ҳамла ва рафторҳои ҳасмона алайҳи рӯзноманигоронро маҳкум карда, талош мекунанд, ки шахсони масъуле, ки бевосита дар ҷунин ҳамлаҳо даст доранд ҷавобгар шаванд ва рафторе, ки дар воҳӯрии сатҳи баланди Будапешт дар соли 1994 дар бораи онҳо изҳори назар шуд ва ҳамчунин эътирофи ин ки ба ҷавобгарӣ кашидани

гунаҳқорони ҷиноятҳо алайҳи рӯзноманигорон яке аз унсурҳои муҳими пешгирикунандаи ҳамлаҳо дар оянда аст, тақрор карда,

Ёдовар шуд, ки бар аҳамияти Рӯзи ҷаҳонии боздошти бечазой барои ҷиноятҳо алайҳи рӯзноманигорон эълон шудани 2 ноябр аз сӯйи Маҷмааи СММ таъкид карда, бо нигаронӣ аз фазои ҳуқмронии бечазой, ки дар он ҳамлаҳои хушунатомез алайҳи хабарнигорон бечазо мемонанд.

Эътироф бояд кард, ки нақши ҳукуматҳо, қонунгузориҳо ва низоми додгоҳо дар эҷоди шароити бехатар кори рӯзноманигорон ва таъмини амнияти онҳо, аз ҷумла бо роҳи ба муҳокимаи умумӣ ва ҷавобгари додгоҳӣ кашидани ҳамаи гунаҳқорони ҷиноятҳо алайҳи рӯзноманигорон.

Ба қатъномаҳои 1738 (2006) ва 2222 (2015)-и Шуроӣ амнияти СММ, ки дар онҳо содир кардани ҳама гуна ҳуқуқпоймолкунӣ ва суиистифода алайҳи журналистон, кормандони расонаҳо ва кормандони ба онҳо марбут дар шароити низоъҳои мусаллаҳона маҳкум мешавад ва дар онҳо гуфта мешавад, ки рӯзноманигорон, кормандони расонаҳо ва кормандони ба онҳо марбут, ки дар сафарҳои хидмати хатарнок дар минтақаҳои низои мусаллаҳона қарор доранд, ҳамчун ғайринизомӣ эътироф мешаванд ва ба ҳамин тартиб мавриди ҳимоят қарор мегиранд, ба шарте, ки ба ягон иқдоми муҳолиф ба мақоми онҳо ҳамчун ғайринизомӣ даст назада бошанд, ишора намуда,

Давлатҳои узвӣ даъват карда мешаванд. узвро, даъват мекунад:

1. Ҳама ӯҳдадориҳои аз сӯйи САҲА пазируфташуда ва ӯҳдадориҳои байналмилалиашонро вобаста ба озодии баён ва озодии ВАО, аз ҷумла тавассути эҳтиром, пешбурд ва ҳифзи ҷустуҷӯи озодона, дарёфт ва интишори иттилоъро новобаста аз марзҳои давлатӣ, пурра риоя кунанд;
2. Қонунҳо, сиёсатҳо ва таҷрибаҳои марбут ба озодии расонаҳоро бо ӯҳдадориҳои ҳуқуқи байналмилалӣ ва ӯҳдадориҳои дигар қомилан мутобиқ кунанд, бо роҳи дубора бознигарӣ кардан, дар сурати зарурат лағв ё ислоҳи онҳо, бо назардошти он, ки тавоноии рӯзноманигорон барои пеш бурдани корашон сарфи назар аз даҳлатҳои бемаврид, маҳдуд нагардад.
3. Ҳама гуна ҳамла ва амалҳои хушунатзо алайҳи хабарнигорон, аз қабилӣ куштор, шиканҷа, нопадидшавии иҷборӣ, ҳабси худсарона, боздошт ва ихроҷи худсарона, тарсонидан таъқиб ва таҳдид дар ҳама гуна шакл, аз ҷумла ҷисмонӣ, ҳуқуқӣ, сиёсӣ, технологӣ, ё иқтисодӣ, ки барои фишор ба қори онҳо ва ё ғайриқонуниву зӯран бастанӣ редакцияҳои онҳо, аз ҷумла дар ҳолати низоъҳо истифода мешаванд, ошкоро ва бечунучаро маҳкум кунанд;
4. Ҳамчунин ба таври ошкоро ва бечунучаро ҳамлаҳо алайҳи бонувони рӯзноманигор вобаста ба фаъолияти онҳо, аз ҷумла тамаъҷӯии шахвонӣ, ихонат, тарсонидан, таҳдид ва хушунат, аз ҷумла тавассути истифодаи технологияҳои рақамиро маҳ зоҳир намуа, ҳашму ғазот кум кунанд;

5. Оқилан хостори озодии ғаврӣ ва бечунучарои ҳамаи рӯзноманигорон, ки худсарона ҳабс, боздошт ё гаравгон гирифта шудаанд ва ё зӯран дар маърази нопадидшавӣ қарор гирифтаанд;
6. Андешидани чораҳои муассир чиҳати хотима додан ба беҷазой барои қиноятҳо алайҳи рӯзноманигорон тавассути таъмини шароити ба ҷавобгарӣ кашидан ҳамчун унсӯри асосии пешгирӣ аз ҳамлаҳои оянда, аз ҷумла бо роҳи таъмини тафтишоти ғаврӣ, муассир ва беғаразонаи мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ҳангоми амалҳои ҳушунатбор ва таҳдид нисбати ба журналистон, то гуноҳкоронро ба додгоҳ бикашанд ва ба ҷабрдидагон дастрасӣ ба василаҳои ҳимояи мувофиқи ҳуқуқи таъмин намоянд;
7. Ба таври ғаврӣ аз раҳбарони сиёсӣ, мансабдорони давлатӣ ва ё мақомот даъват карда шавад, ки аз тарсонидан, таҳдид ё ҷашмпӯшӣ аз ҳушнатҳо алайҳи рӯзноманигорон худдорӣ кунанд ва ин ҳолатҳоро бечунучаро маҳкум кунанд, то хатару таҳдидҳое, ки рӯзноманигорон ба онҳо дучор мешаванд коҳиш ёбад ва ба паст задани эътибори рӯзноманигорон, инчунин пойин овардани эътиром ба аҳамияти журналистикаи мустақил, роҳ надиханд;
8. Аз худсарона ё ғайриқонунӣ монеъ шудан ба истифодаи технологияҳои рамзгузорӣ ва бе ифшои ном навиштан аз ҷониби рӯзноманигорон худдорӣ карда, ҳамчунин аз истифодаи усулҳои назорати ғайриқонунӣ ё худсарона худдорӣ кунанд, зеро, қайд кардан лозим аст, ки чунин

амалҳо поймолкунии ҳуқуқи инсонии рӯзноманигорон буда, метавонанд онҳоро ба хатари эҳтимолии дучор гардонанд ва боиси зӯрварӣ ва таҳдид ба амнияти онҳо шаванд;

9. Муассисаҳои давлатӣ ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқро барои машғул шудан ба корҳои иттилоотимаърифатӣ ва таёрии касбии марбут ба зарурати таъмини амнияти рӯзноманигорон ва дар мавридҳои зарурӣ мусоидат намудан ба ҷалби ҷомеаи шахрвандӣ ба ҷунин фаъолиятҳо ташвиқ намоянд;

10. То ҳадди имкон системаи миллии ҷамъоварӣ ва таҳлили маълумот ва гузориш доданро аз ҳодисаҳои ҳамла ва зӯрварӣ алайҳи рӯзноманигорон таҳким ва роҳандозӣ намудан;

11. Ҳангоми иҷрои ӯҳдадориҳои давлатҳои иштирокчӣ дар доираи меъёрҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ҳуқуқи башар, таъмин намудани он, ки қонунҳо оид ба тўҳмат таҳримҳо ё ҷаримаҳои аз ҳад зиёдеро пешбинӣ наkunанд, ки тавонанд ба амнияти рӯзноманигорон ҳалал расонанд ва/ё ба таври муассир боиси сензура гарданд ва дар иҷрои рисолаташон оид ба иттилоъросонии омма монеъа эҷод намоянд ва ҳамчунин дар ҳолатҳои зарурӣ, аз нав дида баромадан ва бекор кардани ҷунин қонунҳо;

12. Батаври бештар самарнок татбиқ намудани меъёрҳои пойгоҳи ҳуқуқии татбиқшаванда оид ба ҳимояи рӯзноманигорон ва тамоми ӯҳдадориҳо аз тарафи ки дар САҲА қабул шудаанд;

13.Ҳамаҷониба бо Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО, аз ҷумла дар масъалаи амнияти рӯзноманигорон, ҳамкорӣ кардан муфит аст.

14.Намояндаи САҲА оид ба озодии ВАО-ро ташвиқ кардан, то ки мувофиқи ваколати худ ғимояи амнияти рӯзноманигорон ва таъмини босамартари онро дар ҳамаи кишварҳои узви САҲА идома диҳад.

Қайдҳо

1 The Ministerial Council of the Organization for Security and Co-operation in Europe, 7 December 2018, <https://www.osce.org/files/f/documents/a/c/462187.pdf>

Таъқиб ва зурварӣ нисбат ба бонувони рӯзноманигор дар Интернет таҳдиди ҷиддӣ ба касби рӯзноманигорист, чун қудрати бонувони рӯзноманигорро дар иҷрои вазифаҳо халалдор мекунад, ҳуқуқи онҳоро ба озодии баён поймол мекунад ва дастрасии озод ва кушод ба иттилоот барои тамоми ҷомеа мушкил мегардонад.

Дар ин Дастурамали роҳнамо, ки дар доираи ташаббуси #SOFJO ба таъъ расидааст, ҷавоб ба таҳдидотери инъикос меёбад, ки барои мусоидат ба ниҳодҳои давлатӣ ва ғайридавлатии минтақаи фарогири САҶА дар самти татбиқи тадбири чораҳо оид ба баланд бардоштани сатҳи амнияти бонувони рӯзноманигор дар Интернет нигаронида шудаанд. Тамоми роҳҳои пешниҳодшуда тарзи тадбиқ намудани меъёрҳо ва уҳдадориҳои байналмилалиро таҷассум мекунанд. Дастурамали роҳнамои #SOFJO ба иштирокдорони асосӣ як қатор тадбирҳои муҳими ба ҳадаф расиданро тавсия медиҳад, ки дар ҳамбастагӣ як сохтори муташаққилро эҷод мекунад, сохтореро, ки дар он бонувони рӯзноманигор метавонад фаъолияти касбиашонро дар Интернет дар шароити беҳатар идома диҳанд.

Мутаассифона, дар таъқибу суиистифода аз бонувони рӯзноманигор дар Интернет ҳеҷ чизе маҷозӣ нест, ҳамааш воқеият аст, ки ба роҳҳалҳои воқеӣ ниёз дорад.

Вақти он расидааст, ки аз суҳан ба амал гузарем.